

ONDERWIJSVISITATIE

bedrijfsbeheer

Een onderzoek naar de kwaliteit van de één-cyclus-opleiding
bedrijfsbeheer aan de Vlaamse hogescholen

V L H O R A

V l a a m s e H o g e s c h o l e n r a a d

07 december 2004

voorwoord

De visitatiecommissie van de opleiding bedrijfsbeheer brengt met dit rapport verslag uit over haar bevindingen, conclusies en aanbevelingen die resulteren uit het onderzoek dat zij in het najaar van 2003 en het voorjaar van 2004 heeft verricht naar de kwaliteit van de één-cyclus-opleiding bedrijfsbeheer in Vlaanderen.

De visitatie en dit rapport passen in de werkzaamheden van de hogescholen en van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) met betrekking tot de kwaliteitszorg van het hogescholenonderwijs, zoals bepaald in artikel 58bis van het hogescholendecreet van 1994.

Met dit rapport wordt de bredere samenleving geïnformeerd over de wijze waarop de hogeschool en meer bepaald de betrokken opleiding omgaat met de kwaliteit van haar onderwijs. Toch is het rapport in de eerste plaats bedoeld voor de hogeschool die de opleiding aanbiedt. Op basis van de bevindingen van het rapport kan de hogeschool nu en in de nabije toekomst actie nemen om de kwaliteit van het onderwijs in de opleiding te handhaven en verder te verbeteren.

De lezer moet er zich echter terdege bewust van zijn dat het rapport slechts een momentopname biedt van het onderwijs in de opleiding en dat de rapportering van de visitatiecommissie slechts één fase is in het proces van kwaliteitszorg.

De VLHORA dankt allen die meegewerkt hebben aan het welslagen van dit proces van zelfevaluatie en visitatie.

De visitatie was niet mogelijk geweest zonder de inzet van al wie binnen de hogeschool betrokken was bij de voorbereiding en de uitvoering ervan.

Tevens is de VLHORA bijzondere dank verschuldigd aan de voorzitter en de leden van de visitatiecommissie voor de betrokkenheid en deskundige inzet waarmee zij hun opdracht hebben uitgevoerd.

Luc Van de Velde
secretaris-generaal

Roland Vermeesch
voorzitter

inhoudsopgave

voorwoord.....	3	
de visitatie bedrijfsbeheer.....	7	
1	inleiding.....	7
2	de visitatiecommissie.....	7
2.1	samenstelling.....	7
2.2	taakomschrijving.....	9
2.3	werkwijze.....	9
2.3.1	voorbereiding.....	9
2.3.2	bezoek aan de instelling.....	9
2.3.3	rapportering.....	10
bevindingen en aanbevelingen.....	11	
1	de opleiding bedrijfsbeheer in Vlaanderen.....	11
1.1	bespreking van de thema's.....	11
1.1.2	personeel.....	12
1.1.3	materiële en financiële randvoorwaarden.....	13
1.1.4	onderwijsdoelstellingen.....	14
1.1.5	opbouw en inhoud van het opleidingsprogramma.....	14
1.1.6	het afstudeerwerk en werkveldervaring.....	15
1.1.7	internationalisering.....	16
1.1.8	leersituatie – leervormen - leermiddelen.....	16
1.1.9	toetsing en evaluatie.....	17
1.1.10	studie- en studentenbegeleiding.....	18
1.1.11	studeerbaarheid en studierendement.....	18
1.1.12	afgestudeerden.....	19
1.1.13	maatschappelijke dienstverlening + onderzoek.....	19
2	terugmeldingsrapporten.....	20
2.1	Arteveldehogeschool.....	20
2.1.1	bespreking van de thema's.....	20
2.1.2	samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten.....	30
2.2	Hogeschool Antwerpen.....	32
2.2.1	bespreking van de thema's.....	32
2.2.2	samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten.....	38
2.3	Hogeschool Gent.....	39
2.3.1	bespreking van de thema's.....	39
2.3.2	samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten.....	45
2.4	Hogeschool Limburg.....	47
2.4.1	bespreking van de thema's.....	47
2.4.2	samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten.....	54
2.5	Hogeschool voor Wetenschap & Kunst.....	57
2.5.1	bespreking van de thema's.....	57
2.5.2	samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten.....	67
2.6	Hogeschool West-Vlaanderen.....	69
2.6.1	bespreking van de thema's.....	69
2.6.2	samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten.....	77
2.7	Karel de Grote-Hogeschool.....	80
2.7.1	bespreking van de thema's.....	80
2.7.2	samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten.....	87
2.8	Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende.....	89
2.8.1	bespreking van de thema's.....	89
2.8.2	samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten.....	95
2.9	Katholieke Hogeschool Kempen.....	98
2.9.1	bespreking van de thema's.....	98
2.9.2	samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten.....	105
2.10	Katholieke Hogeschool Leuven.....	109

2.10.1	bespreking van de thema's	109
2.10.2	samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten.....	116
2.11	Katholieke Hogeschool Limburg	120
2.11.1	bespreking van de thema's	120
2.11.2	samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten.....	126
2.12	Katholieke Hogeschool Mechelen.....	127
2.12.1	bespreking van de thema's	127
2.12.2	samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten.....	135
2.13	Katholieke Hogeschool Sint-Lieven	138
2.13.1	bespreking van de thema's	138
2.13.2	samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten.....	144
2.14	Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen	147
2.14.1	bespreking van de thema's	147
2.14.2	samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten.....	156
2.15	Plantijnhogeschool.....	158
2.15.1	bespreking van de thema's	158
2.15.2	samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten.....	165
2.16	Provinciale Hogeschool Limburg	168
2.16.1	bespreking van de thema's	168
2.16.2	samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten.....	179
bijlagen		181
curriculum vitae van de visitatieleden		181
thema's van het zelfevaluatierapport		184
bezoekschema.....		190
lijst met afkortingen		192

1 inleiding

In dit rapport brengt de visitatiecommissie verslag uit van haar bevindingen over de onderwijskwaliteit van de opleiding bedrijfsbeheer, die zij in het najaar van 2003 en het voorjaar van 2004 in opdracht van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) heeft onderzocht.

De opleiding is een één-cylcus-opleiding die aangeboden wordt door 16 hogescholen: Arteveldehogeschool, Hogeschool Antwerpen, Hogeschool Gent, Hogeschool Limburg, Hogeschool voor Wetenschap & Kunst, Hogeschool West-Vlaanderen, Karel de Grote-Hogeschool, Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende, Katholieke Hogeschool Kempen, Katholieke Hogeschool Leuven, Katholieke Hogeschool Limburg, Katholieke Hogeschool Mechelen, Katholieke Hogeschool Sint-Lieven, Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen, Plantijnhogeschool en Provinciale Hogeschool Limburg.

Dit initiatief past in de werkzaamheden van de hogescholen en van de VLHORA met betrekking tot de kwaliteitszorg van het hogescholenonderwijs, zoals bepaald in artikel 58bis van het hogescholendecreet van 1994.

2 de visitatiecommissie

2.1 samenstelling

De visitatiecommissie werd samengesteld door de Raad van Beheer van de VLHORA in zijn vergadering van 7 februari 2003.

Gezien het aantal betrokken hogescholen, werden vier deelcommissies samengesteld die voorgezeten werden door twee voorzitters. Er werden drie secretarissen aangesteld.

deelcommissies 1 (Arteveldehogeschool, Hogeschool voor Wetenschap & Kunst, Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen, Provinciale Hogeschool Limburg)

voorzitter

- Fernand Rochette

secretaris

- Magda Kirsch

leden:

- Jan Cottenie
- Michel Plevoets
- Christian Van Strydonck

deelcommissie 2 (Hogeschool Limburg, Katholieke Hogeschool Leuven, Katholieke Hogeschool Mechelen, Katholieke Hogeschool Sint-Lieven)

voorzitter

- Walter Melis

secretaris

- Marc Van de Velde

leden

- Leopold Cannaerts
- Marc Teugels
- Karel Uyttendaele

deelcommissie 3 (Hogeschool West-Vlaanderen, Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende, Katholieke Hogeschool Kempen, Plantijnhogeschool)

voorzitter

- Walter Melis

secretaris

- Marc Van de Velde

leden

- Marleen Durnez
- Leo Roefs
- Marie-Paule Van Oudenhove

deelcommissie 4 (Hogeschool Antwerpen, Hogeschool Gent, Karel de Grote-Hogeschool, Katholieke Hogeschool Limburg)

voorzitter

- Fernand Rochette

secretaris

- Frans Robert Gilis

leden

- Ludo de Jager
- Guido Peene
- Paul Vanbrabant

Voor een kort curriculum vitae van de commissieleden, zie bijlage 1.

2.2 taakomschrijving

De visitatiecommissie heeft als taak op basis van het door de hogeschool opgestelde zelfevaluatie rapport en door middel van ter plaatse te voeren gesprekken, na te gaan in hoeverre de kwaliteit van de onderwijsprocessen van de opleiding, geconcretiseerd in 15 thema's, beheerst wordt en aanbevelingen te formuleren om te komen tot kwaliteitsverbetering binnen de betrokken opleiding.

Voor de thema's van de zelfevaluatie, zie bijlage 2.

2.3 werkwijze

2.3.1 voorbereiding

De visitatiecommissie werd geïnstalleerd op 2 juli 2003. Tijdens deze vergadering werd de handleiding van het visitatieproces toegelicht.

In de installatievergadering heeft de commissie de bezoekdagen vastgelegd, het bezoekschema opgesteld en de wijze van voorbereiding van het bezoek besproken.

De commissie analyseerde het zelfevaluatie rapport en de bijlagen om zich een beeld te vormen van de opleiding en van de kwaliteitszorg in de opleiding.

Individuele bevindingen, commentaar en punten van verdere bevraging werden besproken op de voorbereidende vergaderingen die de visitatiebezoeken voorafgingen.

De voorzitters en secretarissen kwamen bijeen in extra vergaderingen om de werkwijze en de rapportering te bespreken, zodat de gelijkvormigheid van het visitatieproces bewaakt werd. Tevens namen de voorzitters en secretarissen als waarnemers deel aan een visitatiebezoek van een deelcommissie waar ze geen lid van uitmaakten.

2.3.2 bezoek aan de instelling

Tijdens het bezoek heeft de commissie gesprekken gevoerd met alle geledingen die betrokken zijn bij het onderwijs in de opleiding bedrijfsbeheer. De gesprekken zijn een goede aanvulling geweest op het zelfevaluatie rapport en werden door de commissie als open ervaren.

Tijdens het bezoek werd in de mogelijkheid tot bijkomende gesprekken voorzien. Deze mogelijkheid kon worden gebruikt zowel op verzoek van personen uit de bezochte instelling als op verzoek van de visitatiecommissie.

Verder heeft de commissie kennis genomen van bijkomende informatie, zoals verslagen, cursussen, voorbeelden van examenvragen, van afstudeerwerken en van stagewerken.

Tevens werd een bezoek gebracht aan de gebouwen en de infrastructuur.

Het bezoek werd afgesloten met een mondelinge rapportering aan de beleidsverantwoordelijken, waarin de commissie haar eerste bevindingen van de visitatie weergaf.

Voor het bezoekschema, zie bijlage 3.

2.3.3 rapportering

Als laatste stap in het visitatieproces legt de commissie haar bevindingen en aanbevelingen vast in een terugmeldingsrapport per bezochte instelling en in een globaal openbaar rapport voor de opleiding in Vlaanderen. Dit rapport werd door de voltallige commissie becommentarieerd en op punt gesteld in oktober 2004.

De opleiding heeft de gelegenheid gekregen om op dit rapport te reageren. Voor zover de commissie zich kon terugvinden in de opmerkingen van de hogeschool, werden ze verwerkt in het rapport. De commissie heeft de opleiding op de hoogte gebracht van haar beslissing terzake.

bevindingen en aanbevelingen

1 de opleiding bedrijfsbeheer in Vlaanderen

woord vooraf

De meeste opleidingen hebben, op basis van de missie van de hogeschool, een eigen opdrachtverklaring opgesteld. Ze beschikken meestal ook over voldoende autonomie om die zelf in te vullen.

De commissie stelde vast dat hogescholen hun zelfevaluatie-rapport doorgaans opstellen aan de hand van een op EFQM gebaseerd zelfevaluatie-instrument. Daardoor kan de indeling van zelfevaluatie-rapporten afwijken van het referentiekader dat de VLHORA heeft uitgewerkt. Met het oog op het bevorderen van vergelijkbaarheid, het vermijden van gezoek en geblader en vooral het trekken van betrouwbare conclusies is het onontbeerlijk om aan de opleidingen een aantal vormvereisten voor het ZER op te leggen, zoals:

- een verplicht te volgen referentiekader, zodat de volgorde van de hoofdstukken en de inhoud steeds dezelfde is;
- ondubbelzinnige definities voor het aanleveren van kwantitatieve gegevens.

Een zelfevaluatie-rapport zou tevens het proces moeten beschrijven van het tot stand komen ervan met opgave van de personen of groepen die bij dat proces betrokken zijn geweest.

Dit rapport is een momentopname. De commissie weet dat intussen al gevolg is gegeven aan een aantal aanbevelingen, maar in het rapport wordt hiernaar niet verwezen.

1.1 bespreking van de thema's

1.1.1 beschrijving van het beleid en de kwaliteitszorg

De meeste hogescholen hebben vanuit hun opdrachtverklaring een strategie geformuleerd onder andere inzake onderwijs. De commissie beveelt hen aan om werk te maken van de planning van een aantal essentiële en prioritaire doelstellingen en instrumenten vast te leggen om te bewaken of de vooropgezette doelen effectief worden gerealiseerd.

Op het ogenblik van de visitatie hebben alle opleidingen Bedrijfsbeheer hun kwaliteitswerking op gang getrokken en zijn ze bewust met kwaliteitszorg bezig, zij het vaak enkel met betrekking tot onderwijs. De kringloopgedachte (PDCA) is gekend, maar van een veralgemeende, consequente toepassing is nog geen sprake. Bijna overal wordt gebruik gemaakt van een zelfevaluatie-instrument.

Er bestaan grote verschillen in de concrete uitwerking van kwaliteitszorg binnen de opleidingen:

- een eerste groep van opleidingen bevindt zich in de beginfase, waar kwaliteitszorg in hoofdzaak nog een sterk individuele aangelegenheid blijft, en/of waar de kwaliteitszorg en –bewaking berusten op informele afspraken. De verzameling van gegevens verloopt weinig systematisch;

- een tweede groep van opleidingen beschikt over een kwaliteitshandboek en betrouwbare gegevens. Zij verzamelen die via metingen bij studenten, personeelsleden, afgestudeerden en werkveld of tenminste bij een aantal van die actoren. Deze opleidingen werken systematisch en planmatig aan verbeteringen;
- een derde en kleinere groep van opleidingen heeft een kwaliteitszorgsysteem dat kan worden bestempeld als 'good practice'. Kwaliteit is er doorleefd, geïntegreerd en wordt door de overgrote meerderheid van actoren als een meerwaarde gepercipieerd. Deze opleidingen zijn tevens extern gericht. Ze nemen een voortrekkersrol op in hun maatschappelijke en economische omgeving.

De commissie wil waarschuwen voor het fenomeen dat opleidingen op té korte tijd té veel hooi op de vork nemen, met nefaste gevolgen voor studenten en personeelsleden. De aanvaarding van de kwaliteitszorg komt daardoor in het gedrang en de daaruit volgende ernst waarmee die wordt uitgevoerd. Het laten rijpen van intenties, het vastleggen van prioritaire initiatieven met een realistisch tijdspad en een haalbare dosering van acties kunnen hierbij een prima leidraad zijn.

Op het niveau van de hogeschool is er een dienst waar kwaliteitszorg onder ressorteert. Over het algemeen wordt de inzet en het werk van deze centrale dienst gewaardeerd. Op het niveau van het departement en/of de opleiding ligt de verantwoordelijkheid ofwel bij het departementshoofd/de opleidingsverantwoordelijke of bij de kwaliteitscoördinator. Vaak zijn de verschillende verantwoordelijkheden echter niet duidelijk omschreven. Uit gesprekken blijkt dat departementale of opleidingsstuurgroepen in veel gevallen meer ondersteuning verwachten van de centrale dienst voor de praktische uitwerking en toepassing van kwaliteitszorg op de werkvloer. Deze ondersteuning zou de wetenschappelijke kwaliteit van bevragingen kunnen verhogen.

Centrale hogeschooldiensten worden door personeelsleden meermaals ervaren als afstandelijk. De opleidingen hebben nood aan gestructureerde informatie over de werking en meerwaarde van deze diensten. Meer algemeen wordt wel eens geklaagd over weinig vlotte communicatie met het hogeschoolbestuur. In de meeste hogescholen ontbreekt een goed communicatieplan. De slechte communicatie die daarvan het gevolg is, creëert in sommige gevallen wantrouwen bij het personeel. Het kan zelfs een negatieve invloed hebben op het functioneren van de opleiding.

1.1.2 personeel

De commissie waardeert de deskundigheid van de personeelsleden en hun beschikbaarheid voor studenten. De commissie stelt vast dat competenties die bij personeelsleden aanwezig zijn, vaak uitsluitend worden aangewend om 'les te geven'. Op deze expertise zou ook een beroep kunnen worden gedaan bij bijvoorbeeld beleidsvoorbereidend werk op het niveau van de hogeschool, het departement en de opleiding.

De commissie waardeert ook de grote inzet van het personeel, niet alleen bij de uitvoering van de les- en andere opdrachten, maar ook bij de professionaliseringsinspanningen.

De taakbelasting krijgt geen eenduidige invulling over de opleidingen heen. Aan de ene kant zijn er opleidingen die alle ondersteunende en organisatorische taken in de opdracht verrekenen (eventueel ook voor maatschappelijke dienstverlening en projectmatig onderzoek), aan de andere kant zijn er opleidingen waar deze opdrachten een surplus zijn. De commissie wenst te beklemtonen dat er een kritische grens is aan de werkdruk van leidinggevenden en lectoren. De kernopdracht mag niet in het gedrang komen!

In opleidingen waar personeelsleden inspraak hebben bij de vastlegging van hun les- en andere opdrachten, leidt dat tot een verhoging van hun motivering.

In een aantal hogescholen werd een middenkader opgericht met afdelings- of optieverantwoordelijken. Voor de personeelsleden die met dergelijke functies belast worden is soms opleiding wenselijk. Ook dienen de functies en verantwoordelijkheden precies omschreven te worden. De commissie is van oordeel dat er een materiële waardering en ondersteuning aan gekoppeld zou moeten zijn.

De kleinschaligheid van sommige opleidingen beperkt de omkaderingsmogelijkheden en stelt daardoor bijzondere eisen aan het personeel. De onderwijsopdracht wordt zeer divers, wat de nodige specialisatie in de weg kan staan. Soms worden opties sterk gedragen door één persoon, wat risico's voor de continuïteit inhoudt.

Voor de werving van nieuwe personeelsleden zijn meestal heldere procedures uitgewerkt. Er wordt in een aantal hogescholen veel aandacht besteed aan de opvang van nieuw aangeworven personeelsleden.

Functionerings- en evaluatiegesprekken hebben niet in alle opleidingen op een regelmatige tijdsbasis plaats. De commissie dringt aan op een regelmatige planning en uitvoering van deze gesprekken. Ze beklemtoont dat functionerings- en evaluatiegesprekken een verschillende doelstelling en eigenheid hebben. Zij adviseert opleidingen dan ook om deze gesprekken van elkaar gescheiden te houden en de nodige aandacht te besteden aan de planning, uitvoering en het geven van feedback.

De aanwezigheid van optieraden, vakgroepen en dergelijke versterkt de betrokkenheid en de teamwerking van het personeel.

Voor didactische en vakinhoudelijke deskundigheidsbevordering worden in de regel voldoende middelen gereserveerd. Ze gebeurt echter te vaak op initiatief van het personeelslid en wordt weinig gestuurd door de opleiding. Een professionaliseringsplan is gewenst. Bij het ATP zijn er dikwijls praktische belemmeringen die navorming bemoeilijken. Ook de kennisdoorstroming van een gevolgde navorming is voor verbetering vatbaar. Activiteiten om de onderzoeksdiskundigheid te bevorderen zijn in de meeste hogescholen (zo goed als) onbestaande.

De evolutie in de verhouding tussen OP en ATP moet in het oog gehouden worden.

1.1.3 materiële en financiële randvoorwaarden

De commissie stelde vast dat sommige hogescholen solidair zijn met het studiegebied Handelswetenschappen en Bedrijfskunde via een verhoogde financieringscoëfficiënt. In de wetenschap dat de overheidsmiddelen voor onderwijs in de toekomst niet of nauwelijks zullen verhogen, adviseert de commissie de opleidingen om creatief en efficiënt met de beschikbare middelen te werken.

Mediatheek, bibliotheek en/of studielandschappen zijn wisselend uitgerust, en het optiegebonden materiaal is niet altijd voldoende geactualiseerd. Wel wordt soms compensatie gezocht door samen te werken met andere hogescholen of universiteiten bijvoorbeeld in associatieverband.

De openingsuren zouden op een aantal plaatsen verruimd kunnen worden.

Niet in alle opleidingen is de mediatheekwerking geïntegreerd in het kwaliteitszorgsysteem.

Met het oog op het verbeteren van faciliteiten voor studenten en lectoren, en in het bijzonder het ter beschikking stellen van ICT-apparatuur en -toepassingen hebben de opleidingen Bedrijfsbeheer de voorbije jaren heel wat euro's geïnvesteerd, soms met de medewerking van SOVO. Het onderhoud en herstel laten hier en daar wat te wensen over.

Opvallend is dat de toegang tot het internet of het ter beschikking hebben van een laptop toch niet vanzelfsprekend is voor alle hogeschoolstudenten.

Voor de lectoren zijn er op veel hogescholen te weinig individuele werkruimten.

De onderwijsruimten kunnen op veel plaatsen niet flexibel genoeg aangepast worden aan de nieuwe onderwijsvormen.

De commissie meent dat hogescholen en/of departementen moeten onderzoeken hoe ze een grotere graad van benutting kunnen geven aan hun gebouwen door ze bijvoorbeeld ter beschikking te stellen van derden.

De commissie vraagt aan de hogescholen om toe te zien op de naleving van het rookverbod.

De opleidingen Bedrijfsbeheer voelen zich bij de toekenning van middelen voor personeel benadeeld doordat aan hun studiegebied de laagste OBE-coëfficiënt wordt toegekend. De commissie stelt vast dat in een aantal hogescholen vormen van interdepartementale solidariteit worden toegepast, die voor een deel tot de oplossing van het gestelde probleem kunnen bijdragen. De commissie beveelt verder aan om bij de besprekingen over de nieuwe financiering van de hogescholen aan dit probleem de nodige aandacht te besteden en hierbij in rekening te brengen dat veel van de nieuw opgelegde taken (kwaliteitszorg, onderwijsvernieuwing,...) als opleidingsonafhankelijk moeten worden beschouwd.

1.1.4 onderwijsdoelstellingen

Het beroeps- en opleidingsprofiel vormen het uitgangspunt bij het formuleren van de doelstellingen van de opleidingen. Zij bevatten algemene, algemeen beroepsgerichte en beroepsspecifieke competenties.

De doelstellingen zijn vaak algemeen en weinig operationaliseerbaar geformuleerd; de realisatie ervan is dan ook moeilijk meetbaar, zowel op het algemene vlak als op het vlak van de specifieke curriculumonderdelen.

De onderwijsdoelstellingen zijn afgestemd op het werkveld, en voor die afstemming op het werkveld werken opleidingen samen met de beroepssector. Toch stelt de commissie vast dat de samenwerking met het beroepenveld gestructureerder, intensiever en efficiënter kan verlopen.

Wat de afstemming op het hoger onderwijs betreft, stelt de commissie vast dat de meeste opleidingen moeilijkheden hebben bij de behandeling van dit aspect. Enige verduidelijking van de bedoelingen is hier wenselijk.

1.1.5 opbouw en inhoud van het opleidingsprogramma

Sommige opleidingen werken aan de uitbouw van een 'modulaire structuur' in verschillende toepassingsvormen. Hierbij dient opgemerkt dat het begrip modulariteit soms structureel, maar ook soms inhoudelijk ingevuld wordt.

Tijdens gesprekken met de commissie hebben sommige lectoren, afgestudeerden en vertegenwoordigers van het beroepenveld gepleit voor een doorgedreven specialisatie vanaf het eerste jaar van de opleiding in plaats van een gemeenschappelijk eerste jaar. De commissie meent dat een grotendeels gemeenschappelijk eerste jaar (met eventueel een beperkt keuzepakket) aangewezen is en voor studenten meer voor- dan nadelen inhoudt. Het biedt de student niet alleen de mogelijkheid op een bredere kijk op het vakgebied, het geeft ook de kans om de keuze van zijn specialisatie nog wat uit te stellen.

De opleiding Bedrijfsbeheer heeft haar opleidingsprogramma's sequentieel opgebouwd met coherentie tussen opleidingsonderdelen. Om de coherentie te verhogen is hier en daar meer samenwerking, bijvoorbeeld in vakgroepen en/of opleidingsraden wenselijk.

De opleidingen besteden aandacht aan het actualiteitsgehalte en de praktijkgerichtheid. Voor dat laatste element is de bijdrage van gastlectoren uit de beroepspraktijk uiterst belangrijk. Toch worden deze gastlectoren in veel opleidingen al te weinig ingeschakeld.

De meeste opleidingen evalueren jaarlijks hun opleidingsprogramma's. In de opleidingscommissies is het werkveld en zijn een enkele keer ook studenten vertegenwoordigd.

De commissie dringt erop aan om in het taalonderricht de praktijkgerichtheid sterker te integreren waar dat nog niet of onvoldoende gebeurt. Meer in het algemeen is grotere aandacht voor communicatieve vaardigheden gewenst.

Het valt ook aan te bevelen meer aandacht te besteden aan de voorbereiding op het zelfstandig ondernemen, onder andere via het aanbrengen van managementvaardigheden.

De afgestudeerden en vertegenwoordigers van het beroepenveld signaleerden vaak dat de opties Marketing en Financie- en Verzekeringswezen meer aandacht moeten hebben voor aankoop- en verkooptechnieken. Bij Marketing moeten marketingtoepassingen bij kleinere organisaties meer aan bod kunnen komen.

De commissie adviseert de opleidingen de gemotiveerde studenten op te volgen en actief aan te porren tot voortstuderen, bijvoorbeeld via het volgen van schakelprogramma's.

1.1.6 *het afstudeerwerk en werkveldervaring*

De commissie stelt vast dat opleidingen een weloverwogen visie hanteren op stage en stagebegeleiding met aandacht voor kwaliteitszorg. Studenten en stageverlenende bedrijven zijn tevreden over de stagebegeleiding van de opleiding. De organisatie van terugkoppeldagen kan tot een optimalisering van de stage bijdragen. Stagebedrijven appreciëren dat ze ook sterker bij de beoordeling betrokken worden.

De vraag kan worden gesteld of de stage niet al te exclusief tot het derde jaar beperkt wordt, en of daardoor geen kansen verloren gaan voor een betere opbouw van dit onderdeel van de opleiding.

De duur van de stage in het derde jaar loopt sterk uiteen naargelang van de hogeschool (van 6 weken tot 3 maanden). De commissie is van oordeel dat de stage in elk geval lang genoeg moet duren om de student relevante werkervaring te laten opdoen. Ze wil verder het grote belang voor de student onderstrepen van een zorgvuldig keuzeproces van een stageplaats. De commissie spoort de opleidingen aan om het proces van de stagekeuze, en de verantwoordelijkheid van de student daarbij, te optimaliseren en constant te bewaken.

De door individuele studenten opgedane werkervaring zou sterker geïntegreerd kunnen worden in de opleiding, en zo alle studenten ten goede kunnen komen.

Het wetenschappelijk niveau van de eindwerken verschilt sterk van hogeschool tot hogeschool, en binnen sommige hogescholen, van optie tot optie. Soms wordt niet of nauwelijks voldaan aan de minimumeisen. Daarbij moet erop worden gewezen dat het werkveld erg veel belang hecht aan het eindwerk en aan de bewaking van de kwaliteit ervan.

Er bestaat vaak een relatie tussen de stage en het eindwerk. Soms is er een volledige integratie van het eindwerk in de stage. De voor- en nadelen van deze formule moeten grondig tegen elkaar afgewogen worden.

Er moet meer belang worden gehecht aan het relatieve gewicht van stage en eindwerk in het geheel van de opleiding.

1.1.7 internationalisering

De meeste hogescholen zijn lid van een of meer internationale netwerken van hogescholen, maar ze maken soms onvoldoende gebruik van de mogelijkheden die dergelijke netwerken bieden. De contacten zijn vaak te weinig structureel van aard.

Sommige opleidingen coördineren intensieve programma's of nemen eraan deel. Deze intensieve programma's bieden veel studenten op een vrij eenvoudige manier de mogelijkheid tot internationale contacten.

Departementen en opleidingen sensibiliseren studenten voor deelname aan internationale projecten en buitenlandse stages. Meestal is er een eigen verantwoordelijke voor internationalisering aangesteld, die ondersteuning krijgt van een centrale dienst voor internationalisering. De deelname zelf is soms erg klein en beperkt tot een of andere optie (dikwijls Marketing).

Naast de klassieke studentenuitwisselingen bestaan er ook andere mogelijkheden, waar meer gebruik van kan worden gemaakt (bijvoorbeeld Leonardo-beurzen).

Buitenlandse studiereizen zijn een interessante (aanvullende) mogelijkheid, waar hier en daar gebruik van wordt gemaakt.

Veel opleidingen besteden aandacht aan internationalisering op het thuisfront, die verschillende vormen kan aannemen.

Een paar opleidingen bieden uitstekende programma's aan voor buitenlandse studenten, waar ook de eigen studenten voor een gedeelte aan kunnen deelnemen, maar er moet meer werk worden gemaakt van de integratie in de eigen opleiding.

Ook de lectorenmobiliteit blijft vaak beperkt. Bovendien zijn het vaak dezelfde lectoren die zich hiervoor inzetten.

De commissie wenst te beklemtonen dat opleidingen oog moeten hebben voor het kostenplaatje van een buitenlandse uitwisseling of stage voor de student en/of zijn ouders. Ze waardeert de inspanningen die sommige hogescholen in dat verband leveren.

1.1.8 leersituatie – leervormen - leermiddelen

De commissie heeft kunnen vaststellen dat het onderwerp onderwijsvernieuwing in alle opleidingen leeft en regelmatig een agendapunt is van vergaderingen.

Binnen de gevisiteerde opleidingen wisselt de schaal van integratie van onderwijsvernieuwing. Soms beperkt de toepassing zich tot enkele (vakgebonden) lectoren, soms gebeurt de toepassing van onderwijsvernieuwing systematischer met begeleiding vanuit de opleiding of van externen.

Eenzijds zijn studenten vragende partij voor vakoverschrijdend werken, maar anderzijds is het hen niet altijd duidelijk wat de meerwaarde van concrete vernieuwingen is, en achten ze meer coördinatie noodzakelijk om piekbelastingen te vermijden.

Zowat overal is een elektronisch leerplatform ingevoerd, waarvan het gebruik (als informatiekanaal en als didactisch instrument) vrij sterk wisselt.

De pc-infrastructuur is nog niet altijd helemaal aan de nieuwe noden aangepast.

Het gebruik van ICT in niet-ICT-vakken is in een aantal opleidingen (met name in de vreemde talen) goed ingeburgerd, maar het kan dikwijls nog veralgemeend worden.

Zelfstandig leren neemt een nog vrij beperkte plaats in. De opleidingen wijzen erop dat aan het type student waarmee ze te maken hebben, op dat vlak geen te hoge eisen mogen gesteld worden. De commissie deelt de mening echter niet dat er een relatie is tussen het type studenten en de wenselijkheid van zelfstandig werk.

De commissie meent daarentegen dat er nog een hele weg te gaan is om de op gang gebrachte onderwijsvernieuwing consequent door te trekken naar alle lectoren en hun leermiddelen en de wijze van toetsing. Initiatieven voor bijscholing van personeelsleden zijn onontbeerlijk om het proces van vernieuwing blijvend kansen te geven.

Er zijn opvallende verschillen tussen de kwaliteit van leermiddelen in en tussen opleidingen. Enkele opleidingen hebben kwaliteitseisen geëxpliciteerd voor het schriftelijke studiemateriaal dat ze aan studenten verstrekken. In andere opleidingen is de kwaliteitsbewaking van de leermiddelen in handen van de betrokken lector. De commissie adviseert om, naast collegiaal overleg, ook samenwerkingsvormen op te zetten met de beroepssector om inhoud en praktijkgerichtheid van cursussen en syllabi te evalueren en bewaken. De verspreiding van handboeken en syllabi laat in een aantal gevallen te wensen over.

1.1.9 toetsing en evaluatie

De opleidingen Bedrijfsbeheer hanteren een transparant examensysteem. De studenten hebben vaak inspraak in de organisatie.

Er worden objectieve criteria en diverse beoordelingsvormen gehanteerd (zelfs permanente evaluatie, assessment). Wel moet erop worden gelet dat mondelinge examens mogelijk blijven.

De commissie waardeert de proefexamens die sommige opleidingen gebruiken om studenten naar hun eigen vorderingen te laten peilen.

Via inrijdagen en dergelijke wordt de mogelijkheid tot feedback geboden.

De commissie vraagt de opleidingen om de slaag- en uitvalcijfers systematisch te analyseren, in het bijzonder bij eerstejaarsstudenten, maar soms ook bij tweedejaarsstudenten. Eventuele verbeterprojecten moeten tot doel hebben slaagcijfers op te krikken met behoud of verbetering van het huidige kwaliteitsniveau.

1.1.10 studie- en studentenbegeleiding

De opleidingen leveren grote inspanningen om de abiturienten degelijk vooraf te informeren (onder meer door infodagen, brochures, website). Bij het begin van het academiejaar besteden ze veel aandacht aan het onthaal van de nieuwkomers.

De opleidingen hechten veel belang aan studie- en studentenbegeleiding. De betreffende diensten bieden talrijke initiatieven zoals vakmonitaraat en (klas)mentoraat aan, in het bijzonder aan eerstejaarsstudenten. Voor algemene studentenbegeleiding en psychosociale begeleiding wordt meestal met SOVO samengewerkt. Soms kan de coördinatie van de verschillende initiatieven beter.

Doorgaans maken weinig studenten gebruik van het aanbod. Dit fenomeen verdient nadere aandacht en oorzaken daarvan dienen nader onderzocht te worden.

Ook de efficiëntie van de genomen initiatieven moet worden onderzocht.

Er lijkt een evolutie aan de gang waarbij een stijgend aantal studenten financiële hulp vraagt. Dit moet opgevolgd worden.

De ombudsdienst is meestal beperkt tot de examenperiode.

Het studentensecretariaat fungeert dikwijls als eerstelijns hulp.

Sommige opleidingen analyseren de instroomcijfers met het oog op een gedifferentieerde aanpak. De vooropleiding van de instroom is verschillend naargelang van de hogeschool. BSO- en KSO-studenten blijken over het algemeen niet goed voorbereid te zijn op de studie.

Met verschillen in vooropleiding wordt op verschillende manieren rekening gehouden. Sommige opleidingen organiseren voorbereidingscursussen, andere gebruiken diagnostische tests of passen de inhoud van sommige cursussen aan.

De commissie meent dat sommige opleidingen Bedrijfsbeheer meer oog moeten hebben voor de aansluiting tussen het secundair onderwijs en de begrepen van de opleiding. In het kader van 'meer pedagogie van het slagen en niet van het buizen' adviseert de commissie om onder meer in het bijzonder aandacht te hebben voor de motivatie en studiecapaciteiten van instromende studenten via bijvoorbeeld intakegesprekken of andere instrumenten.

Hoewel een aantal hogescholen speciale inspanningen leveren, blijkt participatie van studenten vaak een zorgkind te zijn. Dit kan samenhangen met het feit dat studenten wel eens het gevoel hebben dat hun mogelijke bijdrage veeleer beperkt is.

Het systeem van klasvertegenwoordigers dat soms gehanteerd wordt, geeft niet altijd voldoening.

1.1.11 studeerbaarheid en studierendement

Er is een beginnende aandacht voor de problematiek van uitvallers en studiebevorderende en -belemmerende aspecten.

Examendatabanken worden door de studenten als een nuttig instrument beschouwd.

De slaagcijfers moeten grondiger geanalyseerd worden, in functie van factoren zoals instroomeigenschappen, vooropleiding van de studenten en inspanningen voor studiebegeleiding.

Een groot aantal opleidingen worstelt nog met de methodiek van studietijdmetingen, het verzamelen van valide en betrouwbare resultaten en de opvolging ervan. Enkele opleidingen zijn daarentegen al goed vertrouwd met studietijdmetingen.

1.1.12 afgestudeerden

De afgestudeerden zijn over het algemeen tevreden over hun opleiding. Het beroepenveld is tevreden over de inzetbaarheid van afgestudeerden als beginnende beroepsbeoefenaar. Wel wijst het op soms gebrekkige communicatieve en sociale vaardigheden en op overdreven verwachtingen van pas afgestudeerden.

Er worden heel wat initiatieven genomen om de studenten direct op de instap in het beroepsleven voor te bereiden, onder meer sollicitatietraining, jobbeurs, ...

In de opleidingen waar ze aangeboden wordt, wordt de posthogeschoolvorming door de afgestudeerden erg gewaardeerd.

De meeste opleidingen beschikken over een plaatsingsdienst voor hun afgestudeerden.

Opvallend is dat er slechts weinig een formele alumniwerking hebben, te meer daar contacten met oud-studenten kunnen leiden tot stageplaatsen, juryleden voor eindwerken, adviezen bij programmaherzelingen, informanten op jobbeurzen, enzovoort.

1.1.13 maatschappelijke dienstverlening + onderzoek

Ondanks de beperkte middelen worden hier en daar interessante initiatieven genomen, zeker op het vlak van maatschappelijke dienstverlening: posthogeschoolvorming, contractonderwijs, en, vooral vanuit de optie Marketing, onderzoek in de non-profitsector. Deze initiatieven kunnen nog verder uitgebreid worden, ook naar andere opties toe.

Projectmatig wetenschappelijk onderzoek is in de meeste hogescholen (nagenoeg) onbestaande. De vraag kan gesteld worden of opleidingen Bedrijfsbeheer met de beschikbare personele en financiële middelen in staat zijn om deze opdracht uit te voeren. De in het vooruitzicht gestelde HOBU-fondsen kunnen er, samen met de ondersteuning vanuit de centrale diensten, die recent hier en daar concrete vormen aanneemt, toe bijdragen dat ook op dat vlak enige dynamiek ontstaat, die ook het onderwijs ten goede zal komen.

2 terugmeldingsrapporten

2.1 Arteveldehogeschool

inleiding

situering

De opleiding Bedrijfsbeheer maakt deel uit van de Arteveldehogeschool. Tot 2000 maakte de opleiding deel uit van de EGON Hogeschool. In 2000 fuseerde de EGON hogeschool met de KLBO (Katholieke Hogeschool voor Lerarenopleiding en Bedrijfsmanagement), KaHoG (Katholieke Hogeschool voor Gezondheidszorg Oost-Vlaanderen) en de Sociale Hogeschool (Socia) tot de Arteveldehogeschool.

Bij de fusie tot de Arteveldehogeschool werden de structuren herdacht. De hogeschool is opgebouwd uit Arteveldediensten (die alle opleidingen op zeer uiteenlopend gebied ondersteunen) en opleidingen (die zich overwegend op de kerntaken onderwijs, maatschappelijke dienstverlening en wetenschappelijke onderzoek concentreren). Voor de opleidingen zijn opleidingsdirecteuren verantwoordelijk. De opleidingsdirecteur rapporteert aan de algemeen directeur. De Arteveldehogeschool biedt 14 opleidingen aan, waaronder Bedrijfsbeheer.

In tegenstelling tot de meeste andere hogescholen bestaat de Arteveldehogeschool niet uit departementen, maar uit opleidingen. Soms worden deze opleidingen geclusterd zoals het geval is voor Bedrijfsbeheer en Secretariaatsbeheer en is de opleidingsdirecteur voor meer dan één opleiding verantwoordelijk.

Binnen de opleiding Bedrijfsbeheer zijn er vier afstudeerrichtingen (vroegere opties): Accountancy-Fiscaliteit, Marketing, Rechtspraktijk en Financie- en Verzekeringswezen.

zelfevaluatierapport

Het ZER werd zelfkritisch opgesteld en geeft een behoorlijk beeld van wat de commissie op het veld heeft kunnen vaststellen. De toegestuurde bijlagen waren uitstekend en vergemakkelijkten het werk van de commissie tijdens de visitatie. Het feit dat er sinds het schrijven van het ZER op de campus een wijziging had plaatsgevonden van de beleidsstructuur zonder dat de commissie hiervan tijdens de voorbereiding op de hoogte was gebracht, werd als hinderlijk ervaren. Bij het begin van de visitatie werd de commissie wel geïnformeerd over deze wijzigingen. De commissie waardeert ook de degelijke organisatie van de visitatie.

De commissie is er zich terdege van bewust dat de visitatie plaatsvond op een ogenblik dat de fusie tot Arteveldehogeschool nog vrij recent en duidelijk nog niet geheel verwerkt is.

2.1.1 bespreking van de thema's

2.1.1.1 beschrijving van het beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

De Arteveldeeraad, samengesteld uit de algemeen directeur, de directeurs diensten en beleid, de directeur van het Centrum voor Onderzoek, Maatschappelijke dienstverlening en Professionele ontwikkeling van de

Arteveldehogeschool (COMPahs) en alle opleidingsdirecteurs is een beleidsvoorbereidend orgaan dat eveneens de operationalisering van het algemeen beleid uitstippelt.

Aan de opleidingsdirecteur worden op het niveau van de opleiding een aantal bevoegdheden toevertrouwd zoals personeelsbeleid, onderwijsorganisatie, curriculumontwikkeling en professionalisering. De opleidingsdirecteur staat ook in voor de correcte toepassing van het studiecontract.

Toen het ZER werd opgesteld, werd de opleidingsdirecteur bijgestaan door een team van opleidingscoördinatoren, namelijk de opleidingscoördinator 1ste jaar, de opleidingscoördinator Accountancy-Fiscaliteit (AF), de opleidingscoördinator Marketing (Mkt), de opleidingscoördinator Rechtspraktijk (RP) en de opleidingscoördinator Financiering- en Verzekeringswezen (FV). Op het ogenblik van de visitatie was deze structuur echter gewijzigd en waren er enerzijds een onderwijscoördinator 1ste jaar, een onderwijscoördinator commerciële en administratieve opleidingen, een onderwijscoördinator juridische opleidingen en de opleidingen AF en FV en daarnaast twee domeincoördinatoren: enerzijds een domeincoördinator voor Economie, Recht, ICT en Ethiek en daarnaast een domeincoördinator Talen en Communicatieve Vaardigheden.

De specificiteit van de Arteveldehogeschool komt tot uiting in de structuur. Het beleid stoelt op drie pijlers: de opleiding, de student en het werkveld. Die worden gereflecteerd in de participatieorganen: de opleidingsraad waar studenten en lectoren aan deelnemen, de opleidingsstudentenraad die de studenten vertegenwoordigt en ten slotte de opleidingsadviesraad waarin lectoren en het werkveld vertegenwoordigd zijn. Iedere unit moet zich waarmaken op het terrein.

Inzake het financieel beleid is er een solidariteit ingebouwd waarbij alle opleidingen een beroep kunnen doen op de Arteveldediensten waardoor alle opleidingen verhoudingsgewijs over een quasi identiek opleidingsbudget beschikken.

Daarnaast beschikt iedere opleiding over een identieke sokkel, ongeacht de OBE en de grootte van de opleiding. Als gevolg daarvan wordt een deel van de personeelsleden en -middelen solidair aan de opleiding toegewezen.

Inzake het taakinvullingsbeleid heeft de opleiding getracht te komen tot een verdeling van alle taken over alle personeelsleden.

De opleiding Bedrijfsbeheer heeft gekozen voor een beleid waarbij de nadruk wordt gelegd op managementscompetenties. Het eerste jaar is gemeenschappelijk en er wordt voor gezorgd dat de studenten van de verschillende opties elkaar in de volgende jaren blijven ontmoeten.

De commissie waardeert ten zeerste de sterke visie op onderwijsbeleid waarbij werd gekozen voor uitgewerkte strategische doelen. Het is de commissieleden ook opgevallen dat de personeelsleden duidelijk weten wat hun missie is. Ook de moedige beslissing om over te gaan naar een gedeeltelijke solidariteit voor de betoelaging van de opleidingen om zodoende de invloed van de OBE's te milderen, heeft indruk gemaakt op de commissie.

De commissie meent dat de beslissingslijnen korter en dichter bij de opleiding kunnen worden gebracht. Omwille van het feit dat de communicatie tussen de centrale diensten en de werkvloer niet optimaal lijkt, is er tevens onvoldoende transparantie inzake het beleidsvoorbereidend werk.

Deze gebrekkige communicatie doet zich ook voor binnen de opleiding. Het is de commissie ook opgevallen dat er op opleidingsniveau geen participatieraad of overlegcomité is waarin de specifieke personeelsaan-

gelegenheden kunnen worden besproken. Het personeel betreurt de afwezigheid van dergelijk overlegorgaan waardoor de personeelsleden met hun specifieke opleidingsgebonden grieven nergens terecht kunnen. De commissie vraagt ook aandacht voor meer continuïteit bij belangrijke functies en taken binnen de opleiding zoals internationalisering en kwaliteitszorg.

De opleiding Bedrijfsbeheer beschikt nog niet over een uitgewerkt strategisch plan. Wel zijn de vijf domeinen die het uitgangspunt vormen van het beknopt strategisch plan van de opleiding operationeel beschreven en is er een aanzet tot implementatie. De commissie wenst er echter op te wijzen dat een strategisch plan geen missie is. Het strategisch plan van de opleiding zou meer moeten worden geschreven in termen van concrete doelstellingen en met duidelijke streefdata.

2.1.1.2 concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

De kwaliteitszorg wordt aangestuurd door de centrale kwaliteitscoördinatoren (tot nu toe 1,5 VTE bijgestaan door een administratieve kracht) en binnen de opleiding geïmplementeerd via twee ankerpunten Kwaliteitszorg. De taken en de relatie tussen de centrale dienst en de ankerpunten zijn uitgeschreven en zijn gebaseerd op het borgen van kwaliteit enerzijds en de verbeterdoelen anderzijds. Met behulp van kwaliteitsverbetersteams (KVT's) wordt er ad hoc aan kwaliteitsverbetering gewerkt. De centrale dienst levert systematisch materiaal aan en wordt op zijn beurt gevoed door PROZA-evaluaties. Er is een vijfjarenplan opgesteld waaruit een jaarlijks kwaliteitsplan voortvloeit. Er zal ook rekening worden gehouden met de verbeterdoelen die voortvloeien uit de visitatie. De doelen uit het kwaliteitsplan kunnen ook toevertrouwd worden aan de nieuwe KVT's waarbij soms externen, maar ook studenten worden betrokken. Er kunnen tegelijkertijd verschillende KVT's aan het werk zijn. Zo werd gewerkt aan KZ in internationalisering en werkt er momenteel een KVT aan projectmanagement. Alle procedures en documenten worden beschreven waarbij wordt nagegaan wat haalbaar is. Na implementatie wordt dan alles geëvalueerd en zo nodig aangepast.

Voor de opleiding gaat men uit van het opleidingsconcept dat vertaald wordt in een opleidingsplan dat op zijn beurt vertaald wordt naar een kwaliteitsplan. De opleiding Bedrijfsbeheer moet het opleidingsconcept nog vertalen naar een opleidingsplan en een kwaliteitsplan.

Sommige onderzoeken zoals het onderzoek naar de studentenbegeleiding gebeuren niet door de centrale kwaliteitscel, maar wel door de dienst Onderzoek en Onderwijs. Ook het onderzoek naar studielast wordt door deze dienst verricht.

De commissie apprecieert de duidelijke collectieve betrokkenheid van alle lectoren bij de kwaliteitszorg. Ze waardeert ook het goed uitgewerkt concept van IKZ met aanzetten tot implementatie en de inspanningen die worden geleverd om kwaliteit meetbaar te maken.

De commissie betreurt echter dat er nog geen uitgewerkt kwaliteitsplan is voor de opleiding en dat een goed uitgewerkt communicatieplan ontbreekt. De commissie meent dat er nood is aan geobjectiveerd onderzoek naar personeelstevredenheid waarbij alle personeelsleden worden betrokken.

2.1.1.3 personeel

De commissie heeft zeer gemotiveerd en sterk bij de opleiding betrokken personeel ontmoet. Een aantal lectoren beschikt ook over beroepservaring (accountant, verzekeringsmakelaar). Er bestaat een goede

procedure voor het aanwerven van nieuwe personeelsleden die binnen de opleiding goed opgevangen worden en de nodige ondersteuning krijgen.

De commissie meent dat de objectivering van het taakinvullingsbeleid een positief punt is. Dit wijst op een streven om de competenties van het personeel zo efficiënt mogelijk aan te wenden. De commissie is echter van mening dat er meer overleg zou moeten zijn in verband met dit taakinvullingsbeleid en dat er beter over moet worden gecommuniceerd, net zoals over de redenen van de veranderingen. De commissie stelt vast dat sommige personeelsleden zelfs het percentage niet kennen waarvoor ze voor bepaalde opdrachten zijn vrijgesteld.

Binnen de opleiding werd een nieuwe structuur uitgewerkt met twee domeincoördinatoren. Eén coördinator is vanaf dit academiejaar verantwoordelijk voor de vakgroepwerking voor economie, recht, ICT en ethiek. Daarnaast is er een domeincoördinator voor Talen en Communicatieve Vaardigheden. Zij zouden ook de verantwoordelijkheid op zich nemen voor de functioneringsgesprekken, terwijl de verantwoordelijkheid voor de evaluatie bij de opleidingsdirecteur blijft.

In het verleden bestond er binnen EGON een goede procedure voor de functioneringsgesprekken en de evaluatie. De voorbije jaren zijn vooral de functioneringsgesprekken verwaarloosd. De commissie meent dat er niet meer mag worden getalmd en dat er dringend werk moet worden gemaakt van een goed systeem van plannings- en functioneringsgesprekken, de personeelsevaluatie en een goede opvolging ervan. De lectoren zouden appreciëren dat de studenten worden betrokken bij de evaluatie van de lectoren.

Er is een bijscholingsbeleid met ruime opleidingsbudgetten. De professionalisering gebeurt enerzijds gestuurd en Arteveldebreed (bijvoorbeeld voor innoverende onderwijsvormen) en anderzijds op vraag van lectoren. De lectoren vrezen dat door de nieuwe verdeling van de budgetten voor bijscholing vooral de vraaggestuurde bijscholing in het gedrang komt.

Het is de commissieleden opgevallen dat er binnen de opleiding geen platform is waar personeelsaangelegenheden kunnen worden besproken. De bestaande overlegorganen lenen zich niet tot het bespreken van delicate materie omdat er of externen of studenten aanwezig zijn. Daarenboven voelen de personeelsleden zich niet echt vertegenwoordigd in het HOC omdat zij hun afgevaardigde niet kennen. Om de kwaliteit van de verhoudingen tussen het personeel en de leidinggevenden binnen de opleiding te verbeteren, suggereert de commissie dat er werk wordt gemaakt van een overlegorgaan waar de opleidingsgebonden personeelsaangelegenheden kunnen worden besproken. Op deze manier kunnen personeelsleden nauwer betrokken worden bij het beslissingsproces en zal het draagvlak voor de genomen beslissingen breder zijn.

2.1.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

Zoals reeds eerder vermeld, is de Arteveldehogeschool overgegaan naar een gedeeltelijke solidariteit voor de betoelaging van de opleidingen om zodoende de invloed van de OBE's te milderen.

De Arteveldehogeschool is gehuisvest in een reeks oude stadswoningen. Studenten van het eerste en het tweede jaar appreciëren de charme van deze oude gebouwen (deze mening wordt echter niet gedeeld door de studenten van het derde jaar en de oud-studenten). Ook de commissie meent dat de infrastructuur en gebouwen onvoldoende aangepast zijn om het onderwijsconcept mogelijk en waar te maken. Zo is de

commissie van oordeel dat de infrastructuur niet toelaat om over te gaan tot de uitbreiding van het computerpark, wat nochtans noodzakelijk is voor de zelfstudie.

De opleiding heeft een audit laten uitvoeren door de brandweer en tracht nu rekening te houden met de gemaakte opmerkingen en de infrastructuur aan te passen. Jaarlijks worden er evacuatieoefeningen gehouden.

Alle studenten en lectoren zijn tevreden over de dienstverlening van de mediathecarissen. Ook het aankoopbeleid voldoet. Op bijna alle aanvragen tot aankoop wordt positief gereageerd. Ook hier is de infrastructuur echter niet aangepast aan de moderne noden. De commissie vindt het positief dat de mediatheek is aangesloten op de informatiedatabanken (ELEKTRON-project, RISE-project). Volgens de commissie ontbreken er echter een aantal relevante tijdschriften in de collectie van de mediatheek. Dit wordt echter gecompenseerd door het feit dat de bibliotheek zich bevindt op wandelafstand van de universiteitsbibliotheek van de Universiteit Gent, waar alle studenten van de Arteveldehogeschool (als associatiepartner) terecht kunnen. Ook de collectie juridische werken volstaat niet voor de werking van een opleiding Rechtspraak. De studenten hebben er echter op gewezen dat zij alle informatie kunnen vinden in de vlakbij gelegen bibliotheek van de Rechtsfaculteit van de UGent. Gezien de hoge kostprijs van deze werken meent de commissie dat er inderdaad moet worden gestreefd naar synergie binnen de associatie. Het strekt dan ook tot aanbeveling de lage bezoekcijfers van de mediatheek in dit licht te analyseren en na te gaan of ook studenten van andere opleidingen Bedrijfsbeheer de bibliotheken van de UGent bezoeken. Indien dit wel het geval is, zouden er afspraken kunnen worden gemaakt voor het aankoopbeleid.

Samen met de Universiteit Gent heeft de Arteveldehogeschool het terrein op de Kantienberg te Gent aangekocht. Hier wordt een bouwproject gepland (25.000 m²) voor de studiegebieden Gezondheidszorg en Handelswetenschappen-Bedrijfskunde. De commissie hoopt dat er snel werk wordt gemaakt van dit project.

Met het vooruitzicht op de verhuis naar deze nieuwe locatie is het huidige investeringsplan van de opleiding Bedrijfsbeheer voornamelijk gericht op het onderhouden van de bestaande infrastructuur. Er bereikten de commissie een vrij groot aantal klachten over het sanitair en het onderhoud van de infrastructuur. Zowel lectoren als studenten deden hierover hun beklag. In het licht van de hoge personeelsbezetting van de dienst logistiek heeft de commissie vragen bij de efficiënte werking van deze dienst.

2.1.1.5 onderwijsdoelstellingen

Het onderwijsconcept is gestoeld op zeer degelijk uitgewerkte documenten over strategische doelen en onderwijsvisie.

De opleiding Bedrijfsbeheer wenst zich van andere opleidingen Bedrijfsbeheer te onderscheiden door het feit dat ze een globale managementopleiding wil aanbieden en een managementprofilering als doelstelling heeft. Daarom wordt er ook gerekruteerd uit het ondernemersmilieu.

De opleidingsdirecteur is zich bewust van het feit dat de opleiding als zwaar wordt ervaren. Toch is het de doelstelling van de opleiding om het onderwijs zo aangenaam mogelijk te maken onder het motto 'moeilijk maar prettig'.

De commissie heeft vastgesteld dat hoewel het beroeps- en opleidingsprofiel nog niet werden herschreven, er regelmatig aanpassingen gebeuren aan het curriculum op basis van de contacten en het overleg binnen de opleidingsadviesraad en de contacten met het beroepsveld in het kader van de stages. Het aantal externen in de opleidingsadviesraad werd recent nog uitgebreid.

2.1.1.6 *opleidingsprogramma: opbouw en inhoud*

Inzake het opleidingsprogramma wijst de commissie erop dat zowel de oud-studenten als het beroepsveld uiterst tevreden zijn over het opleidingsprogramma en het goede niveau van de afgestudeerden.

De commissie apprecieert dat er in het programma niet alleen aandacht wordt besteed aan vakkennis, maar evenzeer en in gelijke mate aan managementvaardigheden. Zij vindt ook het gemeenschappelijk eerste jaar een positieve factor omdat de studenten hier kennis kunnen maken met alle opties en daarna een gedegen keuze kunnen maken. Vanaf het tweede jaar kenmerkt de opleiding zich door een interactieve en toepassingsgerichte werking. In dat opzicht wordt ook het project JOBS (Jonge Ondernemers door Bedrijfservaring en Studie) gezien als een verrijking van de opleiding door de vakoverschrijdende en optieoverschrijdende aanpak.

Binnen de opleiding wordt ook nog veel aandacht besteed aan de talen en wordt de nadruk gelegd op een communicatieve en vakspecifieke aanpak, wat de commissie en het beroepsveld appreciëren.

De commissie beschouwt de opleidingsadviesraad als een belangrijk instrument voor de programmabewaking en curriculumopbouw. Toch vraagt ze nog meer aandacht voor mogelijke overlappingen in het opleidingsprogramma. Naast de vakwerkgroepen zou een overlegplatform per optie aangewezen zijn.

Alhoewel er sprake is om vanaf volgend jaar een aanvang te maken met een modulaire structuur, is hier in de praktijk nog niets van te merken. De commissie beveelt aan de studenten te betrekken bij de opbouw van het programma.

Ten slotte menen zowel verantwoordelijken van het werkveld als de commissie dat de training voor het verkoopsgesprek moet worden bijgestuurd.

2.1.1.7 *afstudeerwerk en werkveldervaring*

Het eindwerk werd vervangen door het eindproject in groep (JOBS -) dat reeds in het tweede jaar wordt aangevat. Via dit eindproject werken studenten in groep een businessplan uit voor een nieuw op te richten bedrijf. De studenten leggen op deze wijze heel wat contacten met het werkveld en met overheidsinstanties. Daarenboven werken zij vakoverschrijdend en optieoverschrijdend. Dit is ongetwijfeld een sterk punt van de opleiding.

De belangrijkste werkveldervaring doen de studenten op tijdens hun drie maanden durende stage op het einde van de studie. De studenten hebben op dat ogenblik reeds alle examens afgelegd en moeten alleen nog naar de hogeschool terugkomen voor de voorstelling van het stagerapport. De afgevaardigden van het werkveld zijn bijzonder lovend over de studenten, zowel wat hun kennis als hun enthousiasme en hun attitude betreft.

Stagedocumenten en stageprocedures zijn degelijk uitgewerkt. Toch menen de studenten dat de informatie (zowel nationaal als internationaal) te laat wordt gegeven. De commissie beveelt daarom aan deze informatie reeds te geven in de loop van het tweede jaar. De commissie stelt ook vast dat er een degelijke begeleiding en opvolging is van de stage.

Toch meent de commissie dat er te weinig gebeurt met de stage-ervaringen van de studenten. Ervaringen van studenten worden weinig systematisch ingeschakeld in het onderwijsleerproces. Er moet een kritische reflectie gebeuren over de didactische waarde van de stage met onder meer aandacht voor het tijdstip van de stage. De commissie meent daarom dat terugkomdagen moeten worden aangemoedigd.

De stagebedrijven zouden appreciëren indien de studenten ook de stagebedrijven en de stagebegeleiders in de bedrijven evalueren zodat zij ook verbeteracties zouden kunnen doorvoeren.

2.1.1.8 internationale dimensie

De commissie meent dat de maandelijkse samenkomst van de stuurgroep Internationalisering met alle ankerpunten uit de verschillende opleidingen om samen een constructief platform te creëren, een sterk punt is. In het academiejaar 2001-2002 werd gestart met de ontwikkeling van vier procedures voor internationalisering: enerzijds voor studentenmobiliteit (uit en in) en anderzijds voor stafmobiliteit (uit en in). Om de administratie die eigen is aan de studenten- en de stafmobiliteit meer te stroomlijnen, werden aanvullend op de procedures ook een aantal bijbehorende formulieren ontwikkeld. De gespecialiseerde cel Noord-Zuid werkt zeer adequaat en slaagt erin internationalisering binnen de opleiding uit te breiden tot mondialisering.

De commissie heeft vastgesteld dat er naast de inspanningen op hogeschoolniveau door de opleiding nog een aantal initiatieven worden genomen inzake de internationale dimensie. Mocomo is een internationaal programma voor inkomende studenten dat samen met de opleidingen Secretariaatsbeheer en Communicatiebeheer voor de eerste maal werd aangeboden in het academiejaar 2001-2002.

De studenten Bedrijfsbeheer kunnen op één of andere manier deelnemen aan een buitenlands project en/of stage (Erasmus of Leonardo). Een centrale opleidingsgebonden registratie van deze gegevens is er nog niet. Dit bemoeilijkt een correcte en volledige weergave van deze gegevens en maakt de interpretatie ervan moeilijk. Bovendien is er een probleem met Leonardo omdat de studenten door de verlenging van de stages tot na het einde van de maand mei niet meer in aanmerking komen voor Leonardo-beurzen. Hier moet gezocht worden naar een constructieve oplossing.

De stafmobiliteit in de opleiding Bedrijfsbeheer is heel beperkt. Jaarlijks zijn er een tweetal lesgevers die onderwijsactiviteiten uitvoeren in buitenlandse hogescholen. Naast deze activiteiten neemt een aantal lesgevers jaarlijks deel aan buitenlandse congressen. Daarnaast staan lesgevers in voor de begeleiding van buitenlandse stages en studiereizen. Ondanks het feit dat verschillende lectoren bij internationalisering betrokken zijn, betreurt de commissie dat er slechts weinig lectoren betrokken zijn bij lectorenmobiliteit.

De International Tax Week werd aanvankelijk als Intensive Program (IP) georganiseerd, maar wordt nu nog ingericht zonder subsidiëring omdat de opleiding een IP van 2 weken niet haalbaar acht. Misschien moet toch gezocht worden naar oplossingen voor dit probleem.

De commissie raadt ook aan te kijken naar andere vormen van internationale samenwerking zoals het gezamenlijk ontwikkelen van curricula (PROG).

Informatie in verband met studentenmobiliteit wordt te laat aan de studenten medegedeeld, waardoor een aantal studenten afhaken. De commissie adviseert de studenten reeds in het tweede jaar te informeren.

2.1.1.9 leersituatie: onderwijsvormen en leermiddelen

Over het algemeen zijn de studenten zeer tevreden over de pedagogisch-didactische kwaliteiten van de lectoren. Er wordt volgens de studenten zeer interactief les gegeven. Ondanks de gebrekkige infrastructuur en uitrusting slagen de lectoren er toch in goed les te geven. De commissie apprecieert ook het streven naar zelfwerkzaamheid bij studenten, bijvoorbeeld bij het Managementgame.

De commissie ontdekte echter weinig innoverende onderwijsvormen en experimenten met nieuwe onderwijsvormen. Zo wordt Blackboard op enkele uitzonderingen na niet gebruikt als leerplatform, maar als informatiekanaal.

Wel heeft de commissie vastgesteld dat er vakoverschrijdend en projectgestuurd wordt gewerkt. Zo zijn de studenten enthousiast over het Managementgame en over het JOBS-project.

De cursussen zijn degelijk, maar niet altijd even aantrekkelijk en studentvriendelijk. Ze worden in beheer van de lesgever en in samenwerking met een aantal kopieercentra in de omgeving van de campus aan de student aangeboden. Deze manier van werken is niet altijd even praktisch. Bovendien is de gevoerde prijzenpolitiek hierdoor niet steeds transparant.

Voor de optie Marketing heeft de commissie opgemerkt dat de cursussen sales en sales management aan vernieuwing toe zijn en dat er dieper moet worden ingegaan op het aspect budgetteren.

De basis van het vreemdetalenonderwijs is goed, en zowel de studenten als het beroepsveld zijn tevreden over de interactieve en communicatieve aanpak.

Voor de optie rechtspraak meent de commissie dat Europees Recht meer prominent aan bod zou moeten komen in het licht van het toenemend belang van de Europese regelgeving. Ook in de andere opties zouden de studenten minstens een inleiding tot de Europese instellingen en het Europees recht moeten krijgen.

Ten slotte beveelt de commissie aan de leermiddelen (onder andere cursussen) systematisch te laten evalueren door externe experts en studenten (ten behoeve van de studeerbaarheid).

2.1.1.10 toetsing en evaluatie

Over de toetsing en evaluatie zijn de betrokkenen tevreden. De tijdige verspreiding van examenroosters en de mogelijkheid voor studenten om wijzigingen aan het examenrooster aan te vragen, worden ten zeerste gewaardeerd.

De examens worden als betrouwbaar en transparant ervaren door de studenten. De examens waren volgens de studenten goed georganiseerd en beantwoordden aan hun verwachtingen. Het feit dat zij op aanvraag de kans krijgen om de examens in te kijken, verhoogt het vertrouwen van de studenten. Zij betreuren wel dat de quoterings daarbij niet kan worden ingekeken. De commissie heeft er hen wel op gewezen dat dit een probleem is van juridische aard.

De commissie apprecieert dat de lectoren bij het begin van het academiejaar de evaluatiemethode verduidelijken, maar zij meent dat een en ander ook in de studiegids uitgebreider kan worden beschreven.

Alhoewel er een studie gebeurde van de slaagcijfers, heeft de commissie de indruk dat er nog te weinig gebeurde met de resultaten van deze studie.

2.1.1.11 studie en studentenbegeleiding

De commissie waardeert de zeer degelijke beleidsverklaring in verband met studie- en studentenbegeleiding. Ook wenst de commissie haar tevredenheid uit te spreken over het zeer degelijke Artevelde-onderzoek over de begeleiding van de eerstejaarsstudenten.

De instroombegeleiding bestaat in eerste instantie uit de deelname aan de provinciale studie-informatiedagen (SID-in's). Ook het verzorgen van infoavonden in secundaire scholen en het organiseren van informatiedagen op de campus behoren tot de activiteiten van de opleiding. Op deze informatiedagen zijn steeds lesgevers, studenten, een vertegenwoordiger van SOVOARTE en studiebegeleiding aanwezig. Deze infoavonden zouden echter moeten worden geëvalueerd.

Naast de infomomenten wordt er elk jaar een opleidingsbrochure ontwikkeld. Hierin wordt de opleiding in al haar facetten voorgesteld. Abituriënten kunnen zich ook informeren via de website van de Arteveldehogeschool.

Bij de aanvang van het academiejaar heeft iedere instromende student een gesprek (intakegesprek) met de eigen studiebegeleider. Tijdens dit gesprek wordt gepeild naar de reeds doorlopen studieloopbaan en naar mogelijks te verwachten knelpunten op het vlak van de studie en/of de psychosociale situatie. Waar nodig wordt de student doorverwezen naar SOVOARTE of een andere externe instantie. Zowel de commissie als de studenten menen dat dit intakegesprek een uitstekend initiatief is.

Nog voor de eigenlijke start van het academiejaar kan de student deelnemen aan verschillende instapcursussen voor onder andere studievervaardigheidstrainingen, boekhouden en Duits. Ook hierover zijn de studenten enthousiast.

Op de eerste dag van het academiejaar vindt een introductiedag plaats, waarop de studenten alle nodige documenten krijgen. Na deze formele introductie worden de studenten uitgenodigd in de lokalen van SOVOARTE voor een launch party. Blijkbaar is dit een uitstekende manier om informeel kennis te maken met SOVOARTE, de SOVO van de Arteveldehogeschool.

De dienst studiebegeleiding en –advies werkt nauw samen met SOVOARTE. Om de afbakening van beide diensten beter te bewaken werden de taakomschrijvingen voor de studiebegeleiders en voor de SOVO-medewerkers verduidelijkt in een nota. Het feit dat SOVARTE gelegen is in hetzelfde gebouw als de uitleendienst voor computers, zorgt ervoor dat studenten heel makkelijk de stap zetten naar deze dienst. Bovendien zijn ze opgetogen over de werking ervan.

Naast de door de studiebegeleiders georganiseerde begeleiding wordt er ook vakmonitaraat georganiseerd voor de opleidingsonderdelen boekhouden, economie, Frans en Duits. Bij eventuele specifieke vragen van studenten zijn ook alle lesgevers bereid bijkomende toelichting te geven bij hun opleidingsonderdeel. Uit alle gesprekken bleek de lage drempel en continue beschikbaarheid van lectoren en studiebegeleiders.

Studenten die dreigen af te haken en wensen uit te schrijven, worden uitgenodigd voor een exitgesprek om te luisteren naar de oorzaken van het afhaken en om de studenten te ondersteunen bij een eventuele heroriëntering. Dit heeft tevens tot gevolg dat een aantal mogelijke afhakers hun studies toch voortzetten.

De studentenparticipatie is degelijk uitgewerkt. De studentenvertegenwoordigers die worden gekozen uit alle klasvertegenwoordigers zetelen op opleidingsniveau in de opleidingsraad die paritair is samengesteld.

Toch stelde de commissie enkele schoonheidsfoutjes vast in de uitstekende studentenbegeleiding. De studenten beklagen er zich over dat de informatie ad valvas slechts op één plaats aanwezig is, terwijl ze in verschillende gebouwen les volgen. Door het gebruik van e-mail en Blackboard wordt dit probleem echter minder nijpend.

De IAJ'ers deden er hun beklag over dat ze al te vaak uit de boot vallen en de opleiding vergeet met hen rekening te houden. Ook heeft de commissie vastgesteld dat er niet in specifieke begeleiding (bijvoorbeeld korte trajecten) wordt voorzien voor de grote groep niet-generatiestudenten.

2.1.1.12 studeerbaarheid en studierendement

Ondanks een zeer degelijke studie- en studentenbegeleiding blijven de slaagcijfers in het eerste jaar zeer laag. Ook de slaagcijfers van het derde jaar liggen lager dan men zou kunnen verwachten. Een grondige analyse van de slaagcijfers dringt zich daarom op.

De gevoerde studielastmeting(en) wijzen op een te lage studielast. Toch klagen de studenten van het derde jaar over de hoge werkdruk. Dit wordt ook weerspiegeld in de lage slaagcijfers van het derde jaar. De commissie beveelt een nieuwe studielastmeting aan en vraagt zich af of een herverdeling van de studielast over de drie jaren niet gewenst is.

De studeerbaarheid wordt zeker bevorderd door de werkvormen (Managementgame, JOBS) en door de laagdrempelige begeleiding.

2.1.1.13 afgestudeerden

Alhoewel er nog geen echt onderzoek werd verricht naar de tevredenheid van de afgestudeerden, is het duidelijk dat de afgestudeerden die de commissie heeft ontmoet zeer enthousiast zijn over de genoten opleiding. De studenten verklaren dat zij een goede basis hebben genoten voor alle opleidingsonderdelen en dat de stage een zinvolle afsluiter was van hun studie.

De overstap naar de arbeidsmarkt wordt zeker bevorderd door de driedaagse sollicitatiedagen, waar niet alleen bedrijven maar ook de VDAB aanwezig zijn, en door de uitstekende brochure 'Succes'. De hogeschool publiceert ook alle werkaanbiedingen op de website. De studenten van het laatste jaar worden hiervan op de hoogte gebracht. De recent afgestudeerden bezoeken regelmatig deze website.

De afgestudeerden beklagen er zich ook over dat ze niet systematisch op de hoogte worden gebracht van de initiatieven van de posthogeschoolvorming. De afgestudeerden vinden het tevens spijtig dat er geen goed gestructureerde alumniwerking is.

2.1.1.14 maatschappelijke dienstverlening

Het in opbouw zijnde Business COMPahs wordt door de commissie beschouwd als een sterke troef van de opleiding. De commissie vraagt dat niet alleen naar de opbrengst van de projecten wordt gekeken, maar ook naar de pedagogisch-didactische waarde van de projecten waar studenten aan meewerken.

De posthogeschoolvorming staat nog in de kinderschoenen en moet verder worden uitgebouwd.

2.1.1.15 onderzoek

Toegepast onderzoek kwam tot op heden niet aan bod. Het deelnemen aan projectmatig wetenschappelijk onderzoek concretiseerde zich de afgelopen jaren uitsluitend in het voeren van marktonderzoek. In de toekomst zal dit verder op punt worden gezet.

In het licht van een geleidelijke groei van Business COMPahs wordt momenteel prioritaire aandacht geschonken aan maatschappelijke dienstverlening en postinitieel onderwijs. In een latere fase zal het projectmatig wetenschappelijk onderzoek verder ontwikkeld worden. Toch meent de commissie dat hier ook dringend werk van moet worden gemaakt omdat het een van de decretale opdrachten is van de hogeschool.

2.1.2 samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten

De commissie apprecieert de sterke onderwijsvisie van de hogeschool die met strategische doelen is uitgewerkt. Ze betreurt dan ook dat er voor de opleiding bedrijfsbeheer nog geen uitgewerkt strategisch plan, aangepast aan de noden van de markt, is uitgeschreven. De personeelsleden weten duidelijk wat hun missie is.

De communicatie tussen de centrale diensten en de werkvloer is niet optimaal. De beslissingslijnen moeten korter en dichter bij de opleiding. Ook binnen de opleiding zou er meer aandacht moeten zijn voor communicatie.

Er is een goed uitgewerkt concept van kwaliteitszorg met aanzetten tot implementatie binnen de opleiding. Er is wel een duidelijke collectieve betrokkenheid van alle lectoren bij de kwaliteitszorg.

Het lectorenkorps is gemotiveerd en enthousiast. Er is een bijscholingsbeleid met ruime opleidingsbudgetten en de aanwervingsprocedure is degelijk. Een overlegorgaan waarin personeelsaangelegenheden binnen de opleiding kunnen worden besproken, ontbreekt.

De infrastructuur en de gebouwen zijn onvoldoende aangepast om het onderwijsconcept mogelijk en waar te maken.

Het programma is coherent opgebouwd en up-to-date. Het heeft niet alleen tot doelstelling vakkennis over te brengen, maar ook managementvaardigheden. Toch zal inventarisering van competenties moeten uitmaken of er opleidingsonderdelen op het programma ontbreken.

Het beroepsveld is uiterst tevreden over zowel de kennis, de inzet als de attitudes van de afgestudeerden.

De evaluatie van de studenten verloopt naar wens. De organisatie van de examens is degelijk en studenten krijgen desgewenst feedback.

De studentenbegeleiding is voldoende laagdrempelig en is uitstekend uitgebouwd. De beschikbaarheid van het personeel is groot en er is een gedeelde verantwoordelijkheid tussen de lectoren, de onderwijscoördinatoren, de studentenbegeleiders, de ombudsvrouw en de diensten van SOVOARTE. Toch stelt de commissie vast dat ondanks al deze begeleiding de slaagcijfers laag blijven.

Maatschappelijke dienstverlening, en de posthogeschoolwerking staan nog in de kinderschoenen en toegepast onderzoek is nagenoeg onbestaande. Toch behoren ze tot de taken van de hogeschool.

2.2 Hogeschool Antwerpen

inleiding

situering

De opleiding Bedrijfsbeheer maakt deel uit van de Hogeschool Antwerpen, departement Bedrijfsbeheer, Lerarenopleiding en Sociaal Werk. De opleiding omvat de specifieke afstudeerrichtingen: Accountancy; Fiscaliteit; Expeditie, Distributie en Transport; Financie- en Verzekeringswezen en Marketing. Sinds het academiejaar 2001-2002 wordt de optie Milieuadministratie niet meer aangeboden.

De opleiding is gevestigd in Antwerpen op de campus Zuid, en is verspreid over een drietal gebouwen. De Hogeschool Antwerpen maakt deel uit van de associatie Universiteit en Hogescholen Antwerpen.

zelfevaluatierapport

Het ZER werd zelfkritisch opgesteld en geeft een behoorlijk beeld van wat de commissie op het veld heeft kunnen vaststellen. De organisatie van de visitatie was voortreffelijk.

2.2.1 bespreking van de thema's

2.2.1.1 beschrijving van het beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

De missie van de Hogeschool Antwerpen is zeer waardevol. De hogeschool wenst jonge mensen te vormen met aandacht voor de verwerving van kennis en de persoonsontplooiing (openheid, kritische zin, creativiteit en zelfstandigheid), en met een brede culturele basis waarbij de studenten een boodschap van levenslang leren mee krijgen.

Binnen het kader van de algemene beleidsopties van de hogeschool worden de beslissingen en beleidsopties voor de opleiding Bedrijfsbeheer genomen door de departementsraad. Per opleiding is eveneens een opleidingsraad opgericht waarin de verschillende geledingen voldoende vertegenwoordigd zijn. De commissie waardeert de grote beleidsautonomie.

Ze is evenwel van oordeel dat de competenties uit andere opleidingen van het departement en andere departementen onvoldoende worden aangewend.

Het draaiboek kwaliteitszorg en het 'Beleidsplan voor educatieve uitmuntendheid' is goed opgesteld.

De evaluatie van de kwaliteitszorg is in het verleden te weinig aan bod gekomen. De commissie heeft echter met voldoening vastgesteld dat hieraan gewerkt wordt en dat er enthousiasme en motivering vanuit de basis aanwezig is om verbeteringstrajecten op gang te brengen.

De aanstelling van een departementaal kwaliteitszorgcoördinator wordt als zeer positief aanzien. Bovendien heeft het voorbereidende werk op het vlak van kwaliteitszorg met het oog op de komende visitatie het proces van deze kwaliteitszorg geïntensifieerd. Er is een voortdurend streven naar kwaliteitsverbetering.

De toewijzing van de middelen op het niveau van het departement waardeert de commissie ten zeerste, aangezien die in overleg en als gevolg van een zeer open bespreking tot stand is gekomen.

De visitatiecommissie meent dat het delegeren van verantwoordelijkheden en bevoegdheden naar de opleidingscoördinatoren voor een aantal aspecten wenselijk is. De bevoegdheden zouden scherper kunnen worden afgebakend.

De efficiëntie van de opleidingsraden kan volgens de commissie verhoogd worden. Ze is van oordeel dat de verankering van de kwaliteitszorg in de opleiding op een meer gestructureerde wijze moet worden aangepakt. Op dit ogenblik komt de kwaliteitszorg in de opleidingsraden nauwelijks aan bod. De commissie verheugt er zich evenwel over dat het beleid zich hier bewust van is en dat hier ook aan wordt gewerkt.

In het licht van de steeds evoluerende maatschappij is het positief vast te stellen dat de opleiding hier tracht op in te spelen door nieuwe opties in te richten en andere af te schaffen. Het verdient aanbeveling het nemen van beslissingen in verband met het oprichten en/of afschaffen van opties te onderbouwen en te laten steunen op onderzoeksgegevens.

2.2.1.2 concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

Er werden ernstige inspanningen geleverd om het ZER te ondersteunen met gegevens uit gespreksgroepen en PROZA-groepen.

De visitatiecommissie vindt het positief dat de studenten via een brochure tijdens de onthaaldagen gewezen worden op het belang van kwaliteit en via de ideeënbus de gelegenheid hebben om gedurende het gehele schooljaar nuttige suggesties en/of opmerkingen ter zake te formuleren.

Positief is de vaststelling dat aan kwaliteitsbewaking wordt gedaan van de individuele opleidingsonderdelen en dat in de opleiding ingespeeld wordt op wisselende maatschappelijke noden. Er is bijvoorbeeld een aanpassing van de studiepunten doorgevoerd met betrekking tot de toegang van het beroep van boekhouder (BIBF) en accountant (IAB). Via de feedback van het werkveld, vooral via de stages in het bedrijfsleven, is er onrechtstreeks een supplementaire bewaking van de kwaliteit. Aangezien de relaties met het werkveld goed zijn, heeft dit ongetwijfeld een positieve invloed, wat de commissie waardeert.

2.2.1.3 personeel

De opleiding Bedrijfsbeheer beschikt over zeer vakbekwame personeelsleden, die bovendien allemaal een diploma van pedagogische bekwaamheid hebben. Het personeel is gemotiveerd en geëngageerd ondanks beperkende omstandigheden zoals de gebrekkige infrastructuur. Er zijn kansen tot professionalisering van het personeel onder meer via een degelijk aanbod van interne nascholingsprogramma's. Het personeel streeft ernaar zo up-to-date mogelijk te blijven werken, ondanks de heersende werkdruk.

Er is echter geen echt professionaliseringsbeleid. De professionalisering hangt af van persoonlijk initiatief. Er is geen bijscholingsplan gebaseerd op behoeftepeilingen en een onderwijsbeleidsvisie.

Er is nog geen samenhangend personeelsbeleid waarin functie- en functioneringsgesprekken hun plaats krijgen. De commissie pleit dan ook voor een versnelde invoering van deze gesprekken, vooral omdat de personeelsleden hier veel van verwachten en het invoeren ervan de kwaliteit van het onderwijs ongetwijfeld ten goede komt.

De samenwerking en de onderlinge communicatie tussen de personeelsleden enerzijds en de beleidspersonen anderzijds is goed. Het is bovendien verheugend vast te stellen dat er een grote tevredenheid heerst onder de diverse personeelsleden. Het feit dat de opleiding Bedrijfsbeheer niet rechtstreeks vertegenwoordigd is in de departementsraad beschouwt de commissie als een tekortkoming. Een dergelijke belangrijke opleiding zou nochtans in deze raad vertegenwoordigd moeten zijn, al was het maar via coöptatie van een niet-stemgerechtigd lid.

Het initiatief dat de hogeschool plant om nieuwe personeelsleden op een gestructureerde wijze (vademeccum, coaching, ...) te onthalen, is lovenswaardig.

De commissie heeft vastgesteld dat het personeel de al te strenge toepassing van de cumulregeling betreurt en pleit voor niet al te rigide barrières inzake praktijkscholing, op voorwaarde dat de beschikbaarheid voor de hogeschool niet in het gedrang komt.

Grotere aandacht moet gaan naar het grondig informeren van het personeel, vooral inzake het personeelsbeleid. Bijzondere aandacht moet daarbij worden besteed aan pas startende personeelsleden.

De visitatiecommissie vraagt aandacht voor de toenemende werkdruk van het administratief technisch personeel omwille van het stijgend aantal studenten.

2.2..1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

Ondanks de spreiding over verschillende gebouwen en het feit dat de gebouwen verouderd zijn, zijn de onderwijsruimten creatief ingericht.

De commissie meent dat de nog vage plannen voor het oprichten van een nieuwe campus geen rem mogen zijn om de onderwijsruimten verder adequaat in te richten, bepaalde belangrijke onderhoudswerken uit te voeren en klaslokalen alsook de kantine nog meer leefbaar te maken.

De mediatheek beschikt over een behoorlijke collectie boeken en tijdschriften. Er zijn voldoende consultatiemogelijkheden via computers. Ondanks de beperkte personeelsbezetting wordt de mediatheek goed beheerd. Het verdient aanbeveling in de mediatheek in voldoende plaats te voorzien voor het raadplegen van boeken en/of tijdschriften.

Er is een behoorlijke computerinfrastructuur met internet- en intranetfaciliteiten.

De commissie vraagt aandacht voor de veiligheid van het personeel en de studenten en beveelt dan ook dat er evacuatieoefeningen worden gehouden.

2.2.1.5 onderwijsdoelstellingen

De missie van de Hogeschool Antwerpen is zeer waardevol. Vooral de diversiteit van de doelstellingen spreekt de commissie aan, maar ze mist een goede vertaling van de algemene doelstellingen van de Hogeschool Antwerpen naar de opleiding. Bij het afstemmen van de onderwijsdoelstellingen op het hoger onderwijs speelt het monitoraat een belangrijke rol. Het biedt de eerstejaarsstudenten ondersteuning bij het verwerven en verwerken van de vakinhouden. Het verdient wel aanbeveling om het monitoraat op een meer gestructureerde wijze te organiseren.

Met het oog op het afstemmen van de doelstellingen op het werkveld wordt meer projectwerking ingevoerd en werden de inhouden van de communicatievakken aangepast. Er wordt steeds meer aandacht besteed aan het

kunnen presenteren, het beheersen van vergadertechnieken en het schriftelijk rapporteren. Deze nieuwe accenten worden positief beoordeeld door de commissie.

2.2.1.6 opleidingsprogramma: opbouw en inhoud

Het verstrekte onderwijs is zeer praktijkgericht. Daartoe worden bijzondere inspanningen geleverd. Zo worden onder meer voordrachten georganiseerd, gastdocenten aangetrokken, bedrijfsbezoeken gepland, ... Deze initiatieven worden zeer op prijs gesteld door de studenten, oud-studenten en het beroepenveld.

Ondanks de contacten met het beroepenveld meent de commissie dat overleg met het werkveld toch meer moet worden gesystematiseerd. Hier kan worden gedacht aan het oprichten van werkveld-resonantiegroepen, enquêtering, ...

Het talenonderwijs, de informatica en communicatie, de stages, het projectwerk en de vakoverschrijdende werking worden door de commissie als sterke punten van het curriculum ervaren. Ze evalueert het aangeboden programma als up-to-date.

De commissie vraagt aandacht voor meer reflectiekansen op de ethische dimensie van het beroep binnen het opleidingsprogramma.

Zij beveelt aan dat het programma en beslissingen in verband met aanpassingen, aan de hand van studietijdmetingen, zou worden onderbouwd.

2.2.1.7 afstudeerwerk en werkveldervaring

De commissie apprecieert het belang dat gehecht wordt aan de stage (tweemaal zes weken) en de vertaling ervan in een behoorlijk aantal studiepunten (10 tot 20 afhankelijk van de optie).

De stages worden goed voorbereid en opgevolgd via het stagedagboek en bezoeken van lectoren.

Het doel van de stage zou echter beter geformuleerd en gecommuniceerd kunnen worden ten aanzien van het beroepenveld. Er kan wellicht nog gesleuteld worden aan de organisatie (stagecontract, stagedocumenten, stage-evaluatie...) van de stage met de nadruk op het verwerven van professionele ervaring. De commissie vraagt zich af of de samenwerking tussen de verschillende opties daartoe niet moet worden verstevigd.

De commissie raadt aan de verbale vaardigheden van de studenten sterker te trainen voor alle talen. Deze vaardigheden zijn immers essentieel voor het lopen van een vruchtbare stage.

Een aantal personen uit het beroepenveld toonden belangstelling om meer betrokken te worden bij de stage. De commissie geeft de raad om deze geboden kans te benutten door meer formele contacten te organiseren met de vertegenwoordigers van het beroepenveld om een beroep te kunnen doen op hun praktijkervaring.

2.2.1.8 internationale dimensie

Per optie zijn er binnen de opleiding goede initiatieven. Zo is de verplichte stage van 6 weken in Wallonië en Frankrijk voor de studenten marketing vermeldenswaard. De mogelijkheden die binnen de bestaande Europese programma's bestaan, worden echter onvoldoende benut.

De docenten zouden meer aan de internationalisering moeten participeren, want dit vormt een hefboom naar de studenten toe.

De informatiedoorstroming van internationale uitwisselingsmogelijkheden kan beduidend verbeterd worden.

De commissie stelt voor de studenten meer te sensibiliseren en te onderzoeken of de organisatie en de uitwerking van projecten met buitenlandse instellingen niet tot de mogelijkheden behoort.

De mogelijkheden in het kader van een 'intensive program' zouden best onderzocht worden.

De opleiding hoopt de uitwisseling van studenten en docenten te intensifiëren via een in te voeren semesterindeling.

2.2.1.9 *leersituatie: onderwijsvormen en leermiddelen*

Binnen de hogeschool wordt de onderwijsinnovatie via een commissie centraal aangestuurd. De opleiding tracht het zelfstandig werken bij de studenten dan ook te stimuleren. Daartoe werd projectmatig onderwijs ingevoerd en wordt vakoverschrijdend gewerkt. Ook het gebruik van Blackboard en de inschakeling van ICT binnen de context van de onderwijsinnovatie wordt door de commissie als zeer positief ervaren.

Het studiemateriaal dat de studenten ter beschikking hebben, is voor zover de commissie binnen haar competenties kon beoordelen, van behoorlijk niveau. Voor de vakken die snel aan verandering toe zijn (bijvoorbeeld fiscaliteit) moet worden gestreefd naar up-to-date studiemateriaal.

Er zou meer en beter projectmateriaal (voorbeeld: beamer) ter beschikking moeten staan van de lectoren en de studenten. Er is immers een gebrek aan voldoende didactische apparatuur in elk lokaal. Het betreft bovendien vaak verouderd materiaal.

Positief is het feit dat er voldoende informaticamateriaal aanwezig is om als leermiddel te gebruiken.

2.2.1.10 *toetsing en evaluatie*

De studenten vinden dat de evaluatie op een doorzichtige wijze gebeurt. Zij ervaren de evaluatie als zeer betrouwbaar en krijgen voldoende feedback.

De studenten delen mee dat de examendruk te hoog is. Te veel zware examens moeten in amper enkele dagen afgewerkt worden. Het verdient aanbeveling na te gaan of een betere spreiding van zware en mindere zware examens over een grotere tijdspanne niet mogelijk is. Inspraak verlenen bij het opstellen van het examenrooster en een vroegere bekendmaking ervan zou wellicht de examendruk kunnen verminderen.

2.2.1.11 *studie en studentenbegeleiding*

Als gevolg van de lage drempel tussen de studenten en docenten enerzijds en de grote beschikbaarheid van de docenten anderzijds worden veel problemen snel opgevangen en aangepakt. Deze eerstelijnszorg wordt door de commissie gewaardeerd.

Positief is het feit dat de opleiding veel aandacht heeft voor de differentiële instroom en er concreet gewerkt wordt om deze verschillen in voorkennis bij de studenten zoveel mogelijk weg te werken via de door de studenten geapprecieerde monitораatswerking. De studenten slaan de persoonlijke aanpak bij de eerste contacten met de hogeschool eveneens hoog aan.

De commissie suggereert om, naast de formele studentenparticipatieorganen, initiatieven te nemen om de mogelijkheden tot participatie op opleidingsniveau nog meer te stimuleren.

Om overlappings te voorkomen beveelt de commissie aan dat de diverse opdrachten van de diensten die belast zijn met studie- en studentenbegeleiding, duidelijker afgelijnd zouden worden (Sovoha, ombudsdienst, studentenbegeleiding), zodat de studenten steeds weten waar ze terecht kunnen. Ook de persoonlijke verantwoordelijkheden en bevoegdheden moeten beter omschreven worden.

Het beter bekend maken van deze diensten en de doelstellingen die zij nastreven wordt eveneens aanbevolen.

2.2.1.12 *studeerbaarheid en studierendement*

De commissie is zich bewust van de zwakke instroom in deze opleiding. Ze is van oordeel dat de zwakke slaagcijfers in het eerste jaar een grondigere en meer kritische analyse verdienen.

Zij beveelt de ontwikkeling aan van een systeem om het studierendement te meten. Studietijdmetingen vormen daarin een essentieel onderdeel.

2.2.1.13 *afgestudeerden*

De afgestudeerden zijn tevreden over het opleidingsniveau en de begeleiding tijdens de opleiding. Het werkveld uit zich positief over de inzetbaarheid van de afgestudeerden en vindt de aangeboden opleiding zeer praktijkgericht. De commissie acht het wenselijk dat de band met het werkveld nog wordt verstevigd om via uitwisseling van ideeën beter te kunnen inspelen op de actuele problemen.

De afgestudeerden betreuren het ontbreken van een alumniwerking. De contacten met de hogeschool gebeuren veeleer sporadisch en ad hoc. De commissie treedt hun zienswijze bij en suggereert de hogeschool om deze zeer belangrijke contacten met de afgestudeerden te bevorderen, te stimuleren en bij voorkeur op een structurele basis uit te bouwen.

Tot slot meent de commissie dat het beter organiseren van een plaatsingsdienst ten dienste van de afgestudeerden zeer zinvol zou zijn; vooral de communicatie met de afgestudeerden moet worden verbeterd.

2.2.1.14 *maatschappelijke dienstverlening*

De commissie stelt vast dat de maatschappelijke dienstverlening quasi onbestaand is. Er is geen posthogeschoolvorming, wat de commissie als een lacune ervaart. Recent zijn er drie voortgezette opleidingen (accountancy-auditing, fiscaliteit, financieel beheer en bedrijfsmanagement) opgestart.

Ze beveelt aan om een posthogeschoolvorming op te starten omdat dergelijke opleidingen naast het vormend karakter, ongetwijfeld kunnen bijdragen tot het leggen van goede contacten met afgestudeerden.

2.2.1.15 onderzoek

De commissie heeft begrip voor het feit dat toegepast wetenschappelijk onderzoek binnen een kleine opleiding niet evident is. Zij meent echter dat samenwerking met andere opleidingen, hetzij binnen of buiten de associatie, nieuwe kansen moet bieden.

De opleiding is zich evenwel bewust van de lacune, aangezien zij een persoon aangesteld heeft met het oog op de ontwikkeling van projectmatig wetenschappelijk onderzoek.

2.2.2 samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten

De studentenbegeleiding is voldoende laagdrempelig uitgebouwd. De beschikbaarheid van het personeel is groot, en er is een gedeelde verantwoordelijkheid tussen de lectoren en de diensten voor studiebegeleiding en SOVOHA.

De evaluatie van de studenten verloopt naar wens. Studenten worden behoorlijk geïnformeerd en ervaren de examens als betrouwbaar en transparant en krijgen desgewenst feedback. De organisatie (ondermeer de spreiding van de examens) is voor verbetering vatbaar.

Het opleidingsprogramma is zeer praktijkgericht en up-to-date. De stage krijgt zeer veel aandacht, wat wordt vertaald in een behoorlijk aantal studiepunten.

De internationalisering verdient op korte termijn veel meer gerichte aandacht.

De opleiding beschikt over bekwaam en zeer gemotiveerd personeel. De verdere professionalisering van het personeel geschiedt best planmatig op basis van een inventarisatie van aan- en afwezige personeelscompetenties en in het licht van onderwijsdoelstellingen en beleidsopties.

Een samenhangend personeelsbeleid waarin functie- en functioneringsgesprekken hun plaats krijgen moet een versnelde uitvoering krijgen.

Maatschappelijke dienstverlening, en dan vooral de posthogeschoolwerking, staat nog in de kinderschoenen en projectmatig wetenschappelijk onderzoek is nagenoeg onbestaande. Toch behoren ze tot de decretale taken van de hogeschool.

2.3 Hogeschool Gent

inleiding

situering

De bezochte opleiding maakt deel uit van de Hogeschool Gent. Zij omvat de opties Accountancy-Fiscaliteit; Expeditie, Distributie en Transport; Financie- en Verzekeringswezen; Marketing; Milieuadministratie en Rechtspraak.

De opleiding is verdeeld over twee vestigingen die tevens als twee departementen worden beschouwd, met name het departement 'Bedrijfskunde Aalst' (BEST) en het departement 'Bedrijfskunde Mercator Gent' (BMER). Het visitatiebezoek vond plaats in het departement te Gent, maar de commissie heeft ook de werkruimtes in Aalst bezocht.

De hogeschool maakt deel uit van de associatie Universiteit Gent.

zelfevaluatierapport

Het ZER werd zeer zelfkritisch opgesteld en geeft een behoorlijk beeld van wat de commissie op het veld heeft kunnen vaststellen. De visitatie was uitstekend voorbereid, zowel op het vlak van de administratie als van de begeleiding.

2.3.1 bespreking van de thema's

2.3.1.1 beschrijving van het beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

De missieverklaring van de hogeschool en haar visie op onderwijs zijn bondig en helder opgesteld. De opleiding heeft er haar pedagogisch project op gebaseerd.

Er wordt enerzijds een grote autonomie gegeven aan de verschillende departementen, en anderzijds is er een grote financiële solidariteit ingebouwd tussen de departementen. Er wordt een grote inspanning geleverd om tot een gelijkschakeling te komen van de programma's en de onderwijsvisie van de departementen in Aalst en Gent.

De centrale diensten geven zeer sterke ondersteunende impulsen onder meer inzake de internationalisering, de professionalisering van het korps en de onderwijsinnovatie.

De samenwerking van de Hogeschool Gent met de Universiteit Gent inzake de studentenvoorzieningen, de internationalisering, de uitbouw van de studentenadministratie en de bibliotheken ervoer de commissie als zeer positief.

De aansturing van de kwaliteitszorg vanuit het centraal en departementaal beleid verloopt zeer efficiënt via daartoe aangestelde kwaliteitscoördinatoren en de opgerichte stuurgroepen.

Het centraal beleid bevordert de creativiteit op het vlak van onderzoek, maatschappelijke dienstverlening en het onderwijs via het systeem van stimulipunten.

2.3.1.2 concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

De kwaliteitszorg is terdege geïntegreerd in de opleiding, en alle geledingen van het personeel worden hierbij betrokken.

Er is een kwaliteitssysteem ontwikkeld, en per departement en per optie zijn diverse actieplannen opgesteld die jaarlijks bijgestuurd worden. In de jaaractieplannen werden eindverantwoordelijken aangesteld, maar de commissie vindt evenwel dat voor de effectieve afhandeling van de PDCA-cirkel het noodzakelijk is specifieke verantwoordelijken aan te duiden voor de opvolging van de verbeterplannen.

De commissie vindt het zeer positief dat de kwaliteitszorg gebaseerd is op een systematische verzameling van meetgegevens bij de studenten, oud-studenten en het personeel, maar meent dat de kwaliteit van de gebruikte instrumenten aanzienlijk kan worden verbeterd.

Het praktijkveld wordt ook actief betrokken bij de kwaliteitsbewaking, onder meer bij de opbouw en bijsturing van het curriculum. De oprichting van de resonantiegroepen enerzijds en de jaarlijkse organisatie van kwaliteitsdagen anderzijds moeten in dit kader vermeld worden.

Het feit dat voor de optie Accountancy-Fiscaliteit een proefaccreditatie werd uitgevoerd, is volgens de commissie eveneens een aanduiding van het belang dat de opleiding hecht aan de kwaliteitszorg. Omwille van het belang van de taak van kwaliteitscoördinator, de omvang ervan en de daaraan verbonden verantwoordelijkheden meent de commissie dat een groter opdrachtpercentage wenselijk zou zijn voor deze opdracht.

2.3.1.3 personeel

De commissie stelt vast dat het personeel, het OP zowel als het ATP, sterk gemotiveerd en zeer enthousiast is. De opleiding beschikt over degelijke procedures voor de aanwerving en de evaluatie van het personeel. De commissie waardeert ook de bijzondere inspanning die geleverd wordt om de beginnende lectoren te begeleiden via onder meer het creëren van een peterschap en het regelmatig geven van feedback.

De onderwijsvernieuwing wordt sterk ondersteund door centraal aangestuurde bijscholing, zowel voor beginnende als voor ervaren lectoren. Het personeel besteedt zeer veel aandacht aan bijscholing en krijgt daartoe voldoende kansen aangezien de budgetten voor opleiding behoorlijk zijn. De commissie meent echter dat de bijscholing nog te veel gebeurt op initiatief van het personeel. Er ontbreekt vooralsnog een coherent bijscholingsbeleid dat gesteund is op een inventarisatie van aan- en afwezige competenties bij het personeel en op de onderwijsvisie.

De communicatielijnen tussen de verschillende geledingen zijn zeer goed verzorgd. Zowel formeel als informeel zijn er intense en degelijke contacten. De goede bereikbaarheid en de grote beschikbaarheid van het leidinggevend personeel wil de commissie hier in het bijzonder vermelden.

De opgerichte organen, zoals de opleidingscommissie en de vakgroepen, verrichten uitstekend werk. De commissie meent dat de formele functioneringsgesprekken, als instrument binnen het personeelsbeleid, veralgemeend moeten worden en dat het verwerven van praktijkervaring door lectoren sterker kan worden gestimuleerd.

2.3.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

De infrastructuur, behalve de verouderde en weinig efficiënte gebouwen van de vestiging te Aalst, is uitstekend te noemen. Het verheugt de commissie dat ook in Aalst weldra in een nieuwe infrastructuur zal kunnen worden gewerkt. Daarbij werd ook de nodige aandacht besteed aan de toegankelijkheid van de gebouwen voor mindervaliden.

De algemene ICT-voorzieningen zijn zeer degelijk en de materiële ondersteuning door het technisch personeel verloopt optimaal.

De commissie meent dat in het kader van de onderwijsvernieuwing meer flexibele werk- en gespreksruimten moeten worden gecreëerd voor lectoren en studenten. De commissie heeft ook vragen bij de vrij klassieke functie van de bibliotheken binnen het kader van de onderwijsvernieuwing.

2.3.1.5 onderwijsdoelstellingen

De onderwijsdoelstellingen zijn afgeleid van de hogeschoolmissie en worden gedragen door de lectoren.

De beroeps- en opleidingsprofielen van de VLOR worden gevolgd en kregen een eigen invulling. Elk van de zes afstudeerrichtingen beschikt over een geactualiseerd beroeps- en opleidingsprofiel waarvan de praktische uitwerking werd omgevormd naar competentiegericht onderwijs.

Er worden veel inspanningen gedaan om de onderwijsdoelstellingen af te stemmen op de verwachtingen van het werkveld. Er wordt effectief gestreefd naar een zeer grote beroepsbekwaamheid van de studenten die gericht is op een onmiddellijke inzetbaarheid in het bedrijfsleven. De opleiding probeert op die manier zo ervaringsgericht en probleemgestuurd mogelijk te werken. Er wordt dan ook veelvuldig gebruik gemaakt van vakoverschrijdende werkvormen die gebaseerd zijn op de reële praktijksituaties.

2.3.1.6 opleidingsprogramma: opbouw en inhoud

Het curriculum krijgt systematisch aandacht binnen de opleiding. Het is dan ook onderwijskundig doordacht opgebouwd met zowel horizontale als verticale afstemming. Het wordt regelmatig geëvalueerd en zo nodig bijgesteld. Dat de studenten betrokken worden bij de bijsturing van het opleidingsprogramma wordt als zeer positief ervaren. Ook het opmaken en jaarlijks actualiseren van gestructureerde studiefiches per opleidingsonderdeel vindt de commissie zeer goed, vooral omdat deze studiefiches in onderling overleg worden opgemaakt waarbij wordt gestreefd naar gelijkheid in de twee vestigingen.

Er wordt grote aandacht geschonken aan de vaardigheden en attitudes die het maatschappelijk en beroepsmatig functioneren ondersteunen. Deze praktijkgerichtheid van het programma wordt ten zeerste gewaardeerd door de studenten, oud-studenten en het werkveld.

Het actualiteitsgehalte van het programma wordt bewaakt door enquêtering bij afgestudeerden en stagebedrijven, en door overleg met de resonantiecommissies. De commissie evalueert het programma dan ook als up-to-date.

De bewaking van het niveau en de inhoud van de afzonderlijke opleidingsonderdelen gebeurt onder leiding van de optiecoördinator door de optiecommissie en de opleidingscommissie, alsook via interdepartementaal overleg. De commissie vindt dat dit zeer degelijk gebeurt en vindt ook het gegeven dat er cursusmateriaal wordt uitgewisseld met andere hogescholen zeer waardevol.

De commissie meent dat het programma aan de hand van studietijdmetingen moet worden onderbouwd. Momenteel wordt daar wel werk van gemaakt. De commissie vraagt ook dat meer aandacht zou worden besteed aan de ethische dimensie van het beroep.

2.3.1.7 *afstudeerwerk en werkveldervaring*

De stages worden nog enigzins verschillend ingevuld in functie van de drie bestaande stageprocedures (BMER campus Mercator, BEST campus Aalst, BMER Hogeschool Gent). De stages beslaan toch een aanzienlijk deel (8 à 12 weken) van het academiejaar en worden vertaald in een evenredig aantal studiepunten (13 à 20). Er is reeds een uniform stagesysteem uitgebouwd. Vanaf het academiejaar 2003-2004 zal de stage 3 maanden duren en 25 studiepunten als gewicht krijgen. De commissie juicht het belang toe dat de opleiding daardoor hecht aan de stage.

De stagedocumenten en de stageprocedures zijn goed uitgewerkt en de studenten alsook de mentoren zijn via degelijke stagebrochures en mondelinge toelichting behoorlijk geïnformeerd over het stageverloop en de gestelde eisen.

De commissie waardeert dat de studenten voldoende kansen krijgen voor het lopen van buitenlandse stages.

De stage-ervaringen van de studenten worden te weinig aangewend in het onderwijsleerproces. Dit kan onder meer worden verholpen door het organiseren van terugkomdagen waarop ervaringen kunnen worden uitgewisseld en besproken en thematische seminars worden georganiseerd. Kritische reflectie op de didactische waarde van de stage wordt dan ook aanbevolen.

2.3.1.8 *internationale dimensie*

Het internationaliseringsproces wordt degelijk aangestuurd door bekwame verantwoordelijken op hogeschool- en departementsniveau. Een interdepartementale werkgroep internationalisering zorgt voor doorstroming van informatie en voor uitwisseling van knowhow.

Studenten en lectoren worden gestimuleerd om te participeren aan internationaliseringsprojecten. Daartoe is dan ook in een behoorlijk departementaal budget voorzien. Zeer positief vindt de commissie eveneens dat voor lectoren, die omwille van een taalbarrière afzien van deelname aan internationale projecten, in taalcursussen wordt voorzien.

Heel wat studenten nemen deel aan internationaliseringsprogramma's. Ook heel wat buitenlandse studenten legden een deel van hun curriculum af binnen de hogeschool.

De doorstroming van de informatie inzake internationalisering kan nog vlotter verlopen en een betere inventarisatie van alle initiatieven in verband met internationalisering is wenselijk. Ook de uitbouw van de internationalisering binnen het curriculum verdient meer aandacht.

Gezien de sterke impact van 'intensive programs' vraagt de commissie hier ook bijzondere aandacht voor.

2.3.1.9 leersituatie: onderwijsvormen en leermiddelen

De onderwijsvernieuwing krijgt bijzondere aandacht binnen de opleiding. Zo werd onder meer een departementaal coördinator voor onderwijsinnovatie aangesteld. De onderwijsvernieuwing wordt bovendien ondersteund door centrale nascholingsinitiatieven.

De commissie heeft ervaren dat docenten ernstige inspanningen leveren om onderwijsvernieuwend te werken en vermeldt in dit verband de vakoverschrijdende projecten, de begeleide zelfstudie en trajectbegeleiding.

De studenten zijn zeer tevreden over de pedagogische en didactische kwaliteiten van de lectoren.

Het organiseren van een 'Studium Generale' (een reeks van vijf lezingen door binnen- en buitenlandse sprekers over diverse kennisgebieden) dat in het tweede jaar als keuzevak kan worden gekozen, is een lovenswaardig initiatief.

De lectoren vragen nog meer ondersteuning voor het invoeren van vernieuwde onderwijsvormen.

Het cursusmateriaal dat door de commissie ingekeken werd, is van een degelijk niveau en up-to-date. Bovendien zijn de didactische hulpmiddelen (cursussen, syllabi, ...) degelijk verzorgd.

De leermiddelen worden tijdig aan de studenten bezorgd tegen een redelijke prijs.

De studenten worden zeer behoorlijk geïnformeerd over de onderwijsvormen, de doelstellingen, de evaluatiemethoden en de algemene onderwijsorganisatie via een cd-rom en via daartoe degelijk opgestelde leerfiches.

Zeer veel lectoren gebruiken 'Blackboard' en worden daarbij degelijk ondersteund door de opleiding via instructiesessies en een OP-lid dat speciaal voor personeelondersteuning werd aangesteld.

2.3.1.10 toetsing en evaluatie

De studenten worden goed geïnformeerd over de organisatie van de examens, waar ze tevreden over zijn. Ze waarderen dat ze inspraak krijgen bij de samenstelling van het examenrooster en ze na de examenperiode feedback kunnen krijgen over de examens. Ook over het feit dat ze voldoende tijd krijgen om hun examens af te leggen waren de studenten tevreden.

De commissie vindt het positief dat ter voorbereiding van de studenten op de examens sommige proefexamens en voorbeeldexamens gepubliceerd worden op de site van de departementale studentenraad.

Er is degelijk teamoverleg om de evaluatievormen en de exameneisen op elkaar af te stemmen, en er worden grote inspanningen geleverd om de betrouwbaarheid van de examens te garanderen. In dit verband wenst de commissie te vermelden dat bij alle mondelinge examens in het derde jaar een extern jurylid aanwezig is en dat lectoren bij mondelinge examens notities maken die moeten toelaten de examenresultaten (vooral zwakke resultaten) te verantwoorden.

2.3.1.11 studie en studentenbegeleiding

De opleiding besteedt veel aandacht aan de instroombegeleiding via degelijke informatieverstrekking (brochures, cd-rom, website, ...) en meerdere initiatieven die de abiturienten moeten leiden naar een verantwoorde studie- en hogeschoolkeuze.

Door de lage drempel tussen de lectoren en de studenten worden veel problemen voorkomen en tijdig opgevangen. De commissie waardeert deze eerstelijnszorg ten zeerste.

De opleiding analyseert de instroom van de studenten grondig. Aan de vastgestelde gedifferentieerde instroom van de studenten wordt voldoende aandacht besteed, onder meer door de organisatie van brugcursussen, opfriscursussen en het monitoraat.

De participatie van de studenten is degelijk uitgebouwd. De commissie waardeert ten zeerste de participatie van studenten in de opleidingscommissies.

Tijdens de blok- en examenperiode wordt een 0800-nummer ingericht ten behoeve van de studenten.

De commissie heeft wel vragen over het beperkte opdrachtpercentage dat aan de verschillende verantwoordelijken van de studie- en studentenbegeleiding wordt toegekend. De onderscheiden opdrachten van de diensten die met de studie- en studentenbegeleiding belast zijn, zouden bovendien duidelijker afgelijnd mogen worden (SOVO, ombudsdienst, studentenbegeleiding).

Met het oog op het informeren en werven van studenten moeten de departementen meer kansen krijgen voor eigen PR-activiteiten. Thans wordt het PR-aspect van de studentenwerving al te sterk centraal gestuurd.

2.3.1.12 studeerbaarheid en studierendement

De optiekalender, waardoor de studenten van bij het begin van het academiejaar de planning kennen inzake opdrachten en tests, beschouwt de commissie als een goed instrument om de spreiding van de studielast mogelijk te maken.

De aandacht die de opleiding besteedt aan potentiële vroegtijdige afhakers vindt de commissie zeer positief.

Het effect van begeleidingsinitiatieven zoals de brugcursussen, studievaardigheidstrainingen en andere zou door de dienst studie- en studentenbegeleiding grondiger moeten worden bestudeerd om het beleid, door feiten onderbouwd, te kunnen bijsturen.

Studietijdmetingen worden door de commissie sterk aanbevolen voor het onderbouwen van het studieprogramma en voor het bewaken van de globale studielast.

De commissie beveelt een grondigere analyse van de slaagcijfers aan.

2.3.1.13 afgestudeerden

De overgang naar het werkveld wordt door de opleiding ondersteund door verschillende waardevolle initiatieven zoals onder meer sollicitatietrainingen, de brochure 'afstuderen' en door directe info die wordt gegeven door externen (VDAB, vakbond, ...).

De afgestudeerden waren zeer tevreden over de gevolgde opleiding en waren van oordeel dat ze behoorlijk voorbereid werden voor het beroepsleven.

De afgestudeerden zijn evenwel vragende partij om in meer ruimte te voorzien in het curriculum voor het trainen van praktijkgerichte communicatievaardigheden voor alle taalvakken. Zij hebben vooral ook aandacht gevraagd voor de attitudevorming en voor het meer trainen van sociale vaardigheden zoals empathie, assertiviteit en conflicthantering. Zij wensen ook meer concreet en duidelijker ingelicht te worden over de doelstellingen van de stages en de stagebegeleiding.

De commissie betreurt het ontbreken van een specifieke, goed gestructureerde plaatsingsdienst. De oud-studenten vroegen aandacht voor een goed uitgebouwde alumniwerking.

2.3.1.14 maatschappelijke dienstverlening

De maatschappelijke dienstverlening is tot op heden zwak uitgebouwd. Ondanks enkele waardevolle initiatieven van enkele lectoren, vooral in het departement BEST, is er geen systematische werving van projecten in het kader van de maatschappelijke dienstverlening.

Vooraf het ontbreken van een degelijk uitgebouwde posthogeschoolvorming beschouwen de oud-studenten en de commissie als een lacune. Dergelijke vormingsinitiatieven zouden bovendien het contact tussen de oud-studenten kunnen bevorderen.

De OP-stimuli die werden ingevoerd ten behoeve van initiatieven inzake onderzoek, dienstverlening en onderwijsontwikkeling beschouwt de commissie als zeer waardevol. Het effect van deze beleidsmaatregel is evenwel zeer beperkt binnen de opleiding Bedrijfsbeheer.

2.3.1.15 onderzoek

De commissie heeft er begrip voor dat tot op heden projectmatig wetenschappelijk onderzoek geen prioriteit vormde binnen de opleiding, maar vraagt deze decretale opdracht toch ernstig te nemen en mogelijkheden te onderzoeken binnen het kader van de associatie.

2.3.2 samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten

De verschillende departementen van de hogeschool bezitten een grote autonomie en er is een grote financiële solidariteit tussen hen.

De kwaliteitszorg is goed gestructureerd en geïntegreerd in de opleiding en het praktijkveld wordt hier actief bij betrokken.

De hogeschool beschikt over bekwaam en sterk gemotiveerd personeel en ondersteunt zeer goed beginnende lectoren. Een coherent systeem van functie- en functioneringsgesprekken ontbreekt.

Het opleidingsprogramma is coherent opgebouwd en wordt in overleg met alle betrokkenen regelmatig geëvalueerd en bijgestuurd.

De opleiding beschikt over een goede infrastructuur met degelijke ICT-voorzieningen. Aandacht wordt gevraagd om in meer flexibele ruimten te voorzien in het kader van de onderwijsvernieuwing. Er moeten ook meer werk- en ontmoetingsruimten gecreëerd worden voor de lectoren.

De opleiding maakt degelijk werk van onderwijsvernieuwing. Die wordt ondersteund door centrale en departementale initiatieven.

De opleiding levert grote inspanningen om de evaluaties transparant en betrouwbaar te maken.

De maatschappelijke dienstverlening en vooral de posthogeschoolwerking moeten steviger worden uitgebouwd.

De stages zijn behoorlijk uitgewerkt en voldoende lang. Het onderwijskundig aanwenden van de stage-ervaringen van de studenten verdient meer aandacht.

De opleiding beschikt over geactualiseerde en realistische onderwijsdoelstellingen die gedragen worden door de lectoren.

De internationalisering is degelijk georganiseerd en de participatie van de studenten en lectoren is behoorlijk. De integratie van de internationalisering binnen het curriculum kan duidelijk verbeterd worden.

2.4 Hogeschool Limburg

inleiding

situering

De Hogeschool Limburg telt zowat 3100 studenten, wat een opmerkelijke groei betekent sedert haar ontstaan in 1995, met een campus in Diepenbeek en een in Hasselt. De opleiding Bedrijfsbeheer, die op de campus Vilderstraat in Hasselt gevestigd is, maakt deel uit van het departement Handelswetenschappen en Bedrijfskunde. Het betreft een één-cyclus-opleiding binnen het studiegebied Handelswetenschappen en Bedrijfskunde, die opleidt tot de graad van gegradueerde in Bedrijfsbeheer.

Bij de invoering van het hogeschooldecreet (1994) werden de bestaande opties herschikt. De optie Accountancy-Fiscaliteit werd ongewijzigd uit het vorige systeem overgenomen. De optie Financierings-Verzekeringswezen ontstond uit de samensmelting van de opleidingen Verzekeringen en Financieringswezen. De optie Bedrijfsmanagement Verzekeringen werd in de vestiging Hasselt aangeboden, de optie Financieringswezen in de vestiging Diest. De vestigingsplaats Diest werd vanaf het academiejaar 1997-1998 opgegeven.

De Hogeschool Limburg heeft gekozen voor een gemeenschappelijk eerste jaar; de studenten opteren vanaf het tweede jaar voor een van de twee aangeboden opties.

Met een instroom van 69 studenten in het academiejaar 2002-2003 is de opleiding Bedrijfskunde relatief klein, wat haar actiemogelijkheden beperkt.

zelfevaluatierapport

De visitatiecommissie wenst vooraf de hogeschool en het departement te danken voor de randvoorwaarden waaronder de commissie heeft kunnen werken:

- de gevraagde bijkomende documenten werden snel en volledig ter beschikking gesteld;
- de openheid van de verschillende deelnemers tijdens de gesprekken was opvallend;
- het zelfevaluatierapport werd zelfkritisch opgesteld en gaf een realistisch beeld van de opleiding;
- de faciliteiten ter plekke waren uitstekend en het verblijf van de commissieleden was prima.

2.4.1 bespreking van de thema's

2.4.1.1 beschrijving van het beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

Het beleid stoelt op een beleidsplan, waarin bijzondere aandacht gaat naar het initieel onderwijs, de posthogeschoolvorming, het toegepast onderzoek en de maatschappelijke dienstverlening.

Reeds in 1995 keurde de Raad van Bestuur een plan goed voor interne kwaliteitszorg dat theoretisch onderbouwd is en door de commissie als sterk en coherent wordt gezien. Het kwaliteitsplan werd geoperationaliseerd in een 'organisatieplan kwaliteitszorg'.

Nadat in een eerste fase een efficiënte organisatie van het werk beoogd werd, werd in een tweede fase het accent gelegd op de dynamiek naar verbetering.

Er werd een portfolio van de opleiding opgesteld, waarin de kernprocessen worden gedefinieerd en de prestatie-indicatoren worden aangegeven waaraan de opleiding zich kan toetsen bij het uitvoeren van haar zelfevaluatie.

Op grond van een positiebepaling via de prestatie-indicatoren wordt het zelfevaluatierapport geschreven, dat op zijn beurt de basis vormt voor het opstellen van een verbeterplan. De daaraan te koppelen acties kunnen zowel op de opleiding als op hogere niveaus van de hogeschool betrekking hebben.

Dit alles gebeurt in het kader van een streven naar een zoveel mogelijk zelfregulerend systeem van hoger onderwijs. Alle informatie over de eigen instelling kan gebruikt worden om het niveau van het functioneren te handhaven en waar nodig en mogelijk te verbeteren.

Wel moet de betrokkenheid van het personeel bij het sterk centraal gestuurde kwaliteitssysteem verhoogd worden. Dit kan door de doelstellingen beter te communiceren en door alle betrokkenen beter voeling te laten krijgen met het systeem. Op die manier kan het onderwijsstelsel een meer vanzelfsprekend gegeven worden in de opleiding.

In het onderwijsstelsel wordt de samenhang van de opleiding bewaakt door de koppeling van het opleidingsportfolio en de individuele teaching portfolio's.

Onder meer via de opleidingsraad is er een sterke horizontale communicatie binnen de opleiding. De communicatie tussen het personeel aan de basis en het departementshoofd wordt als goed omschreven.

De verticale communicatie (centraal – departement/opleiding) is voor verbetering vatbaar. Meer in het bijzonder wordt aangedrongen op een duidelijke informatieverstrekking ten aanzien van de personeelsleden over de functie, de werking en het belang van de centrale diensten voor de opleiding Bedrijfsbeheer.

2.4.1.2 concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

Het op centraal niveau uitgewerkt kwaliteitsstelsel werd in de opleiding Bedrijfsbeheer toegepast met steun en begeleiding vanuit de centrale diensten. Binnen de opleiding spelen opleidingshoofd en opleidingsraad een cruciale rol bij de kwaliteitszorg.

De opleiding heeft tijdens het academiejaar 2001-2002 een positiebepaling uitgevoerd, en daaraan werd een verbeterplan gekoppeld. De uitwerking van de positiebepaling van de opleiding heeft de leden van de opleidingsraad gemotiveerd voor de nieuwe kwaliteitsaanpak. Op basis van deze positiebepaling werden verbeterdoelen vastgelegd en acties gepland op één jaar en op langere termijn. De jaar- en langetermijnplannen die vastgelegd werden naar aanleiding van de positiebepaling moeten in uitvoering gebracht worden via een haalbaar en beheersbaar tijdspad.

Er werden studentenbevragingen gehouden over de waardering van de opleidingsonderdelen (signalerend en diagnostisch), organisatorische onderwijsaspecten en studietijd (studietijdmeting 3 jaar BB). Er is een heldere rapportering over de resultaten van de studentenbevragingen.

Er moeten nog bevragingen te gebeuren bij andere actoren, met name de afgestudeerden en het werkveld.

Het is wenselijk de functie van opleidingshoofd en die van kwaliteitsverantwoordelijke van de opleiding van elkaar te scheiden.

2.4.1.3 personeel

De Hogeschool Limburg streeft ernaar de band tussen het personeel en de hogeschool te verstevigen door bevordering van het werkklimaat en verbetering van de voorzieningen; dit gebeurt concreet via een aantal acties onder meer op het vlak van werving en selectie, evaluatie op basis van plannings- en functioneringsgesprekken en een actief nascholingsbeleid.

De opleiding Bedrijfsbeheer beschikt over 16 personeelsleden die samen goed zijn voor 6,83 VTE's (academiejaar 2002-2003).

De huidige personeelskost bedraagt voor de hele hogeschool 81,5% van het totale budget. De aanwerving van lectoren is momenteel geen probleem. Om de afwezigheid van zieke lectoren op te vangen geeft men er de voorkeur aan 5 VTE's niet in te richten. Het benoemingspercentage van 50% is veeleer laag. De toekenning van personeelsleden gebeurt op basis van een door de Raad van Bestuur vastgelegd toewijzingsmodel.

De syndicale afgevaardigden vinden het departement benadeeld door het hanteren van de coëfficiënt 1 of nu 1,2 die onder andere als basis moet worden gebruikt voor het toekennen van financiële middelen. Deze norm is volgens hen achterhaald door de steeds toenemende werkdruk en de nieuwe visie op een actueel economisch hoger onderwijs.

Er is een degelijke selectieprocedure met geobjectiveerde criteria (samen met aandacht voor pedagogische en didactische bekwaamheden) in lijn met het vereiste competentieprofiel. De Centrale Administratie beklemtoont sterk het belang van de opleiding van nieuwe personeelsleden (bijvoorbeeld lectoren).

Er worden regelmatig functioneringsgesprekken gehouden.

In het algemeen is er te weinig aandacht voor het individueel portfolio, en in het bijzonder bestaat er onduidelijkheid over het belang ervan bij bevorderingen.

Het personeel (zowel OP als ATP) is – over alle leeftijdscategorieën heen - zeer geëngageerd en het is zeer goed bereikbaar, zowel voor collega's als voor studenten.

De samenstelling van het korps (enerzijds collega's met een sterke theoretische en conceptuele kennis, anderzijds een belangrijke groep met innoverende impulsen vanuit een grote praktische ervaring in het werkveld) garandeert de aanwezigheid van de noodzakelijke deskundigheid.

De professionalisering van het personeel wordt bevorderd via interne bijscholing (onder andere Blackboard) en financiële steun bij externe navorming.

Er is een duidelijke wil aanwezig om de professionaliseringsinspanningen van de personeelsleden te ondersteunen. De kennisdoorstroming van gevolgde nascholing door lectoren aan collega's kan structureel beter ingebed worden.

Het personeel ervaart een sterke sturing vanuit de centrale diensten; het voelt zich soms te veel enkel uitvoerder (zij het met mogelijkheid tot inspraak).

De indruk bestaat dat er voor personeelsproblemen moeilijk oplossingen worden gevonden als die problemen het niveau van het departement en de opleiding overstijgen.

Op opleidingsniveau wordt het personeel goed bij de werking betrokken via de opleidingsraad en vakgroepen en (geplande) werkgroepen. De werking van de opleidingsraad stimuleert de teamvorming en de profilering van de lesgevers als team naar de studenten toe.

Het personeel heeft weinig zicht op het taakbelastingstelsel.

De taakbelasting wordt steeds zwaarder, voornamelijk door steeds talrijker wordende bijkomende, administratieve opdrachten. Dit is het meest pregnant bij personeelsleden die een onderwijsopdracht in verschillende opleidingen hebben. Voor het opleidingshoofd moet een evenwicht gezocht worden tussen zijn coördinatie- en zijn onderwijsopdrachten.

2.4.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

De opleiding bevindt zich op de campus Vilderstraat, waar reeds een geslaagde nieuwbouw is opgetrokken. Op deze campus zijn de noodzakelijke faciliteiten voor de opleiding Bedrijfsbeheer aanwezig.

De campus is over het algemeen goed onderhouden. De inrichting en werking van de mediatheek zijn op een studentvriendelijke wijze opgevat. Het project Virtuele Ondernemingen beschikt over een eigen infrastructuur (lokalen, apparatuur).

Studenten zien een verbetering aan auditoria en de multimediale uitrusting van leslokalen als een noodzaak. Er moet voldoende aandacht worden besteed aan het onderhoud van en de opvolging van defecten aan het computerpark.

De werkingsmiddelen worden toegewezen aan de departementen, maar ze worden in samenspraak met de opleidingshoofden verdeeld over de opleidingen.

Een betere communicatie over de besluitvorming over en de toewijzing van financiële middelen is wenselijk.

De huisvesting van de studentenbegeleiding SOVO is niet optimaal; de begeleiding zou discreter moeten kunnen gebeuren.

2.4.1.5 onderwijsdoelstellingen

De opleiding heeft – als onderdeel van een verbeterplan - haar eigen opleidingsprofiel opgesteld op basis van de door de VLOR opgestelde beroeps- en opleidingsprofielen. In het opleidingsprofiel worden algemene, algemeen beroepsgerichte en (zuiver) beroepsgerichte competenties onderscheiden.

De in het opleidingsprofiel aanwezige sterke aandacht voor sociale vaardigheden en attitudes wordt geconcretiseerd via het project Virtuele Ondernemingen en via de stages.

Hierdoor groeit het teamverband en wordt de assertiviteit van de student aangescherpt.

Er is bovendien een grote aandacht voor praktijkgerichtheid, die sterk geapprecieerd wordt door afgestudeerden en (toekomstige) werkgevers.

De aanwezige vertegenwoordigers van de bedrijven verklaarden zich bereid mee te werken aan de actualisering van de onderwijsdoelstellingen en de lesprogramma's. Dit kan door frequentere en meer gestructureerde contacten, waarbij wel moet worden gelet op een representatieve samenstelling.

2.4.1.6 opleidingsprogramma: opbouw en inhoud

De uitwerking van de doelstellingen in het programma is afgestemd op het niveau van de opleiding.

Het door de opleiding opgestelde eigen opleidingsprofiel moet nog geconcretiseerd worden in een vernieuwd opleidingsprogramma.

De beide opties leggen hun eigen accenten vooral op basis van hun verleden.

In de voorbije jaren werden regelmatig wijzigingen aan het curriculum doorgevoerd, die bijdroegen tot de actualisering van de opleiding. De geplande curriculumwijziging bij de optie Accountancy-Fiscaliteit – met het oog op een afstemming van het programma op het ingangsexamen van de beroepsorganisatie IAB – biedt mogelijkheden, maar houdt tegelijkertijd een risico in als de aanpassing ‘zonder eigen concept én eenzijdig’ wordt doorgevoerd.

Sommige lesgevers pleiten voor specialisatie vanaf het eerste jaar.

De wijze waarop de beroepspraktijk in de opleiding wordt binnengebracht, vindt de commissie positief.

Mede door de kleinschaligheid rust de last van de hele opleiding wel op weinig schouders en zijn de onderwijsopdrachten soms zeer divers, wat specialisatie in de weg staat. Netwerkvorming met collega's van binnen en buiten de hogeschool kan dit probleem voor een deel verhelpen.

Er is een aanzet tot sterkere integratie van de talenopleiding in het geheel via het project Virtuele Ondernemingen. De vraag van studenten van Accountancy-Fiscaliteit naar meer praktijkgerichtheid van de taalvakken verdient de nodige aandacht. Dit geldt eveneens voor de vraag van afgestudeerden naar meer ‘nieuwe vaardigheden’ zoals onder meer communicatie, synthese en groepswerking.

Bij de vraag van de afgestudeerden sluit het pleidooi van werkgevers aan voor training van communicatieve vaardigheden met het oog op het contact met klanten.

2.4.1.7 afstudeerwerk en werkveldervaring

Alle studenten lopen een bedrijfsstage van 8 weken, die de stagebedrijven als voldoende beschouwen. Stagebedrijven merken een positieve invloed van de invoering van het project Virtuele Ondernemingen op de attitude van de stagiairs.

De voorbereiding en opvolging van de stage zijn in detail geregeld. De opleiding reikt voldoende geschikte stageplaatsen aan. De voorbereiding van het stageplan moet soms zorgvuldiger gebeuren zodat de stage inhoudelijk zowel voor het betrokken bedrijf als voor de student(e) aan waarde wint. Ook een sterkere inhoudelijke opvolging en begeleiding van de stage vanuit de opleiding is wenselijk: een telefonische navraag van de stagebegeleider kan een controle van de student(e) op het bedrijf zelf niet vervangen.

De commissie vraagt de nodige aandacht voor de plaats die de stage in het geheel van de opleiding inneemt en voor de omvang ervan. Ook de verhouding tussen studiepunten en studielast moet opnieuw worden bekeken.

In de optie Accountancy-Fiscaliteit is het eindwerk vervangen door rapportage in verband met het project Virtuele Ondernemingen.

De commissie is van mening dat de studenten duidelijk moet worden gemaakt welke plaats het eindwerk in de opleiding in haar geheel inneemt en wat het belang ervan is voor de latere beroepspraktijk.

2.4.1.8 internationale dimensie

De opleiding Bedrijfsbeheer heeft tot nu toe weinig aandacht besteed aan de klassieke vormen van internationalisatie (studenten- en docentenuitwisseling).

Er is wel een bereidheid aanwezig tot het nemen van (beperkte) initiatieven, zoals deelname aan de internationale beurzen Virtuele Ondernemingen en het opstarten van een internationaal managementspel.

De mogelijkheden van deze projecten zouden beter kunnen worden benut voor de intensifiëring van internationale studenten- en lectorenuitwisseling.

De commissie merkt een spanningsveld op tussen de uitwerking van internationalisering op het niveau van de hogeschool (= keuze voor klassieke vorm van studenten- en docentenmobiliteit) en het concept van de opleiding. Er zou over het algemeen meer aandacht kunnen gaan naar de internationalisering van de opleiding. De aanstelling van een verantwoordelijke internationalisering binnen de opleiding zou daartoe een stimulans kunnen betekenen.

2.4.1.9 leersituatie: onderwijsvormen en leermiddelen

Er is bij de onderwijsvormen en de gebruikte leermiddelen een zekere mate van variatie vast te stellen, maar kennisoverdracht gebeurt nog vaak via hoorcolleges. Inzake projectmatig werken staat de optie Accountancy-Fiscaliteit verder dan de optie Financie-Verzekeringswezen, die recent ruimte heeft vrijgemaakt voor de opstart van een virtuele onderneming.

De commissie waardeert de aandacht voor vernieuwde onderwijsvormen in het programma. De invoering ervan zou minder moeten afhangen van persoonlijk initiatief; er zou meer structurele aandacht voor moeten zijn, bijvoorbeeld overleg bij de voorbereiding en introductie van modularisering via de opleidingsraad.

De commissie heeft vastgesteld dat er steeds meer gebruik wordt gemaakt van een teleleerplatform. De studenten moeten blijvend gemotiveerd en begeleid worden voor het gebruik van dit leerplatform, want niet alle studenten hebben de werking ervan al in de vingers.

Bij de introductie van computerprogramma's moeten naast de technische beheersing ook de achterliggende theoretische inzichten aan bod komen.

Cursussen en syllabi waren in het algemeen goed verzorgd.

Voor de moeilijkheden die studenten soms ervaren bij de aankoop van het nodige studiemateriaal (boekhandel, cursusdienst) moet een oplossing gezocht worden.

Er mag ook geen onduidelijkheid bestaan over de kost van de opleiding; er mag geen groot verschil bestaan tussen de informatie die studenten krijgen bij de inschrijving en de reële kosten.

2.4.1.10 toetsing en evaluatie

De algemene studiegids bevat de noodzakelijke informatie over de evaluatieprocedure.

Zonder dat er sprake is van een semesterindeling, wordt de eerste examenperiode toch in twee delen opgesplitst.

De organisatie van proefexamens biedt de studenten, maar ook de lesgevers een goede mogelijkheid om zicht te krijgen op het leerproces.

Er wordt veel zorg besteed aan het examenrooster, wat het examencomfort van de studenten ten goede komt.

De ombudsman heeft de jongste jaren geen enkele keer moeten bemiddelen.

De evaluatie wordt transparant gemaakt door onder meer in inzage van de examens te voorzien.

2.4.1.11 studie en studentenbegeleiding

Er is een sterke visie op het vlak van de studiebegeleiding, die vertrekt vanuit de idee van gelijke onderwijskansen. De implementatie van die visie verdient de nodige aandacht.

Er zijn gegevens beschikbaar over de evolutie van de studenteninstroom. Deze instroom wordt ieder jaar steeds heterogener. Verder onderzoek naar en analyse van de evolutie van de studentenaantallen zouden nuttig zijn.

Voor studenten zonder economische voorkennis worden tijdens de vakantie gratis stoomcursussen georganiseerd. Door middel van die gratis initiatiecursussen doet de opleiding een inspanning om de verschillen in de instroom te verkleinen. Bij de timing van de initiatiecursussen moet rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat ook studenten met een 2de zittijd kunnen deelnemen.

De studenten worden op verschillende vlakken begeleid: naast mentoraat worden zowel algemene als vakspecifieke begeleiding aangeboden. Via het mentoraat wordt de studenten onder meer geleerd hoe te studeren of hoe examens voor te bereiden, hoe de beschikbare tijd te beheersen. Een belangrijke doelstelling is de uitval zoveel mogelijk te ondervangen. Via de vakspecifieke begeleiding kan vlug geremedieerd worden.

De studenten prijzen de bereikbaarheid en de beschikbaarheid van lectoren.

Er is inzake algemene studentenbegeleiding een goede taakafbakening nodig tussen de verantwoordelijke(n) voor studiebegeleiding en SOVO.

De tijd die verloopt tussen de aanvraag om financiële steun door de student en de uiteindelijke toekenning ervan zou drastisch ingekort kunnen worden.

De studenten participeren in de verschillende bestuursorganen van de hogeschool.

Er moet de studenten gewezen worden op het belang van participatieraden, zodat zich meer kandidaten aanbieden voor vertegenwoordiging in de verschillende bestuursorganen van de hogeschool.

2.4.1.12 studeerbaarheid en studierendement

Er is een begin gemaakt met eigen studietijdmeting in plaats van de metingen die aanvankelijk werden uitgevoerd door derden. De resultaten van de studietijdmeting moeten beoordeeld en opgevolgd worden.

Er is een diepgaandere analyse nodig van de relatief grote drop-out in het eerste jaar, zodat de opleiding eventueel maatregelen kan nemen om de dalende tendens van de slaagcijfers van eerstejaarsstudenten om te buigen.

2.4.1.13 afgestudeerden

De afgestudeerden zijn ervan overtuigd dat zij een goede basis meegekregen hebben. Uit het gesprek met de afgestudeerden kon de visitatiecommissie een grote tevredenheid over de opleiding afleiden.

De commissie wijst op het belang van de beschikbaarheid van systematische gegevens over waardering door het werkveld of over tevredenheid van de afgestudeerden over hun opleiding.

Via schakelprogramma's die in het kader van de associatie werden uitgewerkt, zullen voor afgestudeerden in de toekomst mogelijkheden gecreëerd worden voor verdere studie of specialisatie. De beperkte beschikbare gegevens tonen aan dat de afgestudeerden die nu al verder studeren, goede kansen op succes hebben.

Er is geen traditie van georganiseerd contact met de afgestudeerden. Een gestructureerde alumniwerking zou een verrijking kunnen betekenen voor de opleiding en de afgestudeerden.

De afgestudeerden zijn bereid mee te werken aan het opzetten van een alumniwerking op initiatief van het departement of de opleiding.

2.4.1.14 maatschappelijke dienstverlening

De initiatieven in verband met de maatschappelijke dienstverlening situeren zich voor een belangrijk deel op het terrein van posthogeschoolvorming. Vooral de expertise uit de optie Accountancy-Fiscaliteit wordt gebruikt binnen posthogeschoolvorming.

De commissie is van mening dat de bestaande initiatieven behouden en waar mogelijk uitgebreid moeten worden.

Administratieve drempels moeten weggenomen worden.

2.4.1.15 onderzoek

De opleiding Bedrijfsbeheer heeft toegepast onderzoek totnogtoe niet in haar doelstellingen opgenomen. Het lijkt de commissie nuttig dat de opleiding initiatieven ontwikkelt op dit vlak.

2.4.2 samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten

sterke punten

In het onderwijszorgsysteem wordt de samenhang van de opleiding bewaakt door de koppeling van het opleidingsportfolio en de individuele teaching portfolio's.

De uitwerking van de positiebepaling van de opleiding heeft de leden van de opleidingsraad gemotiveerd voor de nieuwe kwaliteitsaanpak.

Er is een degelijke selectieprocedure met geobjectiveerde criteria (samen met aandacht voor pedagogische en didactische bekwaamheden) in lijn met het vereiste competentieprofiel.

De Centrale Administratie beklemtoont sterk het belang van de opleiding van nieuwe personeelsleden (bijvoorbeeld lectoren).

Het personeel (zowel OP als ATP) is – over alle leeftijdscategorieën heen - zeer geëngageerd, en het is zeer goed bereikbaar, zowel voor collega's als voor studenten. De samenstelling van het korps garandeert de aanwezigheid van de noodzakelijke deskundigheid.

De inrichting en werking van de mediatheek zijn op een studentvriendelijke wijze opgevat. Het project Virtuele Ondernemingen beschikt over een eigen infrastructuur (lokalen, apparatuur).

De wijze waarop de beroepspraktijk in de opleiding wordt binnengebracht, moet positief genoemd worden.

De sterke aandacht voor sociale vaardigheden en attitudes in het opleidingsprofiel wordt geconcretiseerd via het project Virtuele Ondernemingen en via de stages.

Via dit project is er ook een aanzet tot sterkere integratie van de talenopleiding in het geheel.

Stagebedrijven merken een positieve invloed van de invoering van het project op de attitude van de stagiairs.

Er is een bereidheid aanwezig tot het nemen van (beperkte) innovatieve initiatieven. Via het netwerk European nemen studenten en begeleiders deel aan onder meer internationale beurzen, virtuele ondernemingen en een internationaal managementspel.

Cursussen en syllabi waren over het algemeen goed verzorgd.

De organisatie van proefexamens biedt de studenten, maar ook de lesgevers een goede mogelijkheid om zicht te krijgen op het leerproces.

Er is een sterke visie op het vlak van de studiebegeleiding, die vertrekt vanuit de idee van gelijke onderwijskansen.

Door de gratis initiatiecursussen wordt een inspanning gedaan om de verschillen in de instroom te verkleinen.

De bereikbaarheid en de beschikbaarheid van lectoren wordt door studenten erg geprezen.

De afgestudeerden zijn ervan overtuigd dat zij een goede basis meegekregen hebben.

Vooraf de expertise die in de optie Accountancy-Fiscaliteit voorhanden is, wordt gebruikt binnen de posthogeschoolvorming.

aandachtspunten

Het is wenselijk dat de betrokkenheid van het personeel bij het sterk centraal gestuurde kwaliteitssysteem verhoogd wordt. Afgestudeerden en het werkveld moeten systematisch bevraagd worden over de opleiding.

De intenties en plannen van de opleidingsraad moeten operationeel gemaakt worden door concreet haalbare acties met opgave van doelen, indicatoren, tijdspad, ... De opvolging van de resultaten van de uitgevoerde bevragingen moet geformaliseerd worden.

Het personeel ervaart een sterke sturing vanuit de centrale diensten; het voelt zich soms te veel enkel uitvoerder (zij het met mogelijkheid tot inspraak).

Het personeel heeft weinig zicht op het taakbelastingsysteem. De taakbelasting wordt steeds zwaarder, voornamelijk door steeds talrijker wordende bijkomende, administratieve opdrachten.

Een betere communicatie over de besluitvorming over en de toewijzing van financiële middelen is wenselijk.

Er is ook nood aan meer praktijkgerichtheid van de taalvakken en meer 'nieuwe vaardigheden' zoals onder meer communicatie (bijvoorbeeld met het oog op het contact met klanten), synthese en groepswerking.

De voorbereiding van het stageplan moet soms zorgvuldiger gebeuren zodat de stage inhoudelijk voor het betrokken bedrijf als voor de student(e) aan waarde kan winnen. Ook een sterkere inhoudelijke opvolging en begeleiding van de stage vanuit de opleiding is wenselijk.

De verhouding tussen studiepunten en studielast moet voor de stage opnieuw bekeken worden.

De commissie vraagt de nodige aandacht voor de plaats die de stage in het geheel van de opleiding inneemt en voor de omvang ervan.

Er zou in het algemeen meer aandacht kunnen gaan naar de internationalisering van de opleiding. De mogelijkheden die bestaande projecten bieden, zoals het project Virtuele Ondernemingen, kunnen beter benut worden.

De invoering van nieuwe leervormen zou minder mogen afhangen van persoonlijk initiatief.

Voor de moeilijkheden die studenten soms ervaren bij de aankoop van het nodige studiemateriaal (boekhandel, cursusdienst) moet een oplossing gezocht worden.

Er moet de studenten gewezen worden op het belang van participatieraden, zodat zich meer kandidaten aanbieden voor vertegenwoordiging in de verschillende bestuursorganen van de hogeschool.

Er is een diepgaandere analyse nodig van de relatief grote drop-out in het eerste jaar.

De resultaten van de studietijdmeting moeten beoordeeld en opgevolgd worden.

Een gestructureerde alumniwerking zou een verrijking kunnen betekenen voor de opleiding en de afgestudeerden.

De bestaande initiatieven inzake maatschappelijke dienstverlening moeten waar mogelijk uitgebreid worden.

Het lijkt de commissie nuttig dat de opleiding initiatieven ontwikkelt op het vlak van toegepast onderzoek.

2.5 Hogeschool voor Wetenschap & Kunst

inleiding

situering

De Hogeschool voor Wetenschap & Kunst (W&K) is een multisectorale hogeschool met vestigingen in Brussel, Gent, Leuven en Sint-Katelijne-Waver. Zij bestaat uit 8 departementen: Architectuur, Bedrijfskunde, Audiovisuele & Beeldende Kunst, Handelswetenschappen, Industriële Wetenschappen, Muziek en Podiumkunsten, Technologie en Toegepaste Taalkunde.

Het studiegebied Handelswetenschappen en Bedrijfskunde is binnen de Hogeschool voor Wetenschap & Kunst verdeeld over twee departementen: het departement Handelswetenschappen (campus Vlekho) en het departement Bedrijfskunde (campus HONIM). Het departement Handelswetenschappen omvat de twee-cycli-opleidingen en het departement Bedrijfskunde de één-cycli-opleidingen. Binnen het departement Bedrijfskunde zijn er drie basisopleidingen: Bedrijfsbeheer, Secretariaatsbeheer en Toegepaste Informatica.

De opleiding Bedrijfsbeheer omvat de opties Accountancy-Fiscaliteit (AF), Marketing (MA), Expeditie, Distributie en Transport (EDT) en ten slotte Financiering- en Verzekeringswetenschappen (FV).

zelfevaluatierapport

Het ZER geeft een tamelijk goed beeld van wat de commissie op het veld heeft kunnen vaststellen. De talrijke bijlagen werden op vraag van de commissie toegestuurd maar waren niet altijd even relevant. De commissie apprecieert dat ze vooraf op de hoogte werd gebracht van de recente wijzigingen. Ze spreekt ook haar lof uit over de degelijke organisatie van de visitatie.

2.5.1 bespreking van de thema's

2.5.1.1 beschrijving van het beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

Het hoogste orgaan van de Hogeschool voor Wetenschap & Kunst is de raad van bestuur. Die heeft een groot gedeelte van zijn bevoegdheden gedelegeerd naar vijf beleidsraden die één of meerdere departementen en bijbehorende campussen beheren. De beleidsraad waaronder het departement Bedrijfskunde ressorteert is de beleidsraad HONIM.

De W&K tracht wetenschap en kunst te verzoenen en een dialoog op gang te brengen tussen opleidingen en disciplines waarvan de specificiteit zeer groot is. Daarnaast tracht ze ook een synergie te bevorderen tussen één-cycli-opleidingen en twee-cycli-opleidingen. Daarbij wordt deze samenwerking als verrijkend gezien. Alhoewel deze synergie nog niet optimaal is, is de samenwerking in de loop van de jaren verbeterd. De hogeschool onderscheidt zich ook van andere hogescholen door de zeer grote autonomie van de verschillende departementen.

Alhoewel de commissie de responsabilisering van de departementen apprecieert, heeft ze de indruk dat de afzonderlijke departementen op bepaalde domeinen zoals kwaliteitszorg, studentenbegeleiding en dergelijke te veel aan zichzelf worden overgelaten en dat er te weinig gebruik wordt gemaakt van de aanwezige knowhow in andere departementen. Verschillende personeelsleden betreunden het gebrek aan ondersteuning vanuit de centrale diensten. Ook heeft de commissie de indruk dat er te weinig bestaande expertise vanuit de departementen naar elkaar wordt overgedragen.

Inzake het financieel beleid is er geen solidariteit ingebouwd tussen de verschillende departementen, behalve dat er een zekere tolerantie bestaat ten aanzien van de 85-percentnorm voor personeelskosten. De commissie betreurt dan ook dat er geen verdere vorm van solidariteit bestaat tussen de verschillende departementen.

Het departement Bedrijfsbeheer tracht zich van andere departementen Bedrijfsbeheer te onderscheiden door de zorg voor de student. De commissie waardeert deze missie waarin de student centraal staat.

Aan het departement Bedrijfskunde wordt de leiding waargenomen door het departementshoofd en de departementale staf. Die bestaat uit de optie- opleidingscoördinatoren, de coördinator academische planning, de kwaliteitscoördinator en de coördinatoren postinitiële opleidingen, internationalisering, externe communicatie en jobbegeleiding.

De commissie meent dat er dankzij deze uitgebreide staf een grote betrokkenheid wordt gecreëerd en het draagvlak voor de genomen beslissingen breed is. De commissie waardeert ook de wekelijkse vergaderingen van de optiecoördinatoren als aanvulling van de tweewekelijkse stafvergaderingen.

De commissie betreurt echter dat het middenmanagement niet over formeel gezag beschikt, en ze meent dat er maatregelen moeten worden getroffen ter bevestiging van het gezag van het middenmanagement.

De strategie voor de toekomst vindt de commissie zeer vaag: er is geen duidelijke formulering van strategische doelstellingen en termijnen, zowel wat de hogeschool als wat het departement betreft.

Ondanks een grote beschikbaarheid en luisterbereidheid van het management en middenmanagement, stelde de commissie wat frustratie van het personeel vast in verband met de eenzijdige communicatie waardoor de onzekerheid en ongerustheid in verband met de toekomst van het personeel wordt vergroot. Zo verwachten de docenten onmiddellijke of zeer snelle feedback van de evaluatiegesprekken, waarin de commissie hen bijtreedt. De commissie meent dat tijdige en duidelijke communicatie misverstanden en onzekerheid kan verminderen en zelfs voorkomen.

Ten slotte heeft de commissie ook de talrijke contacten met externe organisaties gewaardeerd. De hogeschool heeft een stevige verankering in de lokale gemeenschap en heeft ook veel en goede betrekkingen met scholen, beroepsorganisaties en bedrijven. De contacten met deze laatste zijn echter informeel en niet gestructureerd. Daarom verheugt het de commissie dat de beleidsraad heeft beslist een resonantiecommissie Bedrijfsbeheer op te richten. Deze commissie zal jaarlijks advies uitbrengen over het curriculum en de onderwijsleeromgeving van de opleiding in het kader van de onderwijskwaliteitszorg.

2.5.1.2 concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

In de beleidsvisie op kwaliteitszorg van de W&K wordt de verantwoordelijkheid voor de onderwijskwaliteitszorg bij de departementen gelegd. Wat de kwaliteitszorg binnen het departement HONIM betreft, wordt gewerkt met een systeem van integrale kwaliteitszorg (TRIS-EFQM). Er bestaat op hogeschoolniveau wel overleg,

maar er zijn weinig gestuurde activiteiten en er is ook geen centrale kwaliteitscoördinator. Er worden ook geen instrumenten aangereikt voor de bevragingen in verband met kwaliteitszorg. Dit betekent dat de vragen voor de enquêtes in ieder departement worden opgesteld en dat er weinig materiaal is om op terug te vallen. Ook de verwerking van de bevragingen moet departementaal gebeuren. De departementale coördinator werkt met veel enthousiasme, maar heeft slechts een vrijstelling van 20 percent voor haar werk binnen KZ. Ondanks het feit dat de kwaliteitscoördinator bij de uitvoering van haar opdracht wordt bijgestaan door de departementale staf, meent de commissie dat deze omkadering onvoldoende is. Ook meent ze dat er te weinig gebruik wordt gemaakt van de kennis in andere departementen van de hogeschool.

Het departement beschikt wel over een Departementale Commissie Onderwijskwaliteitszorg (DCO). De DCO, die minimum driemaal per jaar samenkomt, bestaat naast de kwaliteitscoördinator uit het departementshoofd, de optie-/opleidingscoördinatoren, docenten en studenten. Deze commissie tracht aspecten van de kwaliteitszorg waar aandacht aan moet worden besteed te benadrukken, doet ook voorstellen aan de studenten en licht de resultaten van de enquêtes toe. De commissie waardeert het bestaan van het DCO en vooral het feit dat hier ook studenten aan participeren, maar ze is van oordeel dat de functie van de DCO moet worden herdacht en dat ze meer dynamiek moet krijgen.

Daarnaast zijn een aantal inspanningen gedaan om het draagvlak van de kwaliteitszorg zo breed mogelijk te maken. In die optiek werden naast de coördinator kwaliteitszorg nog een aantal lectoren gevormd als TRIS-assessoren, wat de commissie ten zeerste waardeert.

De commissie waardeert ook de inspanningen die worden geleverd om regelmatig enquêtes uit te voeren en de kwaliteit meetbaar te maken. Het bestaande cijfermateriaal moet echter beter en diepgaander geanalyseerd worden met het oog op het trekken van relevante conclusies en het opzetten van verbeteracties. Ook wordt er nog altijd te weinig aandacht besteed aan het check-aspect in de PDCA-cyclus.

De commissie betreurt echter vooral het gebrek aan een duidelijke omschrijving van de prioriteiten voor kwaliteitszorg door de onduidelijke omschrijving van de strategische doelstellingen.

2.5.1.3 personeel

De commissie stelt vast dat het personeel op alle niveaus, zowel leidinggevendpersoneel, OP als ATP sterk betrokken en enthousiast is. De competenties van het personeel op basis van werkervaring en interne en externe nascholing zijn uitstekend. Een groot aantal lectoren beschikt over beroepservaring (accountant, verzekeringsmakelaar). Er bestaat een goede procedure voor het aanwerven van nieuwe personeelsleden. De commissie vermeldt tevens de bijzondere zorg die besteed wordt aan de ondersteuning en begeleiding van beginnende lectoren.

De studenten en oud-studenten waren vol lof over zowel de vaktechnische als didactische competenties van de vaklectoren. Ze hebben ook expliciet de vriendelijkheid van en de degelijke opvang door het ATP vermeld. De commissie vindt het positief dat er regelmatig functie-, functionerings- en evaluatiegesprekken worden gevoerd. Ze verwondert er zich echter over dat het departementshoofd geen gebruik kan maken van de belangrijke informatie van de studentenenquêtes in verband met het docergedrag en functioneren van de lectoren. Ze is ook van oordeel dat de opleidingscoördinatoren indien mogelijk (bij lectoren die slechts in één of twee opleidingen les geven) functioneringsgesprekken moeten kunnen voeren. In verband met de evaluaties meent de commissie dat het evaluatieprotocol van het HOC zwak uitvalt.

Er zijn ruime opleidingsbudgetten voor de nascholing van het personeel. Er zijn een aantal centraal gestuurde vormingsinitiatieven die aansluiten bij het onderwijsontwikkelingsplan. Ook individuele lectoren volgden in functie van dit plan bijscholing. Toch meent de commissie dat een systematische sturing ontbreekt voor de nascholing.

De commissie heeft wrevel vastgesteld over het personeels- en taakinvullingsbeleid. De commissie meent daarom dat er meer overleg zou moeten zijn in verband met het taakinvullingsbeleid en dat het beter moet worden gecommuniceerd.

De commissie heeft begrip voor het feit dat er om budgettaire redenen nog geen aanzet werd gegeven aan loopbaanplanning, maar ze hoopt dat hier in de toekomst werk van zal worden gemaakt. Zij vindt dat middenkaderfuncties sterker moeten worden uitgebouwd met aanduiding van de verantwoordelijkheden en minder moeten worden beschouwd als tussenschakel. Zij meent ook dat voor een aantal specifieke functies en taken (opleidingscoördinatoren, kwaliteitszorg, ...) zeer kleine vrijstellingen worden gegeven.

2.5.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

Het departement is onlangs verhuisd van de oude gebouwen in de Birminghamstraat in Molenbeek naar het gebouw van de KUB aan de Vrijheidslaan, waar het departement Bedrijfskunde lokalen huurt. De overeenkomst tussen W&K-HONIM en de KU Brussel voorziet in een gezamenlijk gebruik van de infrastructuur met uitzondering van de computerlokalen, het talenpracticum en de lokalen voor administratie die uitsluitend door het departement Bedrijfskunde worden gebruikt en die door W&K-HONIM worden uitgerust. Alhoewel deze verhuis grotendeels als positief wordt ervaren door de commissie, heeft ze toch een aantal pijnpunten vastgesteld. De commissie vindt dat voor specifieke diensten, vooral voor de studentenbegeleiding en ook voor individueel overleg tussen lectoren en studenten aparte ruimtes moeten worden ingericht die de nodige privacy voor de studenten en lectoren of studentenbegeleiders waarborgen. Ook heeft de commissie vastgesteld dat binnen het kader van de onderwijsvernieuwing niet alleen degelijke ruimten, maar ook pc's voor lectoren noodzakelijk zijn en dat die momenteel niet aanwezig zijn. Een aantal studenten klaagden zich ook over de gebrekkige verluchting van de lokalen, en de commissie treedt hen daarin bij. Anderen beklagden er zich over dat ze de weg nog niet hebben gevonden naar het lectorenlokaal en de dienst studentenbegeleiding. De commissie meent echter dat dit euvel waarschijnlijk te wijten is aan de recente verhuis en dat dit volgend jaar kan worden vermeden door bij het begin van het academiejaar degelijke informatie te geven aan de studenten.

De computerinfrastructuur en de didactische uitrusting voor studenten zijn goed, en het onderhoud van de totale infrastructuur geeft een goede indruk.

De commissie was onder de indruk van het kaartstelsel van de bibliotheek dat waardevolle informatie in verband met het bibliotheekgebruik van de studenten levert. Indien dit instrument degelijk wordt gebruikt, kan het een reëel hulpmiddel zijn om de nieuwe onderwijsmethoden en het begeleid zelfgestuurd leren van de studenten mogelijk te maken.

2.5.1.5 onderwijsdoelstellingen

Het onderwijsconcept en de onderwijsdoelstellingen werden geformuleerd in het onderwijsontwikkelingsplan. Ze moeten echter beter geconcretiseerd en gedifferentieerd worden. Ook de specifieke doelstellingen voor

sommige opleidingsonderdelen, zoals opgenomen in de programmaboeken zijn onvoldoende geformuleerd in termen van te verwerven kennis, competenties en attitudes.

De commissie heeft vastgesteld dat alhoewel het beroeps- en opleidingsprofiel nog niet werd herschreven, er regelmatig aanpassingen gebeuren aan het curriculum op basis van de contacten en het overleg binnen de vakgroepen en de contacten met het beroepsveld in het kader van de stages.

De bestaande contacten met de bedrijfswereld verlopen best systematischer en gestructureerder met het oog op het opstellen van de onderwijsdoelstellingen. Het verheugt de commissie daarom dat er een resonantiecommissie wordt opgericht die deze contacten structureel kan inpassen in de opleiding zodat de onderwijsdoelstellingen kunnen worden getoetst aan de noden van het bedrijfsleven.

2.5.1.6 opleidingsprogramma: opbouw en inhoud

Zowel de oud-studenten als het beroepsveld zijn over het algemeen tevreden over het opleidingsprogramma en het goede niveau van de afgestudeerden.

De commissie vindt het grotendeels gemeenschappelijke eerste jaar een positieve factor omdat de studenten een degelijke basisopleiding krijgen. Er is een logisch en coherent opgebouwd opleidingsprogramma met aandacht voor competentieontwikkeling. Ook de aangeboden cursussen zijn van een degelijke kwaliteit.

Het onderwijs van de talen en informatica worden door studenten en oud-studenten als sterke punten van de opleiding gezien. Vooral bij het onderwijs van de talen werd de vakspecifieke aanpak door de commissie ten zeerste geapprecieerd. Deze aandacht geldt ook voor andere opleidingsonderdelen die telkens zeer specifiek beroepsgericht worden aangebracht. De praktijkgerichtheid van de opleidingsonderdelen wordt ondersteund door de praktijkervaring van de lectoren.

Ondanks de algemene positieve indruk van het programma vinden sommige studenten en/of oud-studenten toch dat bepaalde opleidingsonderdelen (Boekhouden en Bedrijfsbeheer in het eerste jaar) te gemakkelijk ervaren zijn en dat andere te weinig aan bod komen (specifieke marketingvakken in het eerste jaar, verzekeringsvakken, BTW) of ontbreken (vervoer gevaarlijke stoffen in logistiek, commerciële vakken in de opleiding Financiën en Verzekeringswezen). De studenten vragen ook naar specialisatie in het laatste jaar van de optie Marketing. Ten slotte vond de commissie in het programma weinig of geen opleidingsonderdelen ter ondersteuning van studenten die een zelfstandig beroep ambiëren (wetgeving, procedures). De commissie betreurt ook de afschaffing van het vak Europees Recht.

De studenten vragen ook reeds een eerste contact met het bedrijfsleven in het eerste en het tweede jaar om een betere kijk te hebben op hun latere beroepsleven. De commissie ondersteunt deze suggestie. Blijkbaar wordt wel reeds aan deze vraag voldaan in de optie Marketing.

2.5.1.7 *afstudeerwerk en werkveldervaring*

De belangrijkste werkveldervaring doen de studenten op tijdens hun stage.

In het tweede jaar van de optie Marketing is er een verkoopstage van 2 weken. Bij het begin van het tweede jaar worden de studenten gebriefd over hun stage tijdens een infosessie. Deze informatie staat ook in een infobundel die aan elke student wordt bezorgd. De studenten worden tijdens hun stage begeleid door een stagementor. De stagecoördinator en enkele lectoren van het tweede jaar nemen tijdens of onmiddellijk na de stage telefonisch contact op met de stagementor en rapporteren hierover schriftelijk aan de stagecoördinator.

Na de stage heeft elke student met de lectoren optiespecifieke vakken een individueel gesprek waarin de stage wordt geëvalueerd en waarbij er ruimte is voor reflectief leren.

De stage in het derde jaar wordt voor alle opties georganiseerd in het tweede semester van het derde jaar en loopt over 15 weken van 4 dagen waarbij de vijfde dag speciaal bedoeld is voor de begeleiding van stage en scriptie. De studenten hebben al examens afgelegd en er is nog een kans om bepaalde problemen bij te sturen tijdens de terugkomdagen. Zij moeten zelf een stagebedrijf zoeken – wat reeds een eerste sollicitatie-ervaring inhoudt – en leggen dan een voorstel voor de stage (voor de opties Marketing en Financie- en Verzekeringswezen gekoppeld aan het eindwerk) voor aan de promotor of stagebegeleider. De commissie is zeer lovend over de stage zowel wat betreft de degelijke organisatie, de bewaking van de kwaliteit van de aangeboden stages als de duur ervan. Een en ander wordt vertaald in een groot aantal studiepunten. Het organiseren van terugkomdagen vindt de commissie daarenboven een zeer sterk punt. Ondanks het zeer positieve oordeel van de commissie over de terugkomdagen, is ze toch van oordeel dat er meer aandacht moet worden besteed aan de uitwisseling van de stage-ervaringen tussen de studenten. Door thematische seminars kan er ook geleerd worden van andermans ervaring.

De afgevaardigden van het werkveld waren bijzonder lovend over de meeste studenten, zowel wat hun kennis als hun enthousiasme en hun attitude betreft. Stagedocumenten en stageprocedures zijn degelijk uitgewerkt. Alhoewel de stagementoren van de bedrijven wel degelijk worden ingelicht over de bedoeling van de stage en de taken die de studenten worden geacht op zich te nemen, verwachten zij toch nog meer tips van het departement voor de begeleiding van de studenten die stage lopen.

Studenten Bedrijfsbeheer kunnen ook stage lopen in het buitenland in het kader van Erasmus- of Leonardo-projecten, of eventueel zelfs op individuele basis.

Voor de evaluatie van de stages in het tweede en derde jaar MA werd twee jaar geleden begonnen met 'Reflectief Ervaringsleren'. De studenten krijgen in het eerste jaar een formulier met een overzicht van alle punten waarop ze in het tweede en derde jaar zullen worden beoordeeld. Deze punten zijn de competenties uit de beroeps- en opleidingsprofielen. Ze vullen dit formulier in en geven dit af ten laatste tijdens het individuele evaluatiegesprek dat ze met de optiecoördinator hebben. Vóór de tweedejaarsstudenten op stage vertrekken, krijgen ze dit formulier terug, zodat de punten waarop ze zullen worden beoordeeld, opgefrist worden en ze ook hun reflectie van het vorige jaar opnieuw zien. Tijdens het individuele evaluatiegesprek van het tweede jaar (na de stage) wordt het formulier samen met de stagebegeleider en/of de marketingdocenten overlopen en vergeleken met het beoordelingsformulier van de stagementor. Tezelfdertijd is er een reflectief gesprek met de student. In het derde jaar wordt de beoordeling van de stagementor opnieuw vergeleken met het formulier (ingevuld in het eerste jaar) en de beoordeling van het tweede jaar. Tegelijkertijd is er een reflectief gesprek met de student.

Voor de opties MA & FV is de scriptie gekoppeld aan de stage, aangezien het in de eerste plaats een uitwerking is van één of meerdere activiteiten waar de studenten aan hebben meegewerkt tijdens de stage. In

de optie Marketing moeten de studenten de stageactiviteit inpassen in de marketingtheorie en op die manier de link leggen tussen theorie en praktijk.

Voor de opties AF en MA bepalen de studenten wie hun scriptie bij voorkeur zal begeleiden. De optie- en/of stagecoördinator overlegt met de verantwoordelijke academische planning en houdt bij de verdeling van de scripties over de promotoren rekening met een evenwichtige belasting van de personeelsleden. De onderwerpen van de eindwerken sluiten zoveel mogelijk aan bij de specialisatie van de betrokken docent. Indien de keuze van de student niet kan worden gevolgd, krijgt hij hierover individueel uitleg. Voor de opties FV, MA en EDT is de stagebegeleider meteen ook de promotor van de scriptie.

De optiecoördinator is verantwoordelijk voor het opstellen van de richtlijnen voor het schrijven van het eindwerk, de goedkeuring van de onderwerpen voor het eindwerk en de organisatie van de eindwerkbegeleiding. Inzake de kwaliteit van de eindwerken stelde de commissie te grote verschillen vast tussen de verschillende opties.

2.5.1.8 internationale dimensie

Twee personeelsleden (75% VTE) zijn belast met het beheer van de externe partnerschappen. Sinds het academiejaar 2002-2003 maakt de coördinator internationalisering ook deel uit van de departementale staf. Zijn taak bestaat erin de internationalisering van de opties/opleiding te ondersteunen en te begeleiden. De dienst internationalisering is onder andere verantwoordelijk voor de planning en de uitvoering van het internationale programma, informatieverstrekking en selectie van de studenten, ... De vertegenwoordigers Internationalisering komen maandelijks bijeen in de werkgroep SOC-Erasmus van de hogeschool waarvan ook de Algemeen Directeur deel uitmaakt.

De commissie vindt de maandelijks samenkomst van de stuurgroep internationalisering met vertegenwoordigers uit de verschillende opleidingen om samen een constructief platform te creëren een sterk punt. De coördinatoren Internationalisering waarderen ook de administratieve steun die ze krijgen vanuit de centrale diensten.

De studenten Bedrijfsbeheer kunnen op één of andere manier deelnemen aan een buitenlands project en/of studie of stageprogramma Erasmus of Leonardo. Daarnaast heeft het departement ook meegewerkt aan het ontwikkelen van cursusmateriaal in het kader van Lingua (Sprachhandeln in Konfliktsituationen (SPIK)) en Erasmus (European Taxation and Accounting Practices (ETAP)). Docenten uit de optie Marketing zijn betrokken bij het ontwikkelen van cursusmateriaal met buitenlandse partnerinstellingen. In 1994-1995 werkte een docent mee aan de ontwikkeling van een cursus 'Distributie' met onder andere een partnerinstelling uit Derby (UK). In 1999 werd met Raisio Commercial College de cursus 'Marketing tussen culturen' ontwikkeld¹. Daarnaast werd samengewerkt met Finse docenten aan een project in het kader van 'Internationale Marketing – Marketing tussen culturen'. Het ging daarbij om uitwisseling en bespreking van authentieke buitenlandse commercials.

In 1996-1997 werd voor marketingstudenten aan het departement Bedrijfskunde een intensieve week georganiseerd met als thema 'E-commerce'. Een groep marketingstudenten nam in 1997-1998 deel aan een intensieve week 'Cross-cultural Business Communication' in Raisio (Finland).

¹ De Winter, W., 'Marketing tussen culturen', Nederlandstalige en Engelstalige versie

De opleiding heeft een behoorlijk aantal gestructureerde contacten met buitenlandse instellingen. Zowel studenten als docenten van de opleiding Bedrijfsbeheer nemen jaarlijks deel aan buitenlandse studiereizen of leggen werkbezoeken af aan buitenlandse partnerinstellingen. Er wordt ook zeer creatief gezocht naar betaalbare initiatieven en alternatieven voor internationalisering (Rijssel, ECHEC, Hogeschool Brabant, ...). De studenten zijn bovendien voldoende en tijdig geïnformeerd over het aanbod van internationalisering.

Het departement Bedrijfskunde implementeert de ECTS-procedures in al zijn basisopleidingen en gebruikt de gestandaardiseerde ECTS-formulieren (Learning Agreement, Transcript of Records) voor inkomende en uitgaande studenten.

Sinds vorig academiejaar is er ook een inspanning gebeurd om meer studenten een internationale ervaring mee te geven door buitenlandse lectoren in te schakelen als gastlector en binnen projectweken. De optiecoördinatoren zijn steeds meer betrokken bij deze Internationalisation at home.

De commissie vindt echter dat er te weinig gebruik wordt gemaakt van het aangeboden IBP-programma (International Business Program in het Engels), want deze investering zou ook kunnen renderen voor de eigen studenten.

2.5.1.9 *leersituatie: onderwijsvormen en leermiddelen*

Over het algemeen zijn de studenten zeer tevreden over de pedagogisch-didactische kwaliteiten van de lectoren. Er wordt volgens de studenten zeer interactief les gegeven.

De vakgroepen leveren behoorlijk werk om eenheid te krijgen in het didactisch handelen en overlappingsen te vermijden. De commissie meent dat er veelvuldig en nuttig gebruik wordt gemaakt van elektronische leerplatformen.

Het departement heeft bovendien ernstige inspanningen geleverd om naar vernieuwende werkvormen over te gaan. Zo zijn er reeds aanzetten gegeven voor projectgestuurd onderwijs (PGO) en zijn er een aantal experimenten van reflecterend leren, vakoverschrijdend (Engels en Marketing, Engels en Fiscaliteit) optieoverschrijdend (projectweek in het tweede jaar) en zelfs hogeschooloverschrijdend werken (met IUT-Rijssel, EPHEC). De commissie waardeert ten eerste de verschillende initiatieven om vakoverschrijdend en optieoverschrijdend te werken. Ook het contractgebonden werken voor de gedifferentieerde instroom zonder aan kwaliteit in te boeten wordt door de commissie naar waarde geschat. Toch menen de studenten (met uitzondering van de Marketingstudenten) dat de lectoren nog te veel kennis overdragen en dat er te weinig zelfstudie wordt gevraagd. Wel worden er taken gegeven aan studenten om hun thuisstudie te activeren. Het aanbieden van oefeningen voor thuisstudie vindt de commissie positief.

De commissie vindt ook dat er nog te weinig aandacht wordt besteed aan de opleiding van lectoren ter ondersteuning van de onderwijsvernieuwing. De commissie suggereert daarom het creëren van intervisiegroepen voor lectoren die nieuwe onderwijsvormen hanteren.

De cursussen zijn zowel qua lay-out als qua inhoud van een zeer goed niveau. De commissie beveelt toch aan om de leermiddelen (zoals de cursussen) systematisch te laten evalueren door experts en studenten.

2.5.1.10 toetsing en evaluatie

Over de toetsing en evaluatie bereikten de commissie geen klachten. De tijdige verspreiding van examenroosters en de mogelijkheid voor studenten om wijzigingen aan het examenrooster aan te vragen worden ten zeerste gewaardeerd.

De examens worden als betrouwbaar en transparant ervaren door de studenten. De examens waren volgens de studenten goed georganiseerd en beantwoordden aan hun verwachtingen. De studenten zijn bovendien goed geïnformeerd over de wijze van evalueren.

In functie van de nieuwe onderwijsvormen durft de opleiding ook nieuwe evaluatievormen (permanente evaluatie, co-evaluatie, ...) gebruiken, die tevens op hun waarde worden getoetst. Ook het belang dat wordt gehecht aan de evaluatie als instrument om het leerproces bij te sturen, vindt de commissie zeer positief.

2.5.1.11 studie en studentenbegeleiding

De instroombegeleiding bestaat in eerste instantie uit de deelname aan de provinciale studie-informatiedagen (SID-in's). De ervaringen met de infostand van W&K waren voor een aantal studenten niet zo positief. De studenten spraken echter wel hun waardering uit over de infosessies op HONIM zelf.

Naast de deelname aan infomomenten wordt er elk jaar een opleidingsbrochure ontwikkeld. Hierin wordt de opleiding in al zijn facetten voorgesteld. Abituriënten kunnen zich ook informeren via de (vernieuwde) website van HONIM.

Tijdens het eerste semester wordt erover gewaakt dat de eerstejaarsstudenten over de nodige minimale voorkennis beschikken of die verwerven. Zo is er speciaal voor studenten die geen voorkennis Duits hebben, of hun kennis van het Duits willen opfrissen, een initiatiecursus. De studenten zijn hierover opgetogen. Waar nodig last de individuele docent ook extra begeleiding in. Voor een aantal opleidingsonderdelen worden extra oefensessies (monitoraten) georganiseerd. Voor de eerstejaarsstudenten van de optie MA is er tijdens het eerste semester een opvolging door schriftelijke rondvraag bij en rapportering aan alle betrokken docenten. Begin december zijn er met de betrokken studenten opvolgingsgesprekken en wordt waar nodig gerapporteerd aan de betrokken lectoren en/of doorverwezen naar de monitoraten en/of de studie- en studentenbegeleiding.

De studenten kunnen bij de ombudsdienst terecht met vragen en problemen over studeren en studievaardigheden of studentenzorgen. Dit kunnen psychosociale en relationele problemen zijn (afspringen van een relatie, sterfgeval, grote stresstoestanden, conflict met ouders, ...), juridische problemen (onderhoudsplicht ouders, huurgeschillen, problemen met de arbeidswetgeving), medische problemen (zowel fysisch als psychisch) en financiële problemen. In al deze gevallen kan de ombudspersoon doorverwijzen naar gespecialiseerde instanties. De ombudspersoon staat het hele academiejaar ter beschikking van de studenten. Tijdens de examenperiode treedt hij/zij ook op als onafhankelijke bemiddelaar tussen examinatoren en studenten.

Een van de lectoren werkt voor 25 percent voor SOVO (SOVO-middelen). Samen met een collega psychotherapeut van het Centraal Fonds die voor 100 percent is vrijgesteld voor studentenbegeleiding, zorgt

hij voor een permanentie van de studiebegeleidingsdienst. Daarna zijn er nog een aantal lectoren die een kleine vrijstelling hebben voor coaching en organisatie van de monitoraten.

De commissie waardeert de lage drempel en continue beschikbaarheid van lectoren en studiebegeleiders. Positief is eveneens dat er voldoende aandacht wordt besteed aan de gedifferentieerde studenteninstroom. Sommige studenten lieten zich ook zeer lovend uit over de hulp (zowel psychologisch als financieel) die zij van de studentenbegeleiding hadden gekregen.

Toch zijn er ook een aantal aandachtspunten. De studenten (vooral van het eerste jaar) kennen de verantwoordelijken van de studentenbegeleiding niet. De informatie die de commissie gekregen heeft, wijst erop dat door de afwezigheid van een eigen lokaal geen enkele vorm van privacy mogelijk is en dat de studenten de weg niet meer vinden naar de begeleidingsdienst. Bovendien meent de commissie dat er bij doorverwijzing van probleemstudenten te weinig gebruik wordt gemaakt van de competenties die op de campus aanwezig zijn. Het zou zeker de moeite lonen om samen met de KUB en de andere departementen van de hogeschool gespecialiseerde hulp aan te bieden. De SOVO-middelen worden reeds gebruikt voor een aantal diensten die samen met KUB worden aangeboden zoals cafetaria, sport, culturele evenementen, restaurantbonnetjes, ...

Binnen de opleiding Bedrijfsbeheer is er een zeer grote uitval in het eerste jaar die volgens sommige lectoren te wijten is aan de instroom (veel BSO-studenten). Er is behoefte aan een degelijker analyse van de slaagcijfers en deze grote uitval in het eerste jaar. Dit zou vanaf dit jaar gebeuren.

De commissie stelt ten slotte vast dat de studenten hun vertegenwoordigers niet kennen en amper op de hoogte zijn van de studentenparticipatieorganen.

2.5.1.12 *studeerbaarheid en studierendement*

De uitstekende cursussen bevorderen het studierendement. Bovendien is het rendement in termen van slaagcijfers behoorlijk. De studeerbaarheid wordt zeker ook bevorderd door de werkvormen (projectweek, reflecterend leren) en door de laagdrempelige begeleiding.

2.5.1.13 *afgestudeerden*

Alhoewel er nog geen echt onderzoek werd verricht naar de tevredenheid van de afgestudeerden, is het duidelijk dat de afgestudeerden die de commissie heeft ontmoet zeer enthousiast zijn over de genoten opleiding. De studenten verklaren dat zij een goede basis hebben genoten voor alle vakken en dat de stage een zinvolle afsluiter was van hun studie. Dit werd bevestigd door de vertegenwoordigers van het werkveld.

De ondersteuning bij de overstap naar de arbeidsmarkt wordt zeker bevorderd door de sollicitatietraining, alsook door het feit dat afgestudeerden advertenties ontvangen van bedrijven die sollicitanten zoeken. De oud-studenten worden zelfs telefonisch op de hoogte gebracht van vacatures.

De afgestudeerden worden ook systematisch op de hoogte gebracht van bijscholingen via het blaadje van de oud-studenten HONIMA. De afgestudeerden appreciëren de gestructureerde alumniwerking waar naast een blad met alumninieuws ook aandacht wordt besteed aan ludieke bijeenkomsten, bijscholingen en etentjes. De commissie apprecieert ook de werking van HONIMA.

2.5.1.14 maatschappelijke dienstverlening

De maatschappelijke dienstverlening staat nog in de kinderschoenen en bestaat hoofdzakelijk uit samenwerking met CEVORA, waar 60 percent van de vergoeding voor het geven van cursussen naar de betrokken lectoren gaat en 40 percent naar de hogeschool en de posthogeschoolvorming. De posthogeschoolvorming is goed uitgebouwd en de studenten zijn op de hoogte van de initiatieven.

Daarnaast is er wel een jarenlange traditie van marketingonderzoek door de Marketingstudenten. Het onderzoek gebeurt vooral voor VZW's en KMO's. De inkomsten die hieruit voortvloeien, zijn echter verwaarloosbaar. Er wordt ook onvoldoende pro-actief opgetreden om de bedrijven op de hoogte te brengen van de aanwezige competenties in de hogeschool.

2.5.1.15 onderzoek

Toegepast onderzoek kwam tot op heden niet aan bod, en de commissie kon zelfs geen toekomstplannen daaromtrent ontdekken. Omdat ook toegepast projectmatig onderzoek één van de decretale opdrachten is van de hogeschool, dringt de commissie erop aan dat wordt gezocht naar vormen van samenwerking met de andere departementen van de hogeschool of de KUB in wiens onmiddellijke nabijheid het departement zich bevindt.

2.5.2 samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten

Alhoewel de commissie de responsabilisering van de opleidingen en de departementen waardeert, heeft ze toch de indruk dat de departementen voor een aantal taken aan zichzelf worden overgelaten en dat er te weinig synergie is tussen de verschillende departementen.

De uitgebreide staf van het departement HONIM garandeert een grote betrokkenheid en draagvlak voor de genomen beslissingen garandeert. Toch heeft de commissie enige wrevel vastgesteld in verband met het taakinfillingsbeleid. Die kan worden voorkomen door snellere en minder eenzijdige communicatie.

De strategie voor de toekomst vindt de commissie zeer vaag zonder duidelijke formulering van de strategische doelstellingen en termijnen, zowel wat de hogeschool als wat het departement betreft.

De kwaliteitszorg moet uitmonden in concreet geoperationaliseerde projecten. De wetenschappelijke kwaliteit van veel bevragingen moet daartoe verhoogd worden. De departementen moeten ook meer ondersteuning krijgen.

De opleiding beschikt over een goede infrastructuur. Toch moet worden gezorgd voor een aantal lokalen voor studentenbegeleiding en coaching waar de privacy kan worden gewaarborgd.

Het lectorenkorps is bekwaam (zowel vaktechnisch als pedagogisch-didactisch) en daarenboven gemotiveerd en enthousiast. Er zijn ruime opleidingsbudgetten en de aanwervingsprocedure is degelijk. Een groot aantal lectoren maakt gebruik van nieuwe onderwijsvormen.

Het opleidingsprogramma is degelijk en goed gestructureerd. Vooral het onderwijs van ICT en talen zijn uitstekend en praktijkgericht. Toch ontbreken een aantal vakken op het programma.

De internationalisering wordt degelijk aangestuurd en leidde tot een groot aantal gestructureerde contacten met buitenlandse instellingen waardoor studenten en lectoren kansen krijgen op internationale ervaringen.

De studentenbegeleiding is voldoende laagdrempelig, maar is momenteel gehuisvest in een lokaal waar de privacy niet kan worden verzekerd. De beschikbaarheid van het personeel is groot en er is een gedeelde verantwoordelijkheid tussen de lectoren, de onderwijscoördinatoren, de studentenbegeleiders en de ombudsvrouw. Toch stelt de commissie vast dat ondanks al deze begeleiding de uitval in het eerste jaar vrij hoog is.

De evaluatie van de studenten verloopt naar wens. De organisatie van de examens is degelijk en de studenten krijgen desgewenst feedback.

Het beroepsveld is uiterst tevreden over zowel de kennis, de inzet als de attitude van de afgestudeerden.

Het departement kan bogen op een degelijk uitgewerkte alumniwerking (HONIMA).

Alhoewel de posthogeschoolvorming behoorlijk is uitgewerkt staat maatschappelijke dienstverlening nog in de kinderschoenen. Toegepast projectmatig onderzoek is onbestaande. Toch behoort ook dat laatste tot de taken van de hogeschool.

2.6 Hogeschool West-Vlaanderen

inleiding

situering

De autonome Hogeschool West-Vlaanderen bestaat uit vijf geografisch gespreide departementen in Brugge, Kortrijk en Oostende. Ze telde in het academiejaar 2001-2002 3951 studenten.

Het departement Simon Stevin in Brugge organiseert opleidingen uit drie studiegebieden: Architectuur, Gezondheidszorg en Handelswetenschappen en Bedrijfskunde.

De opleiding Bedrijfsbeheer is een één-cyclus-opleiding die leidt tot de graad van gegradueerde; ze telde in het academiejaar 2001-2002 357 studenten, verdeeld over vijf opties: Accountancy-Fiscaliteit, Expeditie, Distributie en Transport, Financie- en Verzekeringswezen, Marketing en Rechtspraak. Het eerste jaar is sedert enkele academiejaren niet meer helemaal gemeenschappelijk, er wordt ook al een beperkt aantal specifieke onderdelen geprogrammeerd. De specialisatie gebeurt voornamelijk in het tweede en derde jaar.

zelfevaluatierapport

De visitatiecommissie wenst vooraf de hogeschool en het departement te danken voor de randvoorwaarden waaronder de commissie heeft kunnen werken:

- de gevraagde bijkomende documenten werden snel en volledig ter beschikking gesteld;
- de openheid van de verschillende deelnemers tijdens de gesprekken was opvallend;
- het zelfevaluatierapport werd zelfkritisch opgesteld en gaf een realistisch beeld van de opleiding;
- de faciliteiten ter plekke waren uitstekend en het verblijf van de commissieleden was prima.

2.6.1 bespreking van de thema's

2.6.1.1 beschrijving van het beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

De hogeschool schreef een missie en een opdrachtverklaring uit, waaruit jaarlijks verbeterdoelen worden afgeleid. Over hun implementatie wordt in het jaarverslag bericht.

Vanuit haar opdrachtverklaring expliciteerde de hogeschool een algemene strategie en doelstellingen voor het beleid inzake onderwijs, internationalisering, maatschappelijke dienstverlening, onderzoek en financieel beleid.

De hogeschool participeert ook actief in externe raden die beleidsvoorbereidend werk opnemen inzake kwaliteitszorg en accreditering.

Het kwaliteitsbeleid en de interne kwaliteitszorg worden centraal gestructureerd en gecoördineerd. Voor de kwaliteitszorg gebeurt dat via departementale kwaliteitscoördinatoren en de kwaliteitscoördinator per opleiding (groepscoördinator).

Wel zou de officialisering van de taakomschrijvingen van kwaliteits- en groepscoördinator tot meer duidelijkheid moeten leiden.

De interdepartementale werkgroep kwaliteitszorg werkte de PDCA-cirkel uit en onderzocht in de voorbije jaren met behulp van PROZA een aantal aandachtsgebieden; hij organiseert bovendien een jaarlijkse enquête over de studiebegeleiding van eerstejaarsstudenten.

De opleiding is tevreden over de aansturing van het interne kwaliteitszorgsysteem door de centrale dienst onderwijs en onderzoek en door de interdepartementale werkgroep kwaliteitszorg.

Departementen en opleidingsteams hebben een grote mate van autonomie voor het operationaliseren van hun werking.

Het is nodig de bestaande procedures en documenten te bundelen in een kwaliteitshandboek als procedurehandleiding en instrument voor informatie en communicatie.

De doelstellingen en acties die centraal geformuleerd worden, moeten worden bewaakt alsook de invulling en/of opvolging die er op departementaal niveau aan gegeven wordt.

Het gevaar dreigt dat bij personeelsleden een gevoel van oververzadiging optreedt bij enquêteringen. Daarom raadt de commissie aan om de noodzaak ervan kritisch te bekijken en een betere fasering van het aantal bevragingen te overwegen.

Er moet verder werk worden gemaakt van het veralgemenen van digitale enquêtes.

De studenten moeten blijvend aangespoord worden tot een ruime(re) deelname aan bevragingen.

2.6.1.2 concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

Er gebeurde een vertaalslag van de missie van de hogeschool naar de opdrachtverklaring van het departement. Deze opdrachtverklaring werd geconcretiseerd in een aantal actiepunten en doelstellingen op het niveau van het departement en van de opleiding. De opleiding Bedrijfsbeheer expliciteerde hierop dan eigen doelstellingen en een actieplan.

De systematische opvolging van verbeteracties moet blijvend bewaakt worden. De commissie suggereert verder om ook de administratieve en technische diensten bij de kwaliteitswerking en -bewaking te betrekken.

Leidinggevenden en personeelsleden op alle niveaus engageren zich voor kwaliteit.

Er is geopteerd om de verantwoordelijkheden van opleidingscoördinator en kwaliteitscoördinator van de opleiding (groepscoördinator) gescheiden te houden.

Het departement en de opleiding organiseren enquêtes over tal van onderwerpen en koppelen aan de resultaten daarvan verbeterdoelen en acties. Daarbij moet het parallelle circuit van individuele studentenbevragingen uit het vakgebied geïntegreerd en bewaakt te worden.

In de opleiding zijn resultaten voorhanden van onder meer studentenenquête, personeelstevredenheid, studententevredenheid, onderwijsproces en studietijdmeting.

Studiebegeleiding, onderwijsactiviteiten, stage en eindwerk worden bevraagd bij de betrokken actoren (studenten, werkveld); slaagpercentages worden systematisch onderzocht.

Personeelsleden zien enquêteresultaten als een goede aanleiding om over hun functioneren na te denken en er indien nodig aan te remediëren.

De commissie is van oordeel dat er té veel tijd verloopt tussen het tijdstip van de bevragingen aan de ene kant en de verwerking, analyse en actieplanning aan de andere kant. De doorstroming van resultaten naar de werkvloer kan worden verbeterd.

2.6.1.3 personeel

De commissie sprak met geëngageerde en deskundige personeelsleden.

Er is een aanzet tot uitwerking van een globale beleidsnota. De besluiten van de consensusvergadering van 21 mei 2001 inzake personeelsbeleid moeten worden uitgevoerd ten behoeve van een gerichter beleid.

Het HRM-beleid wordt in hoofdzaak in het departement vastgelegd, met enkel de minimaal noodzakelijke regulering van bovenaf.

Vacatures worden zo ruim mogelijk verspreid en de kandidaten verschijnen voor een commissie die voor de helft uit externen samengesteld is. Deze selectieprocedure maakt de werving van personeelsleden uit een zo breed mogelijk spectrum van kandidaten mogelijk.

Beginnende lectoren krijgen een introductiesessie en worden goed opgevolgd. Het verdient aanbeveling zo vlug mogelijk te beginnen met het systematisch houden van functioneringsgesprekken, maar ze ook duidelijk gescheiden te houden van evaluatiegesprekken.

Het inzetten van (meer) gastlectoren in de optie Marketing zou moeten worden overwogen.

De opleidingscoördinator, als lid van het middenkader bevorderd tot hoofdlector, speelt een belangrijke rol bij de toewijzing van de opdrachten en in de toekomst ook bij de evaluatie.

Optiecoördinatoren ondersteunen de opleidingscoördinator. Deze optiecoördinatoren moeten voldoende ruimte hebben in hun opdracht om het dagelijkse beheer van de optie ten volle te kunnen opnemen.

Het team vergadert onder de leiding van de opleidingscoördinator. Via teamwerking wordt de betrokkenheid bij de werking van de opleiding gestimuleerd.

Het is nodig de planning van vergaderingen te bewaken, zodat ook niet-teamleden regelmatig aanwezig kunnen zijn.

Zowel bij het OP als het ATP wordt competentieontwikkeling gestimuleerd.

Elk personeelslid wordt geacht zijn professionalisering zelf te plannen en feedback te geven aan zijn collega's over zijn bijscholingen.

De systematische doorstroming van de kennis die tijdens de bijscholing werd verworven, moet worden bewaakt.

De commissie dringt erop aan dat de stijgende werkbelasting van het OP en het ATP bewaakt wordt; organisatorische taken kunnen niet 'oneindig' aan de opdracht toegevoegd worden. Lectoren moeten voldoende tijd en energie kunnen besteden aan het uitvoeren van hun kernactiviteit.

Het is aangewezen om met de personeelsleden de samenstelling van hun opdracht te bespreken en hen tijdig op de hoogte te brengen van wijzigingen.

Er is een goede doorstroming van horizontale en verticale communicatie via diverse communicatiekanalen (zoals nieuwsbrief, e-mail, prikbord intranet).

2.6.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

Alle onderwijsruimtes van de opleiding bevinden zich in één gebouw op de campus Simon Stevin. Auditoria en leslokalen zijn over het algemeen behoorlijk uitgerust. Er zijn goede computervoorzieningen voor de studenten in pc-lokalen, werkruimten en mediatheek; de lectoren beschikken over een goed uitgeruste eigen pc-werkruimte.

Er is een wetenschappelijk onderbouwde bibliotheek met een uitgebreid aanbod aan tijdschriften en raadpleegbare databanken via pc.

Het departement verzorgt de catering zelf.

Voor veiligheid en onderhoud is het nodige personeel aangesteld. De commissie heeft vastgesteld dat de campus behoorlijk onderhouden is. Zij waardeert de inspanningen om het gebouw toegankelijk te maken voor personen met een handicap. In de toekomst zouden alle lokalen rookvrij moeten worden gemaakt.

2.6.1.5 onderwijsdoelstellingen

De missie van de hogeschool en de opdrachtverklaring van het departement worden vertaald in operationele leerprocessen.

Het beroepsprofiel en het opleidingsprofiel vormen de basis voor het beschrijven van de eindcompetenties. De opleiding stemt haar onderwijsdoelstellingen via het beroeps- en opleidingsprofiel van de VLOR af op het hoger onderwijs en op algemene processen in de maatschappij zoals globalisering, innovatie, levenslang leren, ...

Er zijn tal van contacten in het beroepsdomein als bron voor afstemming van onderwijsdoelstellingen op het werkveld. Er is ook een directe betrokkenheid van het werkveld bij het vastleggen van basiscompetenties met het oog op de uitwerking van de modulaire structuur.

De opleiding houdt rekening met de diversiteit in de instroom.

2.6.1.6 opleidingsprogramma: opbouw en inhoud

De opleiding wil instapklare professionals afleveren.

De hogeschool heeft vaste richtlijnen voor het bewaken van het curriculum. Daarin speelt de opleidingscommissie een belangrijke rol, waar vertegenwoordigers van het werkveld in zijn opgenomen. Bij een curriculumwijziging brengt deze commissie een verplicht advies uit.

Het opleidingsprogramma wordt systematisch bijgestuurd. De opleiding houdt via jaarlijkse aanpassingen het curriculum actueel en biedt eerstejaarsstudenten via voorbereidende cursussen de kans op een passende voorbereiding op de studie.

De opleiding is geconcentreerd rond vier domeinen: economische, juridische en beroepsgerichte vakken; toegepaste informatica; beroepsgerichte en praktisch gerichte talenkennis; sociale en communicatieve vaardigheden.

Hoewel het eerste jaar niet meer volledig gemeenschappelijk is en de student al een beperkte keuze moet maken, blijft na het eerste jaar de overstap mogelijk naar een andere optie, bijvoorbeeld bij een minder gelukke studiekeuze.

Bij de organisatie van gemeenschappelijke onderdelen in het tweede en derde jaar moet rekening worden gehouden met de verschillen in voorkennis bij de studenten. Het niveau van de kennis van de vreemde talen op het einde van de studie in alle opties moet worden bewaakt.

Vanaf het academiejaar 2004-2005 wordt met een modulaire structuur gestart.

Met het oog op de coherentie en de sequentiële opbouw van het opleidingsprogramma adviseert de commissie het overleg tussen de collega's van eenzelfde discipline te formaliseren.

De commissie beveelt de vorming aan van nog meer netwerken met vakcollega's van de eigen hogeschool en/of andere hogescholen.

2.6.1.7 *afstudeerwerk en werkveldervaring*

De stage vindt plaats op het einde van het derde jaar na de eindexamens. De stage verschilt per optie, de duur ervan is verschillend (7 of 9 weken), er wordt een ongelijk aantal studiepunten - tussen 12 en 18 – aan toegekend en er zijn deels verschillende klemtonen bij de beoordeling.

Er is een stagebrochure met de nodige informatie.

De studenten zijn tevreden over de algemene informatieverstrekking over de stage (doelstelling, organisatie, reglement, overeenkomst, evaluatiecriteria).

Er zijn goede mogelijkheden voor studenten die een buitenlandse stage willen lopen. Ze moeten echter nog meer gestimuleerd worden om in het buitenland of het anderstalige gedeelte van België stage te lopen.

De student wordt begeleid door het stageteam van de optie en door het bedrijf. Afgestudeerden en stagementoren zijn tevreden over de stagebegeleiding vanuit de opleiding.

Elke student maakt een stageverslag. Daarnaast schrijven de studenten uit Accountancy-Fiscaliteit en Financiering- en Verzekeringwezen een eindwerk. Stageverslag en/of eindwerk worden mondeling verdedigd voor een jury met externen. Het niveau van de eindwerken moet opgevolgd worden.

De studiebelasting van stage en eindwerk moet gelijkwaardig zijn voor de verschillende opties.

2.6.1.8 *internationale dimensie*

De internationale dimensie wordt beklemtoond in de missie van de hogeschool en in de opdrachtverklaring van het departement. Het departement werkt mee aan een Europese module over Europees Recht en Europese instellingen.

Er worden ernstige inspanningen gedaan om tweedejaarsstudenten te informeren over de mogelijkheid om aan internationale programma's deel te nemen.

De mobiliteit van lectoren en studenten kan nog meer bevorderd worden.

Naast de traditionele studenten- en docentenuitwisseling wordt de coördinatie van of medewerking aan Intensieve Programma's als een belangrijk middel tot internationalisering (internationalisation at home) gezien. De opleiding Bedrijfsbeheer fungeert als coördinerende instelling van verschillende Intensieve Programma's. De contacten via Intensieve Programma's kunnen systematischer gebruikt worden voor de uitbouw van verdere internationale contacten.

Alle opties moeten, naar het voorbeeld van de optie Marketing, gestimuleerd worden voor het ontwikkelen van internationaliseringsinitiatieven.

2.6.1.9 *leersituatie: onderwijsvormen en leermiddelen*

Om de nodige basiscompetenties aan te brengen worden verschillende onderwijsvormen gebruikt en wordt gebruik gemaakt van verschillende onderwijsmiddelen. Er is een dynamiek op gang gebracht voor onderwijsinnovatie (project-, probleemgestuurde en vakoverschrijdende aanpak) en het inzetten van nieuwe leermiddelen.

Mede door de inbreng van gastlectoren is de opleiding sterk praktijkgericht.

Er zijn ICT-voorzieningen. Er is recent een leerplatform beschikbaar. ICT wordt steeds meer geïntegreerd in andere dan informatica-vakken (zoals personenbelasting, boekhouden, marktonderzoek, economie, statistiek en vreemde talen).

Het departement moet erover waken dat alle lectoren de kans krijgen ICT in te schakelen in hun lessen.

Er moet systematisch werk worden gemaakt van de inschakeling van (begeleid) zelfstandig leren.

De commissie is van oordeel dat moet worden gewaakt over de relevantie en de planning van projecten en taken.

Inhoud en vormgeving van het cursusmateriaal moeten worden bewaakt.

2.6.1.10 *toetsing en evaluatie*

Er wordt gebruik gemaakt van verschillende evaluatievormen. Naast examens wordt ook de assessmentmethode gebruikt als beoordelingsvorm. De evaluatievormen en de criteria voor evaluatie zijn transparant voor studenten.

De werking van de examencommissie en de organisatie van de examens zijn beschreven in het examenreglement. Studenten en lectoren hebben inspraak bij het samenstellen van het examenrooster.

Er is voorzien in feedback, ook na de partiële examens, en in een klachtenprocedure.

2.6.1.11 studie en studentenbegeleiding

De evolutie van de studentenaantallen en een aantal kenmerken van de studenteninstroom worden systematisch in werkgroepen opgevolgd (bijvoorbeeld gedetailleerde instroomcijfers uitgesplitst volgens diverse variabelen door de werkgroep 'evolutie studentenaantallen').

De commissie is van mening dat de beschikbare instroomgegevens niet enkel geanalyseerd moeten worden, maar dat de resultaten van de analyse systematischer gebruikt moeten worden.

De commissie vraagt meer aandacht te besteden aan het fenomeen van stoppers in het tweede jaar.

Door middel van voorbereidende cursussen (boekhouden, Frans, Engels, Duits, studiemethode) worden verschillen in de instroom voor een aantal vakken weggewerkt. De studenten zijn tevreden over de onthaalactiviteiten bij aanvang van het academiejaar.

Naast vakmonitoraat bestaat er ook een mentoraatwerking, die in het academiejaar 2003-2004 werd hervormd. De studenten waarderen de toewijzing van een mentor aan elke student en de systematische groepsgesprekken met de mentor. Er zou moeten worden nagegaan of de beperkte deelname aan monitoraat opgevangen wordt door begeleiding via andere kanalen.

Het gebruik van de cd-rom MANI als element van studiebegeleiding kan nog meer gestimuleerd worden bij studenten.

De commissie waardeert dat de lectoren vlot bereikbaar en beschikbaar zijn voor de studenten. Zij apprecieert eveneens de grote aandacht voor studenten met speciale statuten (topsporters, studenten met een handicap).

Voor psychosociale begeleiding wordt naar SOVOWES doorverwezen.

Voor de ombudsdienst zijn twee personeelsleden uit het ATP beschikbaar.

De studenten zijn vertegenwoordigd in de verschillende bestuursorganen van de hogeschool.

2.6.1.12 studeerbaarheid en studierendement

Over het studierendement zijn gegevens beschikbaar. Er werd aan studietijdmeting gedaan. Binnen het vernieuwde curriculum moeten valide studietijdmetingen uitgevoerd worden.

De studenten kunnen gebruik maken van een databank met examenvragen en van het programma Wintoets. De digitale examenbank met voorbeeldvragen voor elk opleidingsonderdeel beschouwen de studenten als een nuttig instrument. De commissie is van mening dat studiebevorderende digitale pakketten nog kunnen worden uitgebreid. Het gebruik van de bestaande (Wintoets) moet worden gestimuleerd.

De versnelde omschakeling van de lectoren van lesgever naar coach kan een studiebevorderend effect hebben.

2.6.1.13 afgestudeerden

De studenten worden behalve via de stage ook via een aantal andere initiatieven (sollicitatietraining, jobbeurs, ...) op de instap in het werkveld voorbereid.

Het werkveld waardeert de kennis en de competenties van de afgestudeerden.

Over de waardering van de afgestudeerden door het werkveld is vooral via contacten met stagementoren informatie beschikbaar.

De afgestudeerden spreken zich lovend uit over de opleiding in het algemeen.

De opties Accountancy-Fiscaliteit en Financie- en Verzekeringswezen houden jaarlijks een tewerkstellings- en (geïntegreerde) tevredenheidsenquête.

De tewerkstellings- en tevredenheidsenquêtes zouden naar de andere opties moeten worden doorgetrokken.

Er moeten ook acties ondernomen worden om de respons te verhogen op de tewerkstellingsenquêtes. Van de gegevens uit de enquêtes kan niet alleen door de individuele lector, maar ook structureel gebruik worden gemaakt voor de opleiding in haar geheel.

De contacten tussen de opleiding en de afgestudeerden hebben meestal een occasioneel karakter.

Er moet worden overwogen een alumnivereniging Bedrijfsbeheer op te starten.

De band met het beroepsveld kan in sommige opties nog verstevigd worden door nog meer vertegenwoordigers van het werkveld als gastlector of als gastspreker uit te nodigen.

2.6.1.14 maatschappelijke dienstverlening

Op hogeschoolniveau werd een handleiding opgesteld voor projecten, zowel op het vlak van postinitieel onderwijs als van onderzoek en dienstverlening. De hogeschool heeft een coördinator maatschappelijke dienstverlening en onderzoek aangesteld en een financieel stimuleringsbeleid uitgetekend.

In de opleiding Bedrijfsbeheer blijft de dienstverlening beperkt tot de optie Marketing, die haar marktonderzoeken inbedt in het programma van het tweede jaar.

Daarnaast werden een aantal initiatieven genomen op het vlak van de posthogeschoolvorming. De werking van de posthogeschoolvorming moet verder worden gestimuleerd binnen de opleiding.

Er moet worden onderzocht hoe andere opties bij de maatschappelijke dienstverlening betrokken kunnen worden.

2.6.1.15 onderzoek

Op hogeschoolniveau werd een handleiding opgesteld voor projecten, zowel op het vlak van postinitieel onderwijs als van onderzoek en dienstverlening. De hogeschool heeft een coördinator maatschappelijke dienstverlening en onderzoek aangesteld en een financieel stimuleringsbeleid uitgetekend. Concrete projecten zijn er nog niet.

De opleiding mag de decretale opdracht 'projectmatig onderzoek' niet uit het oog verliezen.

2.6.2 samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten

sterke punten

Studiebegeleiding, onderwijsactiviteiten, stage en eindwerk worden bevraagd bij de betrokken actoren (studenten, werkveld); slaagpercentages worden systematisch onderzocht.

Er wordt gebruik gemaakt van het zelfevaluatie-instrument PROZA.

Personeelsleden zien enquêteresultaten als een goede aanleiding om over hun functioneren na te denken en er indien nodig aan te remediëren.

De opleiding beschikt over geëngageerde en deskundige personeelsleden.

Vacatures worden zo ruim mogelijk verspreid en de kandidaten verschijnen voor een commissie, die voor de helft uit externen samengesteld is.

Beginnende lectoren krijgen een introductiesessie en worden goed opgevolgd.

Er is een goede doorstroming van horizontale en verticale communicatie via diverse communicatiekanalen (zoals nieuwsbrief, e-mail, prikbord intranet).

Er is een wetenschappelijk onderbouwde bibliotheek met een uitgebreid aanbod aan tijdschriften en raadpleegbare databanken via pc.

De commissie waardeert de inspanningen om het gebouw toegankelijk te maken voor personen met een handicap.

De opleiding stemt haar onderwijsdoelstellingen af op het hoger onderwijs en op algemene processen in de maatschappij zoals globalisering, innovatie, levenslang leren, ...

Hoewel het eerste jaar niet meer volledig gemeenschappelijk is en de student al een beperkte keuze moet maken, blijft na het eerste jaar de overstap mogelijk naar een andere optie, bijvoorbeeld bij een minder gelukke studiekeuze.

Er is een directe betrokkenheid van het werkveld bij het vastleggen van basiscompetenties met het oog op de uitwerking van de modulaire structuur.

Er zijn goede mogelijkheden voor studenten die een buitenlandse stage willen lopen.

Naast de traditionele studenten- en docentenuitwisseling wordt de coördinatie van of medewerking aan Intensieve Programma's als een belangrijk middel tot internationalisering (internationalisation at home) gezien.

Er is een dynamiek op gang gebracht voor onderwijsinnovatie (project-, probleemgestuurde en vakoverschrijdende aanpak) en het inzetten van nieuwe leermiddelen.

Naast examens wordt ook de assessmentmethode gebruikt als beoordelingsvorm. Er is voorzien in feedback, ook na de partiële examens.

De evolutie van de studentenaantallen en een aantal kenmerken van de studenteninstroom worden systematisch in werkgroepen opgevolgd (bijvoorbeeld gedetailleerde instroomcijfers uitgesplitst volgens diverse variabelen door de werkgroep 'evolutie studentenaantallen').

De commissie waardeert dat de lectoren vlot bereikbaar en beschikbaar zijn voor de studenten.

De studenten appreciëren de toewijzing van een mentor aan elke student en de systematische groepsgesprekken met de mentor.

Er is een grote aandacht voor studenten met speciale statuten (topsporters, studenten met een handicap).

De studenten kunnen gebruik maken van een databank met examenvragen en van het programma Wintoets.

Het werkveld waardeert de kennis en de competenties van de afgestudeerden.
De afgestudeerden spreken zich lovend uit over de opleiding in het algemeen.

Op hogeschoolniveau werd een handleiding opgesteld voor projecten, zowel op het vlak van postinitieel onderwijs als van onderzoek en dienstverlening. De hogeschool heeft een coördinator maatschappelijke dienstverlening en onderzoek aangesteld en een financieel stimuleringsbeleid uitgetekend.

aandachtspunten

Het is nodig de bestaande procedures en documenten te bundelen in een kwaliteitshandboek als procedurehandleiding en instrument voor informatie en communicatie.

Het gevaar dreigt dat bij personeelsleden een gevoel van oververzadiging optreedt bij enquêteringen. Daarom raadt de commissie aan de noodzaak ervan kritisch te bekijken en een betere fasering van het aantal bevragingen te overwegen.

De commissie is van oordeel dat er té veel tijd verloopt tussen het tijdstip van de bevragingen aan de ene kant en de verwerking, analyse en actieplanning aan de andere kant. De doorstroming van resultaten naar de werkvloer kan verbeterd worden.

Het verdient aanbeveling zo vlug mogelijk te beginnen met het systematisch houden van functioneringsgesprekken, maar ze ook duidelijk gescheiden te houden van evaluatiegesprekken.

De commissie dringt erop aan dat de stijgende werkbelasting van OP en ATP bewaakt wordt.

Met het oog op de coherentie en de sequentiële opbouw van het opleidingsprogramma adviseert de commissie het overleg tussen de collega's van eenzelfde discipline te formaliseren.

Bij de organisatie van gemeenschappelijke onderdelen in het tweede en derde jaar moet rekening worden gehouden met de verschillen in voorkennis bij de studenten.

Het niveau van de eindwerken moet worden opgevolgd.

De studiebelasting van stage en eindwerk moet gelijkwaardig zijn voor de verschillende opties.

Alle opties dienen, naar het voorbeeld van de optie Marketing, gestimuleerd te worden voor het ontwikkelen van initiatieven inzake internationalisering.

De contacten via Intensieve Programma's kunnen systematischer gebruikt worden voor de uitbouw van verdere internationale contacten.

Het departement moet erover waken dat alle lectoren de kans krijgen om ICT in te schakelen in hun lessen.

De commissie is van oordeel dat de relevantie en de planning van projecten en taken moet worden bewaakt.

De vormgeving en de inhoud van alle schriftelijk studiemateriaal dienen bewaakt te worden.

Binnen het vernieuwde curriculum moeten valide studietijdmetingen uitgevoerd worden.

De commissie vraagt om meer aandacht te besteden aan het fenomeen van stoppers in het tweede jaar.

Van de gegevens uit de enquêtes kan niet alleen door de individuele lector, maar ook structureel gebruik gemaakt worden voor de opleiding in haar geheel.

Het opstarten van een alumnivereniging Bedrijfsbeheer verdient overwogen te worden.

De werking van de posthogeschoolvorming moet verder gestimuleerd worden binnen de opleiding.

De opleiding mag de decretale opdracht 'projectmatig onderzoek' niet uit het oog verliezen.

2.7 Karel de Grote-Hogeschool

inleiding

situering

De opleiding is ontstaan uit het Sint-Eligiusinstituut en het Sint-Lodewijkinstituut. Beide werden in 1995 opgenomen in de Karel de Grote-Hogeschool en vormden zo het departement Handelswetenschappen en Bedrijfskunde. De opleiding is gevestigd op de campus Groenplaats in Antwerpen.

De opleiding Bedrijfsbeheer bevat een gemeenschappelijke stam, zes opties - Accountancy-Fiscaliteit, Expeditie-Distributie-Transport, Financie- en Verzekeringswezen, Marketing, Milieuadministratie en Rechtspraak - en een aantal keuzemogelijkheden. Er is een systeem in het tweede en derde jaar waarbij studenten ofwel kunnen verbreden naar iets anders (bijvoorbeeld een andere optie of het keuzepakket KMO-management, ...) of verdiepen in de eigen optie.

De hogeschool is toegetreden tot de associatie Universiteit en Hogescholen Antwerpen.

zelfevaluatierapport

Het ZER werd een jaar voor het bezoek van de commissie opgesteld. Het is volgens de commissie weinig coherent geschreven en telt duidelijk te veel pagina's, onder meer omwille van vele nodeloze herhalingen en overlappingen. Sindsdien heeft de opleiding een aanvullend ZER geschreven dat voor de visitatie aan de commissie werd bezorgd. Daaruit blijkt, alsook uit de gevoerde gesprekken, dat de opleiding gedurende het voorbije jaar zeer grote vooruitgang heeft geboekt voor meerdere VLHORA-rubrieken. Zo werden onder meer meerdere verbeteracties via de PDCA-cyclus op touw gezet. Er werden belangrijke personeelwissels doorgevoerd, vooral bij het leidinggevende personeel en bij de KZ-verantwoordelijken. Tevens zag ondertussen een belangrijk document - een onderwijsontwikkelingsplan voor de hele hogeschool – het licht.

De commissie heeft zich voor dit verslag in de eerste plaats laten leiden door het ZER en de toegestuurde bijlagen, maar kon evenmin blind blijven voor het proces dat is doorlopen sedert juni 2003.

Ten slotte waardeert de commissie de zeer degelijke organisatie van de visitatie en de open sfeer waarin de gesprekken werden gevoerd.

2.7.1 bespreking van de thema's

2.7.1.1 beschrijving van het beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

De hogeschool heeft een bondige doch duidelijke missie, waarin de student centraal staat. Deze algemene visie wordt op opleidingsniveau evenwel onvoldoende vertaald in termen van een opleidingsvisie en strategie. De beleidsnota 'Perspectief 2010' is een behoorlijk document dat is gebaseerd op een SWOT-analyse. Ze is vooral gericht op curriculumaanpassingen, maar legt geen expliciete link naar een kwaliteitszorgstrategie.

Het beleid, zowel op departementaal als op opleidingsniveau, heeft zeer veel aandacht besteed aan het uitbouwen van het curriculum. Studenten worden dan ook meerdere leerwegen aangeboden, wat de commissie als zeer waardevol beschouwt.

De kwaliteitszorg wordt aangestuurd door een interdepartementale en departementale projectgroep kwaliteitszorg. Recent werd een departementale coördinator aangesteld. De commissie stelde vast dat, vooral

omwille van personeelsweerstand, zeer laat werd gestart met een systematische en methodische (met gebruik van het PROZA-instrument) aanpak van de kwaliteitszorg. Het voorbije jaar werd evenwel een sterke inhaalbeweging uitgevoerd.

De formele communicatie, zowel horizontaal als verticaal, moet dringend bijgestuurd worden. Daartoe moet een degelijk communicatieplan worden uitgewerkt. Ook hier merkt de commissie nieuwe en zeer waardevolle initiatieven. Zo is onder meer 'Tamtam' - de tweewekelijkse elektronische nieuwsbrief - een degelijk en fris nieuw informatiekanaal met het personeel.

De opleiding functioneert binnen een multisectorale hogeschool met zes departementen. De commissie meent dat er veel te weinig vruchten worden geplukt van de veelheid aan kennis en talent dat aanwezig is binnen deze departementen.

2.7.1.2 concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

Sedert de realisatie van het ZER is het bewustzijn gegroeid dat een methodische benadering van de kwaliteitszorg noodzakelijk is. De opleiding formuleerde dan ook recent 58 verbeterpunten zowel voor onderwijskundige aspecten als voor de diensten.

Het PROZA-instrument werd amper gebruikt om de KZ te ondersteunen. De opleiding kan zichzelf dan ook niet situeren voor de verschillende aspecten van onderwijs, maatschappelijke dienstverlening en projectmatig wetenschappelijk onderzoek. Om het proces van de KZ in de toekomst te kunnen aansturen en opvolgen is volgens de commissie het systematisch aanwenden van een kwaliteitsanalyse-instrument zoals PROZA aangewezen.

De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding gebruik maakt van meerdere meetgegevens die vooral werden bekomen via enquêtes bij de studenten. De kwaliteit van deze bevragingen is zeker voor verbetering vatbaar en de belangrijkste vaststellingen worden onvoldoende consequent vertaald in beleidsmaatregelen.

De kwaliteitszorg zou meer aandacht moeten hebben voor niet-onderwijsgebonden materies. Dat bij de recent geformuleerde verbeteracties ook de diensten werden betrokken, is dan ook een positieve vaststelling.

Ondanks de recente aanstelling van een departementale KZ-coördinator vindt de commissie de globale omkadering voor de kwaliteitszorgbewaking onvoldoende. Ook een duidelijke afbakening van bevoegdheden en verantwoordelijkheden tussen de coördinator, de recent aangeduide ankerpersonen en het opleidingshoofd ontbreekt.

Het laatst uitgevoerde onderzoek naar de personeelstevredenheid dateert van 1999. De commissie beveelt een nieuw onderzoek aan, gelet op de sterk gewijzigde omstandigheden sedert 1999.

Studietijdmetingen worden degelijk inhoudelijk en wetenschappelijk ondersteund vanuit de hogeschooldiensten. Deze diensten kunnen echter niet voldoen aan de vragen van de opleiding bij gebrek aan mankracht. De commissie betreurt deze vaststelling gezien het belang van studietijdmetingen voor de opbouw van het curriculum.

2.7.1.3 personeel

De commissie ontmoette een zeer competent en gemotiveerd korps met sterke praktijkervaring. De studenten en oud-studenten waren dan ook vol lof over de competenties van hun lectoren, zowel op vaktechnisch als didactisch vlak. De commissie meent dan ook dat dit team voor de toekomst een krachtig potentieel vormt dat op korte termijn met zorg moet worden ondersteund.

Er is geen uitgewerkt bijscholingsplan dat is gesteund op de onderwijsvisie enerzijds en op een peiling naar de opleidingsbehoeften anderzijds. Toch levert het personeel grote inspanningen voor de eigen professionalisering. De personeelsleden voelen zich door het beleid gesteund om aan verschillende bijscholingen te participeren, en kunnen onder meer via lidmaatschap van beroepsverenigingen vaak gratis deelnemen aan studiedagen en seminars. Te vermelden zijn eveneens de grote inspanningen die gebeurden voor het ondersteunen van het probleemgestuurd onderwijs (zie infra).

Er zijn goede richtlijnen en procedures opgesteld voor de aanwerving en opvolging van de beginnende lectoren. Ook het personeelsbestand wordt zeer goed bijgehouden, zodat administratieve opvolging mogelijk is en carrièreplanning kan worden ondersteund.

Een coherent personeelsbeleid dat van functiebeschrijvingen, functioneringsgesprekken en evaluaties gebruik maakt, moet versneld uitgebouwd worden. De commissie stelde vast dat er met het administratieve personeel en met de beginnende lectoren wel functioneringsgesprekken worden gevoerd.

Ze stelde ook vast dat de beleidsverantwoordelijken het moeilijk hebben om disfunctionerende personeelsleden bij te sturen. Aangezien het negatieve resultaat (bijvoorbeeld het niet degelijk invullen van de didactische steekkaart) directe invloed heeft op de onderwijsverstrekking, is een grondige reflectie over de aanpak aangewezen.

De commissie heeft begrip voor het feit dat er om budgettaire redenen nog geen bevorderingen werden doorgevoerd. Toch moet nu reeds werk worden gemaakt van een protocol over loopbaanplanning om klaar te zijn voor de toekomst en om klaarheid te scheppen voor het personeel.

Volgens de commissie moeten de studenten worden betrokken bij de ondersteuning en evaluatie van het personeel. Om zelfevaluatie, met inbreng van de studenten, te bevorderen, zou het personeel instrumenten kunnen worden aangereikt.

2.7.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

Omwille van de geschiedenis van de gebouwen (voorheen kantoorgebouwen) vertoont de infrastructuur een aantal beperkingen die niet konden worden weggewerkt bij de recentste verbouwingen (lage plafonds, lawaaierige airco, ...). Toch zijn de onderwijsruimten behoorlijk ingericht en zeer degelijk onderhouden, wat adequaat functioneren momenteel toelaat.

De lokalen beschikken over behoorlijk didactisch (overheadprojector, schermen, beamers, ...) en ICT-materiaal. De opleiding beschikt over voldoende degelijke en specifiek uitgeruste pc-lokalen.

De bibliotheek is voldoende uitgebouwd en beschikt over een degelijke collectie tijdschriften, boeken, cd-roms en andere informatiedragers. Zij wordt beheerd door voldoende en bekwaam personeel.

De beschikbare ruimten, onder andere de zeer grote ontmoetingsruimte waar nog steeds gerookt mag worden en de ruimte voor de drukkerij, kunnen volgens de commissie efficiënter ten behoeve van het onderwijs aangewend worden.

Docenten beschikken over quasi geen ruimten waarin ze met één of meerdere studenten of collega's kunnen overleggen en werken. De commissie vindt dat dergelijke werkplekken in het kader van de reeds ingezette onderwijsvernieuwingen noodzakelijk zijn.

2.7.1.5 onderwijsdoelstellingen

De opleiding levert veel inspanningen om de onderwijsdoelstellingen af te stemmen op de verwachtingen van het werkveld. Toch kan het werkveld op een meer georganiseerde wijze bij een en ander worden betrokken.

De commissie stelt vast dat de specifieke doelstellingen van de afzonderlijke opleidingsonderdelen worden geformuleerd op de didactische steekkaarten. Deze kaarten bevatten dan ook waardevolle informatie voor de studenten. Voor het korps zijn er de strategische steekkaarten. Zij bevatten nog meer informatie en zijn waardevolle instrumenten met het oog op de curriculumbewaking en samenwerking.

De algemene onderwijsdoelstellingen van de opleiding zijn onvoldoende geëxpliciteerd en geoperationaliseerd. De commissie meent dat heldere formulering van de opleidingsdoelstellingen prioritaire aandacht moet krijgen. De commissie kon nergens pogingen zien om meetbare indicatoren aan te duiden.

De didactische kaarten moeten degelijk opgesteld worden door alle docenten. Dat enkele lectoren dit aspect van hun opdracht verwaarlozen, wordt als een minpunt ervaren.

2.7.1.6 opleidingsprogramma: opbouw en inhoud

De commissie vindt de differentiatie in het curriculum op het niveau van het tweede en derde jaar een zeer sterk punt. De studenten wordt immers de kans geboden tot verruiming of verbreding van hun kennis via keuzepakketten uit andere opties of zich te verdiepen binnen de eigen optie. Tevens bestaat de mogelijkheid te opteren voor een pakket (KMO) waarin managementvaardigheden centraal staan.

De praktijkgerichtheid van het programma wordt gerealiseerd via onder meer bedrijfsbezoeken, reizen in binnen- en buitenland, gastcolleges en tevens dank zij het feit dat meerdere lectoren praktijkervaring hebben. Zowel studenten, oud-studenten als het werkveld spraken zich hier gunstig over uit.

In de nota 'Perspectief 2010' wordt het ontwikkelen van een centrum voor talen als een noodzaak voor het departement bestempeld. De commissie stelt vast dat daar momenteel concreet werk wordt van gemaakt en vindt dit zeer waardevol.

Eenzijds is het lovenswaardig dat het opleidingsteam veel aandacht besteedt aan de voortdurende bijsturing van het curriculum, anderzijds vinden de voorbije jaren bijna permanent ingrijpende wijzigingen plaats. De commissie meent dat een logische lijn moet worden getrokken uitgaande van de hogeschoolmissie, de opleidingsvisie op het beroep en de opleiding naar een concreet curriculum toe. Daardoor zal ongetwijfeld grotere stabiliteit worden bereikt.

Studietijdmetingen voor alle jaren en in alle opties zijn noodzakelijk voor het uitbouwen van het curriculum. Dat een stage (zie infra) van zes weken met voorbereidingstijd en naverwerking slechts 5 studiepunten telt, valt gezien de decretale definities van studiepunten volgens de commissie niet te verantwoorden.

De inbreng van het bedrijfsleven in het curriculum gebeurt op een te informele wijze. De commissie suggereert om dit op een meer gestructureerde wijze te organiseren door bijvoorbeeld resonantiegroepen op te richten en enquêtes te organiseren.

2.7.1.7 *afstudeerwerk en werkveldervaring*

Praktijkervaring voor studenten wordt gerealiseerd via seminars, het organiseren van bedrijfsbezoeken en het inschakelen van beroepsbeoefenaars als gastsprekers en vooral via de stage. Zoals eerder gesteld, is de commissie van oordeel dat de stage een groter deel van het curriculum moet uitmaken en dat dit ook vertaald moet worden in beduidend meer studiepunten. De stageperiode wordt immers ook door de studenten, oud-studenten en het werkveld als te kort ervaren.

In alle opties krijgen de studenten en de werkbegeleider (werkplek) tijdig schriftelijke informatie in de vorm van een stagebundel met aandacht voor de doelstellingen, de inhoud, de organisatie en de evaluatie van de stage. Dit is ongetwijfeld positief. De commissie vindt echter dat er naar een stageconcept over de opties heen moet worden gestreefd.

Studenten, maar ook lectoren, moeten meer kansen geboden worden tot het uitwisselen van ervaringen die ze hebben opgedaan tijdens de stages en reflectiemogelijkheden worden gegeven over wat deze opleidingsfase voor hen heeft betekend. Terugkomdagen tijdens de stageperiode waar in werkgroepen en workshops ervaringen worden uitgewisseld en bediscussieerd zijn een te overwegen mogelijkheid.

De doelstellingen van de stage zoals ze thans in de brochure zijn geformuleerd, zijn weinig onderwijskundig bruikbaar. Formulering in termen van te verwerven competenties wordt aanbevolen.

De eindwerken die de commissie kon raadplegen, gaven een behoorlijke indruk. Eindwerken worden evenwel net als de stage onvoldoende gehonoreerd in termen van studiepunten.

2.7.1.8 *internationale dimensie*

De internationalisering wordt zowel op hogeschoolniveau als op departementaal niveau aangestuurd door een zeer bekwaam en gemotiveerd team. Dankzij een degelijke coördinatie en samenwerking tussen de hogeschooldiensten en de departementaal verantwoordelijken en het opleidingshoofd is de internationalisering reeds sterk geïntegreerd in de opleiding. Dit is te merken aan het behoorlijke aantal inkomende en uitgaande studenten en lectoren.

Naast de klassieke Europese programma's (Erasmus, Leonardo, ...) wordt inventief gebruik gemaakt van Europese en internationale netwerken.

Het feit dat het aantal uitgaande studenten de voorbije jaren stagneerde, leidde tot een bevraging van de studenten. De resultaten van deze enquête gaven aanleiding tot een bijsturing van de selectieprocedure, die een te hoge drempel creëerde. De commissie vindt het zeer positief dat de aanpak via degelijke opvolging en diagnosestelling wordt bijgestuurd.

De opleiding onderhoudt gestructureerde contacten met tientallen universiteiten en hogescholen in het buitenland. Daardoor wordt ook docentenmobiliteit mogelijk, die trouwens sterk gestimuleerd wordt. Vermeldenswaard is onder meer het initiatief om taallessen (vooral Engels) te geven aan lectoren, die omwille van onvoldoende taalbeheersing buitenlandse ervaringen ontwijken.

Bijzondere vermelding verdient het programma International Business Course (IBC), een Engelstalig programma dat 30 credits omvat en opstart met een intensieve cursus Nederlands en Vlaamse cultuur. Het programma wordt verzorgd door buitenlandse gastdocenten en eigen lectoren. Ook de eigen studenten kunnen een deel (3 studiepunten) van het programma volgen. Tot het academiejaar 2002-2003 was de afstemming van het IBC-programma en het reguliere programma echter zwak. Thans wordt daaraan gewerkt. Dit zal de integratie- en ontmoetingskansen tussen de buitenlandse studenten en de eigen studenten, die de commissie thans te gering vindt, bevorderen.

De commissie meent dat de communicatie in verband met internationalisering naar de studenten toe vroeger en intensiever kan gebeuren.

2.7.1.9 *leersituatie: onderwijsvormen en leermiddelen*

In functie van de doelstellingen van een opleidingsonderdeel en in functie van de groepsgrootte hanteren de lectoren verschillende onderwijsvormen. Die worden op de didactische kaart vermeld.

De studenten waren vol lof over de didactische kwaliteiten van hun lectoren.

Innovatieve onderwijsvormen zijn vooral case-gestuurd onderwijs (CGO) en probleemgestuurd onderwijs (PGO). Voor het invoeren van PGO werden de lectoren voorbereid via bijscholing. Toch vraagt de commissie nog meer aandacht voor blijvende en goed georganiseerde ondersteuning van de lectoren. Dit kan via bijscholing, individuele coaching en intervisiesessies. De commissie is er zich immers van bewust dat 'afhaken' van lectoren vaak gebeurt omdat op meerdere vlakken tegelijk, te veel en te snelle veranderingen zich moeten voltrekken.

Het cursusmateriaal is up-to-date en van een degelijk niveau. De commissie beveelt aan om de leermiddelen, vooral de volledige cursussen, systematisch te laten evalueren door externe experts uit het bedrijfsleven of het onderwijs, alsook door de studenten, vooral voor de didactische aspecten en de leerbaarheid.

2.7.1.10 *toetsing en evaluatie*

De examens worden volgens de studenten goed georganiseerd en beantwoorden aan hun verwachtingen. Zij ervaren de examens als betrouwbaar en transparant.

De evaluatievormen worden tijdig aan de studenten meegedeeld via de didactische kaart en via toelichtingen tijdens de lessen.

De criteria en wijze van beoordeling worden door de vakgroep vastgelegd.

De evaluatievormen worden aangepast aan de doelstellingen van het opleidingsonderdeel. De commissie waardeert in dit verband dat ook nieuwe evaluatievormen (peer-assessment) worden gebruikt.

Als minpunten citeren de studenten het laattijdig verschijnen van de examenroosters en het gebrek aan inspraak in de examenregeling.

2.7.1.11 studie en studentenbegeleiding

De commissie heeft vastgesteld dat er een zeer lage drempel bestaat tussen de studenten en de lectoren. Ook de dienst studentenbegeleiding is zeer laagdrempelig uitgebouwd en functioneert behoorlijk. Daardoor wordt tijdig ingespeeld op de behoeften en problemen van de studenten.

Voor de instroombegeleiding beschikt de opleiding over degelijk verzorgde folders en brochures en naast de klassieke informatiedagen (SID-in's) verdient het initiatief 'KdG'er voor één dag' een vermelding.

Er wordt veel moeite gedaan om in te spelen op de gedifferentieerde instroom van de studenten.

Er is geen georganiseerd monitoraat, maar de lectoren zijn steeds beschikbaar voor het geven van bijkomende uitleg. Bovendien worden via 'Blackbaord' (het elektronisch leerplatform van de hogeschool) zelftoetsen aangeboden en worden zelfstudiefaciliteiten gegeven. De studenten vroegen dan ook niet naar bijkomende ondersteuning.

De commissie meent dat de dienst studentenbegeleiding, eventueel met ondersteuning van de hogeschooldiensten, meer onderzoek zou moeten uitvoeren naar het studierendement in functie van genomen onderwijskundige maatregelen en in functie van ondernomen acties binnen de dienst studentenbegeleiding. Een grondige analyse van de slaagcijfers wordt in deze context aanbevolen.

De commissie waardeert dat via SOVO sterk de nadruk wordt gelegd op het nemen van individuele maatregelen boven de lineaire tegemoetkomingen, om aldus alle studenten optimale kansen te geven.

Naast de decretaal bepaalde participatie van de studenten in de hogeschoolstudentenraad, de academische raad en de departementale raad, voorziet het departement in een eigen studentenraad. Via klasafgevaardigden wordt voor doorstroming van de informatie gezorgd.

De commissie meent echter dat de studentenparticipatie voor verbetering vatbaar is. Te weinig studenten moeten te veel verantwoordelijkheden dragen, en de studenten worden niet betrokken bij het beoordelen van hun lectoren. Ook de resultaten van studentenenquêtees worden onvoldoende teruggekoppeld naar de studenten.

2.7.1.12 studeerbaarheid en studierendement

De gemiddelde studieduur ervaart de commissie als behoorlijk. De slaagcijfers vertonen grote schommelingen van jaar tot jaar en verschillen ook sterk in functie van de gekozen optie. Deze vaststelling vraagt volgens de commissie een grondige analyse.

De studenten vonden over het algemeen dat er een zeer grote kloof is tussen het eerste en het tweede jaar. Deze kloof betrof zowel de ervaren moeilijkheidsgraad als de globale studielast.

Er moeten prioritair studietijdmetingen worden uitgevoerd voor het onderbouwen van het curriculum. Ook voor het realiseren van een billijke spreiding van de studielast over de jaren en semesters zijn studietijdmetingen noodzakelijk.

In het ZER wordt gesteld dat de moeilijkheidsgraad voor de examens waar meerdere lectoren verantwoordelijk zijn voor een opleidingsonderdeel, gedaald is. Deze uitspraak leek volgens de commissie niet gebaseerd op grondig onderzoek. Indien deze uitspraak toch juist mocht blijken, dan zou ze gevolgd moeten worden door de passende maatregelen indien de opleiding het opleidingsniveau wenst te bewaken.

2.7.1.13 afgestudeerden

De overgang naar het beroepenveld wordt door de opleiding ondersteund door meerdere initiatieven: de jobbeurs, informatiesessies door de VDAB en de informatiebrochure voor schoolverlaters.

De plaatsingsdienst werkt volgens de afgestudeerden zeer behoorlijk, en de commissie stelde een hoge waardering vast van de werkgevers voor de afgestudeerden, die zij als onmiddellijk inzetbaar omschreven.

Een echte alumniwerking ontbreekt, alsook een posthogeschoolwerking (zie infra), wat de oud-studenten betreuren.

2.7.1.14 maatschappelijke dienstverlening

De maatschappelijke dienstverlening blijft beperkt tot de optie Marketing. In deze optie worden voor derden uit de profit- en de non-profitsector marktonderzoeken uitgevoerd.

Een coherente visie op de maatschappelijke dienstverlening ontbreekt. De bedrijven en de dienstensector worden onvoldoende op de hoogte gebracht van wat de opleiding kan bieden. Er wordt met andere woorden onvoldoende pro-actief opgetreden om projecten te plannen en uit te voeren.

Er ontbreekt eveneens een degelijk uitgebouwde posthogeschoolwerking. Deze dienst aan de oud-studenten en het werkveld zou naast een onderwijskundige ook een financiële meerwaarde kunnen meebrengen voor de opleiding.

Ook de oud-studenten betreuren het ontbreken van posthogeschoolvorming omdat die naast de vorming ook ontmoetingskansen creëert tussen oud-studenten onderling en tussen oud-studenten en lectoren.

2.7.1.15 onderzoek

Gezien de decretale opdracht enerzijds en de associatiemogelijkheden anderzijds vraagt de commissie aandacht voor het projectmatig wetenschappelijk onderzoek dat tot op heden niet gebeurde.

De commissie apprecieert de intenties van de hogeschool om vooral projectmatig wetenschappelijke onderzoeksprojecten te realiseren die kunnen leiden tot maatschappelijke dienstverlening.

2.7.2 samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten

De opleiding moet de competenties uit andere departementen van de hogeschool beter aanwenden.

De opleiding heeft competent en gemotiveerd personeel met een sterke praktijkervaring. Het personeel heeft bovendien permanent aandacht voor de eigen bijscholing.

De onderwijsruimten zijn degelijk uitgerust met didactisch en ICT-materiaal. Er moeten werk- en overlegruimten voor lectoren worden ingericht.

Het formuleren van heldere en concrete opleidingsdoelstellingen en de communicatie ervan naar alle geledingen moet bijzondere aandacht krijgen.

Het opleidingsprogramma geeft verschillende keuzemogelijkheden aan de studenten en wordt zeer praktijkgericht ingevuld. Toch moet de stage een grotere plaats in het curriculum krijgen, en een en ander moet worden vertaald in studiepunten die evenredig zijn met de studielast.

De internationalisering wordt via de hogeschool en het departement zeer degelijk aangestuurd en is goed geïntegreerd in de opleiding. De opleiding heeft veel gestructureerde contacten met buitenlandse hogeronderwijsinstellingen. Zij bouwde een zeer waardevol Engelstalig programma (IBC) uit voor buitenlandse en eigen studenten.

De opleiding besteedt veel zorg aan de evaluatie van de studenten. Die wordt als zeer betrouwbaar en transparant ervaren.

De studie- en studentenbegeleiding is zeer laagdrempelig omwille van de grote toegankelijkheid en beschikbaarheid van de lectoren en de specifieke verantwoordelijken. Veel moeite wordt gedaan om in te spelen op de gedifferentieerde instroom van de studenten.

In het kader van de studeerbaarheid wordt een grondige analyse van de examenresultaten aanbevolen, alsook de uitvoering van de studietijdmetingen.

De maatschappelijke dienstverlening is zwak en vooral de posthogeschoolvorming moet steviger worden uitgebouwd.

2.8 Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende

inleiding

situering

De Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende (KHBO) ontstond in 1995 als fusiehogeschool van vijf katholieke hogescholen uit Noord-West-Vlaanderen. Ze werden omgevormd tot de departementen Handelswetenschappen en Bedrijfskunde, Gezondheidszorg (beide op de campus Sint-Michiel Brugge), Lerarenopleiding (campus Sint-Andreas Brugge) en Industriële Wetenschappen en Technologie (campus Oostende).

Het departement Handelswetenschappen en Bedrijfskunde omvat naast Hotelbeheer, Secretariaatsbeheer en Beheer, Toerisme, Recreatie de één-cyclusopleiding Bedrijfsbeheer met de opties Accountancy-Fiscaliteit, Financie- en Verzekeringswezen en Rechtspraak, die leidt tot de graad van gegradueerde. De eerste optie heeft een lange traditie, de laatste twee zijn vrij recent opgericht.

De KHBO telt iets meer dan 3000 studenten, waarvan er een 200-tal de opleiding Bedrijfsbeheer volgen. In het academiejaar 2002-2003 was er een instroom van 90 studenten.

zelfevaluatierapport

De visitatiecommissie wenst vooraf de hogeschool en het departement te danken voor de randvoorwaarden waaronder de commissie heeft kunnen werken:

- de gevraagde bijkomende documenten werden snel en volledig ter beschikking gesteld;
- de openheid van de verschillende deelnemers tijdens de gesprekken was opvallend;
- het zelfevaluatierapport werd zelfkritisch opgesteld en gaf een realistisch beeld van de opleiding;
- de faciliteiten ter plekke waren uitstekend en het verblijf van de commissieleden was prima.

2.8.1 bespreking van de thema's

2.8.1.1 beschrijving van het beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

De opleiding wil mensen vormen met een brede maatschappijvisie en met voldoende algemene en specifieke kennis en competenties, die kunnen functioneren op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Op basis van de onderwijsvisie heeft de Hogeschool in augustus 2002 een engagementsverklaring uitgeschreven en strategische doelstellingen opgesteld.

In het verlengde van de strategische doelstellingen van de hogeschool gaf het departement Handelswetenschappen en Bedrijfskunde invulling aan een eigen implementatieplan met prioriteiten en actieplannen (2002-2007). De opleiding Bedrijfsbeheer stelde op haar beurt een eigen opleidingsplan op, dat moet leiden tot verbetering en vernieuwing.

Een grotere autonomie van de opleidingen wordt in het vooruitzicht gesteld.

De hogeschool hanteert een visie op kwaliteitszorg met verbetering, borging en verantwoording van haar basisdoelstellingen.

De werking van de kwaliteitszorg wordt op hogeschoolniveau gecoördineerd. De kwaliteitscoördinator werkt samen met een expertisegroep voor het ontwikkelen van procedures en instrumenten voor kwaliteitszorg. De kwaliteitszorg op het niveau van de opleiding ligt in handen van de opleidingscoördinator.

De commissie is van mening dat de kwaliteitszorg systematischer moet worden toegepast, met aandacht voor alle fasen van de kwaliteitscyclus.

2.8.1.2 concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

De graad van formalisering binnen de kwaliteitszorg is beperkt en is onderwerp van reflectie. De opleiding stelt immers dat formalisering een limiet heeft: bij het overschrijden ervan bereikt men het omgekeerde van wat men beoogt. Er zijn geen systematische bevragingen met het oog op kwaliteitsbewaking.

De overwegend informele benadering van kwaliteitszorg binnen de opleiding moet dringend vastgelegd en ondersteund worden door een systematisch geformaliseerde aanpak, gebaseerd op gegevens die werden bekomen via meetinstrumenten.

De acties die in het zelfevaluatierapport gekoppeld worden aan doelstellingen moeten verder geconcretiseerd worden in het opleidingsplan, en er moet een haalbaar stappenplan met tijdsplan aan worden gekoppeld.

Naast de bewaking van de relatie tussen opleiding en student moet er ook systematisch aandacht besteed worden aan de bewaking van de relaties opleiding-werkveld, opleiding-lector en opleiding-maatschappij.

2.8.1.3 personeel

De meeste personeelsleden functioneren volledig of overwegend binnen de opleiding. Daarnaast zijn er verscheidene gastlectoren. De opleiding heeft geen eigen ATP. De administratie is verbonden aan het departement of aan de campus.

Het personeel is sterk betrokken bij de opleiding, die geleid wordt door de opleidingscoördinator. Zowel de leidinggevendenden, gastlectoren, het OP-team en het ATP-team van de opleiding zijn sterk gemotiveerd en geëngageerd.

De inbreng van gastlectoren vanuit het werkveld biedt een meerwaarde voor de praktijkgerichtheid van de opleiding.

Er is binnen het departement nauwelijks ruimte voor aanwerving en bevordering.

Er is nog geen uitgeschreven taakomschrijving voor de verschillende personeelscategorieën, maar hier wordt aan gewerkt.

Opvallend is de afwezigheid van formele functioneringsgesprekken.

Er bestaan evaluatiereglementen voor OP en ATP die nog moeten groeien in hun toepassing.

De geplande evaluatie van het doceergedrag voor het academiejaar 2003-2004 moet in elk geval worden uitgevoerd.

Er wordt blijvende aandacht gevraagd voor de toenemende werkdruk bij OP, ATP en ICT-coördinator.

Het taakbelastingsysteem zou beter uitgewerkt kunnen worden; daarbij zouden in de taakbelastingfiche andere taken dan lesopdrachten meer in rekening gebracht moeten worden (stage- en eindwerkbegeleiding, projecten en dergelijke, monitoraat, ...)

Er moet voldoende aandacht zijn voor de beheersbaarheid van de werkplanning van het ATP.

Er is nood aan de uitwerking van een professionaliseringsbeleid waarbij personeel vertrouwd wordt gemaakt met onder meer nieuwe onderwijsmethodes, het gebruik van nieuwe leermiddelen, methodieken van kwaliteitszorg, onderzoeksmethodieken, ...

De commissie is van oordeel dat het spanningsveld tussen (sommige) personeelsleden en het departementshoofd bespreekbaar moet worden gemaakt.

Ook kan het personeel sterker bij het beleid betrokken worden.

2.8.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

De huidige behuizing wordt als krap en verouderd bestempeld. Omwille van de bouw van een nieuwe campus tegen september 2007 gebeuren er geen infrastructuurwerken meer aan de campus Sint-Michiel.

Binnen de beperking van de huidige infrastructuur zijn belangrijke inspanningen gedaan voor een multifunctionele ontspanningsruimte met maaltijdvoorzieningen voor studenten.

Er zijn voldoende ICT-faciliteiten voor studenten voorhanden. De ICT-faciliteiten in de werkruimte voor lectoren zijn sterk voor verbetering vatbaar.

Er zijn ruime openingsuren voor het gebruik van de mediatheek en de computerlokalen.

Er is een beperkt uitgeruste maar goed toegankelijke bibliotheek. De collectie bevat de essentiële werken. De inspanningen van het bibliotheekpersoneel compenseren de beperkte ruimte en middelen voor de mediatheek.

De commissie beveelt aan om in de toekomst in de mediatheek veeleer in on line computerfaciliteiten te investeren dan in fysiek aanwezige documentatie.

De budgetten voor investeringen en werking worden op hogeschoolniveau vastgelegd, maar bij de besteding ervan hebben de departementen verregaande autonomie.

2.8.1.5 onderwijsdoelstellingen

De opleiding streeft naar een zo hoog mogelijk realiteitsgehalte; ze verliest het christelijk waardeperspectief niet uit het oog. Vanuit verschillende opleidingsonderdelen wordt beoogd zowel algemene als specifieke kennis en competenties mee te geven.

Met het oog op de invoering van de bachelorcurricula werden de algemene, de algemene beroepsgerichte en de beroepsspecifieke competenties uitgeschreven. Voor de afstemming op het werkveld werden gesprekken met externen georganiseerd. Deze afstemming op het werkveld gebeurt voor een groot deel via de stage.

Er is geen uitgeschreven en gedeelde onderwijsvisie op het niveau van departement en opleiding.

2.8.1.6 *opleidingsprogramma: opbouw en inhoud*

De globale programma-opbouw vertrekt vanuit een basisvorming in het eerste jaar. Terwijl in het eerste jaar voornamelijk ondersteunende vakken worden gegeven, staan de echte beroepsgerichte vakken op het programma van het tweede en derde jaar. Er wordt een stevige theoretische basis aangeboden.

Het opleidingsprogramma houdt rekening met voorwaarden zoals de toegang, de stage of het toelatingsexamen tot stage voor gereguleerde beroepen.

Voor een paar onderdelen (boekhouden, tekstverwerking) worden zowel voor het begin van het academiejaar als tijdens het academiejaar concrete maatregelen getroffen om de verschillen in de instroom weg te werken. De invoering van de European Computer Driving Licence (ECDL) als individueel leertraject voor heterogene instroom en als instrument voor vrijstellingsbeleid wordt zeer positief ervaren.

De communicatieve vaardigheid van studenten kan nog verbeterd worden.

In de nieuwe bachelorprogramma's zal via een verlenging van de stage tot 11 weken meer aandacht worden besteed aan de vaardigheden die het maatschappelijk en beroepsmatig functioneren ondersteunen. Er worden ernstige inspanningen geleverd om in het nieuwe bachelorprogramma flexibele leerwegen in te bouwen.

Binnen die vernieuwde curricula zullen de studenten tal van keuzemogelijkheden krijgen.

Om de actualiteit van het curriculum te garanderen moeten de contacten met het werkveld beter uitgebouwd en geformaliseerd worden.

De commissie adviseert om niet alleen personeel, maar ook de studenten bij curriculumbesprekingen te betrekken.

2.8.1.7 *afstudeerwerk en werkveldervaring*

De sleutelwoorden voor de stage zijn: vorming, vervolmaking, aanpassing en flexibiliteit. De stage is verplicht in het derde jaar, duurt 6 weken en vangt aan na de examenperiode van het eerste semester. Het moment waarop de stage plaatsvindt, wordt niet door iedereen als het meest optimale beschouwd. Bij de invoering van het bachelorcurriculum zou dit opnieuw bekeken kunnen worden.

Aan het concept, de begeleiding en (tussentijdse) beoordeling en de follow-up van de stage besteedt de opleiding veel aandacht.

Er is geen aanbod van buitenlandse stageplaatsen.

Het eindwerk beoogt de creativiteit en het zelfstandig werken van de studenten te stimuleren en een belangrijke bijdrage te zijn in de algemene vorming van de student. De eindwerken zijn van een hoog niveau en worden door zowel de afgestudeerden als de juryleden positief beoordeeld.

2.8.1.8 *internationale dimensie*

Het departement HW&B is lid van Businet, een internationaal netwerk van hogescholen.

De opleiding Bedrijfsbeheer heeft de Franse hogeschool IUT"A" Lille als partner waarmee ze studenten uitwisselt binnen het Socrates-Erasmusprogramma. Lectorenuitswisseling is quasi onbestaande, met uitzondering van de lectoren Frans die betrokken zijn bij het Ouvert-project. Studenten en lectoren dienen blijvend gesensibiliseerd te worden voor zulke uitwisselingen.

De buitenlandse studiereis van de tweedejaarsstudenten van de optie Rechtspraktijk wordt als een positief initiatief beschouwd. Zulke initiatieven verdienen navolging.

Het zou verrijkend zijn voor de opleiding als er initiatieven uitgewerkt worden voor internationalisering op het thuisfront. Ook kan meer gebruik worden gemaakt van de bestaande netwerken zoals Businet.

Over het algemeen vindt de commissie dat internationalisering duidelijker in het curriculum moet worden ingeschreven.

De impact van internationalisering in de opleiding zou vergroot kunnen worden door een personeelslid een specifieke deelopdracht daarvoor te geven.

2.8.1.9 *leersituatie: onderwijsvormen en leermiddelen*

De opleiding gaat ervan uit dat de onderwijsvorm die het best bijdraagt tot het bereiken van het specifieke didactische doel actueel en innovatief is. De juiste onderwijsvorm op het juiste moment in de juiste proportie is dan ook de uitdaging.

De lectoren zijn op zoek naar een combinatie van onderwijsvormen. Er is enige variatie in de onderwijsvormen en de gebruikte leermiddelen, maar hoorcolleges nemen als onderwijsvorm nog een te grote plaats in.

Ondanks de infrastructurele beperkingen kan in het curriculum in meer ruimte voorzien worden voor teamwork en projectmatig werken. Zelfstandig leren moet gestimuleerd en meer gestuurd worden. De toepassing ervan hangt te veel af van het persoonlijke initiatief van de lector.

Onder impuls van de ICTO-werkgroep (ICT in onderwijs) werd het gebruik van een leerplatform gestimuleerd. Het leerplatform wordt door studenten en lectoren steeds meer gebruikt als communicatiekanaal en voor onder meer herhalings- en uitbreidingsoefeningen voor Frans en Engels, en ten slotte om zelfstandig en tegen eigen tempo te werken.

Interne navorming en begeleiding in verband met innovatieve leervormen zijn wenselijk.

De sterke punten en de pijnpunten bij het opzetten van gemoduleerd onderwijs moeten vooraf grondig geanalyseerd worden.

Het cursusmateriaal is doorgaans goed uitgewerkt en gedocumenteerd. Er zijn geen formele afspraken gemaakt over de bewaking van bijvoorbeeld vormgeving, verplichte rubrieken, actualiteitsgehalte, ... van het schriftelijk studiemateriaal.

De verkoop van boeken en cursussen is voor het eerst uitbested. Deze verkoop en de tijdige beschikbaarheid van studiemateriaal in het algemeen moeten onmiddellijk en sterk verbeterd te worden.

2.8.1.10 *toetsing en evaluatie*

De studenten worden vooraf geïnformeerd via het examenreglement, de studiegids en de KHBO-agenda over de aard en de timing van de evaluaties. De evaluatie gebeurt individueel en vakspecifiek op een gevarieerde manier: voor bijna alle vakken schriftelijk en voor een beperkt aantal mondeling.

Het hele evaluatieproces verloopt volgens studenten en oud-studenten over het algemeen zeer betrouwbaar, correct en transparant; wel wordt het systeem van lettercodes bij de rapportering als te weinig informatief beschouwd.

De commissie is van mening dat lectoren - als verantwoording voor de totaalscore van een mondeling examen – informatie beschikbaar moeten hebben over onder meer de gestelde vragen en (eventueel) duiding bij de toegekende score per vraag als de student geen schriftelijke voorbereiding had.

2.8.1.11 studie en studentenbegeleiding

De instroom komt hoofdzakelijk (en ongeveer in gelijke mate) uit het ASO en het TSO. Er is goede opvang voor nieuwe studenten bij inschrijving en bij het begin van het academiejaar.

Instromende studenten worden attent gemaakt op de vereiste basiscompetenties om in het 1ste jaar te slagen.

De vakantiecursus boekhouden biedt instromende studenten de mogelijkheid om basiskennis te verwerven (of te herhalen). In de taalvakken wordt aandacht besteed aan de herhaling van de grammatica.

Er worden grote inspanningen gedaan om voor eerstejaars systematisch monitoraat te organiseren voor een aantal opleidingsonderdelen. De deelname eraan ligt zeer hoog. Daarnaast wordt algemene studiebegeleiding en psychosociale begeleiding aangeboden.

De intensieve begeleiding mag niet leiden tot een inperking van het zelfstandig initiatief of de creativiteit van studenten.

De resultaten van het rapport over de eerstejaarsbegeleiding moeten worden opgevolgd.

Er is een zeer lage drempel tussen lectoren en studenten.

De ombudsman houdt zich voornamelijk bezig met administratieve examenproblemen zoals inhaalexamens.

Er zijn goede contacten tussen SOVO en het onderwijzend personeel. De commissie vindt het merkwaardig dat in 2002 slechts twee studenten gebruik hebben gemaakt van ondersteuning door SOVO inzake faalangst, studieplanning, ... Het zou goed zijn als SOVO meer bereikbaar zou zijn op de campus.

Naast de officiële organen waarin studenten vertegenwoordigd zijn, werd een departementaal studentenforum opgericht. De commissie waardeert de enthousiaste deelname aan en de open communicatie met studenten in het studentenforum.

Er moet worden onderzocht waarom het moeilijk blijft om collectief overleg te plegen met studenten in de participatieorganen op hogeschoolniveau.

2.8.1.12 studeerbaarheid en studierendement

In het eerste jaar slagen relatief veel studenten. Van het lectorenkorps gaat een studiebevorderende invloed uit.

De studietijd werd nog niet systematisch in alle studiejaar gemeten. Opvolging van de studietijdmeting bij de eerstejaars is noodzakelijk. Er moet zo snel mogelijk een betrouwbare en valide studietijdmeting worden uitgevoerd bij tweedejaars- en derdejaarsstudenten.

2.8.1.13 afgestudeerden

De laatstejaarsstudenten worden tijdens de lessen mondeling op de hoogte gehouden van vacatures; dat gebeurt ook via prikborden en de website. Tijdens het laatste jaar is er tevens een sollicitatietraining. De voorbereiding op sollicitatiegesprekken zou volgens de afgestudeerden grondiger kunnen gebeuren.

Er is geen georganiseerde alumniwerking. Er werd wel een tewerkstellingsenquête onder de afgestudeerden gehouden, maar die moet nog verwerkt worden.

Zowel de afgestudeerden als het werkveld zijn over het algemeen zeer tevreden over de opleiding. Volgens het werkveld hebben de afgestudeerden meer capaciteiten dan enkel kennis, onder meer op menselijk vlak. De afgestudeerden bevestigen dat hun communicatieve vaardigheden meer kunnen worden aangescherpt tijdens de opleiding.

Het werkveld moet meer bij de curriculumhervorming betrokken worden.

2.8.1.14 maatschappelijke dienstverlening

Maatschappelijke dienstverlening is quasi onbestaande. Wel werden er in samenwerking met andere organisaties een aantal bijscholingen georganiseerd.

De contacten met bedrijven zouden benut kunnen worden om activiteiten inzake maatschappelijke dienstverlening uit te bouwen.

2.8.1.15 onderzoek

Er wordt niet aan onderzoek gedaan. Deze opdracht mag evenwel niet uit het oog verloren worden.

2.8.2 samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten

sterke punten

Binnen de beperking van de huidige infrastructuur zijn belangrijke inspanningen gedaan voor een multifunctionele ontspanningsruimte met maaltijdvoorzieningen voor studenten.

Er zijn voldoende ICT-faciliteiten voor studenten voorhanden.

Er zijn ruime openingsuren voor het gebruik van de mediatheek en computerlokalen.

De invoering van de European Computer Driving Licence (ECDL) als individueel leertraject voor heterogene instroom en als instrument voor vrijstellingsbeleid wordt zeer positief ervaren.

Met het oog op de invoering van de bachelorcurricula werden de algemene, de algemene beroepsgerichte en de beroepsspecifieke competenties uitgeschreven.

Aan het concept, de begeleiding en (tussentijdse) beoordeling en de follow-up van de stage besteedt de opleiding veel aandacht.

De eindwerken zijn van een hoog niveau en worden door zowel de afgestudeerden als de juryleden positief beoordeeld.

De buitenlandse studiereis van de tweedejaarsstudenten van de optie Rechtspraak wordt als een positief initiatief beschouwd. Zulke initiatieven verdienen navolging.

Het leerplatform wordt door studenten en lectoren steeds meer gebruikt als communicatiekanaal en voor onder meer herhalings- en uitbreidingsoefeningen voor Frans en Engels, en ten slotte om zelfstandig en tegen eigen tempo te werken.

Het cursusmateriaal is doorgaans goed uitgewerkt en gedocumenteerd.

De vakantiecursus boekhouden biedt instromende studenten de mogelijkheid om basiskennis te verwerven (of te herhalen). Taalvakken besteden aandacht aan de herhaling van de grammatica.

Er worden grote inspanningen gedaan om voor eerstejaarsstudenten systematisch monitoraat te organiseren voor een aantal opleidingsonderdelen. De deelname hieraan ligt zeer hoog.

De commissie waardeert de enthousiaste deelname aan en de open communicatie met studenten in het studentenforum.

Zowel de afgestudeerden als het werkveld zijn over het algemeen zeer tevreden over de opleiding.

In het kader van de maatschappelijke dienstverlening werden een aantal bijscholingen georganiseerd in samenwerking met andere organisaties.

aandachtspunten

De overwegend informele benadering van kwaliteitszorg binnen de opleiding moet dringend vastgelegd en ondersteund worden door een systematisch geformaliseerde aanpak, gebaseerd op gegevens die werden bekomen via meetinstrumenten.

Er wordt blijvende aandacht gevraagd voor de toenemende werkdruk bij OP, ATP en ICT-coördinator. Het taakbelastingstelsel zou beter uitgewerkt kunnen worden; daarbij zouden in de taakbelastingfiche ook andere taken dan lesopdrachten meer in rekening gebracht moeten worden.

Er moeten formele functioneringsgesprekken gehouden worden.

Er is nood aan de uitwerking van een professionaliseringsbeleid.

De ICT-faciliteiten in de werkruimte voor lectoren zijn voor verbetering vatbaar.

Er ontbreekt een uitgeschreven en gedeelde onderwijsvisie op het niveau van departement en opleiding.

De communicatieve vaardigheid van studenten kan nog verbeterd worden.

Het moment waarop de stage plaatsvindt, wordt niet door iedereen als het meest optimale beschouwd. Bij de invoering van het bachelorcurriculum zou dit opnieuw bekeken kunnen worden.

Bij de internationalisering kan meer gebruik worden gemaakt van de bestaande netwerken zoals Businet. Het zou voor de opleiding ook verrijkend zijn indien er initiatieven uitgewerkt worden voor internationalisering op het thuisfront.

Hoorcolleges nemen als onderwijsvorm nog een te grote plaats in.

Zelfstandig leren moet meer gestimuleerd worden. De toepassing ervan hangt te veel af van het persoonlijke initiatief van de lector.

Interne navorming en begeleiding in verband met innovatieve leervormen zijn wenselijk.

Er zijn geen formele afspraken gemaakt over de bewaking van bijvoorbeeld vormgeving, verplichte rubrieken, actualiteitsgehalte, ... van het schriftelijke studiemateriaal.

De verkoop van boeken en cursussen is voor het eerst uitbesteed. Deze verkoop en de tijdige beschikbaarheid van studiemateriaal over het algemeen moeten onmiddellijk en sterk verbeterd worden.

De intensieve begeleiding mag niet leiden tot een inperking van het zelfstandig initiatief of de creativiteit van studenten.

De resultaten van het rapport over de eerstejaarsbegeleiding moeten worden opgevolgd.

Er moet worden onderzocht waarom het moeilijk blijft om collectief overleg te plegen met studenten in de participatieorganen op hogeschoolniveau.

Opvolging van de studietijdmeting bij de eerstejaars is noodzakelijk. Er moet zo snel mogelijk een betrouwbare en valide studietijdmeting worden uitgevoerd bij tweedejaars- en derdejaarsstudenten.

De contacten met bedrijven zouden benut kunnen worden om activiteiten inzake maatschappelijke dienstverlening uit te bouwen.

De onderzoeksopdracht mag niet uit het oog verloren worden.

2.9 Katholieke Hogeschool Kempen

inleiding

situering

De Katholieke Hogeschool Kempen ontstond in 1995 uit de fusie van hogescholen in Geel, Vorselaar, Lier en Turnhout. Ze omvat op dit ogenblik 10 departementen op 6 vestigingsplaatsen in 4 gemeenten/steden.

Er is een departement Handelswetenschappen en Bedrijfskunde in Geel en een in Turnhout, ontstaan uit het voormalig Stedelijk Hoger Handelsinstituut.

De opleiding Bedrijfsbeheer telt 5 opties: Accountancy-Fiscaliteit, Expeditie, distributie en transport, Financien- en Verzekeringswezen, Marketing en Rechtspraak; daarvan wordt Expeditie, distributie en transport enkel in Geel aangeboden, de 4 andere opties zowel in Turnhout als in Geel.

Aan de Katholieke Hogeschool Kempen studeerden in het academiejaar 2002-2003 bijna 6000 studenten; daarvan telde het departement Handelswetenschappen en Bedrijfskunde er op 1 februari 2003 in Geel 1209, in Turnhout 283. In 2002-2003 bedroeg het aantal studenten voor de opleiding Bedrijfsbeheer 530 in Geel en 215 in Turnhout.

zelfevaluatierapport

De visitatiecommissie wenst vooraf de hogeschool en het departement te danken voor de randvoorwaarden waaronder de commissie heeft kunnen werken:

- de gevraagde bijkomende documenten werden snel en volledig ter beschikking gesteld;
- de openheid van de verschillende deelnemers tijdens de gesprekken was opvallend;
- het zelfevaluatierapport werd zelfkritisch opgesteld en gaf een realistisch beeld van de opleiding;
- de faciliteiten ter plekke waren uitstekend en het verblijf van de commissieleden was prima.

2.9.1 bespreking van de thema's

2.9.1.1 beschrijving van het beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

De hogeschoolorganisatie is gestructureerd in functie van het onderwijsproces. Zij verleent een hoge mate van autonomie aan de departementen.

De hogeschool formuleerde haar beleidsdoelen in haar opdrachtverklaring van 22 maart 1995. In 1996 gaf de Academische Raad een werkgroep de opdracht deze opdrachtverklaring te communiceren en te concretiseren.

De Raad van Bestuur keurde na ruim advies door de bevoegde organen en alle personeelsleden een onderwijsvisie goed.

De leidinggevenden engageren zich zichtbaar voor kwaliteit en hebben sleutelprocessen vastgelegd om beleid en strategie te kunnen realiseren.

De hogeschool wil een toonaangevende organisatie zijn in kwaliteitszorg en kwaliteitsontwikkeling en bouwt op internationaal niveau knowhow op. Ze ontwikkelde binnen het EFQM-model samen met andere Vlaamse hogescholen het TRIS-instrument.

De commissie waardeert de actieve bijdrage van de hogeschool in het beleid en de invoering van kwaliteitszorg in het hoger onderwijs in Vlaanderen en in Europa.

De kwaliteitswerking steunt op de kwaliteitsraad en een aantal kwaliteitswerkgroepen.

De medewerkers waarderen de sturende en ondersteunende werking van de kwaliteitsgroepen op hogeschool- en departementaal niveau.

Verskillende personeelsleden volgden een interne opleiding tot assessor, alsook sessies met het oog op het samenstellen van een zelfevaluatierapport.

Kwaliteitszorg is structureel geïntegreerd in alle geledingen van de hogeschool, onderwijsprocessen en ondersteunende randvoorwaarden zoals onder meer infrastructuur en mediatheek.

De hogeschool beschikt over een toegankelijk en gebruiksvriendelijk kwaliteitshandboek voor opgave van procedures. Het wordt algemeen gebruikt als informatie- en communicatiemiddel en kan van thuis opgevraagd worden.

Het gebruik van VAMOS, een studentvriendelijk systeem voor het invullen van enquêtes via internet, vergemakkelijkt het verzamelen van meetgegevens.

2.9.1.2 concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

In elk departement is een kwaliteitscoördinator aangesteld en zijn er departementale kwaliteitswerkgroepen; de coördinator leidt de kwaliteitsstuurgroep, waarin onder meer de departementale vertegenwoordigers van de kwaliteitswerkgroepen zitting hebben.

Op basis van scoring en/of bevragingen worden verbeterdoelen vastgelegd en acties gepland.

Kwaliteitszorg krijgt systematiek en sluit de kringloop door onder meer het inleggen van score-oefeningen met het oog op de opvolging van de afwikkeling van verbeteracties.

De metingen bij studenten, werkveld en lectoren zijn betrouwbaar en valide en laten een bijsturing van beleid en dagelijkse werking toe.

Het aantal bevragingen moet beheersbaar blijven. Het is bovendien niet wenselijk dat studenten vaak hun enquêtes moeten invullen tijdens dezelfde informaticales.

Er moet ook blijvend over worden gewaakt dat resultaten van enquêtes geanalyseerd, geïnterpreteerd en besproken worden en, indien gewenst, leiden tot actieplannen en een systematische opvolging krijgen.

2.9.1.3 personeel

Het hogeschoolbestuur bepaalt jaarlijks het personeelcontingent voor de departementen. Het departement kan zelf bepalen hoe het contingent concreet wordt ingevuld.

Er worden lectoren ingezet met relevante praktijkervaring en lectoren die lokaal en regionaal professionele contacten onderhouden met diverse sociaal-economische organisaties.

Het personeel is geëngageerd, gedreven, vakinhoudelijk en didactisch deskundig.

Er is een aanwervingsprocedure vastgelegd. Beginnende lectoren worden goed onthaald en begeleid; hun functioneren wordt opgevolgd via twee evaluaties tijdens hun eerste werkjaar.

Functioneringsgesprekken moeten scherp onderscheiden worden van evaluatiegesprekken, zowel in de omschrijving als in het organiseren ervan.

Systematische functioneringsgesprekken moeten dringend ingevoerd worden.

Via werkgroepen en vak-/optiegroepen worden personeelsleden bij de beleidsontwikkeling betrokken.

De personeelsleden zijn over het algemeen tevreden over de informatieverstrekking en communicatie via het kwaliteitshandboek.

De studenten en lectoren zijn tevreden over de beschikbaarheid en de dienstverlening van de administratieve, technische en onderwijsondersteunende diensten.

De werkbelasting van lectoren is evenwichtig verdeeld via een transparant taakbelastingsysteem dat algemeen wordt aanvaard en waarover lectoren tevreden zijn.

Voor de dagelijkse werking van de opleiding wordt het departementshoofd bijgestaan door afdelingscoördinatoren (Geel: per optie, eerstejaarsverantwoordelijke, Turnhout per opleiding) en optieverantwoordelijken (Turnhout). Structuren en de invulling van functies moeten opnieuw worden bekeken zodat het departementshoofd voldoende tijd en ruimte krijgt om in hoofdzaak en voluit de dagelijkse leiding van een departement te kunnen opnemen.

Vanuit het beleid is blijvende ondersteuning aan de departementshoofden nodig bij hun ambities om campusoverschrijdende ontmoetingen, werking en samenwerking te realiseren.

Er moeten functieomschrijvingen voor afdelingscoördinatoren en optieverantwoordelijken worden opgesteld.

De commissie adviseert de opleiding te overwegen om vorming in basisvaardigheden in te leggen voor leidinggevend van het middenkader, bijvoorbeeld voor lectoren die de (gedeeltelijke) overstap maken naar de functie van opleidings- of afdelingscoördinator.

De personeelsleden worden gestimuleerd om zich verder bij te scholen. De lectoren volgen regelmatig didactische en vakgerichte bijscholingen, zowel intern als extern, maar die passen niet in een globaal plan met gewenste en vereiste deskundigheden. De commissie is van oordeel dat er een beleidsplan moet komen voor een gerichte professionalisering.

2.9.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

De financiële autonomie die de hogeschool verleent aan de departementen maakt het mogelijk op specifieke behoeften in te gaan. Het departementshoofd beheert autonoom zijn werkingsmiddelen (Geel) of – in het kader van de autonomie van de vestigingsplaatsen – personeels- en werkingsmiddelen (Turnhout).

Voor het beheer van de infrastructuur en de nutsvoorzieningen van de campus Geel is een campuscomité verantwoordelijk. Het campuscomité werkt zeer professioneel; het gebruik van het Facility Management Informatica Systeem kan als voorbeeld gesteld worden.

De technologie wordt beheerd via de dienst informatica (17 file servers en ongeveer 160 computers) en de laboratoriumraad, die 401 pc's verdeelt over 17 lokalen en daarnaast over een ruimte met 60 pc's voor vrij gebruik beschikt. Er is ook een audiovisuele dienst met een compacte opnamestudio.

Er is een goed onderhouden infrastructuur met uitgebreide faciliteiten voor studenten en lectoren. De leslokalen en auditoria zijn didactisch goed uitgerust en er zijn ruime computerfaciliteiten. Er is een grote refter met keuken, die beheerd wordt door SOVO.

Er staat een ruime mediatheek ter beschikking van personeel en studenten. De mediatheek en de computerlokalen hebben ruime openingsuren, wat het gebruik ervan bevordert.

De mediatheek van Campus Geel functioneert als geïntegreerd en modern informatiecentrum en als erkend Europees Documentatiecentrum. Er moet worden gewaakt over de beschikbaarheid van vaktijdschriften en databanken.

Op de campus Turnhout beschikt het departement over 3 servers en 89 pc's.

De collectie van de mediatheek is een basiscollectie, maar de studenten kunnen de cd-rombestanden van de Geelse mediatheek raadplegen en via de departementale website de catalogus van de nabijgelegen Warande-bibliotheek inkijken. Het lijkt de commissie ook aangewezen een soepeler systeem van boekenuitlening uit te werken.

2.9.1.5 onderwijsdoelstellingen

De hogeschool heeft in het academiejaar 2001-2002 een globale onderwijsvisie uitgewerkt.

Het departement leidt zijn onderwijsvisie af uit de visie van de hogeschool. De Turnhoutse opleiding had reeds voor de fusie een visie ontwikkeld.

De opleiding steunt voor de inhoudelijke invulling van het programma op de relevante beroeps- en opleidingsprofielen. De onderwijsdoelstelling van de opleiding wordt getoetst aan het beroepenveld.

De opleiding moet het actualiteitsgehalte van de visie blijvend opvolgen.

2.9.1.6 opleidingsprogramma: opbouw en inhoud

Er is een gemeenschappelijk eerste jaar met klemtoon op het verwerven van een uitgebreide basiskennis.

Op hogeschoolniveau werd recent een ondersteunende werkgroep opleidingsprogramma-ontwikkeling opgericht. Binnen de opleidingen opereren de vakwerkgroepen (Geel) of is er optieoverleg (Turnhout). De vakwerkgroepen bewaken het opleidingsprogramma, onder andere inzake actualiteit en coherentie.

De opleiding moet de sequentiële opbouw van de opleidingsprogramma's blijvend kritisch bekijken en waar nodig bijwerken.

Lectoren die op dezelfde campus dezelfde opleidingsonderdelen doceren, stemmen hun studiemateriaal en beoordeling steeds meer op elkaar af. De commissie adviseert campusoverschrijdende netwerkvorming rond vakinhouden op te zetten. Overlappingsen tussen cursussen moeten worden weggewerkt.

Er is een reële inbreng vanuit het werkveld via de vertegenwoordigers in de Departementale Raad.

Het werkveld vraagt dat communicatieve en emotionele vaardigheden meer zouden worden ontwikkeld.

De studiefiches moeten accuraat zijn en een formelere status krijgen in het kader van het studiecontract.

2.9.1.7 *afstudeerwerk en werkveldervaring*

De studenten lopen in het tweede deel van het derde jaar 12 weken stage (met kleine verschillen tussen Geel en Turnhout wat de precieze periode aangaat).

Er is een goede informatieverstrekking in verband met de stage.

De afgestudeerden zijn tevreden over de stagebegeleiding vanuit de opleiding en over de inhoud van de stage. De stagebedrijven vinden de stagiairs in de regel goed gemotiveerd en inhoudelijk goed voorbereid.

De studenten moeten blijvend gestimuleerd worden voor stages in het buitenland of in een ander taalgebied in eigen land.

De band tussen stage en eindwerk is in Turnhout minder eng dan in Geel. De plaats en de vorm van het afstudeerwerk in de opleiding worden opnieuw bekeken.

Aspecten van stages en eindwerken worden systematisch bevraagd bij studenten en begeleiders uit de stagebedrijven.

De vertegenwoordigers van het werkveld appreciëren de hoge eisen die aan het afstudeerwerk worden gesteld.

2.9.1.8 *internationale dimensie*

Internationalisering wordt zowel op hogeschoolniveau als op het niveau van het departement als een belangrijke opdracht beschouwd.

Er wordt uitgebreide informatie verstrekt over de mogelijkheden van een verblijf in het buitenland en de uitgaande studenten worden er degelijk op voorbereid.

De organisatie door de hogeschool van een 'inleefdag' voor alle studenten die naar het buitenland vertrekken, is een navolgenswaardig initiatief.

Er is een breed aanbod aan buitenlandse stages via een uitgebreid net van partnerinstellingen.

De financiële ondersteuning van buitenlandse verblijven van zowel Geelse als Turnhoutse studenten uit eigen middelen biedt meer studenten de kans om op het aanbod in te gaan.

Inzake docentmobiliteit wordt de spreiding van de activiteiten van inkomende docenten over Geel en Turnhout positief beoordeeld.

Naast studenten- en docentenuitwisseling zijn er ook initiatieven op het vlak van internationalisation at home: internationale examens en international business module.

De deelname aan Intensive Programmes zowel van de eigen opleiding (Turnhout: Go Euro) als van andere instellingen (Case Studies in IT Development en Leadership Skills for International Business Managers on Middle Management Level) is positief.

De commissie looft de inspanningen om internationale projecten binnen te halen. De opleiding dient er wel over te waken dat in de mate van het mogelijke alle opties aan internationalisering meewerken.

2.9.1.9 leersituatie: onderwijsvormen en leermiddelen

Er wordt gestreefd naar een goede variatie in de onderwijsvormen. Op hogeschoolniveau is daartoe in juni 2002 een werkgroep onderwijsvernieuwing opgericht.

De door de hogeschool georganiseerde onderwijsmarkt, waarop collega's ervaringen kunnen uitwisselen, is een interessant initiatief.

Projecten zoals Trading Minds, Ecoman en Money Matters en voor de optie Rechtspraak de 'Nocturne voor accountants en rechtspractici' (Turnhout) evenals bedrijfssimulaties bevorderen de praktijkgerichte kennis en vaardigheden van de studenten.

In het talenonderwijs wordt goed gebruik gemaakt van de mogelijkheden van computerondersteund leren (oefeningen en toetsen).

De positieve initiatieven die reeds werden genomen om variatie aan te brengen in de onderwijsvormen moeten verder uitgebouwd worden. Een veralgemening van projectwerk in alle opties wordt aanbevolen. Verdere veralgemening van het gebruik van het ingevoerde leerplatform wordt aanbevolen.

De studenten en afgestudeerden zijn over het algemeen tevreden over de diversiteit van de gehanteerde onderwijsvormen. De opleiding bevraagt haar studenten systematisch over de inhoud van de opleiding, leeromgeving, begeleiding en het functioneren van lectoren.

Het schriftelijke studiemateriaal dat de commissie inkeek, was over het algemeen van een behoorlijke kwaliteit op het vlak van inhoud en vormgeving.

De commissie adviseert om systematiek te brengen in de bewaking van de kwaliteit van het studiemateriaal door netwerkvorming met bijvoorbeeld lectoren van het eigen departement en andere departementen en het werkveld. Meer specifiek zou de organisatie van campusoverschrijdend overleg en collegiale consultatie over computerondersteund leren voor talen verrijkend kunnen zijn.

2.9.1.10 toetsing en evaluatie

Het examenreglement van de hogeschool wordt aangevuld met typische regelingen voor het departement. De deliberatieprocedure en de werking van de ombudsdienst worden herbekeken in Geel.

Er is een transparant examensysteem. Terugkoppeling is voor de studenten mogelijk door bespreking van de resultaten van toetsen en examens en het inkijken van schriftelijke examens.

De opleiding moet erover waken dat de inhoud van opleidingsonderdelen en werkvormen die tijdens het jaar gebruikt zijn, voor studenten herkenbaar zijn op het examen. De studenten betwisten de relevantie van sommige proefexamens.

2.9.1.11 studie en studentenbegeleiding

De studentenbegeleiding is ingebed in de kwaliteitswerking van de hogeschool en het departement.

Bij de inschrijving vindt een intakegesprek plaats. In het begin van het academiejaar worden onthaalactiviteiten georganiseerd. Het onthaal en de opvang van nieuwe studenten krijgen een positieve respons bij de studenten.

Er is een ruim ondersteuningsaanbod voor eerstejaars inzake studie- en andere problemen, onder meer vakantiecursussen, monitoraten, sessies over 'leren leren'. De lectoren zijn zeer bereikbaar voor studenten, ook via e-mail. In Turnhout wordt in zelfevaluatiemomenten voorzien en kan de student gebruik maken van de hulp van een individuele mentor.

De tevredenheid over studentenbegeleiding wordt regelmatig bevraagd bij studenten.

De coördinatie tussen verschillende vormen van studentenbegeleiding kan verbeterd worden.

Via de centraal georganiseerde sociale dienst is psychosociale begeleiding mogelijk.

Er moet blijvende aandacht worden besteed aan toenemende financiële problemen van studenten. De behandeling ervan moet door de medewerkers van de sociale dienst gebeuren.

De registratie en analyse van karakteristieken van de instroom en van de instroommotivatie is een goed initiatief. Er kan structureler rekening worden gehouden met de diversiteit in de instroom voor bepaalde opleidingsonderdelen. Verder onderzoek is gewenst naar de redenen voor het afhaken en mislukken van eerstejaars (in Turnhout ook mislukken in tweede jaar).

De Malledag als jaarlijks ontmoetingsmoment voor leden van de directie en studentenvertegenwoordigers wordt door de studenten ten zeerste gewaardeerd, evenals de toewijzing van een studentencoach aan de studentenvertegenwoordigers in de medezeggenschapsorganen.

Ondersteuningsactiviteiten bij studenteninspraak worden regelmatig geëvalueerd.

2.9.1.12 *studeerbaarheid en studierendement*

Er worden in Geel sinds 1997 studietijdmetingen uitgevoerd, in Turnhout loopt sinds 2002-2003 een proefproject. Sinds 2001 is gestart met systematische bevestigingen over onderwijs en lectoren.

De resultaten van de studietijdmeting moeten systematisch gebruikt worden voor bijsturing van de opleiding en van opleidingsonderdelen.

2.9.1.13 *afgestudeerden*

De afgestudeerden voelen zich adequaat voorbereid op het beroepsleven.

De voorbereiding op het beroepsleven gebeurt hoofdzakelijk via de stage, maar er worden daarnaast ook geregeld bedrijfsbezoeken en gastcolleges georganiseerd.

Er is een jaarlijkse jobbeurs met lezingen over solliciteren en simulatieoefeningen.

De afgestudeerden waarderen de werking van de plaatsingsdienst.

Er bestaat nog geen geformaliseerde alumniwerking. De oprichting van een alumnivereniging moet worden overwogen.

2.9.1.14 maatschappelijke dienstverlening

De hogeschool heeft een visie op maatschappelijke dienstverlening en onderzoek ontwikkeld. Er is een werkgroep maatschappelijke dienstverlening en projectmatig wetenschappelijk onderzoek.

Maatschappelijke dienstverlening ligt in het verlengde van de opleiding en gebeurt vanuit de expertise die daar is opgebouwd. Ze situeert zich vooral op het vlak van bijscholingscursussen en opleidingen op maat. De inspanningen van de opleiding op het vlak van maatschappelijke dienstverlening (en maatschappelijke betrokkenheid in de regio) worden gewaardeerd.

De omkadering en inpassing in de taakbelasting verdienen verdere aandacht.

2.9.1.15 onderzoek

De hogeschool heeft een visie op maatschappelijke dienstverlening en onderzoek ontwikkeld. Er is een werkgroep maatschappelijke dienstverlening en projectmatig wetenschappelijk onderzoek. Als belangrijkste criterium voor het opstarten van onderzoeksprojecten geldt de meerwaarde die ze bieden voor het onderwijs.

De activiteiten van de opleiding situeren zich voornamelijk op het terrein van het marktonderzoek (voor overheidsinstanties).

Het Leonardo-project 'Manapract' betekent een verrijking voor de optie Marketing. Ook voor andere opties moeten de mogelijkheden verder onderzocht worden.

2.9.2 samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten

sterke punten

Kwaliteitszorg is structureel geïntegreerd in onderwijs- en ondersteunende processen; de toepassing heeft systematiek en verloopt over het algemeen volgens de kringloopgedachte.

De hogeschool beschikt over een toegankelijk en gebruiksvriendelijk kwaliteitshandboek als instrument voor opgave van procedures, informatie en communicatie. Het kwaliteitshandboek kan van thuis opgevraagd worden en wordt algemeen gebruikt als informatie- en communicatiemiddel. De personeelsleden zijn over het algemeen tevreden over deze manier van informatieverstrekking en communicatie.

Er wordt gebruik gemaakt van het zelfevaluatie-instrument TRIS, dat in samenwerking met andere hogescholen werd ontwikkeld.

De metingen bij studenten, werkveld en lectoren zijn betrouwbaar en valide en laten een bijsturing van beleid en dagelijkse werking toe.

Het gebruik van VAMOS, een studentvriendelijk systeem voor het invullen van enquêtes via internet, vergemakkelijkt het verzamelen van meetgegevens.

Beginnende lectoren worden goed onthaald en begeleid; hun functioneren wordt opgevolgd via twee evaluaties tijdens hun eerste werkjaar.

De werkbelasting van lectoren is evenwichtig verdeeld via een transparant taakbelastingsysteem dat algemeen wordt aanvaard en waarover lectoren tevreden zijn.

Er is een goed onderhouden infrastructuur met uitgebreide (ICT- en andere) faciliteiten voor studenten en lectoren. De leslokalen en auditoria zijn didactisch goed uitgerust. Er staat een ruime mediatheek ter beschikking van personeel en studenten. De mediatheek en de computerlokalen hebben ruime openingsuren, wat het gebruik ervan bevordert.

De mediatheek van de campus Geel functioneert als geïntegreerd en modern informatiecentrum en als erkend Europees Documentatiecentrum.

De onderwijsdoelstelling van de opleiding wordt getoetst aan het beroepenveld.

De vertegenwoordigers van het werkveld appreciëren de hoge eisen die aan het afstudeerwerk worden gesteld.

Naast studenten- en docentenuitwisseling zijn er ook initiatieven op het vlak van internationalisation at home: internationale examens, international business module en deelname aan Intensive Programmes.

De organisatie door de hogeschool van een 'inleefdag' voor alle studenten die naar het buitenland vertrekken, is een navolgenswaardig initiatief.

Er is een breed aanbod aan buitenlandse stages via een uitgebreid net van partnerinstellingen.

De financiële ondersteuning van buitenlandse verblijven van studenten uit eigen middelen biedt meer studenten de kans om op het aanbod in te gaan.

De door de hogeschool georganiseerde onderwijsmarkt, waarop collega's ervaringen kunnen uitwisselen, is een interessant initiatief.

Projecten zoals Trading Minds, Ecoman en Money Matters en voor de optie Rechtspraak de 'Nocturne voor accountants en rechtspractici' (Turnhout) evenals bedrijfssimulaties bevorderen de praktijkgerichte kennis en vaardigheden van de studenten.

Het schriftelijke studiemateriaal dat de commissie inkeek, was over het algemeen van een behoorlijke kwaliteit op het vlak van inhoud en vormgeving.

Terugkoppeling is voor de studenten mogelijk door bespreking van de resultaten van toetsen en examens en het inkijken van schriftelijke examens.

De registratie en analyse van karakteristieken van de instroom en van de instroommotivatie is een goed initiatief.

De Malledag als jaarlijks ontmoetingsmoment voor leden van de directie en studentenvertegenwoordigers wordt door de studenten zeer gewaardeerd, evenals de toewijzing van een studentencoach aan de studentenvertegenwoordigers in de medezeggenschapsorganen.

Er is een ruim ondersteuningsaanbod voor eerstejaars inzake studie- en andere problemen, onder meer vakantiecursussen, monitoraten en sessies over 'leren leren'. De lectoren zijn zeer bereikbaar voor studenten, ook via e-mail.

De hogeschool maakt steeds meer gebruik van de aanwezige expertise voor het uitvoeren van studietijdmetingen.

De afgestudeerden voelen zich adequaat voorbereid op het beroepsleven en waarderen de werking van de plaatsingsdienst.

De inspanningen van de opleiding op het vlak van maatschappelijke dienstverlening (en maatschappelijke betrokkenheid in de regio) worden gewaardeerd.

Het Leonardo-project 'Manapract' betekent een verrijking voor de optie Marketing.

aandachtspunten

Het aantal bevragingen moet beheersbaar blijven. Er moet ook blijvend over worden gewaakt dat resultaten van enquêtes geanalyseerd, geïnterpreteerd en besproken worden en, indien gewenst, leiden tot actieplannen en hun systematische opvolging.

Functioneringsgesprekken moeten scherp onderscheiden worden van evaluatiegesprekken, zowel in de omschrijving als in het organiseren ervan.

De invoering van systematische functioneringsgesprekken moet dringend aangepakt worden.

De commissie is van oordeel dat er een beleidsplan moet komen voor gerichte professionalisering van personeelsleden.

Ook al wordt dat enigszins gecompenseerd door externe mogelijkheden (Warande-bibliotheek), toch moet de fysieke collectie van de mediatheek op de campus Turnhout als basic worden bestempeld. Het lijkt de commissie ook aangewezen een soepeler systeem van boekenuitlending uit te werken.

De commissie adviseert campusoverschrijdende netwerkvorming inzake vakinhouden op te zetten. Overlappingsen tussen cursussen moeten worden weggewerkt.

Het werkveld vraagt dat de communicatieve en emotionele vaardigheden meer zouden worden ontwikkeld.

De studiefiches moeten accuraat zijn en een formelere status krijgen in het kader van het studiecontract.

De studenten moeten blijvend worden gestimuleerd voor stages in het buitenland of in een ander taalgebied in eigen land. De opleiding dient er wel over te waken dat indien mogelijk alle opties aan internationalisering meewerken.

Een veralgemening van projectwerk in alle opties wordt aanbevolen, net als de verdere veralgemening van het gebruik van het ingevoerde leerplatform.

De commissie adviseert om systematiek te brengen in de bewaking van de kwaliteit van het studiemateriaal door netwerkvorming met bijvoorbeeld lectoren van het eigen departement en andere departementen en het werkveld.

De relevantie van sommige proefexamens wordt door studenten betwist.

De coördinatie tussen verschillende vormen van studentenbegeleiding kan worden verbeterd.

Er kan structureler rekening worden gehouden met de diversiteit in de instroom voor bepaalde opleidingsonderdelen.

Verder onderzoek is gewenst naar de redenen voor het afhaken en mislukken van eerstejaars (Turnhout ook mislukken in tweede jaar).

De resultaten van de studietijdmeting moeten systematisch gebruikt worden voor bijsturing van de opleiding en van opleidingsonderdelen.

De oprichting van een alumnivereniging moet worden overwogen.

De omkadering en inpassing van de maatschappelijke dienstverlening in de taakbelasting verdienen verdere aandacht.

Ook voor andere opties dan Marketing moeten de mogelijkheden voor onderzoek verder onderzocht worden.

2.10 Katholieke Hogeschool Leuven

inleiding

situering

De Katholieke Hogeschool Leuven ontstond in 1995 uit de fusie van zes hogescholen uit de regio Leuven-Diest. Ze telt ongeveer 4900 studenten en biedt 11 basisopleidingen aan, verdeeld over 5 studiegebieden.

Het departement ECHO (Economisch Hoger Onderwijs) bevindt zich in Heverlee en omvat binnen het studiegebied Handelswetenschappen en Bedrijfskunde de basisopleidingen Bedrijfsbeheer en Secretariaatsbeheer.

De opleiding Bedrijfsbeheer is een één-cyclus-opleiding die leidt tot de graad van gegradueerde en omvat de opties Accountancy-Fiscaliteit (sinds 1968), Financie- en Verzekeringswezen (sinds 1995) en Marketing (sinds 1987). Vanaf het eerste jaar worden in een modulesysteem optievakken aangeboden.

In 2002-2003 telde de opleiding 795 studenten, waarvan 370 eerstejaarsstudenten.

zelfevaluatierapport

De visitatiecommissie wenst vooraf de hogeschool en het departement te danken voor de randvoorwaarden waaronder de commissie heeft kunnen werken:

- de gevraagde bijkomende documenten werden snel en volledig ter beschikking gesteld;
- de openheid van de verschillende deelnemers tijdens de gesprekken was opvallend;
- het zelfevaluatierapport werd kritisch opgesteld en gaf een realistisch beeld van de opleiding;
- de faciliteiten ter plekke waren uitstekend en het verblijf van de commissieleden was prima.

2.10.1 bespreking van de thema's

2.10.1.1 beschrijving van het beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

De Katholieke Hogeschool Leuven heeft haar beleidsvisie uitgeschreven in haar missie, die in 2000-2001 werd geactualiseerd. Het departement ECHO heeft een eigen visietekst geschreven.

Het departement heeft een hoge operationele autonomie en ontwikkelde eigen beleidsdoelstellingen en – prioriteiten onder meer inzake onderwijs, internationalisering, maatschappelijke dienstverlening en onderzoek. Het neemt in de hogeschool een voortrekkersrol op met internationale uitwisselingen, de introductie van modulair onderwijs en levenslang leren.

Vanaf 2000 beschikt de hogeschool over een centrale dienst kwaliteitszorg (DKZ), die de kwaliteitszorg in de hogeschool stroomlijnt en de departementen bij hun kwaliteitswerking ondersteunt. De sturing en de ondersteuning vanuit de centrale dienst kwaliteitszorg betekenen een belangrijke steun voor de departementale kwaliteitswerking.

De hogeschool steunt haar kwaliteitszorgsysteem binnen een EFQM-kader op twee pijlers: een- of tweejaarlijkse onderzoeken naar de tevredenheid van studenten en personeel en naar de tewerkstelling van

afgestudeerden (SPA-onderzoeken) enerzijds en zesjaarlijkse intensieve onderzoeken ter voorbereiding van het zelfevaluatierapport anderzijds. Er worden jaarlijks beleidsprioriteiten opgesteld, waarvan de realisatie bewaakt wordt. Centraal staat de aandacht voor de PDCA-cirkel.

De gebruikte systematiek biedt een goede mogelijkheid om (evoluties in) de werking te evalueren.

De commissie beveelt aan de bestaande procedures, richtlijnen, afspraken, enzovoort in een kwaliteitshandboek te bundelen, dat kan dienen als procedurehandboek én als instrument voor communicatie en informatie.

De hogeschool- en departementsbesturen wijzen op de verhoogde werkdruk en de beperkte werkingsmiddelen. De intensere begeleiding van stages, eindwerken en coaching van studenten in het algemeen vergen hernieuwd intern overleg over een creatieve hantering van de OBE's en interdepartementale solidariteit.

2.10.1.2 concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

De zorg voor kwaliteit wordt niet als een apart gegeven beschouwd, maar als een integraal onderdeel van het beleid.

De kwaliteitszorg is een verantwoordelijkheid van de leiding; in de opleidingen ligt ze in handen van de opleidingsverantwoordelijken en van de betrokken opleidingscommissie, waar studenten en afgestudeerden in vertegenwoordigd zijn.

Het merendeel van de personeelsleden ziet in de kwaliteitswerking een meerwaarde; er komt bij lectoren een dynamiek op gang om bewust gebruik te maken van de PDCA-cirkel.

De opleiding beschikt over onderzoeksresultaten, analyses en concrete verbeterprojecten onder meer voor instroom, slaagcijfers, studietijd, doceergedrag en stage. Voor de werking van de mediatheek is een draaiboek voorhanden.

Onderzoek mag echter geen doel op zich zijn. Het verdient aanbeveling te werken met formele stappenplannen voor het operationaliseren van verbeterprojecten met concrete aanduiding van doelstellingen, een tijdspad en met opgave van onder meer projecteigenaar, einddatum, status binnen de PDCA-cirkel, enzovoort.

Kwaliteitszorg (met metingen, analyses en verbeterplannen) mag ook niet beperkt blijven tot het onderwijs, maar moet tevens in onderwijsondersteunende en administratieve diensten ingevoerd worden.

Het team van het werkveld, dat door de opleiding regelmatig bevroegd en geconsulteerd wordt, zou uitgebreid kunnen worden.

2.10.1.3 personeel

Het departement ECHO is georganiseerd in een matrixstructuur met onderwijs- en ondersteunende units.

Het personeel is zeer betrokken en enthousiast en beschikt over vakinhoudelijke, onderwijskundige en didactische expertise.

Het aantal gastdocenten met directe inbreng vanuit de beroepswereld is gestadig toegenomen.

Er is een aanstellings- en een benoemingsprocedure uitgetekend die prioriteit geeft aan bekwaamheid en kwaliteit. Bij werving moet evenwel uit een voldoende brede groep van kandidaten kunnen worden gekozen.

Er worden functionerings- en evaluatiegesprekken gevoerd. Sinds 2002-2003 worden naar aanleiding van de enquêtes naar het doceergedrag ook reflectiegesprekken gevoerd.

Het management moet effectief gebruik maken van functioneringsgesprekken om niet optimaal functioneren van personeelsleden tijdig en consequent bij te sturen.

Naast de onderwijsopdrachten kunnen personeelsleden organisatorische en extra-curriculaire taken krijgen. Personeelsleden bevestigen dat zij inspraak hebben in de uittekening van hun opdrachten en de bijbehorende taakbelasting. Het opnemen van organisatorische of extra-curriculaire opdrachten gebeurt in de mate van het mogelijke op basis van vrijwilligheid.

De evolutie van de taakbelasting van de personeelsleden op alle niveaus moet worden bewaakt. In het bijzonder moet rekening worden gehouden met de extra last bij het invoeren van nieuwe werkvormen.

Bij het administratief personeel zorgen de functiekaarten ervoor dat de dienstverlening verzekerd is. Voor technische diensten wordt ten dele een beroep gedaan op externen.

De evolutie in de verhouding tussen OP en ATP moet worden bewaakt.

Er werd een middenkader gecreëerd, dat het beleid mee helpt voorbereiden en de uitvoering van dat beleid in de opleiding stuurt. Dit middenkader moet geschoold en ondersteund worden voor de uitvoering van de opdrachten die in de functieomschrijving opgegeven zijn. Het moet zelf de nodige aandacht besteden aan en tijd vrijmaken voor zijn rol als coach.

De personeelsleden ervaren de reflectiegesprekken bij de opleidingsverantwoordelijken als instrument voor kwaliteitsverbetering.

De leiding van het departement stimuleert de professionalisering via bijscholing.

De commissie waardeert het aantal en de inhoud van de bijscholingen die medewerkers continu volgen. Ze vindt het wenselijk dat naar verdere mogelijkheden gezocht wordt om de kennis en kunde die personeelsleden verwerven tijdens bijscholingen door te geven.

De personeelsleden bevestigen dat er een goeddraaiende vriendenkring is.

2.10.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

Het departement investeerde in de uitbouw van onderwijsruimten en mediatheek. De onderwijsruimten, aula's en labs (Netstar) zijn didactisch goed uitgerust.

De computerinfrastructuur werd aanzienlijk uitgebreid met een performant didactisch en een administratief netwerk.

Voor studenten en lectoren zijn faciliteiten aanwezig die hun welbevinden verhogen.

Er is nood aan een duidelijk en gesystematiseerd aankoopbeleid voor de mediatheek, waarbij de noden van studenten en lectoren inzake de mediatheek moeten worden geïnventariseerd.

De commissie adviseert om van alle handboeken, cursussen of syllabi minstens één exemplaar in de collectie van de bibliotheek op te nemen.

Bij de associatie zou er moeten op worden aangedrongen om studenten zo snel mogelijk aansluiting te geven op Kotnet.

Er moet een rookverbod voor het hele gebouw worden ingevoerd.

2.10.1.5 onderwijsdoelstellingen

De onderwijsdoelstellingen van het departement ECHO zijn gebaseerd op de algemene doelstellingen van de Katholieke Hogeschool Leuven, en zijn samengevat in de visietekst 'Samen leren voor de toekomst'. In de eigen onderwijsvisie staan 'zelfstandig leren, teamwerk en vakoverschrijdende oefeningen' centraal.

Het opleidingsprogramma wordt regelmatig getoetst aan de noden van het werkveld en erop afgestemd. Om die afstemming op het werkveld te garanderen worden contacten onderhouden met de beroepswereld, via onder andere de jaarlijks georganiseerde job- en infobeurs of via het lidmaatschap van beroepsgerichte organisaties.

Er is ook een vruchtbare samenwerking met oud-studenten: ze treden op als stagebegeleider of zijn lid van de uitgebreide opleidingscommissies en de departementale raad.

Ondernemerschap wordt bij de studenten gestimuleerd via de participatie aan onder meer het project TRIVISI en de Small Business Projects.

De opleiding moet gezond kritisch blijven tegenover kwantitatieve resultaten uit metingen en de verzamelde gegevens bij analyse in een kwalitatieve context plaatsen.

2.10.1.6 opleidingsprogramma: opbouw en inhoud

De verschillende opties hebben een eigen programma vanaf het eerste jaar, wat helder wordt beschreven in de studiegids. Er worden ondersteunende vakken, taalvakken en specifieke vakken onderscheiden, maar daarnaast is in het derde jaar in vakoverschrijdende toepassingen voorzien. De vakoverschrijdende oefeningen zorgen voor de integratie van opleidingsonderdelen en kunnen worden beschouwd als een opstap naar praktijkgerichtheid.

In de optie Marketing zou meer aandacht kunnen worden besteed aan de mogelijkheden voor marketing en verkoop bij kleinere organisaties.

Het actualiteitsgehalte en de sequentiële opbouw worden bewaakt.

Individuele programma's worden frequenter gevolgd, maar de informatie aan studenten over studieduurverkorting kan beter gestructureerd aangeboden worden.

De commissie stelt vast dat derdejaarsstudenten en afgestudeerden tevreden zijn over de sequentiële opbouw van het opleidingsprogramma en de coherentie tussen verbredende en verdiepende opleidingsonderdelen.

In september 2002 werd een modulair systeem ingevoerd, waarin de student de keuze heeft tussen een verbredende of een uitbreidende module van 12 studiepunten.

De commissie waardeert deze stap; deze start heeft de opleiding attractiever gemaakt. De eerste ervaringen met het modulaire systeem moeten worden benut om waar nodig de plannen bij te sturen. In de modulaire structuur moet er blijvend worden gewaakt over de sequentiële opbouw en de coherentie van opleidingsonderdelen.

2.10.1.7 afstudeerwerk en werkveldervaring

De doelstellingen van de 8 weken durende stage zijn geëxpliciteerd en de evaluatiecriteria van het eindwerk zijn uitdrukkelijk geformuleerd.

Er wordt veel aandacht besteed aan de keuze van de stageplaats. De stage wordt degelijk begeleid. De invoering van terugkoppeldagen tijdens de stageperiode kan de leereffecten versterken. De stage wordt jaarlijks geëvalueerd door studenten, lectoren en stagebedrijven.

In plaats van stage te lopen (in binnen- of buitenland) kan de student ook deelnemen aan een Small Business Project of aan een marktonderzoeksproject.

Eindwerk en stage (of stagevervangende activiteit) worden geïntegreerd.

De afstemming tussen de inhoud van de opleiding en de stageopdracht én het onderwerp van het eindwerk die het stagebedrijf oplegt, moet worden bewaakt.

Het werkveld beklemtoont daarbij het belang van het eindwerk en zou het positief vinden om ook bij de inhoudelijke beoordeling ervan betrokken te worden. De taalkundige kwaliteit van het eindwerk moet worden bewaakt.

De aanpassing van het relatieve gewicht van stage en eindwerk in de opleiding mag niet langer uitgesteld worden.

2.10.1.8 internationale dimensie

De hogeschool ondersteunt de internationale werking van de departementen.

Het departement ontplooit tal van verrijkende activiteiten om de opleiding een internationaal karakter te geven. Er worden ernstige personele en financiële inspanningen geleverd om de mobiliteit van studenten en lectoren aan te moedigen. Studenten in het algemeen en tweedejaarsstudenten en hun ouders in het bijzonder worden ruim geïnformeerd over de mogelijkheden in binnen- en buitenland.

Daarnaast wordt veel aandacht besteed aan internationalisation at home, bijvoorbeeld door de organisatie van de internationale marketingweek (Development of an International Marketing Mix) door studenten en lectoren van de opleiding Marketing en de boekhoud- en verzekeringsweek voor studenten Accountancy-Fiscaliteit en Financiering- en Verzekeringswezen.

De deelname aan intensieve programma's door studenten marketing (Negotiation Skills) is verrijkend en moet worden gestimuleerd. Het lijkt de commissie wenselijk dat ook andere opties deelnemen aan intensieve programma's.

De commissie apprecieert de samenwerking met buitenlandse partners voor het ontwikkelen van modules voor afstandsleren. De pioniersrol in Businet verdient erkenning. Het aangaan van partnerschappen met 'centers of excellence' moet worden gestimuleerd als onderdeel van een proces van kwaliteitsverbetering.

2.10.1.9 leersituatie: onderwijsvormen en leermiddelen

Het departement ECHO is reeds enkele jaren bezig met het actualiseren van zijn onderwijsvormen en heeft, tot tevredenheid van de studenten, tal van nieuwe vormen ingevoerd zoals thematisch leren, probleemgestuurd onderwijs tijdens projectweken, congressen, ...

Dit gebruik van nieuwe werkvormen past in de onderwijsvisie waarin zelfstandig leren, teamwork en vakoverschrijdende oefeningen centraal staan.

Er wordt gebruik gemaakt van innovatieve leermiddelen; in 2001-2002 werd een leerplatform ingevoerd. Het gebruik ervan wordt geïntensifieerd, maar moet blijvend aangemoedigd worden. De mogelijkheden ervan als didactisch instrument moeten worden uitgediept.

De personeelsleden tonen een flexibele ingesteldheid om onderwijsmethodes bij te sturen in functie van onder meer competentiegerichtheid, gewijzigde cultuur bij studenten en veranderende hogeschoolomgeving. Er is in dit verband bij de lectoren wel vraag naar verdere bijscholing over innovatieve leervormen en het ontwikkelen van aangepaste leermiddelen en toetsen.

Er moet worden gewaakt over het tempo van de invoering van vernieuwingen door het opstellen van een concreet en gefaseerd plan voor voorbereiding en introductie. Voor lectoren mag de onderwijsopdracht niet in de verdrukking geraken.

Ook voor de studenten moet de meerwaarde van het gebruik van nieuwe werkvormen duidelijk zijn. Zij zijn vragende partij voor meer begeleiding en terugkoppeling.

Om ook om het belang van de talenopleiding te beklemtonen, moeten er inspanningen geleverd worden om de aanwezigheid en de actieve deelname van de studenten in de taallessen te stimuleren.

Er zijn meetresultaten en analyses voorhanden van de beoordeling van het doceergedrag van lectoren door studenten. Deze gegevens dienen als basis voor reflectiegesprekken waarin men individuele verbeteracties overlegt en vastlegt.

De continue aandacht voor vormgeving en inhoud van het schriftelijke studiemateriaal via vakgroepen moet worden geformaliseerd. Het verdient aanbeveling alle door lectoren gemaakte cursussen en syllabi en de handboeken te verspreiden via een centraal en exclusief door de school georganiseerd verdeelpunt.

2.10.1.10 toetsing en evaluatie

Werkgroepen volgen de evaluatievormen en de wijze van beoordelen op en sturen jaarlijks bij indien nodig. Het 'hoe evalueren' is voor de opleiding een continu aandachtspunt. Bij nieuwe werkvormen wordt gepoogd aangepaste evaluatievormen te hanteren, maar op dit vlak zijn nog verdere inspanningen nodig.

De studenten worden onder meer via de examenregeling over de organisatie van de examens geïnformeerd. De evaluatiecriteria van de opleidingsonderdelen zijn transparant voor de studenten. De personeelsleden bevestigen het democratische en bevredigende verloop van de deliberaties. De organisatie van inrijkdagen voor examens is een positief initiatief.

Bij de evaluatie wordt het belang van permanente evaluatie steeds groter. De evaluatie van individuele prestaties bij groepswerk mag niet uit het oog verloren worden.

De examenresultaten worden geanalyseerd. Deze analyses moeten worden opgevolgd.

2.10.1.11 studie en studentenbegeleiding

De instroomgegevens worden systematisch geanalyseerd. Het is wenselijk de motivatie van de instroom te onderzoeken, bijvoorbeeld op basis van een gestructureerd gesprek bij de inschrijving.

Abituriënten worden via verschillende kanalen voorgelicht. Via niveautesten worden verschillen in de instroom voor bepaalde onderdelen gedetecteerd en wordt een gedifferentieerde aanpak mogelijk.

De opleiding hecht veel belang aan studie- en studentenbegeleiding. Er is binnen het AP een aparte functie vrijgemaakt voor de studentendienst en (tijdens de examenperiode) de ombudsdienst. De tevredenheidsscore die studenten geven aan de werking en het optreden van de ombudsdienst moet in het oog gehouden worden.

Er worden grote inspanningen gedaan voor studiebegeleiding voor eerstejaarsstudenten: probleemstudenten worden extra gestimuleerd om monitoraat te volgen.

Aan elke 'klas' wordt een mentor toegewezen. Een resultaatgerichte werking van het mentoraat blijft té vaak afhankelijk van de individuele lector. Het verdient aanbeveling dat een mentor lesgeeft aan de betrokken studentengroep. Er moet worden gezorgd voor voldoende afstemming en samenwerking tussen mentor en studentendienst via een striktere taakomschrijving en -verdeling.

Naast monitoraat en algemene studiebegeleiding wordt ook in (doorverwijzing naar) psychosociale begeleiding voorzien.

Met afhakers wordt een exitgesprek gevoerd.

De studenten en afgestudeerden beklemtonen de goede werk- en leefsfeer in de opleiding. Het personeel is zeer bereikbaar en beschikbaar voor de studenten; de balie heeft ruime openingsuren. Extra-curriculaire activiteiten van studenten worden aangemoedigd en gefaciliteerd.

De studenten zijn vertegenwoordigd in de decretaal bepaalde organen. De studentenvertegenwoordigers hebben het gevoel dat ze ernstig genomen worden, maar het systeem van klasvertegenwoordigers als studentenvertegenwoordigers werkt niet optimaal.

2.10.1.12 studeerbaarheid en studierendement

De factoren die studeerbaarheid in het gedrang kunnen brengen, worden in kaart gebracht.

Er moet over worden gewaakt dat de werklast van de studenten op een evenwichtige manier gespreid wordt. De resultaten van de nieuwe studietijdmeting 2002-2003 moeten worden opgevolgd.

De slaagpercentages worden systematisch berekend. Meetresultaten en analyses van slaagcijfers zijn beschikbaar. Een grondige analyse van de slaagcijfers van het tweede jaar is noodzakelijk. Aan de resultaten ervan moeten de nodige consequenties worden verbonden.

2.10.1.13 afgestudeerden

De afgestudeerden appreciëren de verschillende initiatieven als voorbereiding op de instap in het werkveld (onder meer jobbeurs, bedrijvendag, opleidingsonderdeel in het teken van afstuderen, panelgesprekken op congres en marketingtweedaagse).

Er wordt regelmatig gepeild naar de tevredenheid van het werkveld over de afgestudeerden en van de afgestudeerden over hun opleiding. Het werkveld en de afgestudeerden zijn over het algemeen tevreden over de opleiding, de verworven competenties en de tewerkstellingskansen.

De afgestudeerden die verder studeren, kunnen zich vlot inschakelen in een academische opleiding.

Het departement hecht veel belang aan de mogelijkheden tot levenslang leren van de afgestudeerden via posthogeschoolvorming (PHV) en voortgezette opleiding. Het ruim aanbod aan verdere scholing voor afgestudeerden via posthogeschoolvorming en voortgezette opleiding wordt sterk gewaardeerd.

De wenselijkheid van de uitbouw van een alumniwerking moet worden onderzocht. Het bestaan en de werking van de plaatsingsdienst zijn niet goed bekend bij studenten en afgestudeerden.

2.10.1.14 maatschappelijke dienstverlening

Op het vlak van maatschappelijke dienstverlening zijn recent initiatieven genomen. De oriëntatie naar marketing voor de non-profit sector is verrijkend.

Het is wenselijk te onderzoeken in hoeverre de in de opleiding aanwezige expertise verder extern kan worden gevaloriseerd.

2.10.1.15 onderzoek

Er werd recent aandacht besteed aan de plaats van onderzoek binnen de opdracht van de hogeschool.

De aanstelling van een coördinator op hogeschoolniveau voor de concrete uitwerking van de decretale opdracht maatschappelijke dienstverlening en onderzoek is een krachtige stimulans. De invoering van schrijfstimuli faciliteert de instap van de departementen.

De band tussen onderzoek en onderwijs moet echter blijvend bewaakt worden.

2.10.2 samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten

sterke punten

Het departement neemt in de hogeschool een voortrekkersrol op met internationale uitwisselingen, de introductie van modulair onderwijs en levenslang leren.

De gebruikte systematiek van een- of tweejaarlijkse onderzoeken naar de tevredenheid van studenten en personeel en naar de tewerkstelling van afgestudeerden (SPA-onderzoeken) enerzijds en zesjaarlijkse intensieve onderzoeken ter voorbereiding van het zelfevaluatierapport anderzijds bieden goede mogelijkheden om (evoluties in) de werking te evalueren.

Het merendeel van de personeelsleden ziet in de kwaliteitswerking een meerwaarde; er komt bij lectoren een dynamiek op gang om bewust gebruik te maken van de PDCA-cirkel.

In de opleidingscommissie zijn studenten en afgestudeerden vertegenwoordigd.

De reflectiegesprekken bij de opleidingsverantwoordelijken worden door de personeelsleden ervaren als instrument voor kwaliteitsverbetering.

De personeelsleden hebben inspraak in de uittekening van hun opdrachten en de bijbehorende taakbelasting.

Ze bevestigen dat er een goeddraaiende vriendenkring is.

Het departement investeerde in de uitbouw van onderwijsruimten en mediatheek. De onderwijsruimten, aula's en labs zijn didactisch goed uitgerust. Netstar biedt uitstekende mogelijkheden, met name voor het vreemdetalenonderwijs.

De computerinfrastructuur kende een grote uitbreiding.

Er is een eigen onderwijsvisie ontwikkeld, waarin 'zelfstandig leren, teamwerk en vakoverschrijdende oefeningen' centraal staan.

Het opleidingsprogramma wordt regelmatig getoetst aan de noden van het werkveld en erop afgestemd.

Ondernemerschap wordt bij de studenten gestimuleerd via de participatie aan onder meer het project TRIVISI en Small Business Projects.

De vakoverschrijdende oefeningen zorgen voor de integratie van opleidingsonderdelen en kunnen worden beschouwd als een opstap naar praktijkgerichtheid.

In september 2002 werd een modulair systeem ingevoerd, waarin de student de keuze heeft tussen een verbredende of een uitbreidende module van 12 studiepunten. Deze start heeft de opleiding attractiever gemaakt.

De invoering van terugkoppeldagen tijdens de stageperiode kan de leereffecten versterken.

Er worden ernstige personele en financiële inspanningen geleverd om de mobiliteit van studenten en lectoren aan te moedigen.

Daarnaast wordt veel aandacht besteed aan internationalisation at home, bijvoorbeeld door de organisatie van de internationale marketingweek (Development of an International Marketing Mix) door studenten en lectoren van de opleiding Marketing en de boekhoud- en verzekeringsweek voor studenten Accountancy-Fiscaliteit en Financie- en Verzekeringswezen.

De personeelsleden tonen een flexibele ingesteldheid om onderwijsmethodes bij te sturen in functie van onder meer competentiegerichtheid, gewijzigde cultuur bij studenten en veranderende hogeschoolomgeving.

Het 'hoe evalueren' is voor de opleiding een continu aandachtspunt. Bij nieuwe werkvormen wordt gepoogd aangepaste evaluatievormen te hanteren.

De organisatie van inrijkdagen voor examens is een positief initiatief.

Er worden grote inspanningen gedaan voor studiebegeleiding voor eerstejaarsstudenten: probleemstudenten worden extra gestimuleerd om monitaraat te volgen.

Aan elke 'klas' wordt een mentor toegewezen.

Het personeel is zeer bereikbaar en beschikbaar voor de studenten.

Extra-curriculaire activiteiten van studenten worden aangemoedigd en gefaciliteerd.

De studentenvertegenwoordigers hebben het gevoel dat ze ernstig genomen worden.

Het werkveld en afgestudeerden zijn over het algemeen tevreden over de opleiding, de verworven competenties en de tewerkstellingskansen.

Het ruime aanbod aan verdere scholing voor afgestudeerden via posthogeschoolvorming en voortgezette opleiding wordt sterk gewaardeerd.

De aanstelling van een coördinator op het niveau van de hogeschool voor de concrete uitwerking van de decretale opdracht maatschappelijke dienstverlening en onderzoek is een krachtige stimulans. De invoering van schrijfstimuli faciliteert de instap van de departementen.

De oriëntatie van maatschappelijke dienstverlening naar marketing voor de non-profit sector is verrijkend.

aandachtspunten

De commissie beveelt aan de bestaande procedures, richtlijnen, afspraken, enzovoort in een kwaliteitshandboek te bundelen, dat kan dienen als procedurehandboek én als instrument voor communicatie en informatie.

Kwaliteitszorg (met metingen, analyses en verbeterplannen) mag ook niet beperkt blijven tot het onderwijs, maar moet tevens in onderwijsondersteunende en administratieve diensten ingevoerd worden.

Bij werving moet uit een voldoende brede groep van kandidaten kunnen worden gekozen.

De evolutie in de verhouding tussen OP en ATP moet worden bewaakt.

Er moet worden gewaakt over de evolutie van de taakbelasting van de personeelsleden op alle niveaus. In het bijzonder moet rekening worden gehouden met de extra last bij het invoeren van nieuwe werkvormen.

Een duidelijk en gesystematiseerd aankoopbeleid voor de mediatheek is wenselijk. De noden van studenten en lectoren inzake de mediatheek moeten worden geïnventariseerd.

Er moet een rookverbod voor het hele gebouw ingevoerd worden.

In de modulaire structuur dient er blijvend gewaakt te worden over de sequentiële opbouw en de coherentie van opleidingsonderdelen.

In de optie Marketing kan meer aandacht besteed worden aan de mogelijkheden voor marketing en verkoop bij kleinere organisaties.

De afstemming tussen de inhoud van de opleiding en de stageopdracht én het onderwerp van het eindwerk die het stagebedrijf oplegt, moet worden bewaakt.

Het werkveld zou het positief vinden om ook bij de inhoudelijke beoordeling ervan betrokken te worden.

De aanpassing van het relatieve gewicht van stage en eindwerk in de opleiding mag niet verder uitgesteld worden.

De commissie vraagt dat er voldoende aandacht besteed wordt aan de taalkundige kwaliteit – stijl én spelling - van de eindwerken.

Het is wenselijk dat alle opties deelnemen aan intensieve programma's.

Er is bij de lectoren wel vraag naar verdere bijscholing over innovatieve leervormen en het ontwikkelen van aangepaste leermiddelen en toetsen.

Er moet worden gewaakt over het tempo van de invoering van vernieuwingen door het opstellen van een concreet en gefaseerd plan voor voorbereiding en introductie. Ook voor de studenten moet de meerwaarde van het gebruik van nieuwe werkvormen duidelijk zijn. Zij vragen naar meer begeleiding en terugkoppeling.

Het verdient aanbeveling alle door lectoren gemaakte cursussen en syllabi en de handboeken te verspreiden via een centraal en exclusief door de school georganiseerd verdeelpunt.

Een resultaatgerichte werking van het mentoraat blijft té vaak afhankelijk van de individuele lector. Het verdient aanbeveling dat een mentor lesgeeft aan de betrokken studentengroep. Er moet worden gezorgd voor voldoende afstemming en samenwerking tussen mentor en studentendienst via een striktere taakomschrijving en -verdeling.

Het systeem van klasvertegenwoordigers als studentenvertegenwoordigers werkt niet optimaal.

De werklast van de studenten moet op een evenwichtige manier worden gespreid.

De resultaten van de nieuwe studietijdmeting 2002-2003 moeten worden opgevolgd.

Een grondige analyse van de slaagcijfers van het tweede jaar is noodzakelijk. Aan de resultaten ervan dienen de nodige consequenties verbonden te worden.

De werking van de plaatsingsdienst kan beter gecommuniceerd worden. De wenselijkheid van de uitbouw van een alumniwerking moet worden onderzocht.

De band tussen onderzoek en onderwijs dient blijvend bewaakt te worden.

2.11 Katholieke Hogeschool Limburg

inleiding

situering

De opleiding vindt haar oorsprong in het Hoger Handels- en Taleninstituut, waar naast boekhouding ook fiscaliteit, marketing en milieuadministratie werden aangeboden. In 1995 werd het instituut opgenomen in de Katholieke Hogeschool Limburg (KHLim) als het departement Handelswetenschappen en Bedrijfskunde.

In 1997 werd gestart met de optie Expeditie-Distributie-Transport en in 1999 met Financie- en Verzekeringswezen en Rechtspraak. In 2002 werd begonnen met een doorgevoerde vergemeenschappelijking van het eerste jaar en ook met eenjarige trajecten in het graduaat Bedrijfsbeheer. Dit maakt het studenten mogelijk na het beëindigen van een optie binnen Bedrijfsbeheer in één jaar het diploma van een andere optie binnen Bedrijfsbeheer te halen.

De opleiding is gevestigd op de Universitaire Campus in Diepenbeek die ze deelt met de departementen Industriële Wetenschappen en Technologie (IWT) en Lerarenopleiding (LER) (opleiding initiële lerarenopleiding secundair onderwijs - groep I). De opleiding evolueerde in 5 jaar van 350 naar 650 studenten en van 30 naar 45 FTE-personeelsleden.

In het academiejaar 2001-2002 trad de hogeschool toe tot een associatie van 13 hogescholen, KUB en KUL.

zelfevaluatierapport

Het ZER werd zelfkritisch opgesteld en geeft een behoorlijk beeld van wat de commissie op het veld heeft kunnen vaststellen. De toegestuurde bijlagen waren degelijk en vergemakkelijkten het werk van de commissie. De commissie waardeert eveneens de zeer degelijke organisatie van de visitatie.

2.11.1 bespreking van de thema's

2.11.1.1 beschrijving van het beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

Er is een behoorlijke student-docent-ratio dankzij een op solidariteit gebaseerde verdeling van de beschikbare middelen over de departementen. Het departement en de opleiding hebben een grote autonomie op het vlak van het personeelsbeleid en het onderwijsbeleid.

Via de degelijke werking van de stuurgroep wordt een breed draagvlak gecreëerd ter ondersteuning van het beleid van het departement. De stuurgroep bestaat uit het departementshoofd, de opleidingscoördinator en zes verkozen personeelsleden.

De strategische prioriteiten van het departement (het leerproces van de student centraal stellen, het aanbod optimaliseren en actualiseren, de kwaliteitszorg verbeteren en de professionalisering van de organisatie en het personeelsmanagement) worden in de stuurgroep vertaald in specifieke actiepunten, aangevuld met de KHLim-actiepunten.

De opleiding besteedt zeer veel aandacht aan de doorstroming van de informatie, zowel via formele kanalen (intercom) als via zeer belangrijke informele contacten.

Het beleid heeft zeer veel initiatieven genomen om het onderwijsaanbod gevarieerd en aantrekkelijk te maken. Voor de optie Accountancy-Fiscaliteit werd een major-minorprogramma uitgebouwd en voor Marketing werd een keuze 'Sales' en 'Innovative Marketing Management' uitgewerkt. Daarnaast zijn er de eenjarige trajecten waarbij in één jaar het diploma van een andere optie kan worden behaald.

Over het algemeen wordt het personeelsbeleid als een zeer sterk punt ervaren.

De commissie heeft echter vragen bij de precieze verantwoordelijkheden van de optiecoördinatoren, onder meer omdat zij geen deel uitmaken van de stuurgroep.

De mogelijkheden die een grote hogeschool als de KHLim en de verschillende departementen bieden, worden onvoldoende aangewend. Competenties worden weinig overgedragen tussen departementen.

De hogeschool heeft een sterke verankering met maatschappelijke organisaties, zowel binnen als buiten het onderwijs.

2.11.1.2 concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

De opleiding heeft aan de hand van het PROZA-kwaliteitsinstrument prioriteiten bepaald waardoor zij zicht heeft op haar functioneren. Voor de toekomst zijn dit belangrijke gegevens om verdere vooruitgang te kunnen evalueren.

De kwaliteitszorg wordt verder ook ondersteund door de onderwijsdoorlichtingen die gebaseerd zijn op meerdere meetgegevens. De opleiding bevraagt regelmatig studenten, oud-studenten, OP en ATP, leidinggevend personeel en het werkveld. De aandachtspunten daarbij zijn onder meer het curriculum, de vakinhouden, de onderwijsmethoden, de professionalisering en de werkbelasting.

Alle onderwijsgeledingen zijn nauw betrokken bij het kwaliteitszorgproces.

De jaaractieplannen worden volgens de PDCA-cyclus uitgewerkt.

Het verdient aanbeveling de interdepartementale samenwerking intensiever te maken.

De kwaliteitszorg zou meer aandacht moeten hebben voor de niet-onderwijsgebonden materies.

2.11.1.3 personeel

De commissie heeft bij het personeel, het leidinggevend, OP en ATP een grote betrokkenheid kunnen vaststellen. Het personeelsbeleid wordt als zeer degelijk beschouwd. De commissie vermeldt in het bijzonder:

- de bijzondere zorg voor de aanwerving en de ondersteuning van de beginnende lectoren. Zo wordt onder meer in peterschap voorzien voor beginnende lectoren en ook in extra uren voor de cursusontwikkeling in de eerste twee werkjaren;
- de degelijk uitgewerkte en toegepaste SWOP-procedure (Systeem voor Waardering en Ontwikkeling van het Personeel);
- het feit dat de studenten betrokken worden bij de evaluatie van het personeel;
- de taakinvulling die doorzichtig en in overleg met de taakoverlegcommissie gebeurt. De taakverdeling gebeurt op basis van competenties en haalbaarheid van de taken. Alle taken, ook niet-lesgebonden, worden omschreven op de functiekaart die als basis dient voor het functioneringsgesprek;
- De opleiding organiseert voor het personeel (intern zowel als extern) meerdere collectieve navormingsessies. Verschillende aspecten van de onderwijstaak komen aan bod met de klemtoon op

de ICT-vaardigheden. Vermeldenswaard is het contract dat de hogeschool afsloot met de VZW die seminaries aanbiedt over de actuele onderwerpen in het studiegebied.

Ondanks het feit dat het beleid bijscholing stimuleert en de vaststelling dat er degelijke interne bijscholingsmogelijkheden aanwezig zijn, is er toch geen sprake van een coherent bijscholingsbeleid dat gestoeld is op een analyse van de aan- en afwezige competenties, op onderzoek van de bijscholingsbehoeften en op de beleidsopties. Er worden bovendien onvoldoende financiële middelen vrijgemaakt, vooral voor de docenten specialisatievakken.

2.11.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

De mediatheek heeft een behoorlijke collectie tijdschriften, boeken en materieel en geeft degelijke kansen om informatie op te zoeken, te verwerven en te verwerken.

De commissie vraagt aandacht voor de opvolging van het actualiteitsgehalte van de naslagwerken.

De mediatheekwerking wordt gedragen door een bekwaam team (4,75 VTE) dat wordt ondersteund door een beleidscommissie waarin studenten eveneens vertegenwoordigd zijn.

De hogeschool beschikt over een degelijke en goed onderhouden infrastructuur.

De commissie vindt het zeer positief dat de lectoren over aparte werkruimten kunnen beschikken.

Studenten vermelden een aantal gebreken die het uitwerken van projecten belemmeren. Er wordt gewezen op een gebrek aan controle op het gebruik van de computers. Ook de onvoldoende gemakkelijke toegankelijkheid van de lokalen wordt als een minpunt beschouwd. De studenten vinden dat er te weinig fotokopieermachines zijn en dat de capaciteit van de infrastructuur (mediatheek, restaurant, ...) voor het groeiend aantal studenten te klein is.

De commissie waardeert de aandacht voor de veiligheid van personeel en studenten.

2.11.1.5 onderwijsdoelstellingen

Een doorgedreven onderwijsvernieuwing zowel qua werkvormen als werkmiddelen is één van de belangrijkste doelstellingen van de opleiding. Studentgericht onderwijs geven, activerende werkvormen gebruiken en gedifferentieerde leertrajecten aanbieden zijn daarbij sleutelbegrippen.

De commissie waardeert dan ook in het bijzonder de geïntegreerde multidisciplinaire aanpak en de nadruk die gelegd wordt, vooral in het laatste jaar, op het zelfstandig werken.

Er ontbreekt evenwel een degelijk uitgewerkt document waarin de eigen specifieke onderwijsdoelstellingen van de opleiding worden uiteengezet. De onderwijsvisie en de strategische doeleinden zijn onvoldoende omgezet in concrete operationele doelstellingen.

2.11.1.6 opleidingsprogramma: opbouw en inhoud

Het opleidingsprogramma is logisch opgebouwd met een progressieve invoering van projectwerking.

Er is een grote zorg voor de coherentie en het up-to-date houden van het curriculum. Een en ander wordt bewaakt door bevraging van en overleg met studenten, oud-studenten en het werkveld. De degelijke

afstemming op de actualiteit wordt onder meer bereikt via permanente bijscholing van het personeel en regelmatig overleg met het bedrijfsleven.

Het opleidingsprogramma is afgestemd op de vraag van studenten en bevat elementen in de richting van een flexibel modulair systeem met onder meer vakoverschrijdende projecten (major-minor creatie in de optie Accountancy-Fiscaliteit, keuzemodules in de optie Marketing).

Als voorbereiding op meer activerende werkvormen vindt de commissie het concept van KLimop zeer waardevol. Dit programmaonderdeel wordt bovendien permanent bijgestuurd.

De inbreng van het bedrijfsleven bij de opbouw van het curriculum gebeurt op te informele wijze.

De commissie suggereert om dit op een meer gestructureerde wijze te realiseren, bijvoorbeeld via het creëren van resonantiegroepen.

De opleiding heeft, conform de beslissingen van de Vlaamse Regering om alle afstudeerrichtingen dezelfde bachelortitel toe te kennen, het programma opgebouwd met een grote gemeenschappelijkheid in het eerste jaar. Ondanks het aanbieden van enkele specifieke optie-onderdelen in het basisjaar ervaren de studenten (vooral in rechtspraktijk en milieubeheer) een grote kloof tussen het gemeenschappelijk jaar en de optiejaren.

2.11.1.7 afstudeerwerk en werkveldervaring

Het maken van een eindwerk is gelinkt aan de stage. De commissie vindt het niveau van de eindwerken (stageverslagen) zeer behoorlijk.

De vertegenwoordigers van het werkveld waren eveneens zeer tevreden over de stageactiviteiten van de studenten. Volgens hen beschikken de afgestudeerden over een goed niveau en voldoen zij in het algemeen aan de verwachtingen van het werkveld zodat zij onmiddellijk inzetbaar zijn.

Ondanks deze positieve punten heeft de commissie volgende bedenkingen:

- er is te weinig coördinatie tussen de verschillende opties voor belangrijke stageaspecten. Buiten de verschillende inhoudelijke invulling van de stage zijn de gelijkenissen tussen de opties voor wat de te realiseren competenties bij de studenten betreft immers zeer groot (leren plannen, samenwerken, stiptheid, verbale en schriftelijke communicatie, ...);
- een eendagstage (een dag per week tijdens het eerste blok en twee dagen tijdens het tweede blok in de optie Milieuadministratie) beantwoordt volgens de commissie niet echt aan de doelstellingen van de stage, namelijk een geïntegreerde longitudinale werkervaring opdoen;
- de begeleiding van de studenten en de ondersteuning van de stagementoren gebeurt op onvoldoende systematische wijze;
- de commissie treedt de visie bij van de studenten en de oud-studenten dat de stage te kort is.

2.11.1.8 internationale dimensie

De opleiding heeft een klein aantal en weinig gestructureerde contacten met hogescholen in Finland, Tsjechië en Duitsland. Vooral met de hogeschool Brabant (NL) zijn er wel intensieve contacten omdat de voortgezette opleiding Milieukunde gezamenlijk wordt opgezet. Toch ervaart de commissie de internationalisering binnen de opleiding Bedrijfsbeheer over het algemeen als zwak.

De studenten en oud-studenten ondervinden geen stimulans om te participeren in internationale projecten en de informatiedoorstroming van de centrale diensten naar de opleiding toe is zeer gebrekkig. Het aantal studenten en lectoren dat internationale ervaring opdoet, is dan ook beperkt.

Ook het werken met blokken van zeven weken is een rem voor participatie aan Europese uitwisselingsprogramma's.

De commissie kan bovendien weinig initiatieven vinden van internationalisering ter plaatse en stelt vast dat er niet voldoende geldmiddelen en personeel zijn ter ondersteuning van de internationale dimensie.

Deze zwakke resultaten voor internationalisering staan haaks op de uitgeschreven kernaspecten van de strategie van de KHLim waar 'internationale bekendheid verwerven' voorop wordt gesteld.

2.11.1.9 leersituatie: onderwijsvormen en leermiddelen

De opleiding besteedt onder impuls van de werkgroep onderwijsvernieuwing bijzonder veel aandacht aan onderwijsvernieuwing met de klemtoon op zelfstandig, geïntegreerd en levenslang leren.

Het vak- en optieoverschrijdend werken waardeert de commissie ten zeerste.

De projectverantwoordelijken kunnen voor de vernieuwing en de te stellen prioriteiten steunen op cijfergegevens die via bevraging verkregen worden. Zij beschikken tevens over een checklist die hen helpt bij hun taak.

Het studiemateriaal (onder andere cursussen, handboeken, ...) is van een degelijk niveau en up-to-date. Er zijn aanzetten om activerend schriftelijk materiaal te ontwerpen.

De onderwijsvernieuwing, zowel inzake onderwijsvormen als onderwijsmiddelen, wordt ondersteund door het organiseren van aangepaste bijscholingen. Door de didactische complexiteit van het projectmatig werken is een nog meer intensieve ondersteuning van het personeel wenselijk. De commissie durft hier voorstellen om in grotere mate een beroep te doen op de lerarenopleiding.

Voor sommige vakken van het eerste jaar belet de groepsgrootte degelijk interactief onderwijs.

2.11.1.10 toetsing en evaluatie

De commissie ervaart het organiseren van proefexamens als middel bij het studiebegeleidingproces als gunstig.

De studenten en oud-studenten beoordelen de evaluatie als positief. Het betreft hier zowel de degelijke organisatie van de examens als de transparantie en de betrouwbaarheid van de examens.

De commissie vraagt wel aandacht voor het tijdig aankondigen van de examens, voor het niet programmeren van examens tijdens de blokperiode, te zorgen voor een goede spreiding en het geven van snellere feedback vooral na de proefexamens.

2.11.1.11 studie en studentenbegeleiding

De instroombegeleiding is zeer behoorlijk en er is degelijk informatief materiaal beschikbaar voor de abiturienten. Ook het onthaal van de studenten beschouwen de studenten als zeer positief. Voor informatica wordt rekening gehouden met elders verworven competenties en bij het begin van het academiejaar worden vakantiecursussen Duits, boekhouden en blind typen op computer georganiseerd.

De KHLim-op Week, die is erkend als opleidingsonderdeel, verdient speciale vermelding. Via deze activiteiten, die vooral in het eerste trimester plaatsvinden, wil de opleiding eerstejaarsstudenten helpen om te kunnen inspelen op de eisen die het hoger onderwijs aan hen stelt.

De lage drempel tussen personeel en studenten zorgt voor een degelijke eerstelijnsopvang van studentenproblemen. De studenten zijn zeer goed geïnformeerd over de dienstverlening van de verantwoordelijken voor de studiebegeleiding en de dienst sociale voorzieningen. Het gebruik van een test voor het detecteren van faalangst en uitstelgedrag is een waardevol initiatief.

De studenteninspraak, zowel de formele als informele, functioneert zeer degelijk. De studenten worden regelmatig bevroegd en worden actief bij het beleid van de opleiding betrokken, wat de commissie ten zeerste waardeert.

2.11.1.12 studeerbaarheid en studierendement

De commissie beveelt een grondige analyse aan van de slaagcijfers in functie van een aantal parameters zoals vooropleiding, of de student al dan niet introductiecursussen heeft gevolgd, monitoraat, resultaten van de test op faalangst en uitstelgedrag. Momenteel wordt het rendement van deze initiatieven immers verondersteld, maar niet aangetoond.

Studietijdmetingen ontbreken en zijn onontbeerlijk voor het onderbouwen van het curriculum en voor het bewaken van de studielast.

2.11.1.13 afgestudeerden

De uitstroombegeleiding is zeer degelijk. De commissie vermeldt de sollicitatietraining die is ingebouwd in het opleidingsonderdeel Nederlands, het beroepenpanel met oud-studenten en de jaarlijkse jobbeurs.

Positief is eveneens het feit dat er een uitgebouwde jobdienst (JOB!) bestaat en dat er opvolging is van de afgestudeerden in de mate van het mogelijke. Uit recente enquêtes blijkt dat 91% van de afgestudeerden binnen de 6 maanden na het beëindigen van hun studies werk hebben. In 2002 was dit zelfs 100%. De informatie in verband met vacatures wordt echter niet voldoende snel aan de afgestudeerden doorgegeven.

De oud-studenten betreuren het gebrek aan een goed uitgebouwde alumniwerking.

2.11.1.14 maatschappelijke dienstverlening

Via de VZW Ekofisk biedt de opleiding seminaries aan over fiscale, juridische en economische onderwerpen. De eigen docenten en studenten kunnen gratis deelnemen. Daarnaast staan deze seminaries ook open voor externen en vooral voor de oud-studenten.

Naast dit nascholingsaanbod kunnen er enkele projecten met het bedrijfsleven, meestal op basis van vrij initiatief van een lector, worden vermeld. Een gestructureerde en systematische dienstverlening aan het brede maatschappelijk veld is nog niet uitgebouwd.

De maatschappelijke dienstverlening en vooral de posthogeschoolvorming kunnen een behoorlijke injectie krijgen door de recente aanwerving van een verantwoordelijke voor maatschappelijke dienstverlening.

2.11.1.15 onderzoek

Het projectmatig wetenschappelijk onderzoek ontbreekt volledig. Gezien de decretale opdracht enerzijds en de associatiemogelijkheden anderzijds vraagt de commissie toch aandacht voor dit thema.

2.11.2 samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten

Binnen het degelijk personeelsbeleid wordt sterke nadruk gelegd op de aanwerving en de ondersteuning van de beginnende lectoren.

De betrokkenheid van het personeel en de studenten bij het beleid is groot.

De hogeschool beschikt over een degelijk onderhouden infrastructuur. Vooral de aparte werkruimten voor de lectoren zijn uitermate positief.

De aandacht voor de onderwijsvernieuwing is zeer groot, zowel qua werkvormen als qua werkingsmiddelen.

Het opleidingsprogramma evolueert in de richting van een flexibel modulair systeem met veel vakoverschrijdende projecten.

De samenwerking met het bedrijfsleven moet meer gestructureerd verlopen.

De visie op en de organisatie van de stage moeten degelijk bijgestuurd worden.

De internationalisering verdient op korte termijn meer gerichte aandacht. Een betere besteding van middelen is noodzakelijk.

De studie- en de studentenbegeleiding is zeer degelijk uitgebouwd.

2.12 Katholieke Hogeschool Mechelen

inleiding

situering

De Katholieke Hogeschool Mechelen ontstond in 1995 uit de fusie van De Ham Hogeschool met het Hoger Instituut Coloma, het Hoger Instituut voor Verpleegkunde Sint-Norbertus en het IHKPO – OLV-Waver. Elke school werd op dat moment een departement in de nieuwe hogeschool.

Het departement Handelswetenschappen en Bedrijfskunde, dat na een herschikking in 1998 ontstond, omvat 5 basisopleidingen: Bedrijfsbeheer, Communicatiebeheer, Secretariaatsbeheer, Informatiemanagement & Support en Beheer, Toerisme & Recreatie.

De opleiding Bedrijfsbeheer biedt 4 opties aan: Accountancy-Fiscaliteit, Expeditie, Distributie en Transport, Financie- en Verzekeringswezen en Marketing. De laatste 2 worden sinds 1996 aangeboden.

Het eerste jaar is gemeenschappelijk.

Aan de Katholieke Hogeschool Mechelen studeren 4.484 studenten, waarvan 240 in voortgezette opleidingen. In de basisopleiding Bedrijfsbeheer waren er op 1 februari 2003 726 studenten, waarvan 275 in het eerste jaar.

zelfevaluatierapport

De visitatiecommissie wenst vooraf de hogeschool en het departement te danken voor de randvoorwaarden waaronder de commissie heeft kunnen werken:

- de gevraagde bijkomende documenten werden snel en volledig ter beschikking gesteld;
- de openheid van de verschillende deelnemers tijdens de gesprekken was opvallend;
- het zelfevaluatierapport werd zelfkritisch opgesteld en gaf een realistisch beeld van de opleiding;
- de faciliteiten ter plekke waren uitstekend en het verblijf van de commissieleden was prima.

2.12.1 bespreking van de thema's

2.12.1.1 beschrijving van het beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

De algemene vergadering van de hogeschool keurde in 1999 de missie van de hogeschool - geëxpliciteerd ten aanzien van vijf belangrijke klantengroepen - goed. Op departementaal niveau vond die een aanvulling en concretisering in de visietekst 'Verandering in evolutie'.

Op basis van de missie zijn op hogeschoolniveau strategische doelstellingen geformuleerd in het kader van een samenhangend kwaliteitszorgsysteem.

Het beleid van het departement, dat door de hogeschool als strategisch en integratieniveau gezien wordt, wordt aangestuurd vanuit kwaliteitszorg. De visie en de prioriteiten zijn afgestemd op de missie en strategische doelstellingen van de hogeschool. Daardoor ontstond een globale visie op kwaliteit.

Er kwam structuur en continuïteit in de kwaliteitswerking, onder andere door de aanwezigheid van kwaliteitsverantwoordelijken op alle niveaus. Door hun strategische verankering werden die functies bovendien opgewaardeerd.

De hogeschool maakt gebruik van PROZA.

Kwaliteitszorg vertrekt vanuit de missie en wordt uitgewerkt op het niveau van de opleiding. Dat gebeurt via het opleidingsplan dat uit 5 delen bestaat: project- en evaluatieplan, samenwerkingsplan, communicatieplan, navormingsplan en kritische succesfactoren en randvoorwaarden.

Voor quasi alle rubrieken van het VLHORA-referentiekader hebben het departement en de opleiding hun beleid, strategie, evaluatie en actieplanning uitgeschreven.

Het personeel ziet steeds meer in dat men met kwaliteit iets kan 'doen'.

2.12.1.2 concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

Voor de kwaliteitszorg heeft het departement via de departementale staf grote krachtlijnen opgesteld, die synergie tussen de opleidingen mogelijk maakt. Daarnaast wordt elke opleiding maximaal geresponsabiliseerd.

Het departement biedt de opleidingen een aantal ondersteunende structuren en voorzieningen aan, zoals de wekelijkse staf- en teamvergadering alsook de uitgebreide stafvergadering, een dienst Planning en een dienst Onderwijszorg en –innovatie en grotere projecten inzake onderwijszorg en –innovatie. Daarnaast bepaalt de opleiding haar eigen koers. Het opleidingsteam is de bewaker van (de inhoud van) het kwaliteitssysteem. Het departement respecteert het subsidiariteitsprincipe ten overstaan van de opleiding: het grijpt niet in in wat in de opleiding kan worden gedaan.

Er is een goede samenwerking tussen de kwaliteitsverantwoordelijke van het departement en de opleiding.

Elke optie werkte voor de periode 2000-2004 een Optieplan uit met opgave van concrete prioritaire doelstellingen en de manier waarop ze die wenste te bereiken.

Er zijn in relevante onderwijsdomeinen meetresultaten voorhanden onder meer betreffende studiebegeleiding, studeerbaarheid en studierendement, toetsing en evaluatie, en uitstroombegeleiding. Voor meting is er ondersteuning vanuit het departement.

Betrouwbare meetresultaten moeten nog meer aangewend worden voor de planning van verbeteracties.

Het is daarbij belangrijk prioriteiten te formuleren, in plaats van vele verbeteracties gelijktijdig op te starten. Té veel acties ineens kunnen onvoldoende opgevolgd worden en blijven in de plannings- of uitvoeringsfase steken wegens tijdsgebrek. De doelstellingen van het vierjarenplan moeten dan ook in die zin verder voorrang krijgen en geconcretiseerd worden en binnen een precies, realistisch en haalbaar tijds kader geplaatst worden.

Het personeel neemt een veeleer afwachtende houding aan tegenover kwaliteitszorg en de hierbij gebruikte meettechnieken. De personeelsleden moeten verder gesensibiliseerd worden voor een formele aanpak van kwaliteitszorg en de instrumenten die daarbij gebruikt worden. De afwachtende houding van personeelsleden kan kantelen als de opleiding de meerwaarde van kwaliteitsacties zichtbaar maakt en personeelsleden er zich hierdoor bewust van worden dat iedereen er beter van wordt.

Er is feedback vanuit de studenten wenselijk, onder meer via systematische bevraging over de onderwijsuitvoering.

2.12.1.3 personeel

Op hogeschoolniveau is er nog geen globaal personeelsbeleidsplan aanwezig, maar het wordt nu uitgewerkt. In dat plan moet bijzondere aandacht worden besteed aan onder meer een uniforme prestatieregeling voor de hele hogeschool in het kader van de wijzigende en vernieuwende rol van lectoren (lector als coach) en de motiverende waarde van functioneringsgesprekken.

De opleiding streeft naar een goed evenwicht tussen generalisten en specialisten.

Takenspreiding over de opleidingen heen wordt als zinvol beschouwd. Het departement wil een bureaucratische taakstelling vervangen door een holistisch performantiemanagement; daarbij wordt gebruik gemaakt van een geïndividualiseerde functieomschrijving en van functionerings- en evaluatiegesprekken.

De recent ingevoerde prestatieregeling moet worden geëvalueerd. Daarbij dient rekening gehouden te worden met de feitelijke werkdruk.

De syndicale afgevaardigden vragen aan de Raad van Bestuur zich hierover te beraden. De scepsis ten aanzien van 'meten is weten' is volgens sommige personeelsleden onder andere te wijten aan de werkdruk.

Het opleidingsteam bestaat uit het opleidingshoofd en de opleidingsverantwoordelijken (waaronder ook een eerstejaarsverantwoordelijke). Daarnaast functioneren horizontale en verticale vakgroepen. De opleiding beschikt over een geëngageerd lectorenkorps.

Aan professionalisering wordt vanuit de zorg voor kwaliteit veel aandacht besteed.

De deskundigheidsbevordering wordt niet uitsluitend overgelaten aan het initiatief van de individuele personeelsleden, maar wordt gestuurd op basis van de doelstellingen in de vierjarenplannen. Ze heeft niet alleen betrekking op vakinhoudelijke aspecten, maar ook op pedagogisch-didactische facetten en op competentie-ontwikkeling. Verschillende lectoren, zowel van de algemene vakken als van de specialisatievakken, hebben ervaring meegebracht uit de privé-sector.

Er is nood aan duidelijkere communicatie vanuit de centrale diensten. Meer in het algemeen dringt de visitatiecommissie erop aan om personeelsleden op een gestructureerde manier informatie te verstrekken over de functie, de werking en het belang van de centrale diensten voor de opleiding Bedrijfsbeheer.

De commissie zet hogeschoolbestuur en personeel aan tot een open communicatie, wederzijds respect en correcte afhandeling in de medezeggenschapsorganen en de onderhandelingscomités.

2.12.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

De opleiding Bedrijfsbeheer heeft haar thuishaven op de derde verdieping van de nieuwe campus De Vest. Een van de prioriteiten was het multifunctionele karakter van de lokalen. Het technisch personeel leert uit de kinderziektes van de nieuwbouw om van daaruit steeds meer preventief te gaan werken.

Er moeten op hogeschoolniveau acties worden ondernomen om de technische tekorten van de infrastructuur, met name de geluidsproblemen te verhelpen. Voor zover dat nog niet gebeurd is, moeten de problemen in verband met temperatuur- en luchtkwaliteit prioritair opgelost worden.

Er wordt veel belang gehecht aan het ter beschikking stellen van de benodigde computerinfrastructuur. Studenten- en lectorenfaciliteiten zijn uitgebouwd. De studenten zijn tevreden over de toegankelijkheid van de computerfaciliteiten.

Op de campus is ook de centrale mediatheek van de hogeschool gevestigd. Zij fungeert als klassieke bibliotheek- en informatiedienst, als netwerkbibliotheek, als virtuele bibliotheek, als onderwijs- en studielandschap en als zelfstudiecentrum.

De mediatheek is geconcipeerd als een multidimensioneel leerplatform. De studenten en lectoren zijn over het algemeen tevreden over de fysieke en digitale collectie en over de dienstverlening van het personeel. Er moeten indicatoren en meetinstrumenten ontwikkeld worden om de organisatie en werking van de mediatheek in kaart te brengen.

De allocatie van de werkingsmiddelen gebeurt op hogeschoolniveau, hoofdzakelijk op basis van OBE's, zoals ze in het hogeschooldecreet zijn vastgelegd. In het departement HW&B wordt de coëfficiënt 1 als voorbijgestreefd en onvoldoende beschouwd. De besteding van de middelen voor de opleidingen wordt op het niveau van het departement gecoördineerd en gestuurd op basis van vragen en behoeften.

De commissie adviseert dat de financiële opbrengsten van de maatschappelijke dienstverlening in hoofdzaak zouden terugvloeien naar het organiserende departement als incentive om deze activiteiten verder uit te bouwen.

2.12.1.5 onderwijsdoelstellingen

Het departement onderschrijft een sociaal-constructivistische visie op leren en zoekt naar integratie van (leer)strategieën. De opleiding maakt zichtbaar werk van de uitvoering van haar onderwijsvisie via een geleidelijke omvorming naar een studentgecentreerd en modulair competentiegebaseerd curriculum.

De commissie adviseert om in alle opties gebruik te maken van de kruistabellen van de competenties uit de beroepsprofielen en de doelstellingen van de curricula.

In het kader van het levenslang leren biedt de opleiding voortgezette opleidingen aan en worden e-opleidingen geconcipeerd.

Voor de afstemming op het werkveld wordt gebruik gemaakt van het beroeps- en opleidingsprofiel van de VLOR en werd ook een adviescommissie opgericht.

2.12.1.6 opleidingsprogramma: opbouw en inhoud

De opleiding wil theoretisch onderbouwd, praktijkgericht onderwijs aanbieden, dat steeds geactualiseerd wordt. Daarvoor wil ze verschillende soorten methodieken en aangepaste evaluatievormen gebruiken. Ze zoekt constant naar een ideale mix van algemene vorming en een stevige basis van de specialisaties. De uitwerking en de bewaking van het actualiteitsgehalte van het opleidingsprogramma gebeuren dan ook via diverse al dan niet formele kanalen.

Een goede balans tussen theorie- en praktijkgerichtheid wordt bereikt door de inschakeling van mensen met praktijkervaring. Praktijkgerichtheid en actualiteit worden verder geïntegreerd door onder meer lezingen van gastsprekers, bedrijfsbezoeken, projectweken, studiereizen ...

De contacten met het werkveld kunnen verder geïntensifieerd worden.

De werkgevers zijn van oordeel dat de betrokkenheid bij het bedrijfsleven onder meer via het inleggen van méér bedrijfsbezoeken nog kan worden verhoogd. Dergelijke activiteiten moeten dan wel door het bedrijfsleven zinvol ingevuld kunnen worden.

De personeelsleden zouden ook aangemoedigd moeten worden om initiatieven te nemen voor netwerkvorming binnen de eigen hogeschool én met andere instellingen voor hoger onderwijs voor bijvoorbeeld collegiaal overleg, deskundigheidsopbouw, uitwisseling van cursussen, ...

Via een open leerpakket wordt rekening gehouden met aanwezige voorkennis.

De keuze voor een gemeenschappelijk eerste jaar bepaalt sterk de sequentiële opbouw, die ook terug te vinden is in de concretisering van de sociaal-constructivistische visie.

Flexibele leerwegen worden gestimuleerd.

Het feit dat sommige werkgevers de opleiding Marketing als iets te generiek en te weinig specifiek beoordelen, verdient verder onderzoek. Met het oog op het vergroten van de tewerkstellingskansen van Marketing-studenten kan een sterkere klemtoon gelegd worden op 'aankooptechnieken'.

2.12.1.7 afstudeerwerk en werkveldervaring

Er is grote aandacht voor stage en stagebegeleiding.

De opleiding wil via een stage van 8 (vroeger 6) weken een vooraf vastgelegd leereffect genereren; bepaalde algemene (beroeps)competenties moeten op die manier mee gevormd worden. Een werkgroep werkte een nieuw concept uit, waarbij werk- en leerbegeleiding van elkaar gescheiden werden.

Het concept van stagebegeleiding en –beoordeling via werkbegeleiding en leerbegeleiding wordt sterk gewaardeerd. De stageaanbieders moeten wel voldoende en tijdig geïnformeerd worden over de nieuwe invulling van de stage.

De stageverlenende firma's wensen een duidelijke omschrijving van de opdracht van de student én overleg om deze opdracht af te stemmen op maat van het bedrijf én de stagelopende student.

De stageverlenende bedrijven zijn ook vragende partij voor een structurele samenwerking met de stagebegeleiders door regelmatige contacten.

In het eindwerk, dat meestal in teamverband wordt gemaakt, moeten de studenten bewijzen dat ze via functioneel gerichte lectuur en zelfstandig onderzoek correct en efficiënt gegevens kunnen structureren, analyseren en beargumenteren. De werkgevers appreciëren dat de opleiding het eindwerk zeer ernstig neemt.

De plaats en de vorm van het eindwerk binnen de opleiding dienen verder onderzocht te worden. De onduidelijkheid over de bedoeling(en) van het eindwerk en het gebrek aan eenduidige, heldere en tijdige informatie waarover studenten van de optie Marketing klagen, moeten worden opgevolgd.

De opleiding zou studenten meer kunnen aansporen om op eigen initiatief deel te nemen aan activiteiten zoals onder meer lezingen, voordrachten,... die met hun toekomstige beroepsuitoefening te maken hebben.

2.12.1.8 internationale dimensie

De hogeschool geeft het begrip internationalisering een brede inhoud en plaatst daarbij de interculturele dimensie op de voorgrond.

Er is op hogeschoolniveau een internationaal bureau en een werkgroep internationalisering.

Binnen de opleiding wordt veel belang gehecht aan internationalisering op het thuisfront (Internationalisation at home). De internationale dimensie wordt in de curricula onder meer geïntegreerd via specifieke

opleidingsonderdelen, een Engelstalige module voor inkomende studenten, die ook de eigen studenten kunnen volgen, buitenlandse uitstappen, en de contacten met de Franstalige partnerschool EPHEC-Brussel. Er is ook (al een groot stuk weg afgelegd naar) integratie van internationalisering in de lessen Frans. Het feit dat vreemde en eigen studenten samen les volgen, wordt door alle partijen als erg verrijkend ervaren.

Voor het personeel werden initiatieven genomen voor een internationale en interculturele vorming.

Daarnaast is er een (beperkte) studenten- en lectorenuitswisseling, waarbij de studenten een degelijke voorbereiding krijgen op het buitenlands verblijf.

Niettegenstaande al deze initiatieven kent de internationalisering in de opleiding Bedrijfsbeheer weinig succes bij studenten en lectoren. Er moet verder gezocht worden naar de redenen en pijnpunten hiervan.

Studenten en lectoren moeten blijvend gesensibiliseerd worden voor deelname aan internationale uitwisseling en interculturele programma's.

De informatie over concrete invulling van de optiegebonden studiemogelijkheden in het buitenland moet tijdig aan studenten uit alle opties worden aangereikt.

2.12.1.9 *leersituatie: onderwijsvormen en leermiddelen*

De hele hogeschool staat achter het onderwijsontwikkelingsplan (OOP). Vanuit het centraal bestuur wordt hier sterk aan gewerkt. De opleiding wil het onderwijs actiever en interactiever maken met meer plaats voor informatie- en communicatietechnologie.

De samenwerking met de Universiteit Antwerpen inzake leer- en doceerstijlen en student-gecentreerd-onderwijs (SGO) en de interne navorming voor lectoren daarover zijn een uitstekend initiatief.

De opleiding streeft naar een grote variatie in leervormen en ondersteunt de lectoren daarbij door navormingsinitiatieven. Er wordt geregeld vakgroepoverschrijdend gewerkt.

Met name in de opties Marketing en Accountancy-Fiscaliteit moeten lectoren onderling duidelijker afspraken maken bij het geven van opdrachten en taken om de werkdruk voor studenten beheersbaar te houden.

ICT is goed ingeburgerd als ondersteunend leermiddel.

De afgestudeerden ervaren in hun beroepspraktijk het leren geven van presentaties als zeer nuttig.

Er moet worden onderzocht of de studenten ook van buiten de campus toegang tot het intranet kunnen krijgen.

De gevolgen van het lesgeven in grote groepen én de invloed hiervan op het niveau van onder meer het talenonderricht mogen niet uit het oog verloren worden.

De cursussen hebben niet steeds een even grote actualiteitswaarde.

Aan de vraag van studenten en lectoren om meer aandacht te besteden aan de planning bij de verkoop van cursussen en handboeken bij het begin van het academiejaar moet de nodige aandacht besteed worden. Ook de vraag van een aantal studenten om een tweedehandsbeurs te organiseren voor de aankoop en doorverkoop van gebruikt studiemateriaal verdient onderzocht te worden.

2.12.1.10 toetsing en evaluatie

Met de invoering van nieuwe onderwijsvormen werd ook de nood gevoeld aan invoering van nieuwe evaluatievormen. Ook daarover werd navorming georganiseerd.

De commissie adviseert om oplossingen te zoeken die het organisatorisch mogelijk maken dat elk opleidingsonderdeel geëxamineerd kan worden via de aangewezen/gewenste examenvorm.

De studenten worden op verschillende momenten over de examenregeling geïnformeerd.

Ze kunnen via hun afgevaardigden wijzigingen aan de ontwerp-examenregeling voorstellen.

De klacht van studenten dat de communicatie rond de examens soms vrij laat komt, moet worden onderzocht.

Na de proclamatie wordt een inrijdag georganiseerd, wat de studenten ten zeerste waarderen.

Het onderzoek naar de de facto deliberatiecriteria kan bijdragen tot een verhoging van de kwaliteit van de deliberaties.

Er moet worden gewaakt over de nieuwe regeling in verband met inhaalexamens.

2.12.1.11 studie en studentenbegeleiding

De abiturienten worden via verschillende kanalen over de opleiding geïnformeerd. De studenten zijn opgetogen over de aanwezigheid van derdejaarsstudenten op de infomomenten en de ontmoetingsdagen.

Via een intakegesprek wordt enerzijds gepoogd tot een selectiever instroom te komen en anderzijds om vroegtijdig risicostudenten op te sporen. De diagnostische tests die voor een aantal vakken worden afgenomen (boekhouden, vreemde talen) zijn een lovenswaardig initiatief.

Aan de instroom een reële meerwaarde geven is voor deze hogeschool terecht een belangrijk aspect van kwaliteit.

Er wordt een hele reeks initiatieven genomen om de studenten (vooral) tijdens het eerste jaar te begeleiden, onder meer het aanbieden van een inleidende module aan de eerstejaars en de individuele rapportbespreking met de eerstejaarsverantwoordelijke.

Voor psychosociale begeleiding kan de student terecht in het studenteninformatiepunt ('t Stip) op de campus. De SOHO-dag (overgang secundair onderwijs naar hogeschool) wordt door de studenten als een lovenswaardig initiatief aangezien.

De geïntegreerde Stip-ombuds-bemiddelingsfunctie moest om budgettaire redenen afgeschaft worden en vervangen worden door de klassieke examenombudsdienst.

De resultaten uit analyses van het rapport over de begeleiding van eerstejaarsstudenten moeten worden opgevolgd.

De lectoren staan ondanks de schaalgrootte dicht bij de studenten.

Er wordt gewerkt aan een studentopvolgsysteem. Desgevallend wordt een exitgesprek gevoerd.

De studenten zijn vertegenwoordigd in de medezeggenschapsorganen. Daarnaast wordt in elke klasgroep een GAF (groepsafgevaardigde) verkozen. De eerstejaarsverantwoordelijke pleegt regelmatig overleg met de GAF's. Een echt beleid inzake studentenparticipatie is er niet.

2.12.1.12 studeerbaarheid en studierendement

Vanuit haar uitgangspunt dat de student centraal staat, neemt de opleiding een hele reeks studiebevorderende maatregelen. Ze let op laagdrempeligheid van de contacten tussen het OP, het ATP en de studenten.

Sinds een paar jaar werd de studietijd per studiejaar systematisch gemeten, zodat nu gegevens over de hele opleiding voorhanden zijn. De resultaten van de studietijdmeting moeten verder opgevolgd worden.

2.12.1.13 afgestudeerden

Voornamelijk via stage en eindwerk wordt de student op zijn instap in het werkveld voorbereid.

Contacten met de afgestudeerden verlopen hoofdzakelijk informeel. Er is geen gestructureerde alumniwerking. De opleiding beschikt wel over een plaatsingsdienst. De organisatie van seminars in het kader van de posthogeschoolvorming is een interessant initiatief.

Over de professionele inzetbaarheid van de afgestudeerden werd een enquête georganiseerd bij de werkgevers. De opleiding organiseerde ook een tevredenheidsonderzoek bij haar afgestudeerden. Zowel afgestudeerden als werkgevers zijn tevreden over de kwaliteit van de opleiding.

De resultaten van de bevestigingen over de afgestudeerden bij de werkgevers evenals de resultaten van het tevredenheidsonderzoek bij afgestudeerden moeten verder geanalyseerd en opgevolgd worden.

De opleiding moet er zorg voor dragen dat de studenten bij het begin van hun loopbaan met een realistisch verwachtingspatroon starten en geen overschat idee hebben van wat komen gaat.

2.12.1.14 maatschappelijke dienstverlening

De maatschappelijke dienstverlening van het departement, waarbij de nadruk ligt op praktijkgerichtheid, wordt overgelaten aan het departementale onderzoekscentrum Memori. De activiteiten liggen quasi uitsluitend in het verlengde van de optie Marketing. De aanwezigheid en gestructureerde werking van Memori (met een directe band met het onderwijs) wordt als een sterk punt beschouwd.

Ook andere opties dan Marketing zouden bij de werking moeten kunnen worden betrokken.

De meerwaarde van de activiteiten inzake maatschappelijke dienstverlening moet in het oog gehouden worden.

2.12.1.15 onderzoek

Het departement streeft ernaar de aanwezige onderzoeksexpertise te laten doorstromen naar het onderwijs door de onderzoekers in te schakelen als lesgever. Het departement heeft een stevige werking uitgebouwd, met een directe band met het onderwijs.

De onderzoeksactiviteiten worden in de diepte en in de breedte uitgebreid. Ook andere opties dan Marketing zouden bij de werking moeten kunnen worden betrokken.

2.12.2 samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten

sterke punten

Er kwam structuur en continuïteit in de kwaliteitswerking, onder andere door de aanwezigheid van kwaliteitsverantwoordelijken op alle niveaus. Door hun strategische verankering werden die functies bovendien opgewaardeerd.

De hogeschool gebruikt PROZA als zelfevaluatie-instrument.

Er zijn in relevante onderwijsdomeinen meetresultaten voorhanden onder meer betreffende studiebegeleiding, studeerbaarheid en studierendement, toetsing en evaluatie, uitstroombegeleiding.

Het personeel ziet steeds meer in dat men met kwaliteit iets kan 'doen'.

Het personeel is geëngageerd en deskundig.

De deskundigheidsbevordering wordt niet uitsluitend overgelaten aan het initiatief van de individuele personeelsleden, maar wordt gestuurd op basis van de doelstellingen in de vierjarenplannen.

Er wordt veel belang gehecht aan het ter beschikking stellen van de benodigde computerinfrastructuur.

De studenten- en lectorenfaciliteiten zijn uitgebouwd.

De mediatheek is geconcipieerd als een multidimensioneel leerplatform.

De opleiding maakt zichtbaar werk van de uitvoering van haar onderwijsvisie via een geleidelijke omvorming naar een studentgecentreerd en modulair competentiegebaseerd curriculum.

Een goede balans tussen theorie- en praktijkgerichtheid wordt bereikt door de inschakeling van mensen met praktijkervaring. Praktijkgerichtheid en actualiteit worden verder geïntegreerd door onder meer gastsprekers, bedrijfsbezoeken, projectweken, studiereizen, ...

Het concept van stagebegeleiding en –beoordeling via werkbegeleiding en leerbegeleiding wordt sterk gewaardeerd.

De werkgevers appreciëren dat het eindwerk door de opleiding zeer ernstig genomen wordt.

De hogeschool geeft aan het begrip internationalisering een brede inhoud en plaatst daarbij de interculturele dimensie op de voorgrond.

Binnen de opleiding wordt veel belang gehecht aan internationalisering op het thuisfront (Internationalisation at home).

De samenwerking met de Universiteit Antwerpen inzake leer- en doceerstijlen en SGO en de interne navorming voor lectoren daarover zijn een uitstekend initiatief.

Met de invoering van nieuwe onderwijsvormen werd ook de nood gevoeld aan invoering van nieuwe evaluatievormen. Ook daarover werd navorming georganiseerd.

De studenten waarderen ten zeerste de inkijkdag die de opleiding inricht na de proclamatie.

Via een intakegesprek wordt enerzijds gepoogd om tot een selectievere instroom te komen, en anderzijds om vroegtijdig risicostudenten op te sporen. De diagnostische tests die voor een aantal vakken worden afgenomen (boekhouden, vreemde talen) zijn een lovenswaardig initiatief.

De lectoren staan ondanks de schaalgrootte dicht bij de studenten.

De individuele rapportbespreking met de eerstejaarsverantwoordelijke wordt gewaardeerd.

De SOHO-dag wordt door de studenten positief beoordeeld.

Sinds een paar jaar wordt de studietijd per studiejaar systematisch gemeten, zodat nu gegevens over de hele opleiding voorhanden zijn.

De organisatie van seminars in het kader van de posthogeschoolvorming is een interessant initiatief.

De aanwezigheid en gestructureerde werking van Memori (met een directe band met het onderwijs) wordt als een sterk punt beschouwd.

De onderzoeksactiviteiten, die een directe band met het onderwijs hebben, worden in de diepte en in de breedte uitgebreid.

aandachtspunten

Het is bij verbeteracties belangrijk om prioriteiten te formuleren, in plaats van vele verbeteracties gelijktijdig op te starten.

De personeelsleden moeten verder gesensibiliseerd worden voor een formele aanpak van kwaliteitszorg en de instrumenten die daarbij gebruikt worden.

Bij de prestatieregeling moet rekening worden gehouden met de feitelijke werkdruk. De recent ingevoerde regeling moet worden geëvalueerd. Er is nood aan een duidelijker communicatie vanuit de centrale diensten. Meer in het algemeen dringt de visitatiecommissie erop aan personeelsleden op een gestructureerde manier informatie te verstrekken over de functie, de werking en het belang van de centrale diensten voor de opleiding Bedrijfsbeheer.

De commissie zet het hogeschoolbestuur en het personeel aan tot een open communicatie, wederzijds respect en correcte afhandeling in de medezeggenschapsorganen en de onderhandelingscomités.

Er moeten op hogeschoolniveau acties worden ondernomen om de technische tekorten van de infrastructuur, met name de geluidsproblemen te verhelpen. Voor zover dat nog niet gebeurd is, dienen de problemen in verband met temperatuur- en luchtkwaliteit prioritair opgelost te worden.

De commissie adviseert dat de financiële opbrengsten van de maatschappelijke dienstverlening in hoofdzaak zouden terugvloeien naar het organiserende departement als incentive om deze activiteiten verder uit te bouwen.

Het feit dat sommige werkgevers de opleiding Marketing als iets te generiek en te weinig specifiek beoordelen, verdient verder onderzoek.

De plaats en de vorm van het eindwerk binnen de opleiding moeten verder onderzocht worden. De onduidelijkheid over de bedoeling(en) van het eindwerk en het gebrek aan eenduidige, heldere en tijdige informatie waarover studenten van de optie Marketing klagen, moeten worden opgevolgd.

Met name in de opties Marketing en Accountancy-Fiscaliteit moeten lectoren onderling duidelijker afspraken maken bij het geven van opdrachten en taken om de werkdruk voor studenten beheersbaar te houden.

Er moet verder worden gezocht naar de redenen en pijnpunten van het beperkte succes van internationalisering bij studenten en lectoren.

Studenten en lectoren dienen blijvend gesensibiliseerd te worden voor deelname aan internationale uitwisseling en interculturele programma's.

De cursussen hebben niet steeds een even grote actualiteitswaarde.

Aan de vraag van studenten en lectoren om meer aandacht te besteden aan de planning bij de verkoop van cursussen en handboeken bij het begin van het academiejaar moet worden tegemoetgekomen.

De commissie adviseert om oplossingen te zoeken die het organisatorisch mogelijk maken dat elk opleidingsonderdeel geëxamineerd kan worden via de aangewezen/gewenste examenvorm.

De resultaten uit analyses van het rapport over de begeleiding van eerstejaarsstudenten moeten worden opgevolgd.

Een echt beleid inzake studentenparticipatie is er niet.

De resultaten van de studietijdmeting moeten verder opgevolgd worden.

De meerwaarde van de activiteiten inzake maatschappelijke dienstverlening moet in het oog gehouden worden.

Ook andere opties dan Marketing zouden bij de onderzoeksactiviteiten moeten kunnen worden betrokken.

2.13 Katholieke Hogeschool Sint-Lieven

inleiding

situering

De Katholieke Hogeschool Sint-Lieven ontstond in 1995 uit de fusie van een aantal Oost-Vlaamse hogescholen uit het vrij katholiek onderwijs. De hogeschool telt ongeveer 5000 studenten en biedt een 20-tal opleidingen aan, verdeeld over campussen in Gent, Aalst en Sint-Niklaas.

Het departement Handelswetenschappen en Bedrijfsbeheer bevindt zich in Aalst en ontstond uit de fusie van opleidingen in Wetteren en Dendermonde.

De opleiding bedrijfsbeheer is een één-cyclus-opleiding die leidt tot de graad van gegradueerde. In de Katholieke Hogeschool Sint-Lieven worden de opties Accountancy-Fiscaliteit, sinds 1998 Marketing en sinds 2003-2004 Milieuadministratie aangeboden.

Het eerste jaar is voor een zeer groot gedeelte gemeenschappelijk. De typische optievakken worden in het tweede en het derde jaar geconcentreerd.

zelfevaluatierapport

De visitatiecommissie wenst vooraf de hogeschool en het departement te danken voor de randvoorwaarden waaronder de commissie heeft kunnen werken:

- de gevraagde bijkomende documenten werden snel en volledig ter beschikking gesteld;
- de openheid van de verschillende deelnemers tijdens de gesprekken was opvallend;
- het zelfevaluatierapport werd zelfkritisch opgesteld en gaf een realistisch beeld van de opleiding;
- de faciliteiten ter plekke waren uitstekend en het verblijf van de commissieleden was prima.

2.13.1 bespreking van de thema's

2.13.1.1 beschrijving van het beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

Het kwaliteitsbeleid past in een kwaliteitsraamwerk. Binnen dit raamwerk heeft de hogeschool een missietekst opgesteld, die uitgeschreven is in kernprocessen, die op hun beurt geconcretiseerd worden in strategische doelstellingen. De opleiding Bedrijfsbeheer heeft daarop voortbouwend een eigen missie uitgeschreven.

Het kwaliteitsraamwerk wil structuur bieden aan de kwaliteitswerking, consensus bewerkstelligen rond actieplannen en het engagement van de medewerkers doen toenemen.

Als zelfevaluatie-instrument werd PROZA gekozen.

De zorg voor kwaliteit is een essentieel onderdeel van beleidsvoering. De leidinggevenden zijn via de algemene kwaliteitsraad, die nu samenvalt met de directieraad, en de regionale Raad van Afdelingshoofden actief betrokken bij en engageren zich voor kwaliteit.

Voor de hogeschool is kwaliteit een centraal thema geworden naast thema's als 'instroom' en 'bekostiging'. Ze heeft daarbij oog voor kwaliteit van de input, het proces en de output.

Procedures in verband met onderwijsprocessen worden door de centrale Dienst Onderwijsverzorging en – Ontwikkeling (DOO) enkel op plaatsen ontwikkeld waar dat niet ten koste gaat van de creativiteit. Er is duidelijk weerstand tegen te veel administratie.

Een grote bekommernis van het management is de taakbelasting op alle niveaus van de hogeschool, alsook de financiering.

2.13.1.2 concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

De opleiding vertrekt vanuit haar missie en formuleert van daaruit haar strategische doelstellingen, actieplannen en operationele doelstellingen.

Er wordt systematisch gebruik gemaakt van PROZA als instrument voor zelfdiagnose. Bij de visitatie was een samenvattend rapport van een diagnose volgens het PROZA-instrument voorhanden.

Met ondersteuning van de DOO worden jaarlijks enquêtes bij eerstejaars en bij pas afgestudeerden (tevredenheid, tewerkstelling) gehouden. Jaarlijks wordt ook een deel van de studentenpopulatie bevraagd over een deel van de onderwijsactiviteiten. Er is bovendien een regelmatige studielastmeting. De personeelsevaluatie gebeurt binnen het kader van het kwaliteitsraamwerk.

De werking van de kwaliteitsverbeteringsteams (KVT's) beschouwt de commissie als een positief gegeven. Het verdient volgens de commissie aanbeveling om systematisch aan kwaliteitszorg te doen in de onderwijsondersteunende diensten.

2.13.1.3 personeel

De globale enveloppe wordt verdeeld onder de departementen, die elk bijdragen tot de werking van de centrale diensten. Het aandeel OP is van 85% in het boekjaar 1997 gedaald naar 74% in het boekjaar 2002. De loonkost binnen de departementen ligt rond de 72%.

In opleidingen met stijgende studentenaantallen, zoals Bedrijfsbeheer, is de personeelsbezetting krap en de werkbelasting hoog. Er is blijvend aandacht nodig voor de problematiek van de taakbelasting. De procentuele toename van ATP ten laste van het OP op het niveau van de hogeschool moet beargumenteerd en bewaakt worden.

Aanwerving en selectie van personeelsleden zijn formeel geregeld.

De personeelsevaluatie gebeurt op basis van een cyclus van plannings-, functionerings- en evaluatie-gesprekken en is ingebed in het globale kwaliteitsplan. De functioneringsgesprekken verlopen in een opbouwende sfeer.

Binnen een taakbelastingsysteem, dat naar analogie met de studenten de jaaropdracht vastlegt tussen 1500 en 1800 uren, wordt de verantwoordelijkheid inzake taakin-vulling gedelegeerd naar het laagste niveau. Vakgroepen bepalen mee de taakverdeling. Dergelijk (grotendeels informeel) overleg zorgt voor personeelstevredenheid. Wel is er soms een spanning tussen functieomschrijvingen en feitelijke taakinhoud.

Er worden middelen gereserveerd voor navorming van het personeel. Er zijn goede mogelijkheden voor bijscholing, zowel intern als extern.

De competentieontwikkeling bij het onderwijzend personeel moet nog geïnventariseerd worden.

Naast het persoonlijk initiatief is enige sturing van de bijscholing aangewezen.

Bijscholingsmogelijkheden voor het ATP tijdens de werkuren zijn wegens de hoge werkdruk praktisch onhaalbaar.

De personeelsleden zijn zeer gemotiveerd en zetten zich ten volle in voor hun opleiding.

Ze zijn over het algemeen tevreden over het werkklimaat en de samenwerking met de collega's. Ondanks een verschillende historische achtergrond is een hechte groepsgeest ontstaan. De door de opleiding georganiseerde sociale activiteiten dragen bij tot de goede teamgeest. De familiale sfeer is een handelsmerk geworden.

Het personeel wordt bij het beleid betrokken via de decretaal bepaalde organen.

Er is een gestructureerde communicatiedoorstroming vanuit de centrale diensten via onder meer Kaho-intern. Naast de frequente informele contacten zijn er een beperkte en een algemene afdelingsraad, die regelmatig bijeenkomen. Het kan nuttig zijn HOC- en DOC-informatie op de afdelingsraden te bespreken.

De directe leidinggevenden zijn gemakkelijk bereikbaar en tonen een grote luisterbereidheid.

De commissie is van mening dat taken in verband met techniek enerzijds en veiligheid en preventie anderzijds wegens het hoge werkvolume van de verantwoordelijke beter gescheiden worden.

2.13.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

De opleiding bevindt zich op de campus Dirk Martens; recent werd daar een nieuwbouw in gebruik genomen, wat de cohesie en de communicatie van de opleiding ten goede komt. De campus is gelegen in een rustige omgeving en wordt goed onderhouden.

De onderwijsruimtes zijn didactisch goed uitgerust.

Er zijn goede ICT-voorzieningen voor studenten (onder andere in het mediatheek-studielandschap) en personeel (lectorenkamer). De campus heeft een netwerkcoördinator en een assistent.

De mediatheek is goed georganiseerd (via onder andere de mediatheekraad) en sluit aan bij de bestaande noden. Zij wordt stapsgewijs - met meer ruimte - uitgebouwd tot een volwaardig studielandschap.

Het rookverbod in de cafetaria zou beter moeten worden opgevolgd.

Inzake het financieel beleid is er in de hogeschool een opsplitsing per departement en binnen het departement is er een opsplitsing in kostenplaatsen per opleiding. De begroting van de opleiding was de voorbije jaren licht deficitair.

2.13.1.5 onderwijsdoelstellingen

Er is een onderwijsvisie voor de opleiding uitgeschreven op basis van de algemene onderwijsvisie van de hogeschool. De doelstellingen van de opleiding steunen op het beroeps- en opleidingsprofiel van de VLOR, maar die moeten nog verder geëxpliciteerd worden.

De opleiding is gericht op directe inzetbaarheid van de afgestudeerden en hecht daarom veel belang aan contacten met het werkveld. In de opleidingsadviesraad zetelen vertegenwoordigers uit het werkveld.

2.13.1.6 opleidingsprogramma: opbouw en inhoud

Het opleidingsprogramma wordt jaarlijks geëvalueerd.

Het eerste jaar wordt als een basisjaar beschouwd, waarin een brede, algemeen bedrijfskundige kennis wordt opgedaan. Het aandeel van begeleid zelfstandig leren neemt elk jaar toe. De stage neemt een belangrijke plaats in.

Het actualiteitsgehalte van de opleiding kan verhoogd worden via een intenser contact met de realiteit door (nog) meer gastsprekers (= 'gratis' omkadering door gemotiveerde kaderleden) uit te nodigen, in het bijzonder voor de optie Accountancy-Fiscaliteit.

Er moet blijvend zorg worden besteed aan de praktijkgerichtheid van het opleidingsprogramma. Nog meer inoefenen van 'nieuwe competenties', vaardigheden en attitudes is wenselijk (groepswerking, communicatieve vaardigheden, synthese, meedenken met het algemene beheer).

Het perspectief van levenslang leren komt relatief weinig aan bod.

Voor de optie Marketing wordt, mede met het oog op tewerkstelling, aangedrongen op een versterking van de aspecten verkoop en verkoopbeheer.

Er is meer aandacht nodig voor de correlatie tussen de onderdelen van het programma. Hierbij kunnen concrete en praktijkgerichte toepassingen gebruikt worden die bij studenten het lateraal inzicht in het globaal ondernemingsproces helpen verhogen: van productie, logistiek, verkoop tot accounting én fiscaliteit. Ook kan door integratie van boekhoudkundige en fiscale opdrachten de realiteitsgraad van opdrachten verhoogd worden.

Historisch gegroeide omstandigheden en de beperking van de omkadering hebben in een aantal gevallen een sterke concentratie van specialisatievakken tot gevolg. Om eventuele negatieve effecten hiervan tegen te gaan, kunnen personeelsleden aangemoedigd worden om de bestaande initiatieven voor netwerkvorming binnen de eigen hogeschool én met andere instellingen voor hoger onderwijs verder uit te bouwen met het oog op bijvoorbeeld de competentie-opbouw, uitwisseling van e-cursussen, ad-hocuitwisseling van lectoren,...

2.13.1.7 afstudeerwerk en werkveldervaring

De stage wordt doorlopen in de tweede helft van het derde jaar en duurt 3 maanden. Voor de studenten Marketing is er ook al een korte observatiestage in het tweede jaar. De stageperiode en de duur van de stage worden door de stagebedrijven en de studenten als gunstig beschouwd.

Bedrijven die stageplaatsen willen aanbieden, kunnen daartoe een aanvraag doen. De student maakt zelf zijn keuze uit het aanbod.

De vorm van begeleiding en beoordeling zijn vastgelegd. Het overleg met de begeleider op de stageplaats in verband met de evaluatie wordt door de stagebegeleiders sterk gewaardeerd. Dit is essentieel om de vinger aan de pols te houden. Stagebedrijven wijzen op het belang van een (in de tijd) vaste stagebegeleider vanuit de opleiding.

De stagepresentaties worden als degelijk bestempeld.

De nieuwe invulling van de periode van 6 weken na de stage, waarbij sterker van de ervaringen tijdens de stage zal worden uitgegaan, moet zorgvuldig worden voorbereid en bewaakt.

Dit geldt ook voor het nieuwe systeem waarin stage en eindwerk sterker met elkaar verweven zijn. De verwachtingen van studenten in verband met hun stage en van de stagebedrijven ten aanzien van de stagiairs moeten beter op elkaar afgestemd worden om ontgoochelingen aan beide zijden te vermijden.

2.13.1.8 internationale dimensie

De opleiding heeft verantwoordelijken voor internationalisering aangeduid die ondersteund worden door de centrale dienst Internationalisering. Ze ontwikkelt een aantal activiteiten op het terrein van de internationalisering. Verder wordt ook aan internationale projecten van de Dienst Onderwijsontwikkeling meegewerkt, waarvan de resultaten direct in de opleiding kunnen worden gebruikt.

Er is een uitgebreid netwerk van partnerinstellingen. De studenten kunnen aan een buitenlandse partnerinstelling studeren of een buitenlandse stage doen. Studenten met een veeleer regionale achtergrond zouden sterker kunnen worden gemotiveerd om ruimere horizons te verkennen.

Lectorenmobiliteit beperkt zich tot nu toe tot het ontvangen van gastlectoren. Er moet intensiever gebruik worden gemaakt van bestaande netwerken, onder andere op het vlak van lectorenmobiliteit.

2.13.1.9 leersituatie: onderwijsvormen en leermiddelen

Er worden verschillende onderwijsvormen gebruikt die in detail op de ECTS-fiches worden beschreven.

Er wordt veel aandacht besteed aan praktische oefeningen. Inzake projectwerk waren de mogelijkheden om financiële redenen beperkt. De invoering van Small Business Projects wordt voorbereid.

Begeleid zelfstandig leren wordt uitgebouwd, maar moet nog beter geduid worden.

Er zijn websites talen ontwikkeld.

De introductie en implementatie van nieuwe technologieën verdient meer aandacht.

De studenten zijn over het algemeen tevreden over het studiemateriaal.

Er is verder blijvende aandacht nodig voor het actualiteitsgehalte en de studeerbaarheid van het cursusmateriaal. Ook moet de relatie tussen kostprijs en gebruik in het oog worden gehouden.

Stagebedrijven suggereren de instelling van leescomités voor lesmateriaal ter bewaking van de actualiteit ervan.

2.13.1.10 toetsing en evaluatie

Er worden grote inspanningen geleverd om de studenten over alle aspecten van de examenregeling te informeren. De regelingen zijn uitgeschreven in het examenreglement, waarover de studenten bij herhaling geïnformeerd worden. Er worden semesterexamens en partiële examens georganiseerd, telkens met feedback. De studenten hebben directe inspraakmogelijkheden bij de examenregeling.

Er is een variatie aan beoordelingsvormen, en daarbinnen krijgt permanente evaluatie een belangrijke rol toebedeeld.

Ouders zijn, als sponsors van hun zonen en dochters, enthousiast over het contact met de school, met name in verband met de terugkoppeling van de examenresultaten.

2.13.1.11 studie en studentenbegeleiding

De opleiding besteedt veel aandacht aan de begeleiding van vooral eerstejaars, vooral via monitoraat en via algemene studentenbegeleiding door een begeleider van de sociale dienst, die tevens de ombudsfunctie waarneemt. Er is op hogeschoolniveau een permanente werkgroep eerstejaarsbegeleiding.

De kennismakingsactiviteit voor de eerstejaars in het begin van het academiejaar bevordert de integratie van de nieuwe studenten.

In het begin van het academiejaar wordt elke eerstejaars uitgenodigd voor een individueel gesprek met de monitor.

Er wordt voor een aantal opleidingsonderdelen in bijkomende begeleiding voorzien voor studenten met een beperkte voorkennis.

De medewerking van studenten aan infodagen en SID-in's en de persoonlijke opvang beschouwen de abiturienten als zeer positief.

Er wordt een inspanning geleverd om de uitstagesprekken een systematischer karakter te geven. Een pas opgerichte werkgroep zal dit fenomeen verder opvolgen.

De afgestudeerden zijn de opleiding dankbaar voor de begeleiding bij individuele problemen (zoals dyslexie en epilepsie).

De studenten signaleren dat het onderwijzend personeel zeer goed bereikbaar is en een grote luisterbereidheid toont. De kleinschaligheid van de afdeling maakt dat afzonderlijk georganiseerde en vakgebonden studiebegeleiding overbodig is.

De beperkte deelname aan algemene activiteiten van studiebegeleiding moet verder opgevolgd worden. Er moet worden nagegaan welke behoeften bij de studenten werkelijk bestaan, en of bij de werking van het monitoraat meer formele inbreng van de centrale dienst studiebegeleiding zinvol en gewenst is.

De motivatie van studenten voor deelname aan participatieorganen blijft een probleem.

2.13.1.12 studeerbaarheid en studierendement

De opleiding hecht veel belang aan lage drempels en probeert op die manier studiebelemmerende factoren uit te schakelen.

Er worden met steun van de dienst Onderwijsontwikkeling studietijdmetingen uitgevoerd. De commissie beveelt aan de methodiek voor studietijdmeting regelmatig te evalueren. Studielast en studiepunten moeten op elkaar afgestemd zijn.

2.13.1.13 afgestudeerden

Voor de laatstejaarsstudenten wordt onder andere een jobbeurs georganiseerd. Ze kunnen zich ook al inschrijven in de jobdienst. Deze jobdienst werkt behoorlijk.

De afgestudeerden zijn tevreden over hun opleiding.

De jaarlijkse bevraging van de pas afgestudeerden naar hun tevredenheid over de opleiding en hun werksituatie biedt interessante informatie voor de opleiding, maar zou kunnen worden uitgebreid.

Er is geen eigenlijke alumniwerking, maar via de diplomauitreiking is er jaarlijks contact met de pas afgestudeerden. De informatiedoorstroming naar afgestudeerden zou via Kaho-Extern kunnen worden versterkt. Het initiatief van afgestudeerden voor een alumniwerking verdient ondersteuning.

2.13.1.14 maatschappelijke dienstverlening

Er zijn contacten met externe organisaties via de opdrachten die de tweedejaars Marketing maken.

Er wordt contractonderwijs georganiseerd en de website Business English staat ter beschikking van bedrijven.

De activiteiten in het kader van de maatschappelijke dienstverlening moeten verder geïntensifieerd worden.

2.13.1.15 onderzoek

De opleiding acht het quasi onmogelijk om aan wetenschappelijk onderzoek te doen. Met het oog op de decretale opdracht suggereert de commissie om het toegepast onderzoek niet volledig uit het oog te verliezen.

2.13.2 samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten

sterke punten

De zorg voor kwaliteit is een essentieel onderdeel van beleidsvoering.

Er wordt systematisch gebruik gemaakt van PROZA als instrument voor zelfdiagnose.

Met ondersteuning van de DOO worden jaarlijks enquêtes bij eerstejaars en bij pas afgestudeerden (tevredenheid, tewerkstelling) gehouden. Jaarlijks wordt ook een deel van de studentenpopulatie bevroegd over een deel van de onderwijsactiviteiten.

De werking van de kwaliteitsverbeteringsteams wordt als een positief gegeven beschouwd.

Er heerst een hechte groepsgeest.

Vakgroepen bepalen mee de taakverdeling. Dergelijk (grotendeels informeel) overleg zorgt voor personeelstevredenheid.

De personeelsleden zijn zeer gemotiveerd en zetten zich ten volle in voor hun opleiding.

Er is een gestructureerde communicatiedoorstroming vanuit de centrale diensten via onder meer Kaho-Intern.

De onderwijsruimtes zijn didactisch goed uitgerust.

De mediatheek is goed georganiseerd, via onder andere de mediatheekraad.

De student maakt zelf zijn keuze uit het aanbod aan stageplaatsen.

Het overleg met de begeleider op de stageplaats in verband met de evaluatie wordt door de stagebegeleiders sterk gewaardeerd.

Er wordt aan internationale projecten van de Dienst Onderwijsontwikkeling meegewerkt, waarvan de resultaten direct in de opleiding kunnen worden gebruikt.

Er zijn websites talen ontwikkeld.

De studenten zijn over het algemeen tevreden over het studiemateriaal.

In de gehanteerde beoordelingsvormen neemt permanente evaluatie een belangrijke plaats in.

Ouders zijn, als sponsors van hun zonen en dochters, enthousiast over het contact met de school, met name in verband met de terugkoppeling van de examenresultaten.

De kennismakingsactiviteit voor de eerstejaarsstudenten in het begin van het academiejaar bevordert de integratie van de nieuwe studenten. In het begin van het academiejaar wordt elke eerstejaarsstudent uitgenodigd voor een individueel gesprek met de monitor.

De medewerking van studenten aan infodagen en SID-in's en de persoonlijke opvang wordt door abiturienten als zeer positief ervaren.

De studenten signaleren dat het onderwijzend personeel zeer goed bereikbaar is en een grote luisterbereidheid toont. De afgestudeerden zijn de opleiding dankbaar voor de begeleiding bij individuele problemen (zoals dyslexie en epilepsie).

De jaarlijkse bevraging van de pas afgestudeerden naar hun tevredenheid over de opleiding en hun werksituatie biedt interessante informatie voor de opleiding.

De jobdienst werkt behoorlijk.

Er wordt contractonderwijs georganiseerd en de website Business English staat ter beschikking van bedrijven.

aandachtspunten

De opleiding moet consequent de realisatie opvolgen van haar operationele doelstellingen.

De betrouwbaarheid en de validiteit van de meetresultaten van de bevraging van onderwijsactiviteiten bij de studenten moet worden verbeterd.

Er is blijvend aandacht nodig voor de problematiek van de taakbelasting. De procentuele toename van ATP ten laste van het OP op het niveau van de hogeschool moet worden bewaakt en beargumenteerd.

Naast het persoonlijke initiatief is enige sturing van de bijscholing van het personeel aangewezen.

Het rookverbod in de cafetaria zou beter opgevolgd kunnen worden.

De begroting van de opleiding was de voorbije jaren licht deficitair.

Nog meer inoefenen van 'nieuwe competenties', vaardigheden en attitudes is wenselijk (groepswerking, communicatieve vaardigheden, synthese, meedenken met het algemene beheer).

Er is meer aandacht nodig voor de correlatie tussen de onderdelen van het programma.

Voor de optie Marketing wordt, mede met het oog op tewerkstelling, aangedrongen op een versterking van de aspecten verkoop en verkoopsbeheer.

Personeelsleden moeten ertoe worden aangemoedigd de initiatieven voor netwerkvorming binnen de eigen hogeschool én met andere instellingen voor hoger onderwijs verder uit te bouwen met het oog op bijvoorbeeld competentie-opbouw, uitwisseling van e-cursussen, ad-hocuitwisseling van lectoren, ...

De nieuwe invulling van de periode van 6 weken na de stage waarbij sterker van de ervaringen tijdens de stage zal worden uitgegaan, moet zorgvuldig worden voorbereid en bewaakt.

Studenten met een veeleer regionale achtergrond zouden sterker kunnen worden gemotiveerd om ruimere horizons te verkennen. Er moet intensiever gebruik worden gemaakt van bestaande netwerken, onder andere op het vlak van lectorenmobiliteit.

De introductie en implementatie van nieuwe technologieën verdient meer aandacht.

Er is blijvende aandacht nodig voor het actualiteitsgehalte en de studeerbaarheid van het cursusmateriaal.

Begeleid zelfstandig leren moet sterker geduid en toegepast worden.

De beperkte deelname aan algemene activiteiten van studiebegeleiding moet verder opgevolgd worden.

De motivatie van studenten voor deelname aan participatieorganen blijft een probleem.

De commissie beveelt aan de methodiek voor studietijdmeting regelmatig te evalueren.

Studielast en studiepunten moeten op elkaar afgestemd zijn.

Er is geen eigenlijke alumniwerking. Het initiatief van afgestudeerden in dit verband verdient ondersteuning.

De activiteiten in het kader van de maatschappelijke dienstverlening moeten verder geïntensifieerd worden.

Met het oog op de decretale opdracht suggereert de commissie het toegepast onderzoek niet volledig uit het oog te verliezen.

2.14 Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen

inleiding

situering

De opleiding Bedrijfsbeheer wordt in de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen (KATHO) sinds de fusie aangeboden door het departement HANTAL (campus Kortrijk). Daarvoor had het voormalig 'Hoger Handels- en Taleninstituut' (HANTAL) als afzonderlijke hogeschool reeds sinds 1939 een ruime ervaring in het opleiden van jongeren voor een functie als middenkader in het bedrijfsleven. Bij de fusie tot KATHO werden omwille van de reputatie en de naambekendheid de namen van de diverse departementen behouden (bijvoorbeeld: KATHO - departement HANTAL in plaats van departement 'Handelwetenschappen en bedrijfskunde'). Binnen de opleiding Bedrijfsbeheer worden de opties Accountancy-Fiscaliteit, Expeditie, Distributie en Transport (in overleg met de beroepssector wordt de naam 'Logistiek Management' gebruikt), Financie- en Verzekeringswezen en Marketing aangeboden. Er is ook een voortgezette opleiding International Management en er worden diverse posthogeschoolvormingen aangeboden.

zelfevaluatierapport

Het ZER werd uitstekend en professioneel geschreven en geeft een behoorlijk beeld van wat de commissie op het veld heeft kunnen vaststellen. De talrijk toegestuurde bijlagen waren uitstekend en vergemakkelijkten het werk van de commissie tijdens de visitatie. Bovendien werden er vóór de visitatie aan de commissie documenten bezorgd waarin werd aangegeven in hoeverre het strategisch plan verder werd uitgevoerd sinds het schrijven van het ZER. De commissie waardeert ook de zeer degelijke organisatie van de visitatie en het hartelijk onthaal.

2.14.1 bespreking van de thema's

2.14.1.1 beschrijving van het beleid en de kwaliteitszorg van de opleiding

De KATHO heeft gekozen voor het systeem van unit management. Dit betekent dat, voor zover dit strookt met de algemene beleidsprincipes van de hogeschool, elk departement een grote zelfstandigheid heeft én over een eigen begroting beschikt. Het algemeen beleid wordt uitgestippeld tijdens de tweewekelijkse directiecomités en strategiedagen voor alle departementshoofden en diensthoofden. De commissie apprecieert dat de hogeschool erin geslaagd is door goed uitgebouwd en methodisch projectmanagement (internationale projecten, project voor mindervaliden, ...), gekoppeld aan unit management, de cohesie tussen de verschillende departementen te bevorderen. Deze cohesie werd ook nog in de hand gewerkt door het professionaliseringsbeleid binnen de hogeschool waarbij men elkaar beter leert kennen door van elkaar te leren.

De hogeschool en het departement hebben een sterk uitgebouwde visie en een strategisch plan. Dit laatste wordt ondersteund met uitstekende documenten. De commissie waardeert ten eerste deze sterke visie op onderwijsbeleid met de uitgewerkte strategische doelen. Daarnaast is de hogeschool erin geslaagd om

dankzij een gezond financieel beleid een masterplan voor grote investeringsprojecten uit te werken en reeds gedeeltelijk te realiseren. De hogeschool beschikt ook over een goed uitgebouwde en methodische kwaliteitszorgwerking met een uitgebreid IKZ-instrumentarium. Het algemeen personeelsbeleid is uitstekend.

Toch meent de commissie dat het management sterker met operationele doelstellingen moet werken om de doelstellingen van het strategisch plan te halen en in de praktijk te brengen. Dit kan bereikt worden door consequenter de PDCA-cyclus te doorlopen en gestructureerder te werken.

De commissie beveelt ook aan dat er een poging zou worden ondernomen om solidariteit in te bouwen in de OBE's om zo de druk op het personeel van het departement HANTAL enigszins te verlichten.

Alhoewel in het ZER melding werd gemaakt van een gebrekkig communicatieplan, heeft de commissie dit niet vastgesteld en werd hier waarschijnlijk reeds aan gewerkt.

2.14.1.2 concretisering van de kwaliteitszorg

Het KATHO-kwaliteitsmodel (PROZA) is gebaseerd op het EFQM-model en stoelt op zelfevaluatie (self-assessment) als de cruciale sleutel in alle kwaliteitsverbeteringsprojecten. De KATHO heeft trouwens meegewerkt aan het schrijven van dit model. Daarbij wordt uitgegaan van de missie en de doelstellingen die de hogeschool zich heeft gesteld (strategische visie en planning). Om na te gaan in hoeverre de hogeschool deze doelstellingen heeft bereikt, worden er regelmatig metingen gehouden. Deze metingen zijn tevens de basis van een regelmatige evaluatie om de PDCA-cyclus compleet te maken. Trouwens, reeds lang voor het decretaal verplicht werd, werkte het departement HANTAL met zelfevaluaties, strategische doelstellingen, plannen, uitvoeren, evalueren en bijsturen.

Omdat de KATHO heeft gekozen voor unit management, mogen de diverse units (departementen) en projectgroepen eigen prioriteiten stellen, voor zover ze passen in het globaal beleid van de hogeschool.

Om ook de algemene werking te blijven bewaken tijdens het werken aan de gestelde prioriteiten, wordt er vanaf dit academiejaar gewerkt aan de ontwikkeling van een 'knipperlichtenmodel' (balanced score card). Een aantal 'makkelijk' te meten variabelen worden daarin nauwgezet en continu opgevolgd. Door regelmatige verslaggeving kan het management de evolutie van de kritische factoren van nabij opvolgen en bijsturen waar nodig.

De commissie heeft vastgesteld dat kwaliteitszorg degelijk geïntegreerd is in de opleiding; alle geledingen van het personeel en de studenten worden erbij betrokken. Ze is gebaseerd op een systematische verzameling van meetgegevens. De commissie apprecieert tevens dat de redactie van het ZER op een professionele manier gebeurde. Het lezen van het rapport werd vergemakkelijkt door de radardiagrammen die telkens aangeven in welke fase van het EFQM/PROZA-model de opleiding zich bevindt.

Toch merkt de commissie op dat het ZER soms verwarrend is doordat moeilijk een onderscheid kan worden gemaakt tussen HANTAL-gegevens en KATHO-gegevens.

De verantwoordelijken voor kwaliteitszorg hebben zelf aangegeven dat soms te weinig aandacht wordt besteed aan fase 3 van het EFQM-model (borging).

2.14.1.3 personeel

De commissie stelt vast dat het personeel op alle niveaus, zowel leidinggevend, OP als ATP sterk betrokken en enthousiast is. De kwalificaties van het personeel via werkervaring en interne en externe nascholing zijn uitstekend. Een groot aantal lectoren beschikt over beroepservaring (accountant, verzekeringsmakelaar). Er bestaat een goede procedure voor het aanwerven van nieuwe personeelsleden. De commissie vermeldt tevens de bijzondere zorg die besteed wordt aan ondersteuning en coaching van beginnende lectoren.

De commissie apprecieert het uitstekend personeelsbeleid met zeer degelijke integratie van functioneringsgesprekken als instrument. Ze waardeert tevens dat bij de functioneringsgesprekken en bij de evaluatie veel belang wordt gehecht aan de professionalisering en de competentieontwikkeling.

Er is een goed bijscholingsbeleid met ruime opleidingsbudgetten. De professionalisering wordt geïntegreerd in de organisatie via een VTO-kalender (vorming, training en opleiding) die systematisch wordt geëvalueerd en bijgestuurd. Uit het ZER blijkt duidelijk dat personeelsleden zich massaal jaarlijks professionaliseren, ook buiten het vakinhoudelijke aspect.

De commissie meent dat de participatieraden behoorlijk functioneren en dat er rekening wordt gehouden met de wensen en verlangens van het personeel. Dit blijkt ook uit de zeer grote personeelstevredenheid. Een aantal interne vergaderingen zouden echter meer systematisch moeten worden gehouden.

De commissie heeft begrip voor het feit dat er om budgettaire redenen nog geen aanzet werd gegeven aan loopbaanplanning, maar ze hoopt dat hier in de toekomst werk van zal worden gemaakt. Zij vindt dat middenkaderfuncties sterker moeten worden uitgebouwd met aanduiding van specifieke verantwoordelijkheden en minder beschouwd worden als tussenschakel. Zij meent ook dat voor een aantal specifieke functies en taken (opleidingscoördinatoren, internationalisering, ...) zeer kleine opdrachtenpercentages worden gegeven.

2.14.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

Naast het feit dat de wettelijk verplichte organen inzake veiligheid en gezondheid operationeel zijn, is er ook een vijfjaarlijks globaal preventieplan. De wetgeving inzake publiek toegankelijke gebouwen wordt nageleefd en alle gebouwen van het departement HANTAL zijn toegankelijk voor mindervaliden.

De opleiding beschikt over zeer modern didactisch materieel en een modern uitgebouwd computerpark dat zeer goed wordt onderhouden. Problemen worden snel en efficiënt opgelost.

De financiële situatie van de hogeschool en het departement zijn gezond, wat toelaat belangrijke infrastructuurwerken te doen. Zo hoopt men in de maand mei het nieuwe gezamenlijke (KATHO) open leercentrum en de nieuwe aula in gebruik te kunnen nemen.

De commissie stelt vast dat er enerzijds te weinig bureau-ruimte is voor lectoren en dat er anderzijds te weinig flexibele ruimtes zijn om de nieuwe onderwijsvormen te laten renderen. In het kader van de onderwijsvernieuwing zullen meer individuele en flexibele ruimtes moeten worden gecreëerd.

Hoewel zowel studenten als lectoren klagen over een tekort aan parkeerruimte, vindt de commissie dit geen echt probleem omdat de studenten gratis gebruik kunnen maken van het openbaar vervoer en er in de nabijheid voldoende parkeerruimte te vinden is.

2.14.1.5 onderwijsdoelstellingen

De uitbouw van het curriculum is gestoeld op de beroeps- en opleidingsprofielen zoals die in Vlaanderen op initiatief van de VLOR werden ontwikkeld. Die werden verder verfijnd naar de situatie van het departement, rekening houdend met de onderwijsvisie en de manier waarop het zich wenst te profileren. De onderwijsdoelstellingen zijn afgeleid van een zeer degelijke hogeschoolmissie en worden gedragen door het personeel.

Het departement wenst in alle onderwijsactiviteiten en initiatieven die opgezet worden naast het overbrengen van kennis, vaardigheden, attitudes en geïntegreerde competenties, steeds het 'leerbewust maken' van de student centraal te plaatsen. De studenten moeten daardoor in staat zijn op actieve wijze hun eigen talenten te ontplooiën en zelfsturing te ontwikkelen in functie van een leven lang leren. Daarbij wil de opleiding ook ruimte maken voor waardeontwikkeling, ethische reflectie en zingeving.

De commissie apprecieert dat er werk wordt gemaakt van een verschuiving van kennisoverdracht naar kennisvergaring. De nadruk die gelegd wordt op het competentie leren en de degelijke manier waarop het personeel hierop wordt voorbereid, vindt de commissie zeer waardevol.

2.14.1.6 opleidingsprogramma

Zowel de oud-studenten als het beroepsveld zijn over het algemeen uiterst tevreden over het opleidingsprogramma en het goede niveau van de afgestudeerden.

Er wordt een logisch en coherent opleidingsprogramma aangeboden met duidelijke beroepsrelevantie en aandacht voor competenties. De commissie apprecieert dat er in het programma niet alleen aandacht wordt besteed aan vakkennis, maar evenzeer aan het leren denken en zelfstandig werken.

De praktijkgerichtheid wordt verzekerd door de veelzijdige kennis en praktijkervaring van het lectorenkorps. Daarnaast is de verscheidenheid aan extra-muros activiteiten – zowel nationaal als internationaal - een sterk punt bij de uitvoering van het programma.

Binnen de opleiding wordt ook nog veel aandacht besteed aan de talen en wordt de nadruk gelegd op een vakspecifieke aanpak wat de commissie, de oud-studenten en het beroepsveld appreciëren.

De commissie beschouwt de coördinatieraad als een belangrijk instrument voor de programmabewaking en curriculumopbouw. Er zijn een aantal overlappingsen in het curriculum. Dit kan worden voorkomen door meer systematisch overleg over de opties, de jaren en de vakken heen. Ook de betrokkenheid van het werkveld bij de curriculumontwikkeling kan nog meer gesystematiseerd worden.

Alhoewel de commissie de opdrachten voor studenten (OZW's of opdrachten voor zelfstandig werk) toejuicht, meent ze dat die soms te eenzijdig gericht zijn op dezelfde sleutelcompetenties. De commissie treedt de stelling van de studenten bij dat de keuzemogelijkheden binnen de opties te beperkt zijn.

Het beroepsveld en de commissie vragen een niet-aflatende aandacht voor het belang van het vak Frans in de carrière van de studenten, vooral omwille van de intense handel met Frankrijk in Zuid-West-Vlaanderen. Inzake Engels moet er in sommige opties meer aandacht besteed worden aan het vakjargon en het updaten van het cursusmateriaal. Er zou ook meer aandacht moeten worden besteed aan commerciële vaardigheden in Financiering- en Verzekeringswezen.

De commissie vraagt zich af of een steviger inbreng van de studenten bij het uitschrijven van het curriculum niet aangewezen is.

2.14.1.7 afstudeerwerk en/of werkveldervaring

Kennismaking met het werkveld gebeurt eerst en vooral via de lectoren die praktijkervaring hebben of hadden en hun cursus dus met heel wat praktijkvoorbeelden kunnen doorweven. Daarnaast leren de studenten het werkveld kennen tijdens bedrijfsbezoeken of studiereizen (bijvoorbeeld de studiereis van de opties Expeditie, distributie en transport en Financiering- en Verzekeringswezen naar London).

De studenten en oud-studenten zijn ook enthousiast over de gastsprekers, maar vooral over de residentiële studiedagen (themadriedaagse) waar in nauwe samenwerking met het bedrijfsleven bepaalde topics uit de praktijk uitgediept worden.

De belangrijkste kennismaking met de praktijk gebeurt echter via de stage en het eindwerk dat steeds een praktijkinslag moet bevatten.

De invulling van de stages verschilt naargelang de opties. Zo verloopt de stage in de optie Accountancy-Fiscaliteit tijdens het derde jaar gedurende één dag per week én 3 weken aaneengesloten in de maand januari (afsluitingsperiode). Vanaf september 2003 is ook tijdens de eerste lesweek van het derde jaar in stage voorzien voor de studenten Accountancy-Fiscaliteit. De studenten van de optie Expeditie, Distributie en Transport lopen 8 weken stage in het derde jaar. Dit is ook het geval voor de studenten van de optie Financiering- en Verzekeringswezen die in het derde jaar 8 weken een financiële en verzekeringsstage lopen. Voor de optie Marketing is er 1 week in het tweede jaar ('kijkstage' bij een vertegenwoordiger) en 8 weken in het derde jaar. Het nut van deze kijkstage wordt door sommige studenten in twijfel getrokken.

De studenten zijn zeer goed voorbereid op de stage via goed uitgewerkte documenten en procedures. De afgevaardigden van het werkveld zijn bijzonder enthousiast over zowel de kennis, kunde als de attitudes van de studenten.

In de optie Expeditie, Distributie en Transport (logistiek management) wordt bovendien ook nog gewerkt met een 'terugkomdag'. De studenten komen voor één halve dag (ongeveer halfweg de stage) terug naar de hogeschool om onder begeleiding van de stageverantwoordelijke hun ervaringen uit te wisselen en problemen te bespreken. In de optie Marketing is er tevens een 'terugkommoment' tijdens de stage, dat samenvalt met de verdediging van de vestigingsstudie.

Tijdens het academiejaar 2002-2003 werd in een aantal opties geëxperimenteerd met het opzetten van een forum (via Blackboard) waarbij studenten ervaringen kunnen uitwisselen en vragen stellen. Dergelijk forum vindt de commissie positief en zij beveelt aan dat de andere opties deze werkwijze zouden overnemen.

De commissie meent dat de stage in sommige opties (vooral Marketing) te kort is en dat een betere verdeling over de jaren heen kan worden gerealiseerd.

Omwille van het feit dat de stage voor Accountancy-Fiscaliteit grotendeels verloopt met één dag per week zijn de mogelijkheden voor stageopdrachten heel erg beperkt. De commissie meent dat de voordelen van het doorlopen van een geheel boekjaar niet opwegen tegen dit nadeel. De blokperiodes in september en januari zijn reeds een eerste aanzet om dit probleem te verhelpen.

Naast de stage vormt het eindwerk een belangrijke schakel in de praktijkleerervaring. Het eindwerk omvat immers het samengaan van verworven theoretische inzichten met het gestructureerd toetsen hiervan aan de praktijk.

De begeleiding van het eindwerk verloopt volgens een gestructureerde aanpak, met diverse verplichte contactmomenten met de lector. Feedback over de reeds ingediende delen van het eindwerk wordt met de student individueel besproken en telkens genoteerd op een 'controlekaart'. Eindwerken worden mondeling verdedigd voor een jury, waar ook externen uit het bedrijfsleven op aanwezig (kunnen) zijn. Behalve in de optie Accountancy-Fiscaliteit moet het eindwerk in alle andere opties ook afzonderlijk verdedigd worden voor een taaljury (naast een vakjury). De studenten Marketing zouden er de voorkeur aan geven om het eindwerk pas te moeten verdedigen na de stage.

De commissie vraagt dat de eindwerken (vooral in de optie Marketing) gebaseerd zouden zijn op geraadpleegde bronnen die dan ook in het eindwerk vermeld worden. Het wetenschappelijke niveau van bepaalde eindwerken moet worden bewaakt. De commissie is van oordeel dat het experiment van de Small Business Projects kan worden uitgebreid (optieoverschrijdend).

2.14.1.8 internationale dimensie

Het departement heeft als doelstelling iedere student een internationale ervaring te geven. Dit kan via gastcolleges, studiereizen, door deelname aan de cursusreeks: 'Global Issues of the 21st Century' (Engelstalig programma dat samen met buitenlandse studenten in KATHO gevolgd kan worden en dat 3 studiepunten/credits omvat) of deelname aan uitwisselingsprogramma's. Zo organiseert HANTAL sinds het academiejaar 2001-2002 elk academiejaar een 'International Week' voor de tweedejaarsstudenten. Het is de bedoeling dat alle tweedejaarsstudenten (naargelang hun specialiteit) zo'n 5 tot 8 uur gastcolleges krijgen van buitenlandse docenten. Andere internationale projecten (Olympiade in Sint-Petersburg, bezoek aan de Baltic Exchange, ...) geven een extra dimensie aan de opleiding. Voor de Erasmusmobiliteit krijgen de studenten de info reeds in het tweede jaar.

HANTAL organiseert ook een 'International Classroom'. Buitenlandse studenten volgen daar het semesterprogramma 'The Flemish Entrepreneur'.

Op hogeschoolniveau zijn 2 VTE's verantwoordelijk voor de organisatie van de internationalisering en op het departementaal niveau 50% (20% + 30%) van een VTE. De commissie vindt dat de verantwoordelijken voor Internationalisering zeer gedreven werken, maar meent dat het percentage van vrijstelling voor de departementale coördinator bijzonder klein is.

Het departement beschikt over een uitgebreid netwerk van partnerhogescholen en doet tevens een enorme investering in de international classroom. De lectoren worden ertoe gestimuleerd te participeren in internationale projecten.

Ondanks de tijdige en uitstekende documentatie voor de Erasmusmobiliteit blijft het aantal deelnemende studenten (en lectoren) heel gering. Zowel de studentenmobiliteit als de stafmobiliteit binnen Erasmus zouden nog meer moeten worden gepromoot en gestimuleerd in alle opleidingen. Misschien zullen studenten makkelijker op het aanbod ingaan als er werk wordt gemaakt van duidelijke contracten met afgesproken vrijstellingen voor vertrekkende studenten.

De commissie betreurt dat de basisopleiding in al te geringe mate 'profiteert' van de enorme investering in de 'International Classroom'. Ze is van oordeel dat een grotere integratie binnen de opleiding de studenten meer internationale ervaringskansen moet kunnen bieden.

2.14.1.9 leersituatie

Over het algemeen zijn de studenten zeer tevreden over de pedagogisch-didactische kwaliteiten van de lectoren. Onderwijsvernieuwing wordt sterk gestimuleerd binnen de opleiding. Zo werd onder andere een coach voor onderwijsinnovatie aangesteld. De commissie stelde ook vast dat een aantal lectoren werk maken van vernieuwingen, vooral wat het competentieleren betreft. Toch heeft de commissie gemerkt dat er nog maar weinig vakoverschrijdend en projectgestuurd wordt gewerkt. De studenten betreuren dit en zij menen dat ze door het werken binnen een virtuele onderneming nog beter op de praktijk zouden zijn voorbereid. Ook heeft de commissie de indruk dat Blackboard - op enkele uitzonderingen na - niet wordt gebruikt als leerplatform, maar als informatiekanaal.

Er is een goede informaticastructuur en prima didactisch materiaal aanwezig. Bovendien wordt het materiaal goed onderhouden. Cursusmateriaal is voorradig en wordt tijdig aan de studenten bezorgd. Voor de optie Marketing zijn de cursussen goed gestructureerd, maar een aantal zijn aan actualisatie toe. Ook andere cursussen (zoals beleidsaspecten van het ondernemen en sommige cursussen Engelse Correspondentie) zijn duidelijk aan updating toe. De basis van het vreemdetalenonderwijs is goed, en zowel de studenten als het beroepsveld zijn over het algemeen tevreden. Toch moet het cursusmateriaal voor Engels aan de specifieke opties worden aangepast en moet de aanpak en het niveau van het cursusmateriaal in sommige opties worden verbeterd. Daarom beveelt de commissie aan de leermiddelen (onder andere cursussen) systematisch te laten evalueren door externe experts voor het inhoudelijke aspect en door studenten voor wat de studeerbaarheid betreft.

2.14.1.10 toetsing en evaluatie

Over de toetsing en evaluatie bereikten de commissie geen klachten. De tijdige verspreiding van examenroosters en de mogelijkheid voor studenten om wijzigingen aan het examenrooster aan te vragen worden ten zeerste gewaardeerd. Ook op de vraag van de studenten om het examenrooster nog vroeger te bezorgen, werd positief gereageerd. Er is een degelijke en duidelijk uitgewerkte examenregeling en er werden objectieve deliberatiecriteria uitgewerkt. De examens waren volgens de studenten goed georganiseerd en beantwoordden aan hun verwachtingen. De studenten zijn goed geïnformeerd en ervaren de examens als betrouwbaar en transparant.

De expertise op het vlak van examineren wordt aangestuurd en bevorderd om de betrouwbaarheid van de examens te garanderen. Ook de aandacht voor de evaluatie van het proces bij de stagebeoordeling vindt de commissie zeer positief. De ombudsdienst bij de examens werkt goed.

De ambitie om tot een degelijke evaluatie van 'competenties en peer review' te komen, moet nog verder ondersteund worden door bijscholing.

2.14.1.11 studie- en studentenbegeleiding

De instroombegeleiding start met het vooraf duidelijk informeren van potentiële studenten over het opleidingsprogramma, de toelatingsvoorwaarden en de slaagcijfers. Ook wordt een schets gemaakt van de typische tewerkstellingsomgeving en beroepstaken die de student heeft/kan hebben na het volgen van deze studies (wat uiteraard verschilt naargelang van de gekozen optie). Net voor de start van het academiejaar worden de 'Durbuy-dagen' georganiseerd. Dit zijn kennismakingsdagen waar eerstejaars zich voor kunnen inschrijven. Het is de bedoeling om aan de hand van een reeks teamgerichte activiteiten een groeps sfeer te creëren.

De informatie naar abiturienten is zeer degelijk en adequaat via verschillende kanalen. De kennismakingsdagen in Durbuy en de eigen publicaties Newton en de cd-rom Mani voor studie- en studentenbegeleiding verdienen een speciale vermelding.

Door de lage drempel tussen studenten en lectoren worden veel problemen opgevangen. Aan de gedifferentieerde instroom van de studenten wordt aandacht besteed via het dubbel parcours voor boekhouden en de instaptoets voor tekstverwerking. Een uitbreiding naar andere vakken zou best overwogen worden.

Voor de studie- en studentenbegeleiding en de ombudsfunctie wordt er in het departement 1 fulltime-equivalent vrijgemaakt en voor het geven van monitoraten eveneens 1 fulltime-equivalent (verspreid over diverse vaklectoren). Ondanks het zeer gemotiveerd personeel in de studie- en studentenbegeleidingsdiensten moeten de verantwoordelijkheden nog beter afgelijnd worden. De werking van de studiomonitoraten kan geoptimaliseerd worden. Alle initiatieven in het kader van studie- en studentenbegeleiding moeten op hun effectiviteit onderzocht worden.

Met SOVO-gelden werd een computerlokaal voor studenten ingericht en onderhouden waar ze vrij kunnen oefenen, werken, mailen en surfen op internet. De commissie heeft vastgesteld dat de studenten zeer intensief gebruik maken van dit lokaal.

De departementale studentenraad wordt aangemoedigd en degelijk ondersteund door het beleid. Het blijft echter moeilijk om medestudenten voor de participatieraden te enthousiasmeren.

2.14.1.12 studeerbaarheid en studierendement

De studenten klagen erover dat ze teveel OZW's (opdrachten zelfstandig werk) hebben. De commissie meent echter dat het hier gaat om periodieke piekbelastingen en dat de OZW's niet afgeschaft, maar wel beter gespreid moeten worden.

Na een aantal experimenten in de KATHO werd in de opleiding Bedrijfsbeheer voor het eerst via paarsgewijze vergelijking de studielast gemeten. Er werd gestart met het eerste jaar Accountancy-Fiscaliteit. Via het achteraf ramen van de studietijd voor 3 ijkvakken (licht - middel - zwaar) en het paarsgewijs vergelijken van alle opleidingsonderdelen werden de gegevens verzameld.

Volgens deze studie omvat het eerste jaar Accountancy-Fiscaliteit een studiebelasting van 1.541 jaaruren en blijken de studiepunten per opleidingsonderdeel goed overeen te stemmen met de reële studielast (op een aantal uitzonderingen na). Dit bleek niet enkel uit deze studielastmeting, maar ook uit een PROZA-bevraging (consensusmeting) die bij de studenten werd uitgevoerd. Toch meent de commissie dat de 'studielastmetingen' consequenter gehanteerd moeten worden bij de curriculumevaluatie en een grotere prioriteit verdienen voor alle opties.

Sommige cursussen zouden aan studeerbaarheid winnen indien ze in een moderner en aantrekkelijker kleedje werden gestoken. Zo gaat het niet op om studenten brieven voor te leggen die nog op een ouderwetse typemachine werden geschreven.

Uit de cijfergegevens inzake 'onderwijs- en leerrendement' blijkt dat de examenresultaten consistent zijn over de diverse jaren heen. Er zijn nauwelijks klachten over de slaagcijfers en het verloop van de examens. De commissie meent dan ook dat het rendement in termen van slaagcijfers zeer behoorlijk is.

2.14.1.13 afgestudeerden

Uit het tevredenheidsonderzoek dat bij afgestudeerden werd gevoerd, blijkt dat ze zeer tevreden zijn over de genoten opleiding. Ook de afgestudeerden die de commissie heeft ontmoet, zijn zeer enthousiast over hun opleiding. Ze verklaren dat zij een goede basis hebben verworven voor alle vakken, maar zijn van oordeel dat een nog meer praktijkgerichte aanpak aangewezen is.

Ook inzake de overgang naar de arbeidsmarkt worden degelijke initiatieven genomen (sollicitatietrainingen, sollicitantendag, info, campusrecruitment, ...). Het departement kan tevens bogen op een sterk uitgebouwde jobdienst. Er is een hoge waardering van de afgestudeerden door de werkgevers.

De afgestudeerden betreuren echter de afwezigheid van een goed uitbouwde alumniwerking. De contacten zijn sporadisch en veeleer ad hoc. Alhoewel er vanaf 2003-2004 in een publicatie voor de alumni met weetjes over het departement én het aanbod van KATHO - HANTAL Business School was voorzien, heeft de commissie hierover niets gehoord.

2.14.1.14 maatschappelijke dienstverlening

De activiteiten van de HANTAL Business School (HBS) worden door de commissie sterk gewaardeerd. Er worden diverse posthogeschoolopleidingen aangeboden op het vlak van Accountancy-Fiscaliteit, Logistiek Management, Marketing, ... De basisopleiding plukt mee de vruchten van dit initiatief, zowel qua inhoud als financieel (50.000 à 75.000 euro brutomarge). Voor de coördinatie van KATHO - HANTAL Business School werd in 1 VTE voorzien (een halftime coördinator en een halftime management assistant). Deze halftime management assistant wordt uit eigen middelen van de business school betaald. De commissie verheugt er

zich over dat er nieuwe impulsen worden gezocht voor HBS. De grote uitdaging zal erin bestaan tegen de concurrentie te kunnen opboksen in een dalende opleidingsmarkt.

Er zijn ook andere lovenswaardige projecten. Zo wordt het departement aangezocht om specifieke opleidingen aan te bieden aan derden. Zo worden heel wat 'in-companyopleidingen' gegeven (commercieel taalgebruik, timemanagement, douane- en accijnswetgeving, transportdocumenten, salestraining, bureoticatrainingen, ...), daarnaast wordt het departement ook aangezocht om open opleidingen te verzorgen. Dit leidt tot een kruisbestuiving tussen het departement enerzijds en het werkveld anderzijds.

Daarnaast is er ook nog de voortgezette opleiding International Management die sinds 1995 wordt aangeboden. De opleiding is sterk praktijkgericht en omvat zowel algemene managementtopics als het internationaal zakendoen. De opleiding eindigt met een stage van 3 maanden in het buitenland (of een buitenlands bedrijf in België).

De commissie apprecieert ook dat er duidelijk uitgewerkte afspraken zijn inzake verloning als er bepaalde activiteiten boven op de opdracht van de medewerkers gebeuren.

2.14.1.15 onderzoek

Toegepast onderzoek kwam tot op heden haast niet aan bod. De KATHO - departement HANTAL richtte zich als één-cycloopleiding heel sterk op maatschappelijke dienstverlening en minder op projectmatig wetenschappelijk onderzoek. Op een aantal individuele initiatieven na werd er tot op heden niet aan wetenschappelijk onderzoek gedaan.

Wel werken medewerkers van de KATHO - departement HANTAL mee aan een aantal onderwijskundige onderzoeksprojecten zoals Idioma-tic (webgebaseerde taal oefeningen) en Bij Voorbeeld (databank voor constructivistische leeromgevingen).

De commissie verheugt zich in de aanstelling van twee lectoren voor het uitbouwen van projectmatig wetenschappelijk onderzoek. Momenteel is hun hoofdopdracht het in kaart brengen van de competenties van de lectoren en op zoek te gaan naar mogelijke wetenschappelijke onderzoeksprojecten waar het departement aan kan meewerken. Het departement wil zich vooral toespitsen op onderzoek naar consumentengedrag, KMO-management en regionale economische verankering.

2.14.2 samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten

De commissie apprecieert de sterke visie op onderwijsbeleid van de hogeschool die met strategische doelen is uitgewerkt en wordt ondersteund door uitstekende documenten.

Er is een goed uitgewerkt concept van kwaliteitszorg dat gegroeid is vanuit het departement. De KZ is terdege geïntegreerd in de opleiding; alle geledingen van het personeel en de studenten worden erbij betrokken. De KZ is daarenboven gebaseerd op een systematische verzameling van meetgegevens. Toch zou er nog een betere bijsturingsmethodiek met duidelijk afgebakende verbeterdoelen en streefdata moeten worden aangewend.

Het lectorenkorps is gemotiveerd en enthousiast. Er is een bijscholingsbeleid met ruime opleidingsbudgetten en er is een degelijke aanwervingsprocedure. De kwalificaties van het personeel via werkervaring en interne

en externe nascholing zijn uitstekend. De zeer hoge personeelstevredenheid van het personeel is mede te danken aan een uitstekend personeelsbeleid waarin functioneringsgesprekken een belangrijke rol spelen.

De opleiding beschikt over zeer modern didactisch materieel en een modern uitgebouwd computerpark dat zeer goed wordt onderhouden. De infrastructuur en de gebouwen bieden echter nog te weinig mogelijkheden om de nieuwe onderwijsvormen te laten renderen.

Het opleidingsprogramma heeft niet alleen tot doelstelling vakkennis over te brengen maar ook de studenten competenties bij te brengen, te leren leren en vooral te leren nadenken. Ook wordt aandacht besteed aan waarden, wat de commissie waardeert. Toch wordt er nog te weinig vakoverschrijdend en optieoverschrijdend gewerkt.

Het beroepsveld is uiterst tevreden over zowel de kennis, de inzet als de attitude van de afgestudeerden.

De evaluatie van de studenten verloopt naar wens. De organisatie van de examens is degelijk en studenten krijgen desgewenst feedback.

De studentenbegeleiding is voldoende laagdrempelig en is uitstekend uitgebouwd. De beschikbaarheid van het personeel is groot en er is een gedeelde verantwoordelijkheid tussen de lectoren en de verantwoordelijken voor studie- en studentenbegeleiding. Toch zouden de verantwoordelijkheden van deze laatste beter moeten worden afgebakend.

Inzake internationalisering worden er zeer grote inspanningen geleverd, zowel op departementaal als op hogeschoolvlak. Het departement beschikt over een uitgebreid netwerk van partners en er zijn allerlei initiatieven om de studenten een internationale ervaring mee te geven. Toch gaan de studenten nog te weinig in op het aanbod voor langdurige uitwisselingen en de opleiding moet de inspanningen voor internationalisering beter laten renderen.

Inzake maatschappelijke dienstverlening en de posthogeschoolwerking worden de activiteiten van de HANTAL Business School door de commissie sterk gewaardeerd. De basisopleiding plukt mee de vruchten van dit initiatief, zowel op inhoudelijk als op financieel vlak.

Toegepast onderzoek staat nog in zijn kinderschoenen, maar ook hier worden inspanningen geleverd om de competenties van de medewerkers in kaart te brengen en werk te maken van deze taak van de hogeschool.

2.15 Plantijnhogeschool

inleiding

situering

De Plantijnhogeschool telt zowat 3200 studenten. Dit betekent een aangroei met ongeveer 1200 studenten sedert de start van de hogeschool in 1995.

Organisatorisch werd de hogeschool omgevormd tot een Autonoom Provinciebedrijf, wat haar ertoe verplichtte op een aantal terreinen eigen expertise op te bouwen.

In het voorjaar 2000 werd de nieuwe campus Meistraat in gebruik genomen, waarin onder meer het departement Bedrijfskunde en Orthopedagogie gevestigd is, waarvan Rechtspraak deel uitmaakt.

De opleiding tot juridisch medewerker is ontstaan uit een niet-erkende opleiding Rechtswetenschappen, die in 1974 op vraag van de juridische sector binnen de vzw Schola Para-Mediorum was opgericht. Ze is nu een één-cyclusopleiding binnen het studiegebied Handelswetenschappen en Bedrijfskunde en leidt tot de graad van Gegradueerde in Bedrijfsbeheer, optie Rechtspraak.

De Plantijnhogeschool biedt geen andere opties van de opleiding Bedrijfsbeheer aan. In 2002-2003 was er een instroom van 92 studenten.

zelfevaluatierapport

De visitatiecommissie wenst vooraf de hogeschool en het departement te danken voor de randvoorwaarden waaronder de commissie heeft kunnen werken:

- de gevraagde bijkomende documenten werden snel en volledig ter beschikking gesteld;
- de openheid van de verschillende deelnemers tijdens de gesprekken was opvallend;
- het zelfevaluatierapport werd zelfkritisch opgesteld en gaf een realistisch beeld van de opleiding;
- de faciliteiten ter plekke waren uitstekend en het verblijf van de commissieleden was prima.

2.15.1 bespreking van de thema's

2.15.1.1 beschrijving van het beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

De hogeschool ontwikkelde van bij de start van haar kwaliteitswerking een missie, op basis waarvan strategische doelstellingen werden uitgewerkt.

De onderwijsstrategie werd uitgeschreven in een 'Beleidskader voor onderwijsontwikkeling'.

Ook voor andere aspecten zoals internationalisering en maatschappelijke dienstverlening en onderzoek werden beleidsnota's opgesteld.

Het kwaliteitsbeleid is een verantwoordelijkheid van het directiecomité, dat geadviseerd wordt door een centrale IKZ-werkgroep met ankerpersonen vanuit iedere opleiding. Binnen het departement is het departementshoofd verantwoordelijk voor het kwaliteitsbeleid.

In een eerste fase werd weinig aandacht besteed aan het uitschrijven van procedures, maar werd uitgegaan van operationele doelstellingen om concrete problemen op te lossen, wat tot een aantal direct waarneembare verbeteringen leidde. Sinds het academiejaar 2000-2001 wordt systematisch gebruik gemaakt van PROZA als reflectie- en zelfevaluatie-instrument.

Bij de samenstelling van het zelfevaluatie-rapport kunnen meer personeelsleden betrokken worden. In een volgende fase kan de opleiding dan met alle personeelsleden overleg plegen over de ontwerpversie, om te vermijden dat personeelsleden geen inbreng hebben en het rapport voor het eerst inkijken als het zijn definitieve vorm en inhoud al heeft. Voor de belangrijke groep van gastlectoren met een beperkte opdracht moet naar een adequate manier worden gezocht om hen in dit proces te betrekken.

2.15.1.2 concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

De kwaliteitswerking wordt vanuit de dienst Onderwijs en Kwaliteitszorg gestuurd en ondersteund. Er wordt geprobeerd een top-downbenadering met centrale formulering van doelstellingen te verzoenen met een bottom-upbenadering, waarbij het opleidingsteam zijn strategische planning uitwerkt. Er moet over worden gewaakt dat de voeling met de werkvloer door de sterke centrale sturing niet verloren gaat.

Kwaliteitszorg wordt in de opleiding concreet gemaakt door diverse werkgroepen. Binnen de opleiding zijn de coördinator, het onderwijzend en het onderwijsondersteunend personeel bewust met kwaliteit bezig. Het is belangrijk dat de informele en individuele zorg voor kwaliteit sterker gericht en geformaliseerd wordt in het kwaliteitskader, zodat kwaliteit in de toekomst gewaarborgd kan worden. Dit kan door duidelijker inzicht te geven in de link tussen het kwaliteitsstreven van de individuele personeelsleden en de geformaliseerde kwaliteitszorg.

Met behulp van PROZA werden een aantal actoren bevroegd (personeel, studenten, werkveld en afgestudeerden). Op basis van de resultaten legt het IKZ-anker in samenspraak met het departementshoofd en na informeel overleg met de lectoren de verbeterdoelen en van daaruit de operationele doelstellingen en actieplannen vast. Als 'ruimte voor verbetering' formuleert de opleiding in haar zelfevaluatie-rapport veel intenties waarbij een prioriteitenbepaling en de omzetting naar actieplannen en operationele doelstellingen ontbreken.

De curriculumherziening en actualisering van het opleidingsaanbod zijn gebaseerd op de resultaten van de bevestigingen en de zelfanalyse.

2.15.1.3 personeel

Het personeelsbeleid is centraal vastgelegd in de beleidsnota 'Van personeelsbeheer tot personeelszorg'. De optie Rechtspraktijk heeft een omkadering van 4,62 VTE's, verdeeld over 18 personeelsleden. Het merendeel van de personeelsleden heeft een beperkte opdracht naast een andere beroepsbezigheid. De onderwijsopdracht heeft een directe band met hun beroepspraktijk. Het personeel is geëngageerd, competent en enthousiast. Er wordt veel belang gehecht aan collegialiteit. De inzet van deeltijdse lectoren die nog in de beroepspraktijk staan, is positief. Ook zij voelen zich direct bij de opleiding betrokken, wat blijkt uit uitspraken zoals: 'Ik geef hier graag les'.

Voor beginnende lectoren zal in een formele begeleiding, inclusief functioneringsgesprekken, voorzien moeten worden. Het hogeschoolbestuur moet er zorg voor dragen dat zo snel mogelijk gestart kan worden met functioneringsgesprekken, want die hebben een ondersteunend en afstemmend karakter.

Elk jaar stijgt de taakbelasting, mede door een combinatie van sterk gestegen studentenaantallen en een bevroren enveloppe. De hogeschool en de opleiding moeten hier blijvend aandacht aan schenken. Binnen het modulaire systeem moet voldoende aandacht besteed worden aan piekbelastingen.

Het departementshoofd wordt bijgestaan door een opleidingscoördinator.

De bevoegdheden van de opleidingscoördinator moeten worden geëxpliciteerd in een functiebeschrijving.

De deeltijdse lectoren moeten voldoende betrokken worden en blijven bij het ontwikkelen van de visie.

Er is een aanzet tot bijscholingsbeleid. Het personeel, zowel OP als ATP, krijgt voldoende kansen om zich verder te professionaliseren. Het effectieve gebruik van professionaliseringskansen moet verder aangemoedigd en gefaciliteerd worden, zodat het minder afhankelijk wordt van persoonlijk initiatief.

Het personeel wordt via de decretaal bepaalde inspraakorganen bij het beleid betrokken. De communicatie met de centrale diensten verloopt veeleer stroef. Het verspreiden van informatie over de activiteiten van de decretale participatieraden kan verbeteren. Zeker als er meer personeel komt, zal het overleg meer gestructureerd moeten worden.

Op het niveau van de opleiding worden regelmatig lectorenvergaderingen bijeengeroepen. Er is verder veel informeel overleg.

2.15.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

De opleiding is gevestigd op de centraal gelegen campus Meistraat, die in het voorjaar 2000 in gebruik werd genomen. De infrastructuur is mooi en functioneel. Les- en werklokalen zijn behoorlijk uitgerust. De lectoren- en studentenfaciliteiten zijn goed.

De campus beschikt over een druk bezocht Educatief Multimediaal Informatiecentrum.

De uitrusting van mediatheek is beperkt, maar dit wordt opgevangen door de consultatiemogelijkheden binnen de associatie.

Er moet worden onderzocht of de openingsuren van de mediatheek na de lesuren niet moeten worden verruimd. De opleiding moet er zorg voor dragen dat alle studenten de kans krijgen om met pc's te werken in het Educatief Multimediaal Informatiecentrum.

De werkmiddelen worden volgens behoefteplanning en in overleg verdeeld over de opleidingen, zodat de opleiding in beperkte mate eigen financiële accenten kan leggen.

2.15.1.5 onderwijsdoelstellingen

Op basis van de missie en de doelstellingen van de hogeschool heeft de opleiding een eigen visie en strategische doelen bepaald. Er is een onderwijsvisie op opleidingsniveau, maar die is algemeen geformuleerd en moet specifiek gemaakt worden.

De opleiding heeft wel een uitgesproken opvatting over de inhoud van de optie Rechtspraak en streeft de realisatie ervan consequent na.

Er wordt gesteund op het beroeps- en opleidingsprofiel van de VLOR. De doelstellingen zijn opgesteld in overleg met het werkveld. Via een focusgroep werd het werkveld uitgebreid bevraagd en op een gestructureerde manier betrokken bij de curriculumhervorming.

Het werkveld, de afgestudeerden en de studenten appreciëren de praktijkgerichtheid van de opleiding.

2.15.1.6 opleidingsprogramma: opbouw en inhoud

Er is grote aandacht voor zowel beroepsgerichte als ondersteunende competenties. De beroepsgerichte competenties worden opgebouwd volgens de juridische logica. Bij de ondersteunende competenties wordt een onderscheid gemaakt tussen financieel-economische competenties, ICT en talen.

De vaardigheden die het maatschappelijk en beroepsmatig functioneren ondersteunen, worden voornamelijk getoetst via de stage, die een grotere plaats in de opleiding kreeg.

Er wordt systematisch gewerkt aan de aanpassing van het curriculum. Dat is gebeurd in overleg met alle actoren, in het bijzonder ook met het werkveld.

De opleiding heeft duidelijk gekozen voor vier afstudeerrichtingen binnen de optie Rechtspraak. De meningen van het werkveld en de afgestudeerden over die keuze liepen sterk uiteen. De commissie vraagt om het evenwicht tussen onmiddellijke inzetbaarheid versus multi-inzetbaarheid van de afgestudeerden voldoende te waarborgen. Tevens moet blijvend in het oog worden gehouden of er een voldoende draagvlak is voor de uitsplitsing en of er voldoende flexibiliteit is om snel te kunnen inspelen op een wijzigende omgeving.

Het actualiteitsgehalte van het programma is over het algemeen hoog mede door de inzet van deeltijdse lectoren die nog in de beroepspraktijk staan.

De inspanningen voor een coherent programma worden aangestuurd door de opleidingscoördinator; er zijn daarnaast ook spontane initiatieven van betrokken collega's.

Er is een duidelijke keuze gemaakt voor de modularisering, wat de studenten over het algemeen positief onthalen.

De commissie vindt de extra ondersteuning van de studenten door een computergestuurde voorkennisanalyse van hun kennis van vreemde talen (Practical) zeer positief, maar de lectoren en studenten moeten meer gesensibiliseerd worden om de voorhanden zijnde voorkennistoets te gebruiken. De toetsing moet worden opgevolgd.

2.15.1.7 afstudeerwerk en werkveldervaring

De stage wordt uitgebreid tot 14 weken. De student wordt geresponsabiliseerd voor de keuze van de stageplaats, die moet aansluiten bij de gekozen afstudeerrichting, en voor de aanvraag van de stage. Het eindwerk is sinds het academiejaar 2003-2004 vervangen door een in de stage geïntegreerd bedrijfsproject.

De begeleiding van de stage beantwoordt aan de verwachtingen van de studenten en de stagementoren.

De kwaliteit van de stageplaatsen wordt bewaakt via enquêtering. Daarnaast wordt de kwaliteit van de stageplaatsen ook gecontroleerd door de stagebegeleiders van de opleiding.

De afgestudeerden wijzen op het gevaar van een te sterke specialisatie ('te veel van hetzelfde') en de kans dat een student zich tijdens de stage té sterk gaat toeleggen op het eindwerk in plaats van op de leermogelijkheden van de stage.

De commissie vraagt zich af in hoeverre de integratie van het eindwerk in de stage aan de gestelde verwachtingen kan voldoen (Kan elke stageplaats voldoende begeleiding bieden? Worden de leerkansen voor studenten daardoor kleiner?). Het nieuwe stagesysteem en de effecten van de verlenging van de stage moeten dan ook grondig geëvalueerd en opgevolgd worden.

2.15.1.8 internationale dimensie

Het internationaliseringsbeleid van de opleiding is uitgewerkt binnen het kader van het European Policy Statement van de hogeschool. Er is een verantwoordelijke internationalisering aangesteld binnen de opleiding. Er is een duidelijk financieel engagement van de hogeschool. De opleiding waardeert de ondersteuning door de centrale dienst Internationalisering.

Tot voor kort werd de internationale component binnen de opleiding beperkt tot Europese studiereizen voor de tweede- en derdejaarsstudenten. Die pasten in het opleidingsonderdeel 'Europees recht en instellingen'.

In 2002 werd een voorstel van Intensief Programma (IP) ingediend, met als spin-off een aantal bilaterale akkoorden voor lectoren- en studentenuitwisseling en gemeenschappelijke curriculumontwikkeling. Bij de lectoren groeit de interesse hiervoor. Ook bij de studenten bestaat belangstelling voor buitenlandse stages/studieverblijven.

De lectoren, die aan uitwisselingsprogramma's deelnemen, kunnen een taalvoorbereiding volgen binnen de associatie, maar die kan worden geoptimaliseerd.

Er moet worden gezocht naar mogelijkheden om de opleiding aantrekkelijk te maken voor buitenlandse studenten.

2.15.1.9 leersituatie: onderwijsvormen en leermiddelen

Er is een variatie aan onderwijsvormen, met aandacht voor innovatieve vormen.

Door de daling van het aantal contacturen (van 50 minuten) is er meer ruimte voor zelfstudie.

Er is een digitale leeromgeving beschikbaar sinds april 2002. Ze wordt gebruikt als leerplatform met toepassingsmogelijkheden in verschillende domeinen.

Het project Practicall wil coachen bij de keuze van software-ondersteuning voor de vreemde talen; binnen dit project werd een voorkennistoets ontwikkeld.

Invoering van innovatieve onderwijsvormen en gebruik van het leerplatform zijn nog te veel afhankelijk van persoonlijke initiatieven. Een duidelijker beleid dienaangaande is wenselijk.

De (taal)groepen zouden kleiner moeten worden, zodat meer interactie en oefening mogelijk worden.

De kwaliteit van de cursussen is zeer divers: sommige zijn zeer goed uitgebouwd, andere zijn summier. De opleiding moet in haar kwaliteitszorgbeleid de vormgeving en de inhoud van het schriftelijke studiemateriaal integreren. Het cursusmateriaal moet aanwezig zijn bij de start van de modules, wat volgens de studenten niet altijd het geval is.

2.15.1.10 toetsing en evaluatie

Er zijn verschillende examenvormen. Binnen het modulaire systeem moet wel voldoende ruimte blijven voor de organisatie van mondelinge examens, in het bijzonder voor de talen.

Er wordt de nodige zorg besteed aan de organisatie van de examens, met inspraakmogelijkheid voor de studenten. De communicatie over de examens is volgens de studenten voor verbetering vatbaar, voornamelijk inzake laattijdige wijzigingen.

De beoordeling door de examencommissie en de organisatie van de examens zijn duidelijk geregeld.

De opleiding heeft de beoordelingscriteria geëxpliciteerd.

Er is een inzagerecht na de examens.

De nieuwe regeling van inhaalexamens - die ingaat op 5 november 2003 – moet goed bewaakt en geëvalueerd worden, zodat de studenten er niet opnieuw massaal misbruik van zouden maken waardoor onder meer een eerlijke evaluatie in het gedrang kan komen en lectoren onnodig belast worden.

De problematiek van extreem lage cijfers voor bepaalde opleidingsonderdelen in het eerste jaar moet zonder dralen verder opgevolgd worden.

2.15.1.11 studie en studentenbegeleiding

De opleiding beschikt over gegevens in verband met de instroom.

Een opvallende tendens is dat de voorbije jaren het aantal studenten met een vooropleiding ASO significant daalt en dat het aantal studenten met een vooropleiding BSO significant stijgt.

Er worden initiatieven genomen om de overgang naar het hoger onderwijs te vergemakkelijken, met name trainingen studiemethode en studieplanning; voor de vreemde talen is er bovendien een voorkennistoets beschikbaar.

De commissie adviseert dat de instroomgegevens dringend zouden worden gebruikt om een doordacht instroombeleid uit te werken.

De persoonlijke aanpak wordt sterk geapprecieerd door de studenten (bijvoorbeeld rondleiding bij de inschrijving, onthaaldag voor eerstejaars, klasmentor).

Er is een ruim aanbod van studiebegeleiding waarvoor het benodigde personeel en middelen worden ingezet. De studentenbegeleiders/ombudspersonen staan in voor eerstelijnszorg, verstrekken informatie over examens en bemiddelen bij problemen rond examens.

Verder kan de student juridisch advies en psychosociale begeleiding bekomen.

De studenten Rechtspraak maken echter weinig gebruik van de studentenbegeleiding.

De feedback na de module-examens zou systematischer en efficiënter kunnen gebeuren, zodat de studenten nog tijdig kunnen bijsturen.

De afhakkers worden uitgenodigd voor een gesprek met de studentenbegeleiders. De studentenbegeleiders hebben goede contacten met de lectoren. De gesprekken met afhakkers moeten worden verwerkt en de conclusies uit de verwerking moeten worden opgevolgd.

De drempel tussen studenten, lectoren, opleidingscoördinator en departementshoofd is laag, maar de studenten ervaren de contacten met de centrale administratie als stroef.

De juistheid van de informatie die de opleiding via de website verstrekt, moet systematisch opgevolgd en geactualiseerd worden.

De studenten hebben verkozen vertegenwoordigers in de verschillende inspraakorganen; ze worden gecoacht door de opleidingscoördinator/studentendecaan. Ondanks een sensibiliseringscampagne door de werkgroep 'optimalisering werking raden' blijft de participatie van studenten aan de overlegorganen beperkt. Coaching van verkozen studenten moet elk jaar opnieuw opgenomen worden.

De studentenvertegenwoordigers ervaren hun mogelijkheden tot inbreng als beperkt (pro-forma-adviezen, vergaderingen op voor hen ongeschikte momenten).

Op de campus Meistraat is een studentenradio actief.

2.15.1.12 studeerbaarheid en studierendement

Ondanks inspanningen om de studenten goed te begeleiden, vertonen de slaagcijfers in het eerste jaar een dalende tendens. De opleiding moet de daling van de slaagcijfers in het eerste jaar analyseren en opvolgen.

Het modulaire systeem helpt de student om regelmatig te werken. Er moet worden nagegaan of de korte verwerkingstijd voor omvangrijke onderdelen en de beperkte voorbereidingstijd binnen het modulaire systeem de slaagkansen niet negatief beïnvloeden.

Er worden studietijdmetingen uitgevoerd. De studietijdmeting moet technisch, inhoudelijk en op organisatorisch vlak worden geoptimaliseerd. De resultaten van studietijdmetingen moeten blijvend worden opgevolgd.

2.15.1.13 afgestudeerden

De studenten worden onder meer via een sollicitatietraining voorbereid op de instap in het werkveld. De afgestudeerden vragen meer aandacht voor de instap in het beroepsleven (onder andere door doorgedreven aanpassing van de huidige sollicitatietrainingen).

Er zijn recent initiatieven genomen voor versterkte contacten met de afgestudeerden, onder andere via een alumniwebsite. De bestaande alumniwerking kan nog verder worden ontwikkeld, en de bekendheid van de alumniwebsite moet worden verhoogd.

Er is een goedfunctionerende plaatsingsdienst.

Het werkveld en de afgestudeerden werden bevroegd.

Over het algemeen zijn de afgestudeerden zeer tevreden over de inhoud van de opleiding.

2.15.1.14 maatschappelijke dienstverlening

Binnen het beleidskader van de hogeschool levert de opleiding inspanningen om ondanks de beperkte personele middelen toch aan maatschappelijke dienstverlening te doen.

De aanwezige expertise wordt ingezet bij (beperkt) contractonderwijs.

De maatschappelijke dienstverlening moet nog verder uitgebouwd worden. Een nauwkeurige behoefteanalyse is noodzakelijk.

2.15.1.15 onderzoek

Binnen de hogeschool werd in mei 2003 een contactgroep projectmatig wetenschappelijk onderzoek opgericht, waar ook de opleiding Rechtspraktijk deel van uitmaakt.

Er zijn eerste contacten gelegd voor samenwerking binnen de associatie. De plannen moeten verder uitgewerkt worden en er dient gezocht naar financieringsbronnen.

2.15.2 samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten

sterke punten

De opleiding bevraagt actoren die bij het onderwijsproces betrokken zijn. De curriculumherziening en actualisering van het opleidingsaanbod zijn gebaseerd op de resultaten van de bevestigingen en de zelfanalyse.

Er wordt gebruik gemaakt van PROZA als reflectie- en zelfevaluatie-instrument.

Het personeel is geëngageerd, competent en enthousiast.

De inzet van deeltijdse lectoren die nog in de beroepspraktijk staan, is positief. Ook zij voelen zich direct bij de opleiding betrokken.

Les- en werklokalen zijn behoorlijk uitgerust.

De lectoren- en studentenfaciliteiten zijn goed.

De campus beschikt over een drukbezocht Educatief Multimediaal Informatiecentrum.

De opleiding heeft een uitgesproken visie op de inhoud van optie Rechtspraktijk en streeft de realisatie ervan consequent na.

Via een focusgroep werd het werkveld uitgebreid bevestigd en op een gestructureerde manier betrokken bij de curriculumhervorming.

Het actualiteitsgehalte van het programma is over het algemeen hoog mede door de inzet van deeltijdse lectoren die nog in de beroepspraktijk staan.

De commissie vindt de extra ondersteuning van de studenten door een computergestuurde voorkennisanalyse van hun kennis van vreemde talen (Practical) zeer positief.

De student wordt geresponsabiliseerd voor de keuze van de stageplaats, die moet aansluiten bij de gekozen afstudeerrichting, en voor de aanvraag van de stage.

Er is inzake internationalisering een duidelijk financieel engagement van de hogeschool. Binnen de opleiding is de positieve belangstelling de voorbije jaren gegroeid.

De studenten appreciëren de persoonlijke aanpak van en de lage drempel bij de begeleiding door lectoren.

Het modulaire systeem helpt de student om regelmatig te werken.

Over het algemeen zijn de afgestudeerden zeer tevreden over de inhoud van de opleiding.

Er is een goedfunctionerende plaatsingsdienst.

Binnen de maatschappelijke dienstverlening wordt de aanwezige expertise ingezet bij (beperkt) contractonderwijs.

Ondanks het gebrek aan traditie formuleerde het personeel een paar onderzoeksvoorstellen.

aandachtspunten

Het is belangrijk dat de informele en individuele zorg voor kwaliteit sterker gericht en geformaliseerd wordt in het kwaliteitskader, zodat kwaliteit in de toekomst gewaarborgd kan worden.

Als 'ruimte voor verbetering' formuleert de opleiding in het zelfevaluatierapport veel intenties waarbij een prioriteitenbepaling en de omzetting naar actieplannen en operationele doelstellingen ontbreken.

Het hogeschoolbestuur moet er zorg voor dragen dat zo snel mogelijk gestart kan worden met functioneringsgesprekken. Binnen het modulaire systeem moet voldoende aandacht worden besteed aan piekbelastingen.

De lectoren ervaren het verloop van de communicatie met de centrale diensten als stroef. Het verspreiden van informatie over en verslagen van de decretale participatieraden kan verbeteren.

Er moet worden onderzocht of de openingsuren van de mediatheek na de lesuren niet moeten worden verruimd.

De commissie vraagt om het evenwicht tussen onmiddellijke inzetbaarheid versus multi-inzetbaarheid van de afgestudeerden voldoende te waarborgen. Tevens moet blijvend in het oog worden gehouden of er een voldoende draagvlak is voor de uitsplitsing en of er voldoende flexibiliteit is om snel te kunnen inspelen op een wijzigende omgeving.

Het werkveld en de afgestudeerden reageren (in tegenstelling tot de studenten) verdeeld op de verlenging van de stage. De commissie vraagt zich af in hoeverre de integratie van het eindwerk in de stage aan de gestelde verwachtingen voldoet.

Invoering van innovatieve onderwijsvormen en gebruik van het leerplatform zijn nog te veel afhankelijk van persoonlijke initiatieven. Een duidelijker beleid dienaangaande is wenselijk.

De (taal)groepen zouden kleiner moeten worden, zodat meer interactie en oefening mogelijk worden.

De kwaliteit van de cursussen is zeer divers: sommige zijn zeer goed uitgebouwd, andere zijn summier.

Binnen het modulaire systeem moet wel voldoende ruimte blijven voor de organisatie van met name mondelinge examens, in het bijzonder voor de talen.

De problematiek van extreem lage cijfers voor bepaalde opleidingsonderdelen in het eerste jaar moet zonder dralen verder opgevolgd worden.

De feedback na de module-examens zou systematischer en efficiënter kunnen gebeuren, zodat de studenten nog tijdig kunnen bijsturen.

De studenten Rechtspraak maken weinig gebruik van de studentenbegeleiding. De redenen daarvan moeten nader onderzocht worden.

Ondanks een sensibiliseringscampagne door de werkgroep 'optimalisering werking raden' blijft de participatie van studenten aan de overlegorganen beperkt.

Er moet worden nagegaan of de korte verwerkingstijd voor omvangrijke onderdelen en de beperkte voorbereidingstijd binnen het modulaire systeem de slaagkansen niet negatief beïnvloeden.

De studietijdmeting moet technisch, inhoudelijk en op organisatorisch vlak worden geoptimaliseerd.

De afgestudeerden vragen meer aandacht voor de instap in het beroepsleven (onder andere door doorgedreven aanpassing van de huidige sollicitatietrainingen).

De maatschappelijke dienstverlening moet nog verder uitgebouwd worden. Een nauwkeurige behoefteanalyse is noodzakelijk.

De plannen in verband met onderzoek moeten verder uitgewerkt worden en er moet worden gezocht naar financieringsbronnen.

2.16 Provinciale Hogeschool Limburg

inleiding

situering

De Provinciale Hogeschool Limburg (PHL) is een officieel gesubsidieerde hogeschool en heeft sinds de omvorming tot autonoom provinciebedrijf rechtspersoonlijkheid verworven. Bij de oprichting van de Provinciale Hogeschool Limburg (1995) heeft de toenmalige inrichtende macht besloten om de departementale structuur op parallelle manier te organiseren met de studiedomeinen. De opleiding Bedrijfsbeheer situeert zich dan ook binnen het departement Handelswetenschappen en Bedrijfsbeheer. Bij de omvorming van het hoger onderwijs (hogescholendecreet uit 1994) werd de basisopleiding bedrijfsbeheer in volgende opties opgedeeld: Accountancy-Fiscaliteit, Financie- en Verzekeringswezen, Marketing, Logistiek en Rechtspraktijk.

zelfevaluatierapport

Het ZER werd zelfkritisch opgesteld en geeft een behoorlijk beeld van wat de commissie op het veld heeft kunnen vaststellen. De commissie waardeert eveneens de degelijke organisatie van de visitatie. De commissie betreurt echter dat de vorm van het verslag te wensen liet. De systematische opsomming van sterke punten, aandachtspunten en verbeterpunten ontbrak waardoor het rapport soms veeleer de indruk gaf van een anekdotische vertelling dan een kritische zelfanalyse. De commissie heeft de indruk dat het schrijven van het ZER werd overgelaten aan personen die hier geen ervaring mee hebben, die hier blijkbaar niet werden op voorbereid en ook geen assistentie hebben gekregen van de centrale diensten.

De commissie is er zich terdege van bewust dat de visitatie plaatsvond op een ogenblik dat er verbouwwerken aan de gang waren, en ze heeft daar dan ook rekening mee gehouden in haar rapport.

2.16.1 bespreking van de thema's

2.16.1.1 beschrijving van het beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

Oorspronkelijk was het de missie van de hogeschool om een binding te vormen tussen het gemeenschapsonderwijs en het katholiek onderwijs. In het kader van de associatievorming werd dit bindingsmodel echter verlaten.

Het beleid binnen de associatie zal worden afgestemd op een driemanschap binnen de associatie. De commissie stelt echter vast dat een strategisch plan voor de komende vijf jaar ontbreekt.

Door de hogeschool om te vormen tot een autonoom provinciebedrijf heeft de provincie een aanzienlijk deel van haar bevoegdheden afgestaan aan een raad van bestuur en een directiecomité met de algemeen directeur (afgevaardigd bestuurder) als voorzitter. Op dit ogenblik is er quasi geen verdere delegatie van bevoegdheden naar de medezeggenschapsorganen zoals de departementale raden of de academische raad.

Op centraal niveau is er een onderwijsraad die bestaat uit alle departementshoofden, opleidingshoofden en de coördinatoren kwaliteitszorg, ICT, internationalisering en bibliotheek en wordt voorgezeten door de directeur onderwijs. De onderwijsraad heeft echter alleen adviesbevoegdheid en geen beslissingsbevoegdheid. De commissie heeft daarenboven vastgesteld dat niet alle onderwijsaangelegenheden besproken worden in de

onderwijsraad en dat sommige beslissingen rechtstreeks worden genomen door het directiecomité zonder aan de onderwijsraad voorgelegd te zijn.

De commissie stelt vast dat de afstand tussen de algemene directie, de centrale diensten en de werkvloer zeer groot is. Het centrale niveau heeft te weinig voeling met de basis. Oorzaken van deze kloof zijn wellicht de gebrekkige interne communicatie en de ondoorzichtigheid van de hiërarchische structuur. De commissie meent dat de centrale hiërarchie achterhaald is en stelt dat hierdoor het dynamisch functioneren, de creativiteit en de motivatie worden afgeremd. Uit alles blijkt een duidelijke ontevredenheid over de centrale beslissingen. Verplichte samenwerking die niet organisch gegroeid is, leidde tot uiteenlopende visies zowel binnen de hogeschool als binnen de associatie. De samenwerking wordt blijkbaar ervaren als een keurslijf en niet als een kans.

De commissie heeft vastgesteld dat het beleid veel belang hecht aan onderwijsvernieuwing (ICT, PGO, BA/MA-structuur). De hogeschool onderscheidt zich dan ook vooral door de doorgedreven informatisering. Ook zijn bepaalde departementen reeds volledig overgeschakeld op probleemgestuurd onderwijs (PGO) en zijn er ook in de opleiding Bedrijfsbeheer belangrijke aanzetten tot invoering van PGO.

De opleiding Bedrijfsbeheer heeft gekozen voor een beleid waarbij er vanaf het eerste jaar een opsplitsing is in opties en waarbij de opleidingshoofden de verantwoordelijkheid dragen voor hun optie en ook kwaliteitsverantwoordelijken zijn. De commissie heeft een zeer goede samenwerking tussen het departementshoofd en de opleidingsverantwoordelijken vastgesteld. Alle verslagen van de departementale raad en van de opleidingsraden worden ter beschikking gesteld van de personeelsleden.

De commissie heeft vastgesteld dat de optie Milieuadministratie werd stopgezet omdat er onvoldoende studenten waren. Ook de optie 'Expeditie, Distributie en Transport' (nieuwe benaming = 'Logistiek') heeft de vorige jaren aan belangstelling ingeboet. De commissie wijst erop dat de provincie Limburg omwille van haar strategische ligging misschien wel het logistieke centrum van Europa kan worden en dat de opleiding dus zeker pogingen moet doen om deze optie verder uit te bouwen voor de toekomst. De commissie is dan ook verheugd te vernemen dat er voor deze optie in het vorig academiejaar dubbel zoveel inschrijvingen waren.

2.16.1.2 concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

De kwaliteitszorg wordt aangestuurd door de centrale kwaliteitscoördinator en wordt binnen het departement geïmplementeerd door de opleidingscoördinatoren die ieder verantwoordelijk zijn voor hun eigen opleiding. De nieuwe centrale kwaliteitscoördinator werd pas aangesteld begin 2003 waardoor de verantwoordelijkheid voor het schrijven van het ZER aan de opleidingscoördinatoren werd toevertrouwd.

Onder impuls van de toenmalige (2001-2002) centrale coördinator kwaliteitszorg werd het ZER door de opleidingshoofden bedrijfsbeheer voorbereid aan de hand van PROZA . De zelfevaluatie werd verricht conform PROZA (versie HO.3a - 2001). Aan de zelfevaluatie werkte quasi het voltallige lectorenkorps mee en ook een representatieve groep derdejaarsstudenten (academiejaar 2002-2003). Voor de items die sterk centraal gericht zijn, werd medewerking verleend door de centraal verantwoordelijken.

De nieuw aangestelde coördinator kwaliteitszorg heeft visie op kwaliteit. Hij heeft een scherpe en correcte analyse gemaakt van een aantal pijnpunten, zoals het ontbreken van procedures en deadlines alsook van de evaluatie van het kwaliteitszorgproces. Daarnaast heeft hij gewezen op het fundamenteel probleem met

communicatie en op de bestaande sociale onrust. Hij wil komen tot een systeem van Integrale Kwaliteitszorg in plaats van Interne Kwaliteitszorg. Deze visie moet echter nog gecommuniceerd worden naar de medewerkers en dan op de werkvloer geïmplementeerd worden.

De coördinator heeft recent een kwaliteitsplan aangeboden dat beantwoordt aan de thema's van de visitatie. Het is de bedoeling na een cyclus van 6 jaar alle kwaliteitszorgprocessen aan de oppervlakte te brengen. Daarbij wordt uitgegaan van de missie van de hogeschool. Daarna wordt aan de hand van de thema's van de visitatie en de PDCA-cirkel nagegaan wat reeds werd gerealiseerd. Dit moet dan leiden tot kwaliteitsverbeteracties, zowel bij de centrale diensten als op het niveau van het departement.

De commissie heeft wel vastgesteld dat reeds een aantal meetgegevens werden verzameld (Quick Scan, studietijdmeting in Marketing, onderzoek naar slaagcijfers), maar deze gegevens zijn te summier en er werd te weinig gedaan met de resultaten. Positief is wel dat kwaliteitszorg regelmatig aan bod komt in de opleidingsraden en dat steeds meer lectoren zich hierbij betrokken voelen. De commissie hoopt dat er in de toekomst op regelmatige basis onderzoek zal gebeuren en dat de resultaten ervan zullen worden gebruikt voor verbeteracties.

Het feit dat er in het voorbije jaar gedurende een semester geen kwaliteitscoördinator was en dat werd overgeschakeld van PROZA naar TRIS, was zeker niet bevorderlijk voor de kwaliteitszorg binnen de hogeschool. De commissie meent echter dat de implementatie van het voorgestelde kwaliteitsplan kan leiden tot een degelijke kwaliteitszorg.

2.16.1.3 personeel

De commissie ontmoette zeer actief personeel dat sterk bij de opleiding is betrokken. De lectoren voor specialisatievakken worden indien mogelijk toegewezen aan een optie waardoor specialisatie mogelijk is. Heel wat lectoren beschikken ook over beroepservaring (accountants, juristen, marketing consultant).

Er bestaat een goede procedure voor het aanwerven van nieuwe personeelsleden en de commissie meent dat de toewijzing van taken in overleg met lectoren een positief punt is. Dit wijst op een streven om de competenties van het personeel zo efficiënt mogelijk aan te wenden.

De dienst Onderwijs ontwikkelde een concept om de deskundigheidsbevordering van het personeel te stimuleren en te organiseren. Inhoudelijk wordt een dubbele vorm van deskundigheid gestimuleerd: enerzijds navorming ter bevordering van de pedagogische vaardigheden en anderzijds voortdurende verbetering van de professionele vaardigheden. Organisatorisch wordt een onderscheid gemaakt tussen de individuele vraaggestuurde en de aanbodgestuurde deskundigheidsbevordering. De inspanningen die worden geleverd voor bijscholing via case studies en het navormingscentrum, worden ten zeerste gewaardeerd door de betrokken lectoren alsook door de commissie. Ook door de samenwerking met een aantal beroepsverenigingen beschikt de opleiding over degelijk bijgeschoold personeel.

Vanaf dit jaar is er echter een verstrengde procedure voor de aanvraag van navorming. Enkel navorming die past binnen het door de opleidingsraad opgestelde globaal navormingsplan zou nog worden toegestaan. Dit kan ontmoedigend werken en spontane initiatieven onderdrukken. Ten slotte werd gesignaleerd dat bijscholing voor bepaalde zeer specifieke vakken een probleem is omwille van de te hoge kostprijs.

De procedures voor evaluatie- en functioneringsgesprekken schijnen goed te functioneren. Daarenboven kregen de personeelsleden de kans om training te volgen voor de functioneringsgesprekken. Uit alles blijkt een goede relatie tussen de lectoren, de opleidingshoofden en het departementshoofd, en tussen de lectoren onderling. Ook de relaties met de studenten zijn uitstekend. Er is blijkbaar heel wat overleg tussen de lectoren

onderling. De commissie betreurt echter dat dit overleg niet op een meer gestructureerde en formele wijze gebeurt.

De commissie is er ten zeerste verbaasd over dat de personeelsleden niet op de hoogte zijn van het bestaan en de werking van het HOC. Een DOC is onbestaande en de lectoren zijn weinig gemotiveerd om te participeren in de departementale of academische raad omdat ze de indruk hebben dat er met hun mening weinig of geen rekening wordt gehouden. Het personeel beklagt er zich over dat het van het algemeen beleid weinig of geen tekenen krijgt van waardering.

De commissie verwondert zich ook over de zeer laattijdige toewijzing van VTE's aan het departement waardoor personeelsleden pas eind september te weten komen of ze al dan niet in dienst kunnen blijven. Ook aanwervingen moesten daardoor vaak laattijdig gebeuren. Het is de commissie daarbij ook opgevallen dat een groot aantal personeelsleden die reeds meer dan 10 jaar in de hogeschool werkzaam zijn, nog steeds niet vast werden benoemd. De laattijdige toewijzing komt des te harder aan als er voor deze personeelsleden geen uren beschikbaar zijn.

2.16.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

Over het algemeen beschikt de hogeschool over een behoorlijke infrastructuur. De adjunct-algemeen directeur is verantwoordelijk voor logistiek. Daarenboven is er ook nog een campusbeheerder die verantwoordelijk is voor de coördinatie van de logistiek en de infrastructuur binnen het departement.

Vooraf de overkoepeling, het studielandschap en de mediatheek hebben een positieve indruk nagelaten bij de commissie. Momenteel zijn reeds 24 lokalen uitgerust met vaste en beveiligde multimediaprojectoren. Daarnaast staan er nog twee mobiele multimedia-projectoren ter beschikking en zijn de meeste lokalen uitgerust met een overheadprojector. Het feit dat er overal draadloos kan worden ingelogd, zorgt voor een enorme flexibiliteit. Alle studenten beschikken over een laptop die zij bij de aanvang van hun studies moeten aanschaffen. Momenteel bedraagt de aankoopprijs 1.000 euro. De studenten moeten deze som echter niet onmiddellijk betalen, maar kunnen kiezen voor een renteloze afbetaling gespreid over de duur van hun studies. De rentelasten vallen ten laste van het departement. De studenten die zich deze aankoop niet kunnen veroorloven, kunnen een dossier indienen bij SOVO. Voor de aankoop, het onderhoud en de vervanging van de laptops staat één personeelslid ter beschikking. De studenten kunnen bij defect van de eigen computer een vervangcomputer krijgen indien die voorhanden is.

Wat het studielandschap betreft, is er gekozen voor een grote gemeenschappelijke ruimte wat blijkbaar de zelfstudie van de studenten aanmoedigt. Daarnaast zijn er een aantal afzonderlijke ruimtes die door studenten of lectoren kunnen worden gereserveerd. De mediatheek beschikt over een groot aanbod van kwalitatief hoogstaande tijdschriften. Alhoewel er momenteel wordt gewerkt aan de cafetaria, werd een bevredigende oplossing (tent) gevonden voor dit acuut probleem. De studenten kunnen er een warme maaltijd gebruiken aan democratische prijzen.

Alhoewel de infrastructuur over het algemeen uitstekend is, zijn er toch een aantal onvolkomenheden. Een aantal werken in de bibliotheek zijn verouderd en de collectie is te beperkt. Voor Rechtspraak kunnen de studenten echter terecht in de bibliotheek van het provinciehuis. Kleine vergaderruimten (ook voor communicatieve vaardigheden) en kantoorruimten voor de lectoren ontbreken. Dit laatste euvel kan echter worden verholpen als de verbouwing van de toren is beëindigd. Wat de vergaderruimten voor communicatieve vaardigheden betreft, suggereert de commissie een herschikking van het meubilair op een manier die meer

uitnodigt tot communicatie waardoor er reeds op korte termijn een oplossing kan worden gevonden. De logistieke dienst betreurt het ontbreken van een groot lokaal voor vergaderingen en examens. De studenten beklagen er zich over dat de netheid van de toiletten soms te wensen laat. Waarschijnlijk zullen deze kleine problemen verdwijnen door de verbouwing waar onder andere in de vernieuwing van het sanitair is voorzien.

Het departement heeft een audit laten uitvoeren door de brandweer en tracht nu rekening te houden met de gemaakte opmerkingen en de infrastructuur aan te passen. Omwille van de kost worden deze aanpassingen echter gespreid in de tijd. Jaarlijks worden er evacuatieoefeningen gehouden.

De commissie apprecieert ook de aandacht voor de toegankelijkheid van de hogeschoollokalen voor rolstoelgebruikers, en het uitrusten van een aantal lokalen voor visueel gehandicapte studenten.

Net zoals vele departementen bedrijfsbeheer moet het departement werken met een coëfficiënt 1 voor de OBE's, wat zich vooral laat voelen in de zeer krappe bestaffing. De commissie vraagt zich af of de OBE's niet kunnen worden herverdeeld.

2.16.1.5 onderwijsdoelstellingen

De commissie betreurt dat de onderwijsvisie in het ZER haast niet aan bod komt. De onderwijsvernieuwingsinitiatieven die op opleidingsniveau gebeuren, stoelen niet op een degelijk uitgewerkte onderwijsvisie. Toch heeft de commissie vastgesteld dat alhoewel het beroeps/en opleidingsprofiel nog niet werd herschreven, er regelmatig aanpassingen gebeuren aan het curriculum op basis van de contacten en het overleg met het beroepsveld.

Het bestaan van een onderwijsraad op centraal niveau en van een opleidingsraad per optie wordt als positief ervaren. Alhoewel de opleidingsraad minder systematisch aandacht besteedt aan curriculumaspecten (overlappingsen, aansluiting, leemten...) dan de vroegere curriculumraad, komt deze materie toch aan bod. De opleidingsraden hebben als voornaamste taak de inhoudelijke opvolging van de vakken en de link met de markt.

Er zetelen geen externen in de onderwijsraad en in de opleidingsraden, maar in deze laatste worden ze wel uitgenodigd. In sommige opties zoals Rechtspraktijk gebeurt dit zelfs op regelmatige basis. De commissie suggereert dat dit voor alle opties zou gebeuren omdat het actualiteits- en praktijkgehalte van de optie hierdoor wordt bevorderd.

Omdat de opleidingsraad ieder jaar wordt herkozen en die alle beslissingen op opleidingsniveau moet goedkeuren, vreest de commissie ervoor dat een consequent beleid bemoeilijkt wordt en ook een snelle implementatie van beslissingen kan worden belemmerd.

2.16.1.6 opleidingsprogramma: opbouw en inhoud

Zowel de oud-studenten als het beroepsveld zijn over het algemeen zeer tevreden over het opleidingsprogramma en het goede niveau van de afgestudeerden. Het opleidingsprogramma wordt per optie bewaakt door de opleidingsraad. Die wordt jaarlijks verkozen in de Algemene Vergadering van de personeelsleden. De opleidingsraden worden per optie gekozen en bestaan uit afgevaardigden voor zowel de algemene als de specifieke en de taalvakken. De raden worden voorgezeten door de opleidingshoofden, die zeer professioneel werken.

Er worden grote inspanningen geleverd om de inhoud van de meeste vakken up-to-date te houden. Deze update gebeurt aan de hand van contacten met het beroepsveld bij stages en aan de hand van enquêtes bij studenten en stagebedrijven. In de optie Rechtspraak zijn er daarnaast regelmatig vergaderingen met juristen. De lectoren van de optie Accountancy-Fiscaliteit werken samen met de LVAB (Limburgse Vereniging van Bedrijfsrevisoren, Accountants en Belastingconsulenten) en de optie Logistiek met het Logistiek Centrum Limburg. Ook voor Financien en Marketing is er veelvuldig overleg met beroepsorganisaties (BVB – CDV – SM – BDMV).

Inzake vernieuwing is er eerst en vooral de ICT-integratie in verschillende vakken en de aanzet tot vakoverschrijdend werken. In de optie Financien is ook reeds begonnen met het gebruik van Blackboard als instrument van leerprocesbegeleiding en werd de electronic portfolio in samenwerking met het bedrijfsleven geïntroduceerd.

Toch zijn er een aantal aandachtspunten waar de commissie op wenst te wijzen. Zo moet de opleiding nog de omslag maken naar constructief leren en zijn de aanzetten tot competentiegericht en vakoverschrijdend leren nog te sporadisch.

Zowel studenten als oud-studenten hebben opgemerkt dat de sequentiële opbouw in sommige opties te weinig wordt bewaakt. Zo komen bepaalde vaardigheden (presenteren, solliciteren) veel te laat aan bod. Vanaf dit jaar zou hier echter verandering in komen. De opbouw van het curriculum en de afspraken daarover gebeuren teveel op informele basis en zouden meer moeten geformaliseerd worden.

De toekenning van de studiepunten is niet gestoeld op studiebelastingsgegevens. De commissie suggereert dat er een studiebelastingsonderzoek zou worden gevoerd in alle opties.

In de optie Marketing is het aangeboden model voor verkoopstechnieken verouderd. Inzake het talenonderwijs vragen de studenten van deze afstudeerrichting nog meer aandacht voor de specifieke en optiegebonden terminologie.

De opleiding en het departement organiseren reeds sedert 1995 een voortzetting van de optie Accountancy-Fiscaliteit via het aanbieden van een vierde jaar, een verdiepingsjaar of specialisatiejaar, met name Accountancy en Taxmanagement. Dit vierde jaar levert een bijkomend diploma op voor de student die dit jaarprogramma van 60 studiepunten en 600 uren afwerkt.

De studenten die de commissie ontmoette en die deze voortgezette opleiding hebben gevolgd, waren zeer enthousiast vooral over het actualiteitsgehalte van de opleiding en over het feit dat de meerderheid van de lectoren experts waren uit de bedrijfsweld.

2.16.1.7 afstudeerwerk en werkervaring

In het tweede jaar komen de studenten reeds in contact met het beroepsveld via bedrijfsbezoeken, seminars, gastsprekers, ... De belangrijkste werkervaring doen de studenten echter op tijdens hun stage, op het einde van de studie. De studenten hebben op dat ogenblik reeds alle examens afgelegd en moeten alleen nog naar de hogeschool komen voor de terugkomdagen en de voorstelling van het stagerapport.

De commissie apprecieert de degelijke en tijdige voorbereiding van de stage. Het departement beschikt daarbij over een degelijke database waarin alle gegevens in verband met de stage worden verwerkt. Vanaf het tweede jaar worden de studenten zowel schriftelijk als mondeling ervan op de hoogte gebracht dat zij een stagebedrijf moeten zoeken en krijgen ook informatie over de procedure die zij moeten volgen. De commissie stelt ook vast dat er een degelijke begeleiding en opvolging is van de stage.

Via enquêteformulieren worden zowel de studenten als de stagebedrijven bevraagd. Toch meent de commissie dat er te weinig gebeurt met de stage-ervaringen van de studenten. Ervaringen van studenten worden weinig systematisch ingeschakeld in het onderwijsleerproces. Het inrichten van thematische seminars zou veel nieuwe kansen kunnen bieden. Er moet een kritische reflectie gebeuren over de didactische mogelijkheden van de stage. De terugkomdagen zijn een goed initiatief dat vooral in de optie Rechtspraak goed is uitgewerkt tot een tweewekelijkse terugkomdag. In sommige opties zijn deze terugkomdagen echter beperkt tot één dag. De commissie meent daarom dat het initiatief van de terugkomdagen (fysiek) moet worden uitgebreid.

De commissie apprecieert dat niet alleen de studenten worden geëvalueerd, maar dat tevens een evaluatievergadering wordt belegd met alle stagelectoren van het departement. Tijdens deze vergadering worden lessen getrokken uit de voorbije stageperiode om de begeleiding te verfijnen en tevens de begeleiding in de bedrijven te evalueren.

De student moet een stageverslag maken, dat het eindwerk vervangt. Bij de presentatie van dit verslag is de stagementor uit het bedrijfsleven aanwezig. De stagebeoordeling wordt opgedeeld in drie curriculumonderdelen: stageverloop, stagerapport en stageverdediging voor een totaal van 11 studiepunten (5+3+3).

2.16.1.8 internationale dimensie

Naast de inspanning op hogeschoolniveau worden er inzake de internationale dimensie nog een aantal initiatieven genomen op departementaal niveau. Het departement heeft een groot aantal bilaterale contacten. Naast deelname aan Socrates en Leonardo is er ook de deelname aan EU-Canada waarbij de hogeschool een voortrekkersrol speelt binnen Vlaanderen.

De commissie apprecieert ook de grote inspanningen die worden geleverd door het departement en de lectoren voor het internationaal programma dat in het Engels wordt gedoceerd en waar naast buitenlandse ook 60 Belgische studenten aan deelnemen. Op deze manier wordt actief gewerkt aan 'internationalisation at home'.

Toch heeft de commissie enkele kritische bedenkingen. Docentmobiliteit schijnt het terrein te zijn van een beperkte groep lectoren. De commissie betreurt dat er, ondanks het grote aantal contacten met buitenlandse instellingen, zo weinig docentmobiliteit is. Dit is blijkbaar te wijten aan de kleine budgetten die op hogeschoolniveau ter beschikking worden gesteld.

De commissie vraagt zich ook af of de kosten voor deelname aan het Magellan network opwegen tegen de baten. Het verheugt haar daarom dat het departement deze samenwerking in een voor de studenten en de hogeschool veel voordeliger EU-USA zal proberen om te buigen. De commissie raadt ook aan te kijken naar andere vormen van internationale samenwerking zoals Intensive Programmes en het gezamenlijk ontwikkelen van curricula (PROG).

2.16.1.9 leersituatie: onderwijsvormen en leermiddelen

Over het algemeen heeft de invoering van de laptop geleid tot een actieve integratie van ICT in het onderwijs. Niet alleen voor informaticavakken, maar ook voor taalvakken wordt de laptop actief ingeschakeld. Blackboard werd ingevoerd als een onderwijsleerplatform en door een vrij groot aantal lectoren als dusdanig gebruikt. Cursussen en taken werden op Blackboard geplaatst, en voor een aantal vakken zijn er discussiegroepen en taakbegeleiding. Voor vakken zoals Techniek Binnen- en Buitenlandse Handel wordt een e-learningpakket aangeboden ten behoeve van begeleide zelfstudie. De moderne leermiddelen en een groot aantal softwareprogramma's zoals ACE voor talen, het Accoms-boekhoudpakket, fiscaal en jaarrekeningsprogramma, SPSS, SAP en NET-G pakketten worden actief gebruikt. Het raadplegen van een groot aantal databanken zoals Graydon-on line, Judit, Juridisk, TWS en ARAB wordt aangemoedigd.

Toch heeft de commissie vastgesteld dat de laptop in sommige opties slechts sporadisch wordt gebruikt. Het gebruik van de laptop werd aan de opleiding opgedrongen waardoor er niet altijd even efficiënt mee wordt omgesprongen. Er was ook geen stappenplan om de invoering van de laptop voor iedereen aanvaardbaar en efficiënt te maken. De commissieleden suggereren dat een en ander wordt geëvalueerd in functie van de onderwijsefficiëntie.

Daarnaast zijn er aanzetten tot vakoverschrijdend werken en projectgestuurd onderwijs. Zo is de optie ACF en Expeditie reeds begonnen met vakoverschrijdende projecten en is er in de optie Financien een aanzet tot competentieren in samenwerking met het bedrijfsleven. Daar wordt ook de elektronische portfolio gebruikt. In deze optie wordt Blackboard ook gebruikt als een instrument van leerprocesbegeleiding. Toch gaat het hier slechts om sporadische aanzetten en moet het curriculum in zijn geheel nog omgevormd worden om meer flexibiliteit en heroriëntering mogelijk te maken.

De cursussen worden aangeboden tegen studentvriendelijke prijzen en kunnen in de bookshop worden aangekocht. Voor de optie Marketing zijn sommige handboeken echter verouderd.

Alhoewel de basis van het vreemdetalenonderwijs goed is, beklagen zowel studenten als oud-studenten er zich over dat ze te weinig mondeling mogen communiceren. De commissie beseft dat de mondelinge communicatie wordt gehinderd door de groepsgrootte en de heterogeniteit van vooral de studenten in het eerste jaar. Toch meent ze dat er een inspanning moet gebeuren om de studenten nog mondiger te maken. Misschien zal de hierboven gesuggereerde herschikking van de lokalen hiervoor reeds een gedeeltelijke oplossing bieden.

Voor de optie rechtspraak vragen de studenten nog meer rechtsterminologie in de vreemde talen en dan voornamelijk in het Frans.

De commissie stelt vast dat de opleidingshoofden twijfelen aan de mogelijkheden van de eerstejaarsstudenten om zelfstandig te studeren. Sommige lectoren zijn echter reeds begonnen met projecten van begeleid zelfstandig leren, en de commissie meent dat dit voorbeeld navolging verdient.

Volgens de onderwijscoördinator kampt het departement met een achterstand inzake de flexibilisering van de opleiding en het competentieren, en moet hier dringend werk van worden gemaakt. Over het algemeen leeft de vrees voor het gebruiken van nieuwe werkvormen, alhoewel het beleid duidelijke inspanningen levert om die in te voeren. Inzake de (begeleide) zelfstudie heeft de commissie de indruk dat de lectoren zich onvoorbereid voelen en zelf gecoacht moeten worden.

2.16.1.10 toetsing en evaluatie

Over de toetsing en evaluatie bereikten de commissie weinig of geen klachten. De examens waren volgens de studenten goed georganiseerd en beantwoordden aan hun verwachtingen. De studenten ervaren de evaluatie als transparant en betrouwbaar. Het feit dat zij de kans krijgen om de examens in te kijken en dat dit op een gestructureerde manier wordt georganiseerd, verhoogt het vertrouwen van de studenten. Het trimestersysteem zorgt voor een spreiding van de studielast en wordt door de studenten positief ervaren.

De commissie meent dat de wijze van ondervraging uitgebreider kan worden beschreven in de studiegids. Alhoewel er een studie werd uitgevoerd over de slaagcijfers, heeft de commissie de indruk dat er weinig gebeurde met de resultaten van deze studie.

2.16.1.11 studie en studentenbegeleiding

De abituriënten worden geïnformeerd op de SID-in's en op departementale maar opleidingsgebonden informatiedagen. Daarnaast is er nog de uitstekende website van de PHL en een documentatiemap met info over huisvesting en studiebegeleiding. De departementale brochure geeft uitleg over de opleiding, toekomstperspectieven en het beroepenveld. De laatste info wordt gegeven bij de inschrijving. Voor het begin van het academiejaar worden alle eerstejaarsstudenten uitgenodigd op een introductiedag. Er worden grote inspanningen geleverd om de overgang van secundair naar hoger onderwijs te vergemakkelijken. Zo werd er een masterclass georganiseerd voor directies secundair onderwijs. Zowel de studenten als de oud-studenten ervaren de introductiecurssussen als zeer positief. Voor het begin van het academiejaar worden er ook initiatiecurssussen georganiseerd voor boekhouden, talen en informaticavakken voor die studenten die een achterstand hebben voor deze vakken.

Daarnaast wordt er gespreid over het academiejaar voor een groot aantal vakken monitoraat gegeven. Er is in twee uur op het rooster voorzien waarbinnen deze monitoraten kunnen worden gegeven. Studenten van het eerste jaar kunnen te allen tijde een monitoraat aanvragen waarop in principe wordt ingegaan. Er wordt ook een leermonitoraat op Blackboard aangeboden. Dit academiejaar hebben reeds 80 studenten dit leermonitoraat geraadpleegd.

In de studiegids worden de onderwijsdoelstellingen en inhouden geëxpliciteerd. Dit zou volgens de commissie grondiger (minder vaag en algemeen) kunnen gebeuren.

Naast de aandacht voor de grote groep studenten heeft de commissie ook de speciale aandacht voor en begeleiding van zowel rolstoelpatiënten als visueel gehandicapte en gehoorgestoorde studenten geapprecieerd.

De zeer lage drempel tussen studenten en lectoren en ook opleidingshoofden zorgt ervoor dat veel problemen op de eerste lijn kunnen worden opgevangen. Per klasgroep is er een tutor die zonodig doorverwijst naar de sociaal assistente en de ombudsvrouw.

Centraal werkt er een sociaal assistente voor de VZW Socius. Zij is verantwoordelijk voor financiële problemen, administratieve ondersteuning van beursstudenten en vanaf januari ook psychosociale begeleiding. Er wordt veel doorverwezen naar Centra voor Algemeen Welzijn, psychologen en psychiaters.

Ondanks het feit dat de verantwoordelijke voor SOVO centraal is tewerkgesteld, vinden de studenten gemakkelijk de weg naar deze dienst. Dat heeft waarschijnlijk te maken met de fysieke nabijheid van de dienst enerzijds en anderzijds het feit dat studenten vaak anoniem wensen te blijven bij het raadplegen van deze diensten.

Naast de sociaal assistente is er departementaal een ombudspersoon die zich tijdens de examens buigt over de problemen inzake het verplaatsen van en klachten over examens. Buiten de examenperiode is zij het eerste aanspreekpunt bij psychosociale problemen. Zij stelt tendensen vast en meldt die aan de opleidingshoofden, het departementshoofd en de algemeen directeur.

De dienst studiebegeleiding, de ombudsdienst en SOVO werken zeer geëngageerd. Toch stelt de commissie vast dat er geen duidelijke opsplitsing is van de bevoegdheden waardoor er te weinig efficiënt wordt gewerkt en er een overlap is van verantwoordelijkheden.

De studentenbegeleiding is zwak uitgebouwd. Dit kan enerzijds worden verklaard door de onduidelijke afbakening van bevoegdheden en verantwoordelijkheden, maar anderzijds ook door de onderbestaffing van de ombudsdienst en SOVO. Zo is de ombudsvrouw slechts voor 25% vrijgesteld en doet zich tijdens de examens zelfs een juridisch probleem voor omdat er voor haar eigen studenten geen ombudspersoon voorhanden is. Binnenkort zal er met SOVO-middelen een tweede sociaal assistent voor 40% worden aangeworven.

De commissie vraagt zich af of een aantal administratieve taken niet kunnen worden afgestoten, zodat er tijd wordt gemaakt voor de echte problemen. De commissie suggereert dat de ombudsvrouw wordt uitgenodigd op de opleidingsraden zodat zij beter op de hoogte zou zijn van problemen met bepaalde studenten. De ombudsvrouw stelt tendensen vast, maar krijgt weinig feedback op de door haar overgemaakte verslagen.

Sommige lectoren stellen vast dat alleen hun eigen studenten naar de aangeboden monitoraten komen. Anderzijds zijn de studenten blijkbaar nog onvoldoende op de hoogte van de mogelijkheden van het monitoraat.

Er is weinig belangstelling van alle partijen voor actieve participatie van de studenten binnen de opleiding. Zo is er geen interesse voor de participatieraden en wordt dit blijkbaar noch door lectoren noch door het beleid als een probleem ervaren.

Meer aandacht wordt gevraagd voor het fenomeen van de drop-out. De commissie meent dat door een gerichte aanpak een aantal studenten kunnen worden opgevangen.

2.16.1.12 studeerbaarheid en studierendement

De studeerbaarheid wordt zeker bevorderd door de eigen laptops, de werkvormen (groepswerking, practica), het trimestersysteem, de campusvorming en de algemene infrastructuur (studielandschap, nieuwe overkoepeling). De commissie heeft vastgesteld dat studenten dankzij de mogelijkheid van het draadloos internet overal in het gebouw activiteiten kunnen ontplooiën. Daarenboven werden de studenten betrokken bij de overschakeling naar het trimestersysteem. De meeste studenten waren hierover enthousiast. Alleen de studenten van het derde jaar klaagden over een te zware studiebelasting op korte tijd.

Met uitzondering van de optie Marketing gebeurden er echter nog geen studietijdmetingen. Waar die metingen wel gebeurden, waren ze te beperkt om er werkelijk conclusies uit te trekken. De commissie adviseert daarom een grondige studietijdmeting door te voeren in alle opties. Alleen op deze manier kan worden vastgesteld of de klachten van studenten al dan niet gegrond zijn. Voor het onderbouwen van het curriculum zijn studietijdmetingen bovendien essentieel.

2.16.1.13 afgestudeerden

Alhoewel er nog geen grondig onderzoek werd verricht naar de tevredenheid van de afgestudeerden, is het duidelijk dat de afgestudeerden die de commissie heeft ontmoet zeer enthousiast zijn over de genoten opleiding. De studenten verklaren dat zij een goede basis hebben genoten voor alle vakken en dat de stage een zinvolle afsluiter was van hun studie. Tijdens hun opleiding werden zij ook op de hoogte gebracht van de mogelijkheden om in het buitenland stage te lopen of te studeren. De studenten die de voortgezette opleiding hebben gevolgd, zijn ook zeer positief over de kwaliteit van deze opleiding en over de praktijkervaring.

De ondersteuning bij de overstap naar de arbeidsmarkt kan duidelijk verbeterd worden. Zo vinden de afgestudeerden dat ze niet genoeg voorbereiding kregen bij het leren solliciteren. Alhoewel zij onder andere door de opleidingshoofden op de hoogte worden gesteld van vacatures, is er blijkbaar geen georganiseerde jobdienst. De commissie betreurt dat de jaarlijkse contactdag met het bedrijfsleven, de jobbeurs en een presentatie door de VDAB werden opgeschort omwille van verbouwingswerken en dat er geen alternatieven in de plaats kwamen.

De afgestudeerden beklagen er zich ook over dat ze niet systematisch op de hoogte worden gebracht van de posthogeschoolvorming. De commissie meent dat er daarom werk moet worden gemaakt van het systematisch uitnodigen van alle afgestudeerden voor deze uitstekende bijscholingsinitiatieven.

De afgestudeerden vinden het tevens jammer dat er geen alumniwerking is. Zij hebben er wel op gewezen dat als ze een initiatief nemen, ze de nodige ondersteuning krijgen van het departement.

2.16.1.14 maatschappelijke dienstverlening

Het departement en de hogeschool geven opleiding aan geïnteresseerde bedrijven/instellingen, maar ook aan de eigen lectoren. Ze voeren ook opdrachten uit voor het werkveld. Eén van de meest recente voorbeelden is het Netmobielproject dat loopt in samenwerking met de Katholieke Hogeschool Kempen en de VDAB en dat tot doel heeft een bijdrage te leveren aan het verhogen van de ICT en ICT-gerelateerde kennis bij werknemers in Limburg.

Het sinds academiejaar 2001-2002 in het leven geroepen ICT-centrum organiseert niet-vakgebonden bijscholingen, voornamelijk gericht op ICT-opleiding en -vervolmaking, op ICT-berustende didactische concepten en vaardigheden, op mens en organisatie (managementopleidingen, timemanagement, coaching...) basisinformatica-navorming zowel voor de eigen lectoren, maar ook voor externe beroepsbeoefenaars. Dit ICT-centrum opereert vanuit opleidingslokalen die gelegen zijn in het stadscentrum van Hasselt. In de meeste gevallen worden de opleidingen verzorgd door PHL-onderwijzend personeel.

Dit ICT-centrum verzorgt binnen de PHL ook het opleidings- en begeleidingsaanbod inzake docentenprofessionalisering én ICT en werkt samen met LimREN (Limburgs Regionaal Expertisenetwerk) en LIMBOP (Limburgs Bureau voor Onderwijsprofessionalisering = projectmatig samenwerkingsverband tussen PHL-Hogeschool Limburg-LUC).

Het departement Handel en Bedrijfskunde beschikt ook over het instituut Case Studies dat een navormingsaanbod en beroepsvervolmaking beoogt van externe beroepsbeoefenaars, zoals afgestudeerden, maar ook van de eigen lectoren. Het aanbod van dit navormingsinstituut is geleidelijk met de jaren uitgebreid.

Oorspronkelijk ging het vooral om boekhoudkundige en fiscale bijscholingen, maar momenteel wordt er ook bijscholing georganiseerd voor juridische, marketing, financiële en verzekeringsvakken. De commissie apprecieert dat het instituut Case Studies er niet alleen in slaagt degelijke bijscholing te organiseren, maar ook nog een jaarlijkse winst maakt van 12.500 euro.

Sommige lectoren ervaren hun inschakeling in het ICT-centrum als een verzwarende van hun onderwijsopdracht. De lectoren die op vrijwillige basis meewerken, kunnen slechts worden vergoed door aankoopbudgetten voor goederen die in het bezit blijven van de PHL.

2.16.1.15 onderzoek

Toegepast onderzoek kwam tot op heden niet aan bod. Toch stelt de commissie vast dat er in de toekomst aandacht aan zal worden besteed omdat er een coördinator voor onderzoek werd aangesteld in het kader van de associatie. In dit kader moeten nieuwe mogelijkheden onderzocht worden. De commissie suggereert dat er werk wordt gemaakt van onderzoek naar het functioneren van het departement, de lectoren en de studenten. In eerste instantie zou op korte termijn reeds werk kunnen worden gemaakt van kleinschalige onderzoeken. Daarbij zouden de studenten van de optie Marketing kunnen worden betrokken.

2.16.2 samenvatting van de sterke punten en aandachtspunten

De commissie stelt vast dat het beleid helemaal geen strategisch plan heeft voor de komende vijf jaar. Daardoor worden er te veel ad-hocbeslissingen genomen, wat vaak tot ontevredenheid leidt.

Uit alle gesprekken blijkt dat er een fundamenteel probleem is met de interne communicatie die vanuit de centrale directie uitsluitend topdown verloopt. Een aantal beslissingen wordt niet gedragen door de basis omdat die mensen nooit bij het beslissingsproces betrokken wordt. De commissie meent dat hier dringend verbetering in moet komen.

De kwaliteitszorg moet uitmonden in concreet geoperationaliseerde projecten. De wetenschappelijke kwaliteit van veel bevragingen moet daartoe verhoogd worden.

De opleiding beschikt over een goede infrastructuur. Vooral de internet- en intranetfaciliteiten zijn uitstekend. De overkoepeling en het studielandschap zetten aan tot zelfwerkzaamheid. De lokalen zijn goed uitgerust en de lectoren maken gebruik van deze faciliteiten. Toch zou nog in een aantal lokalen voor communicatieve vaardigheden en kleine werklokalen voor lectoren moeten worden voorzien.

De commissie heeft de indruk dat er op de werkvloer hard en degelijk wordt gewerkt door een goed opgeleide en goed bijgeschoolde groep opleidingshoofden en lectoren. Toch zou nog meer werk moeten worden gemaakt van nieuwe onderwijsvormen en moet de opleiding zich nog beter voorbereiden op het competentie leren en de gevraagde flexibilisering voor de BA/MA-structuur.

De professionalisering van het personeel kan dankzij het instituut Case Studies en het ICT-navormingscentrum goedkoop en degelijk gebeuren. Toch vraagt de commissie aandacht voor lectoren van specialisatievakken die niet altijd in deze centra terecht kunnen.

De evaluatie van de studenten verloopt naar wens. De organisatie van de examens is degelijk en studenten krijgen desgewenst feedback.

De studentenbegeleiding is voldoende laagdrempelig maar te weinig structureel uitgebouwd. De beschikbaarheid van het personeel is groot en er is een gedeelde verantwoordelijkheid tussen de lectoren, de opleidingshoofden, de ombudsvrouw en de diensten van SOVO. Er is echter geen duidelijke afbakening van bevoegdheden, wat een goede en efficiënte werking in de weg staat.

Maatschappelijke dienstverlening – en dan vooral de posthogeschoolwerking - is behoorlijk uitgewerkt en slaagt er zelfs in winst te maken.

Toegepast projectmatig onderzoek is nagenoeg onbestaande. Toch behoort het tot de taken van de hogeschool. In eerste instantie zou er reeds onderzoek kunnen gebeuren naar het eigen functioneren.

bijlage 1

curriculum vitae van de visitatieleden

Leopold Cannaeerts (1937) is licentiaat in de handels- en financiële wetenschappen. Hij is geaggregeerde HSO. Hij was directeur van de Secundaire School van het Provinciaal Hoger Handelsinstituut te Hasselt (1979-1984) en directeur van het Provinciaal Hoger Handelsinstituut (1985-1995). Na de fusie van de Hogescholen was hij departementshoofd van de studierichting Handelswetenschappen en Bedrijfskunde van de Provinciale Hogeschool Limburg. Sinds 1997 is hij met pensioen.

Jan Cottenie (1941) studeerde ingenieur scheikunde en landbouw industriën in Gent. Hij startte als assistent aan de Universiteit Gent waar hij in 1972 promoveerde in de landbouwkundige wetenschappen. Sinds 1972 werkt hij in de voedingsindustrie. Tot 2003 was directeur bij Kraft Foods Products. Vanuit zijn functie had hij een sterke interesse in het total quality management. Hij heeft meegewerkt aan een project in Wallonië tussen de universiteiten en de industrie. Sinds kort is hij met pensioen.

Ludo de Jager (1956) studeerde rechten en specialiseerde zich verder in milieuzorg algemeen en milieurecht in het bijzonder. Hij startte zijn carrière als wetenschappelijk medewerker aan de Universiteit Gent. In 1986 stapte hij over naar de industrie. Sinds 1990 is hij zaakvoerder van een milieu-adviesbureau. Daarnaast werkt hij mee aan diverse publicaties en tijdschriften over milieukunde en is hij gastdocent voor milieuvakken aan de UA, het LUC en de VUB.

Marleen Durnez (1951) is juriste van opleiding. Zij heeft een 10-tal jaren lesgegeven in diverse hogescholen waar ze rechtsvakken gaf binnen de opleidingen verpleegkunde en maatschappelijk werk. In 1985 werd ze directeur van het Hoger Instituut voor Maatschappelijk en Cultureel Werk (dat later fuseerde tot de IRIS hogeschool en momenteel deel uitmaakt van de Ehsal Europese Hogeschool Brussel). Van 1996 tot 2002 was ze voorzitter van het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap. Sinds 2002 is ze directeur van het Koninklijk Orthopedagogisch Centrum Antwerpen.

Frans Robert Gilis (1941) is licentiaat handels- en financiële wetenschappen. Hij heeft een lange ervaring in het onderwijs, zowel dag- als avondonderwijs. Hij was tot 1997 docent aan de KHM in de afdeling Accountancy en Fiscaliteit en in de afdeling Management Office. Daarnaast is hij een extern accountant en belastingconsulent.

Magda Kirsch (1946) is licentiaat vertaler-tolk. Zij heeft een lange carrière in het onderwijs uitgebouwd, aanvankelijk als lector, daarna als afdelingshoofd en adjunct-departementshoofd van de Katholieke Hogeschool Leuven. Momenteel is zij op TBS, maar zij is nog actief als medewerker aan verschillende studies van de Europese Commissie.

Walter Melis (1941) is licentiaat handels-, financiële en consulaire wetenschappen, master of business administration, master of total quality management en volgde een EFQM assessment training. Hij heeft een lange onderwijs carrière achter de rug, aanvankelijk als lesgever in het secundair onderwijs, later als docent en opleidingscoördinator in het hoger onderwijs. In het begin van de jaren negentig werkte hij bij het Vlaams Verbond voor het Katholiek Hoger Onderwijs (VVKHO), waar hij studiedagen en seminars ontwikkelde en begeleidde voor leidinggevend van hogescholen. Hij heeft meegewerkt aan de ontwikkeling van het PROZA-instrument en heeft een proefvisitatie voorbereid. Vanaf 1995 werkte hij bij de Karel de Grote-Hogeschool, aanvankelijk als kwaliteitscoördinator, later als directeur academische planning, kz, public relations en internationalisering. In december 2001 is hij met pensioen gegaan. Hij was tot eind 2002 voorzitter van een gespreksforum kz van het VVKHO en voorzitter van Een Huis in de Rijk vzw-Pandora Ekeren, is lid van de Raad van Bestuur van Andante vzw en Werkvorm vzw en actief als externe begeleider van directieteams. Hij was secretaris van de visitatiecommissie opleiding orthopedie en co-voorzitter van de visitatiecommissie opleiding sociaal werk.

Guido Peene (1937) is industrieel ingenieur en werkt sinds 19621 bij Bekaert, zowel in de Vlaamse vestigingen als in de vestiging in Singapore. Hij is gastdocent in binnen- en buitenland met cursussen over internationaal management en marketing in Azië.

Michel Plevoets (1950) werkt sinds 1980 als griffier bij de Rechtbank van Koophandel in Brussel.

Fernand Rochette (1945) is doctor in de psychologie. Hij werkte 9 jaar als onderzoeker op het terrein van de schoolpsychologie bij de KULeuven. Hij heeft een ruime ervaring in het onderwijs, voornamelijk op het vlak van de lerarenopleiding. Van 1984 tot 1995 was hij directeur van een lerarenopleiding. Van 1995 tot 2001 was hij algemeen directeur van de Katholieke Hogeschool Brussel. Momenteel is hij op TBS. Hij werkte tijdens zijn loopbaan op het departement onderwijs in diverse commissies op het vlak van didactiek en onderwijs en was lid van de stuurgroep 'evaluatie van de lerarenopleiding'. Hij is vertrouwd met het visitatieproces van de hogescholen. Hij was secretaris van de visitatiecommissie industrieel ingenieur bouwkunde (6 hogescholen, conservatie/restauratie (unieke opleiding) en plastische kunsten (unieke opleiding).

Leo Roefs (1944) is licentiaat handels- en consulaire wetenschappen en heeft een ruime ervaring in de verschillende vakgebieden die de opleiding Bedrijfsbeheer aanbiedt. Momenteel is hij directeur Provincies Antwerpen en Limburg bij de Federale Verzekeringen, Gewestelijke Zetel te Hasselt.

Marc Teugels (1946) werkt bij Fortis waar hij verantwoordelijk is voor de onderwijssector in West-Vlaanderen. Daarnaast is hij voorzitter van de raad van bestuur van de scholengroep Westhoek van het Gemeenschapsonderwijs.

Karel Uyttendaele (1942) is technisch ingenieur elektronica en volgde na zijn studies diverse managementopleidingen. Hij heeft een 30-tal jaren gewerkt in de informatica-industrie, eerst bij Hewlett-Packard, daarna bij Digital. Van 1996 tot 2002 werkte hij bij Agoria - het vroegere Fabrimetal - als directeur sector informaticatechnologie. Vanuit zijn functie is hij sterk geïnteresseerd in de noden van bedrijven op het vlak van ICT en hoe de opleidingen daar kunnen op inspelen. Van 2003 tot 2004 was hij verbonden aan het Staatssecretariaat voor de Informatisering van de Staat als directeur van de beleidscel.

Paul Vanbrabant (1946) studeerde economie aan de VUB. Na enkele jaren in het bedrijfsleven gewerkt te hebben, stapte hij over naar het onderwijs. Hij was verbonden aan de Hogeschool West-Vlaanderen waar hij marketing doceerde. Sinds 2001 is hij met TBS. Hij is voorzitter van de RVB van een scholengroep uit het gemeenschapsonderwijs.

Marc Van de Velde (1944) is doctor in de letteren en wijsbegeerte, groep Germaanse filologie. Hij werkt als hoogleraar Duits aan het departement Vertaalkunde van de Hogeschool Gent. Van oktober 1995 tot einde 2001 was hij departementshoofd. Hij is lid van de VLOR Raad Hoger Onderwijs. Op het vlak van de kwaliteitszorg volgde hij de opleiding 'kwaliteitszorg in het hoger onderwijs bij de Ehsal Management School en een opleiding tot TRIS assessor. Voor de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie i.o. werkte hij al panellid mee aan de beoordeling van een nieuwe opleiding. Hij heeft meegewerkt aan de visitatie van de opleiding facilitaire dienstverlening, waarvan hij commissiesecretaris was.

Marie-Paule Van Oudenhove (1946) is licentiaat handels- en financiële wetenschappen. Zij heeft een ruime ervaring als lector achter de rug, aanvankelijk in het buitenland (o.m. in Thailand, Indonesië en Congo), daarna in de Katholieke Hogeschool Mechelen, waar ze informatica en statistiek gaf. Ze is momenteel op TBS, maar geeft nog advies op het vlak van MS office pakketten. Zij was secretaris van de visitatiecommissie toegepaste informatica.

Christian Van Strydonck (1954) is bedrijfseconoom van opleiding en afgevaardigd bestuurder van Zeelandia, een bedrijf van bakkerij –en voedingsgrondstoffen. Daarnaast is hij docent aan de Hogeschool Antwerpen (avondonderwijs). Hij was medeorganisator van het project van peterschap van laatste jaarstudenten, waardoor getracht wordt om het onderwijs en de industrie dichter bij elkaar te brengen, en is actief lid binnen de Antwerpse Kamer van Koophandel. Verder is hij voorzitter van vzw Unifa (federatie van Belgische grondstoffabrikanten), vzw Promoba en de vzw Bedrijvenzone Wommelgem. Een aantal boeken en publicaties verschenen onder zijn naam.

0 beschrijving van beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

- voorstelling van de opleiding;
- beschrijving van het beleid, algemene strategie en/of doelstellingen inzake onderwijs, internationalisering, maatschappelijke dienstverlening, onderzoek, ...
- beschrijving van het kwaliteitsbeleid en van het systeem van interne kwaliteitszorg.

1 thema concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

- concrete uitwerking kwaliteitszorg in de opleiding (enquêtes, consensusvergaderingen, evaluatie, relaties met werkveld, ...);
- meetresultaten van de opleiding vanuit het interne kwaliteitsinstrument;
- verbeterdoelen en acties vanuit de kwaliteitszorg in de opleiding;
- opvolging van de verbeterdoelen en acties vanuit de kwaliteitszorg in de opleiding;
- kwaliteitscoördinator in de opleiding (verantwoordelijkheid, draagvlak, functioneren); thema kwaliteitszorg in het opleidingsteam.

bijlage: overzicht scores, formulieren, (opvolgings)verslagen vanuit de kwaliteitszorg in de opleiding

2 thema personeel

- human Resources Management (o.a. aanstelling en/of aanwerving, allocatie, bevordering, functionering en evaluatie);
- betrokkenheid van personeel (commitment en empowerment);
- werking van het opleidingsteam (coördinatie, teamverantwoordelijkheid, draagkracht,);
- professionalisering van het personeel buiten de technische deskundigheid (ook o.a. navorming);
- technische deskundigheid van het onderwijzend personeel (vakinhoudelijk, onderwijskundig en didactisch) (ook hoe gaan wij daarmee om?, navorming, ...);
- onderzoeksdeskundigheid en/of deskundigheid in de beoefening en de ontwikkeling van de kunsten (indien van toepassing);
- technische, administratieve en organisatorische deskundigheid (ATP, ondersteunende diensten) (ook o.a. navorming).

bijlage: omvang, cijfermateriaal, samenstelling personeel (diploma, categorie, functieomschrijvingen, opdrachten), overzicht navorming personeel

3 thema materiële en financiële randvoorwaarden

- onderwijsruimten (incl. laboratoria, practica- en werkgroep ruimten, ateliers,);
- mediatheek;
- computerfaciliteiten;
- beschikbare werkmiddelen;
- studenten- en docentfaciliteiten.

bijlage: cijfermateriaal

4 thema onderwijsdoelstellingen

- onderwijsvisie van de opleiding;
- afstemming van de onderwijsdoelstellingen van de opleiding op het hoger onderwijs;
- afstemming van de onderwijsdoelstellingen van de opleiding op het werkveld.

bijlage: beroeps- en/of opleidingsprofiel, onderwijsvisie en/of onderwijsdoelstellingen

5 thema opleidingsprogramma: opbouw en inhoud

- concretisering van de onderwijsdoelstellingen in het opleidingsprogramma;
- de aandacht in het opleidingsprogramma voor de vaardigheden die het maatschappelijk en beroepsmatig functioneren ondersteunen;
- actualiteitsgehalte van het opleidingsprogramma;
- sequentiële opbouw en coherentie van het opleidingsprogramma;
- aandacht voor de karakteristieken van de studenteninstroom;
- aanbod en structuur van flexibele leerwegen in het opleidingsprogramma;
- het niveau en de inhoud van de opleidingsonderdelen.

bijlage: opleidingsprogramma en studiegids van de opleiding

6 thema afstudeerwerk en/of werkveldervaring

- opvatting(concept), inhoud en niveau;
- begeleiding (o.a. duidelijkheid regelingen en voorzieningen);
- beoordeling (gehanteerde criteria en wijze van beoordeling);

- relatief gewicht in de opleiding.

bijlage: stagecontract, stagebeoordelingfiche, lijst van stageplaatsen, gebruikte handleiding en/of afspraken bij begeleiding en beoordeling van afstudeerwerken

7 thema internationale dimensie

- integratie van de doelstellingen van het internationaliseringbeleid in de opleiding;
- de internationale dimensie in de opleiding;
- participatiegraad van de studenten aan internationale programma's;
- internationale contacten van het personeel met terugkoppeling naar het onderwijs;
- samenwerking met buitenlandse instellingen.

bijlage: cijfergegevens internationalisering (studenten, personeel, take-up rate, begroting, uitgaven,)
internationalisering

8 thema leersituatie

8.1 onderwijsvormen

- de verschillende onderwijsvormen (hoorcollege, werkgroepen, projectwerk, practica, zelfstudie,)
(concept, geschiktheid in relatie tot doelstellingen, didactisch niveau);
- innovatieve onderwijsvormen;
- proportie contacturen-zelfstudie-andere onderwijsactiviteiten.

8.2 leermiddelen

- de verschillende onderwijsmiddelen (syllabi, handleidingen, cursussen, didactische hulpmiddelen,)
(in relatie tot doelstellingen en kwaliteit);
- inschakeling van innovatieve leermiddelen in de opleiding (o.a. ICT).

bijlage: proportie contacturen-zelfstudie-andere onderwijsactiviteiten, onderwijsreglement en/of -regeling en/of -procedure wijziging onderwijsvormen en leermiddelen

9 thema toetsing en evaluatie

- de verschillende evaluatievormen (concept, in relatie tot de doelstellingen van de opleidingsonderdelen en de opleiding als geheel, gerichtheid van de evaluatie op het toetsen van kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes, moeilijkheidsgraad);
- criteria en wijze van beoordeling door de evaluatoren;
- criteria en wijze van beoordeling van de examencommissie;
- organisatie van toetsen en examens;
- transparantie van de evaluatie.

bijlage: examenreglement en/of regeling

10 thema studie- en studentenbegeleiding

10.1 studenteninstroom

- instroomprofiel (ook zijdelings);
- instroombegeleiding;
- voorlichting aan abiturienten/aspirant-studenten;
- activiteiten ten aanzien van de aansluiting secundair - hoger onderwijs.

10.2 studiebegeleiding en studentenbegeleiding

- studiebegeleiding tijdens het eerste jaar;
- studiebegeleiding/advies tijdens het vervolg van de opleiding;
- communicatie van de onderwijsdoelstellingen, onderwijs- en examenreglement/ regeling;
- psychosociale begeleiding;
- studentenparticipatie;
- ombudsfunctie.

bijlage: cijfergegevens instroomprofiel en instroombegeleiding, folders en cijfergegevens studie- en studentenbegeleiding, decretaal rapport studiebegeleiding eerstejaars

11 thema studeerbaarheid en studierendement

- studierendement en studiebelemmerende of studiebevorderende factoren en maatregelen (per studiejaar/startmodules en voor de hele opleiding);
- studietijd (verdeling over en binnen de opleiding, wijze en opvolging studietijdmeting, overeenstemming begrote en reële studietijd).

bijlage: slaagcijfers alle studiejaar/modules en gemiddelde studieduur, cijfergegevens begrote en reële studietijd

12 thema afgestudeerden

- voorbereiding van de afgestudeerde op de instap in het werkveld (uitstroombegeleiding inbegrepen);
- contacten tussen de opleiding en de afgestudeerden (o.a. alumniwerking);
- waardering voor de afgestudeerden door het werkveld;
- tevredenheid van de afgestudeerden over de opleiding.

bijlage: materiaal uitstroombegeleiding en alumniwerking, rapport tevredenheidmeting bij afgestudeerden

13 thema maatschappelijke dienstverlening

- maatschappelijke dienstverlening verweven met de opleiding (concept, beleidsdoelstellingen, bijdrage tot beleidsdoelstellingen, verwevenheid met onderwijs, kwaliteitszorg maatschappelijke dienstverlening);
- organisatie, middelen en ondersteuning van de opleidingsgebonden maatschappelijke dienstverlening.

bijlage: visie en/of beleidsdoelstellingen maatschappelijke dienstverlening, overzicht maatschappelijke dienstverlening, begroting projecten maatschappelijke dienstverlening, resultaten uit kwaliteitszorg

14 thema onderzoek

- onderzoek verweven met de opleiding (concept, beleidsdoelstellingen, bijdrage tot beleidsdoelstellingen, verwevenheid met onderwijs o.a. via actieve deelname studenten, kwaliteitszorg onderzoeksprojecten);
- organisatie, middelen en ondersteuning opleidingsgebonden onderzoek.

bijlage: overzicht onderzoeksprojecten, begroting onderzoek (personeel/taakbelasting, uitrusting, werking), tussentijdse en/of eindverslagen, gebruikerscommissies, resultaten uit kwaliteitszorg)

15 thema beoefening en ontwikkeling van de kunsten (indien van toepassing)

- de beoefening en ontwikkeling van de kunsten in de opleiding (beleidsdoelstellingen, bijdrage tot de realisatie van de doelstellingen, verwevenheid met onderwijs, kwaliteitszorg beoefening en ontwikkeling kunsten);
- organisatie, middelen en ondersteuning van de beoefening en ontwikkeling van de kunsten.

bijlage: overzicht beoefening en ontwikkeling kunsten in de opleiding, resultaten uit kwaliteitszorg

dag 1

09.00 - 09.45 uur	algemeen directeur, departementshoofd
09.45 - 10.30 uur	kwaliteitscoördinator (centraal + van de opleiding)
10.30 - 10.45 uur	intern overleg
10.45 - 11.30 uur	opleidingscoördinator
11.30 - 13.00 uur	rondleiding
13.00 - 14.00 uur	lichte werklunch voor de commissie
14.00 - 14.45 uur	studenten: 3 tot 5 uit het 1 ^{ste} jaar en 5 uit het 2 ^{de} jaar (verschillende instroom, M/V, inclusief studentenvertegenwoordigers/ jaarverantwoordelijken)
14.45 - 15.30 uur	studenten: 5 tot 10 uit het 3 ^{de} jaar (M/V, min. 1 per afstudeerrichting, inclusief studentenvertegenwoordigers/ jaarverantwoordelijken)
15.45 - 16.15 uur	verantwoordelijken studentenbegeleiding/SOVO en ombudsdienst
16.15 - 16.45 uur	verantwoordelijke internationalisering (centraal + van de opleiding)
16.45 - 17.45 uur	inzage werkdocumenten
17.45 - 18.30 uur	5 tot 10 vertegenwoordigers van het beroepenveld (die afgestudeerden in dienst hebben en/of stagebegeleiders)
18.30 - 19.00 uur	5 tot 10 afgestudeerden van de voorbije 5 afstudeerjaren (verschillende afstudeerrichtingen, verschillende functies, verschillende sectoren)
19.00 - 20.00 uur	hapje en drankje met aanwezigen
20.00 uur	avondmaal voor de commissie + intern overleg + overnachting (facultatief)

dag 2

09.00 - 10.15 uur	5 tot 10 docenten algemene vakken (verschillende anciënniteit, representatief voor de verschillende vakgroepen, inclusief verantwoordelijken maatschappelijke dienstverlening/onderzoek)
10.30 - 11.45 uur	5 tot 10 docenten specialisatievakken (verschillende anciënniteit, representatief voor de verschillende vakgroepen, inclusief stagebegeleiders inclusief verantwoordelijken maatschappelijke dienstverlening/onderzoek)
12.00 - 12.30 uur	verantwoordelijken ATP (incl. infrastructuur)
12.30 - 13.30 uur	lichte werklunch voor de commissie
13.30 - 14.00 uur	departementshoofd en opleidingscoördinator
14.00 - 15.00 uur	vrij spreekuur (zowel op vraag van hogeschoolpersoneel/studenten als op vraag de commissie)
15.00 - 17.00 uur	intern overleg
17.00 - 17.30 uur	mondelinge rapportering

bezoekdata

Arteveldehogeschool	20 en 21 november 2003
Hogeschool Antwerpen	14 en 15 oktober 2003
Hogeschool Gent	15 en 16 januari 2004
Hogeschool Limburg	14 en 15 oktober 2003
Hogeschool voor Wetenschap & Kunst	22 en 23 april 2004
Hogeschool West-Vlaanderen	11 en 12 maart 2004
Karel de Grote-Hogeschool	11 en 12 maart 2004
Katholieke Hogeschool Brugge Oostende	1 en 2 december 2003
Katholieke Hogeschool Kempen	29 en 30 januari 2004
Katholieke Hogeschool Leuven	17 en 18 februari 2004
Katholieke Hogeschool Limburg	8 en 9 december 2003
Katholieke Hogeschool Mechelen	16 en 17 december 2003
Katholieke Hogeschool Sint-Lieven	18 en 19 november 2003
Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen	9 en 10 februari 2004
Plantijnhogeschool	6 en 7 november 2003
Provinciale Hogeschool Limburg	20 en 21 oktober 2003

AP	administratief personeel
ASO	algemeen secundair onderwijs
ATP	administratief-technisch personeel
BIBF	beroepsinstituut van erkende boekhouders en fiscalisten
BSO	beroepssecundair onderwijs
BZL	begeleid zelfstandig leren
DOC	departementaal overlegcomité
ECDL	European computer driver license
ECTS	European credit transfer system
EFQM	European foundation for quality management
FTE	= VTE
HOC	hogeschool onderhandelingscomité
IAB	Instituut van Accountants en Belastingconsulenten
(I)KZ	(integrale) kwaliteitszorg
KUB	Katholieke Universiteit Brussel
KUL	Katholieke Universiteit Leuven
LUC	Limburgs Universitair Centrum
OBE	onderwijsbelastingseenheden
OP	onderwijzend personeel
PDCA	plan-do-check-act
PGO	probleem- en/of projectgestuurd onderwijs
PR	public relations
PROZA	projectgroep ontwikkeling zelfevaluatie instrument
SID	student informatiedag
SOVO	sociale voorzieningen
SWOT	analyse van sterkte-zwakte-kansen-bedreigingen
TRIS	transnational institutional cooperation (method for quality improvement of higher education)
TSO	technisch secundair onderwijs
UA	Universiteit Antwerpen
UGent	Universiteit Gent
VAMOS	virtual artificial method for online statistics
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
VLOR	Vlaamse onderwijsraad
VTE	voltijdse equivalenten
VUB	Vrije Universiteit Brussel
ZER	zelfevaluatierapport